

భవిష్యమహాపురాణము

రచయిత :

శ్రీ విద్వాన్ కల్లూరి వెంకట సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు
వ్యాసవాఙ్మయసమితి - విజయవాడ.

ప్రచురితము :

వెంకట్రామ అండ్ కో.,

మద్రాసు - విజయవాడ

1954

PLACED ON THE SHELF

Date. .... 26. 4. 95....

Q 21: 223
35 J 54

Q 21: 223
35 J 54

SRI VENKATESWARA
CENTRAL LIBRARY &
REF. CENTRE,

Acc. 221.85....

Date .....

TIRUPATI.

శ్రీ చంద్రహాశీశ్వరాయనమః

శ్రీ ముఖమ

శ్రీ చతురమహంస పరివారిజకాచార్యవర్య శ్రీమచ్చంకర భగవత్పాద
పృథ్విత శ్రీ కాంచీ కామకోటి సీతాధిప జగద్గురు
శ్రీమచ్చంద్రశేఖరేంద్ర సరస్వతీ శ్రీపాదైః అస్మదత్వంత ప్రియోష్ణ
పృక్తిలంక గాగ్రమాభిజన కల్లూరి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యదీక్షితవిమయే
సర్వాభీష్ట సిద్ధ్యై క్రియతే వారాయణ స్ఫులికః.

ఇచట తిరుక్కరుకావూర్ ఆను చూధవీ వనక్షేత్రంలో కీర్వాణు
పూజా బ్రాహ్మణసంతర్పణాది సత్కారముల నొనర్చుచు అద్వై
తానంద భరితులై యున్నారం.

అష్టాదశమహాపురాణములయందు సారమై సర్వజనులును అతి
సులభముగా పరాపేక్ష లేకుండా పురాణార్థముల నెఱిగి కృతార్థులగు
రితిని క్షేత్రమహిమ, శీర్ధమహిమ, చౌతములం, ఆచారము, ధర్మము,
భగవత్ స్తుతి, యోగము ఇత్యాది ప్రధానాంశములను బోధించు ముఖ్య
కథాభాగములను సంగ్రహించి, సులలితపదప్రయోగములచే రసనీయ
మగు ఆంధ్రభాషా వచనరూపమయిన గ్రంథమును తాము రచించి
ప్రచురింప బూనియుండు అంశము విదితమై చాలా సంతసించు
చున్నాము. ఇట్టి లోకోపకారమునందు ప్రవర్తించియుండు భగవ
ద్భక్తశిరోమణి యగు తాము యీలాటి సత్ప్రవృత్తి గలవారై
శ్రీ చంద్రహాశీశ్వర పూర్ణకృపాపాత్రులై శ్రేయఃపరంపరకు
బాందగలరు.

మకాము : } ఇతి నారాయణస్మృతిః
తిరుక్కరుకావూర్. } పార్థివ ఆశ్చర్యములకు గగ్గ బుధవారిం

ప్రశంస

ఆదర మొప్పు వ్యాసుని దయామృతవర్షము తెల్లసీమ నా
నాదికలందు నందుకొన, నాకృషికిం దగు వోహదమ్ముగా
మోదముతోడ ముద్రణకుఁ బూని, యొనర్చెను వ్యాసపూజ ని
య్యాదరవంశరత్నము కృతీశు ననుగ్రహ పాత్రమయ్యెడున్.

వ్యాసపవిత్రభారతి పదాబ్జములన్ మకరందధార ను
ల్లాసముతోఁ బడెండు లవలంబముగా రుచిమాచి మాతృభా
షాసరణిన్ మహాజనవశంపదముం బొనరించునట్టి నా
తో సరిగా శ్రీమంపడు బుధున్ మన పెంకటరాయు శెన్నెదన్.

విహిక మాముష్మిక మ
వ్యాహతి సరిపాలు కొంద మని నాతో, దా
సోహమని వ్యాసభారతి
కీహంగును గూర్చు నుకృతి నీతని శెంతున్.

ఆచంద్రార్కము వ్యాసవాణి యిది యి
య్యాంధ్రావనిం బొల్చు న
ట్లాచంద్రార్కము నీదరాన్వయుల దీ
వ్యవోగ భాగ్యయు రు
తోక్తమైశ్వర్యము చంద్రశేఖరయతీం
దురి పాభవాశ్చర్యచ
శ్రీచర్యన్ బొలుపూని, నాకృతికిఁ బూ
ర్తిన్ గీర్తి చేకూర్చుతన్.

ప్రీతి లంక } కల్లూరి పెంకట ముబ్రహ్మణ్యదీక్షితులు.
మకాం: విజయవాడ. }

వీ ష య సూ చి క్

౧ బ్రాహ్మవర్వము.

పారిరంభము	1-6
సూర్యప్రకాశం	7
సూర్య స్తవము	10
సాంబునిచరిత్ర	11

౨ మధ్యమవర్వము

ప్రథమభాగము

బ్రాహ్మణగురుప్రకాశం	౩8
మాతృ సమస్కారము	41
బ్రాహ్మణ గురువందనము	42
ఇతిహాసపురాణముల మహిమ	48
అంకమాహాత్మ్యము	52
అంతర్వేది బహిర్వేది విమర్శనము	58
ఆరామ ప్రతిష్ఠ	
ఎఱువులు-సామాన్యదోహదములు	62
విశేషదోహదములు	68
యజ్ఞ భేదమునుబట్టి యగ్ని భేదము	64
హోమద్రవ్యముల ప్రమాణము	65

రెండవ భాగము

శిల్పములకు వేతనాదినిర్ణయము	70
కలశస్థాపన విషయము	75
మాన నిరూపణము	76

మూడవ భాగము

ఆరామప్రతిష్ఠాది విశేషము	77
అనుబంధము-పదముల అర్థవివరణము	78

౩ పృథివీవర్వము

ప్రథమఖండము

కృతయుగాది రాజవంశావళి	81
ప్రద్యోతునిష్ఠాప్తయజ్ఞ వృత్తాంతము	92
కళ్యణకథ - అగ్నివంశ చరిత్ర	98
విశ్రామాదిత్యుఁడు	109

ద్వితీయఖండము

చేతాశుఁడు విశ్రామాదిత్యునకు కథలు	
చెప్పాట	109
1 వజ్రముకుటునికథ	
2 మధుమతికథ	115
3 రూపసేనునికథ	118
4 చంద్రవతి కథ	120
5 మహాదేవి కథ	125
6 కామాంగికథ	128
7 త్రిలోకసుందరికథ	180
8 చిరంజీవునికథ	181
9 కామాలస కథ	188
10 గుణశేఖరునికథ	185

(తైదిక ధర్మప్రకాశం)

11 బుద్ధిప్రకాశునికథ	188
12 హరిస్వామికథ	140
13 వాళిరుండను వానరునికథ	
—హరిమహిమ	142
14 మూలదేవునికథ	144
15 జీమూతవాహనునికథ	148
16 దేవకర్మకథ	151

17 గుణాకరునికథ	158	సానులదేవవంశము	199
18 మోహినీ కుమారునికథ	155	శుక్లవంశము (చాళుక్యు)	201
19 రూపసేనునికథ	158	పరిహరని వంశము	207
20 సువర్ణునికథ	159	వైవస్వత మన్వంతర పౌరంధ	
21 విష్ణుస్వామి కుమారునికథ	161	చరిత్ర	210
22 జేతాళుని పూర్వవృత్తాంతము	162	మహాకల్పములు	214
విక్రమాదిత్యుని నిర్వాణము	166	తిమిరలింగుని చరిత్ర తైమూర్ లంగ్	216
సత్యనారాయణ వ్రతకథ	167	నూర్యమహిమ (ఈశ్వరపురి	
చంద్రగుప్తుడు	168	యను భక్తునిచరిత్ర	218
మానస తీర్థప్రకంస	169	రామానందునికథ	219
పాణిని కృతికివస్తుతి	170	జ్యేష్ఠమాస నూర్యప్రభావము	}
బోపదేవుడు - భాగవత ప్రకంస	171	నింబార్కచరిత్ర	
దేవీమహిమ	172	మధ్యాచార్యులు	222
పతంజలి చరిత్ర	173	శ్రీ ధరస్వామి చరిత్ర	223
తృతీయఖండము		విష్ణుస్వామికథ	224
(చతుర్థఖండము)		వాణీభూషణుడు	226
పాండవుల యుద్ధ జన్మము	174	భట్టజీ దీక్షితులు	227
కృష్ణకృత శివస్తుతి	175	వరాహమహిరాచార్యులు	229
కాలివాహనుడు	177	ధన్వంతరి	231
భోజుడు	181	జయదేవుడు	233
కలివిషదము	183	కృష్ణచైతన్యము	236
పృథ్వీరాజు	186	వాల్మీకి	240
పృథ్వీరాజ జయచంద్రిల యుద్ధము	189	జగద్గురు శంకరాచార్యులు	241
జయచంద్రి వైభవము	191	గిరిశర్మ (రుద్రావతారము)	}
కాలియుడు	193	ఆనందగిరి	
చతుర్థఖండము		పురీశర్మ	244
ప్రేమరవంశము	195	భారతికుడు	}
చయహని వంశము	198	మండన మిశ్రుడు	
		సాధకర్మ	245

క్షేత్రశక్తి	252	మధ్యాహ్నములు	298
కుంజరాజు	253	భట్టాజీ దీక్షితులు	294
కపాలభైగవతుడు	256	వరాహ మహిరుడు	295
బాలశక్తి	258	వాణీభూషణుడు	296
రామానుజులు	260	ధన్వంతరి	297
వసుమహిమ	269	జయదేవుడు	299
శ్రీలోచన శైక్యండు		కాదమ్మత విప్లవసము	
నామదేవుడు	274	ఆర్యమత ప్రవచనము	301
రంజనుడు	277	అక్షర - అతని యాస్థానపండితులు	307
కచిరు	279	బొరంగజేలు - శివాజీ	311
సరస్వతి	281	వాసరులు - గురుండులు	312
శివుడు - నానకుడు	283	(బ్రిటిష్ వారు)	
నిత్యావందుడు		మానులు	317
సభనుడు - రైదాసుడు	285	నాగుల పరిపాలనము	318
అశ్వినీకుమారుల యవతారములు		పుష్కమిత్రుడు	320
సోమండు	288	ఆంధ్రులు	322
కృష్ణచైతన్యము	289	రాక్షసారి	322
బలభద్రుడు	290	భోగపించుడు - కేలిపించుడు	321
జీవానందుడు - యాసానందుడు	291	కలి చతుర్థపాదము	324
విష్ణుస్వామి	292	కల్పములు - మత్స్యంతరములు	326

—: వ్యాస వాణ్మయ స మి తి :—

విద్వాన్ కలహరి వెంకట సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు విజయవాడ-2

వ్యాసులవారి మహాపురాణములలో

1 క్షేత్రములు - తీర్థములు

2 పండుగలు

3 సర్వదేవత స్తోత్రములు

అను వానిసూక్తి చిత్రములతో గ్రంథములు ప్రచురింతుము.

సర్వసాధారణ పాఠితోషికము రు 5-0-0.

శ్రీ గురు దేవా య న మః.

శ్రీపరమేశ్వరాహ్వయము చిన్మయ మాగమగేయముక బురా
ణోపనిషన్నిరూపిత రసోదయ మభ్యుదయైక సాధన
మూవదనీక సంహరణ మైన జగద్గురు తేజ మాత్ర వి
ద్యాపరిపాకసిద్ధికి సదా భజియింతును వ్యాసరూపముక.

అదివ్యాసాత్మకమో శుకాత్మకమో బ్రహ్మర్ష్యాత్మకమోశుభా
స్పద మస్మద్గురుదేవతాకరుణ రూప మ్మైత్రి నామోలన
ల్లదె లేనవృలు పూయుచున్నది కటాక్షాలోలపీఠూష సం
పద నాపై గురిపించుచున్నది పురాణానీక సారస్యమై.

హరిహర దివ్యనామ మహిమానుభవంబునఁ గాక యీకలిక
రకులు తరింపలేదు; యజనంబులు దీప్తిపస్పమాధులున్
ఁబరుగవటంచు వ్యాసగురు చారుపురాణ మహాగభీరసా
గరఘనగర్జనంబు వినగా వినగా నిజ మర్థ మయ్యెడిన్.

హరిహరభేదభావ విలయ మ్మది బ్రహ్మాలయం బటంచు న
క్షరమగు తత్త్వముం దెలుప జాలిన దక్షరమంచు ద్వైతసం
హరణము దృక్-దృశ్యమను సంతరముక హరియించునంచు నె
వ్వరియవదేశ మా ప్రభువు వ్యాసుఁడు మాకుఁ బ్రసన్నుఁ
డయ్యెడుక.

వ్యాసమహర్షి కేళిరుల వాఙ్మయదర్పణమందు స్మృప్తి వి
న్యాసము కేవలమ్ము జడమయ్యును జీవకావిలాస మే
దో సమకూర్చికొన్న దిపుడండి మరుక్షణముండినట్టి యా
దోసము దీనికంట నిధిలోఁబున్న నిత్యవిస్తూతనమ్ముగక.

క్షణముక్షణమ్ము నవ్యతయె చక్కదనంబనినారు విజ్ఞు లీ
క్షణమధురమ్ము లాకృతులు సాధుకృతుల్ మఱియెన్నో కర్ణ భూ
షణములు సేసియున్ నవరసంబులు నించి యపూర్వవాసవల్
పుణికి ఘటించి స్ఫుర్పసుఖమున్ సక లేంద్రియతర్పణమ్ముగా.

బనరిచి తీర్చిదిద్ది నమహోత్తమ సంస్కృత నాహితీ విలా
సినియిది బ్రహ్మచారులను జేరి గృహస్థులనునీ వనస్థుల
మునుల విక్రులం బ్రణయముం బచరించి హరించు చిత్తమ
య్యుగళిత మింద్రజాలము నపూర్వపురాణవిలాస మెన్నెడన్

ఏదో ప్రాక్తన జన్మపుణ్యఫల మిట్టి వ్యాససేవాసుధా
స్వాదం బం దొకనివ్వ గూర్చినది భాషా దేవి వాదోడుగా
నీదం గల్గితి నిమ్మహార్ణవము తండ్రి! నీకటాక్షామృత
ప్రాదుర్భావముచే సుపర్వబుధపర్వహ్మత నాబాసయున్.

భవిష్యపురాణ ప్రకరణ

ఇదియొ భవిష్యదర్శ సముపేతముగా బదునాల్గు వేలపై
నొదవ యఘోరకల్ప కథయుం గల నాలుగు సర్వముల్ శుభా
స్పదములు గాగ సూర్య విభవం బలరన్ మనుచూర్తికి బురా
విదిత మొనర్చె నై వము భవిష్యపురాణము బ్రహ్మ సమ్మత

క. ప్రతి పర్వరసోదయమై

శ్రుతిపర్వంబై సుపర్వ సుమధురభాషా

కృతియై యీ కృతి క్షితిపై

స్తుతిపాత్రంబగుత నిండు చూడునికరుణన్.

—: భవిష్యమహాపురాణ స్వరూపము :—

వ్యాసభగవానులు రచించిన పదు నేనిమిది పురాణములలో నొక్కొక్కదానియం దొక్కొక్కయద్భుతము గోచరించుచున్నది. పృథ్వీతము భవిష్యమహా 'పురాణమున' రాబోవు కాలముయొక్క చరిత్ర వర్ణింపఁబడినది. త్రికాలజ్ఞాన స్థంపన్నులగు ఋషులకుఁ దప్ప యిట్టి దివ్యదర్శనము కలుగదు. ఈ పురాణమునందు ౧౦౦౦౦ ల శ్లోకములు గలవు. ఇందు బ్రహ్మ పర్వము మధ్యమపర్వము ప్రతిసర్గపర్వము ఉత్తరపర్వము ననునాల్గు పర్వములున్నవి. సృష్టి కెల్ల కారణము సూర్యభగవానుఁడని, యదియే బ్రహ్మాండవాచ్యమగు తత్త్వమని నిరూపింపఁబడినది, కాన మొదటిపర్వమునకు 'బ్రహ్మపర్వము' అనుపేరుచితమగుఁ గన్పట్టుచున్నది. ఇందంతట సూర్యమహిమ వర్ణితమైనది. మూఁడవదియగు ప్రతిసర్గపర్వమున మనువు దగ్గరనుండి యారంభమైన సృష్టికృమము వర్ణితమైనది బ్రహ్మదగ్గరనుండి కాక, బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడగు మనువుదగ్గరనుండి జరిగిన సర్గము (సృష్టి) ప్రతిసర్గము అనఁబడును. ఆరామాది ప్రతిష్ఠలను గూర్చి తెల్పును.

భవిష్యపురాణములు దేశములో నాల్గరకములుగాఁ గనిపించుచున్నవి. పృథ్వీతము నేనొకదాని ననువదించితిని.

మహాపురాణములో నొకటిరెండు చదివినంతమాత్రమున వాని తాత్పర్యము మనకందదు. వానిలో బదునాల్గు పురాణములను బారాయణచేసి యపాసించిన నాకిపుడు పోనుపో నవి యగాధరత్నాకరములవలెఁ గన్పట్టుచున్నవి. వానిలో నవగాహించి సర్వపురాణసమన్వయముగ నొక విపులమైన పీఠిక ప్రత్యేకముగ వ్రాయుచున్నాను.

అవగాహనము

గురుప్రసాదసంలబ్ధ ప్రసాద గురుయోగతః

తనోమి తీర్థకల్పేషు పురాణేష్వవగాహనమ్.

(శ్రీ) వేదవ్యాసభట్టారకులచేఁ బ్రసాదింపఁబడిన మహా పురాణములు జ్ఞానవిజ్ఞానభాండారములు. అవి సర్వమానవులకు ధర్మార్థ కామమోక్షములనెడి పురుషార్థములను బోధించు చున్నవి. ద్వాపరము చివర నిప్పటికి రమారమి యాఱువేల సంవత్సరములకు మున్నవతరించి కృష్ణద్వైపాయను లనుపేర వ్యాసపీఠము నధిష్ఠించిన యమృతహర్షి వాగ్దర్శణమునందు భూతభవిష్యద్వర్తమానములు మూఁడును బ్రతిబింబించి యున్నవి. అదృష్టవశమున నా పవిత్రవాఙ్మయమును దల్లిభాష లోని కనువదించు కుతూహలము నాకుఁ గల్గినది. గురుకృప యీ నాయభిలాషను నెరవేర్చినది. ఇప్పటికి బ్రహ్మ, విష్ణు, శివ, దేవీభాగవత, వామన, మార్కండేయ, మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నారద, భవిష్య మహాపురాణములను దేట తెలుఁగు వచనమున రచించి (శ్రీ) కాంచీకామకోటి పీఠాధీశ్వరులగు జగద్గురు శంకరాచార్యసామివారి సాదారవింద సన్నిధానమున సమర్పించు భాగ్యము గంటిని. ఈ నేజేయు వాఙ్మయతపస్సులో వ్యాససేవలోఁ బాల్గొని (శ్రీ) ఈదర వెంకటరావుపంతులుగారు నారచనలను ముద్రించి యాబాలగోపాలమున కందించి కృతార్థులగుచున్నారు.

మొదట మొదట సులభమై తోచిన యీ కృషి పోను పో నగాధమైపోయినది. వ్యాసహృదయ మందుకొనుటకు

నా తపస్సు చాలుటలేదు. సంసారముకూడ విశ్రాంతి నీయదు గదా ! కొంతకాల మేకాంతముగ నెక్కడనైన నుండి వ్యాసవాణి శుపాసించి 'సర్వపురాణ సమన్వయము'గ నొక్క విమర్శగ్రంథము రచింపవలెనను నామనోరథము మనోరథము గనే నడచుచున్నది.

పురాణములలో భావ, సుబోధము, భావమగాధము. అర్థమయి నట్లుండి యర్థము కాదు. 'వేదోపబృంహకములు పురాణములు' అని యందుమేకాని వేదము లందలి యేవిషయము లెట్లు పురాణము లుపబృంహణముసేసి (విస్తరింపజేసి వ్యాఖ్యానించి) చెప్పినవో నిరూపించుకొనలేకున్నాము. నిజముగ వేదార్థము మన కందినట్లు లేదు. వేదమంత్రముల కర్థముసెప్పు పట్టున వైతానిక, శాంతి, నక్షత్ర, చారణ, భౌతిక, చారిత్రక కల్పముల పరముగ నాఱు విధములఁ దాత్పర్య నిర్ణయము చేయవలెనని తపోవృద్ధులు యోగులు నగు మహానుభావులు పలుకుచున్నారు.

ఒక సముద్రమథనకథగాని సూర్యచంద్రగ్రహణములు గాని దేవాసుర యుద్ధములుగాని యహల్యౌశాప వృత్తాంతము గాని తీసికొన్నపుడు వినీవినగనే మనకు వానియందుఁ గథాదృష్టి (చారిత్రకదృష్టి) కలుగుట సహజము. కాని యీ కథలన్నియు నక్షత్ర పుంజముయొక్క సన్నివేశమున కన్వయించునని వాని నాకాశమునఁ బ్రత్యక్షముగఁ జూడవచ్చునని వాని కన్నిటికిని భిగోళవిజ్ఞాన పరమైన పరమ తాత్పర్య మొకటి కలదని యత్య

దృఢముగా నిరూపింపగల బ్రహ్మజీ గొబ్బరి వెంకటానంద
 రాఘవరావుగారివంటి మేధావులను జూచుచున్నాము. ఇంత
 మున్ను వీరివిమర్శ మనమనుకొన్న యాఱు కల్పములలోని
 'నక్షత్ర'కల్పమునకు సంబంధించిన విషయము. ఒకచిన్న
 యుదాహరణము. అగ్ని దేవుని 'మేషారూఢం జటాబద్ధం' అను
 శోకముచే మనము స్తుతించుము. ఇందు మేషారూఢంజనగా
 నగ్ని మేక నెక్కనని (మేక యగ్నికి వాహనమని) యందరికి
 నర్థమగుచునేయున్నది. ఇది చారిత్రకార్థము. కాని నక్షత్రకల్ప
 వేత్తలు 'అగ్ని యనగాఁ గృత్తికా నక్షత్రము, అదియశ్వినీభరణి
 కృత్తికా పాదరూపమయిన మేషరాశికి మీఁద నున్నదనియు,
 (మేషారూఢమ్' అనువర్ణనమగ్ని దైవత్వమగు కృత్తికానక్షత్రము
 మేషరాశిమీఁదుగ నుండునను శాస్త్రరహస్యమునే చెప్పు
 చున్నది' అనియందురు. అశ్వినీ భరణి కృత్తికా పాదరూపమున
 నాకాశమండలి యా ప్రదేశములో నా చుక్కల యునికింబట్టి
 చూచిన నది 'మేక' యాకారమున నున్నట్లు కనిపించునుగాని
 దానికి మేషరాశియనుపేరును ఋషులు నిర్వచించిరినియు
 పల్కుదురు. చూచితిరా! చారిత్రక దృష్టితో మనమనుకొన్న
 యర్థమంతయు నిందుఁ దారుమారై పోయినది. ఈ శాస్త్రమే
 నిజము) చరిత్ర (కథ) యనత్యమందుమా ! అట్లన పీలులేదు.
 అగ్ని దేవతను మేషవాహనునిగానే ధ్యానించి యుపాసింపుమని
 శాస్త్రమనును. నవగ్రహారాధనకు సంబంధించిన యుపాసనా
 కాండలో నాయోగ్రహముల వాహనములు, రూపములు వారు
 ధరించు నాభరణములు మొదలగు నవన్నియు నట్లే ధ్యానింపఁ
 బడి పూజింపబడి యైహిక ఫలముల నొసంగుచున్నవి, అది మన

శ్వాస్త్రమునకు (యోగశాస్త్రము) సంబంధించిన యగాధ రహస్యము. కాన యిందేయర్థమును వ్యర్థమునరాదు. వినాయక చతుర్థినాడు మనము హస్తముఖుని విఘ్నేశ్వరునిగాఁ బూజింతుము. ఈ పండుగకు సంబంధించినకథలు బోలెడున్నవి. కాని యిందు మనము పూజించు విఘ్నేశ్వరుఁ డెక్కడో లేడు. హస్తానక్షత్ర గతుఁడైన సూర్యుని ముందిడుకొని చంద్రుడే యీ విసీలాకాశమునహస్తముఖుడనుపేరఁ బ్రత్యక్షమగుచున్నాఁడు. సూర్యచంద్రగతివలన నేర్పడెడు నాయాపండుగులు వానికి సంబంధించిన చరిత్రలతో సమన్వయ పఱచుకొని యందలి వరమ తాత్పర్యమును ఖగోళమునఁ బ్రత్యక్షముగాఁ జూడవచ్చును. ఇదంతయు వేదములకు వేదోపబృంహకములగు పురాణములకు నక్షత్రకల్పవరమయిన వ్యాఖ్యానమువలన నేమనకవగాహన మగును. ఈ దృష్టితో దశావతార చరిత్రలు, కాశీ, గయా, ప్రయాగాదిక్షేత్ర తీర్థకథలు బహుశీతులసమన్వయించును. † విస్తరభీతిచే నిట వివరింపనైతిని.

పురాణములలోఁ గొన్నికథలు పరస్పరవిరుద్ధములు, వికృతములు నయి కనిపించును. అట్టివాని సమన్వయమార్గము మఱి పెక్కువిశేషములు నా మొదటి యవగాహనమున బ్రహ్మ విష్ణు శివపురాణపీఠికలో నిచ్చియుంటిని. బ్రహ్మ కుమార్తెను గని యామెయందే మోహితుఁడై నల్లు చెప్పగా నూతుంగని ఋషు లీ వివరీతమేమి? తండ్రి కూతురుం గలియుట యేమని

† పండుగులు, క్షేత్ర తీర్థములు మొదలగు వానింగూర్చిన యీ విశేషములు 'వ్యాసవాఙ్మయసమితి' పక్షమునఁ బ్రచురింపఁబడు గ్రంథములందుఁ జూడవచ్చును.

యడిగిరి. అప్పుడు నూతనము ఈ విషయము బహు గంభీరము. ఇది అతీంద్రియేంద్రియకము, ఈ దేవరహస్యముంగూర్చి శంకింపం దగదు. అని యొక పురాణములో సమాధానించెను. ఇట్టి కథలు చర్మచక్షువులగు మనకు నచ్చకున్నను విజ్ఞానదృష్టితో వేదములకు వ్యాఖ్యానము చెప్పుటలో నారువిధములగు కల్పములలో నేదోయొక దానింబట్టి యీ కథలకుఁ బరమతాత్పర్యము మంత్రద్రాక్షిణ్యము ఋషుల కవగతమై యుండును. అట్టి ఋషుల యనుగ్రహసాత్తుల మైనపుడు మనకును సవి యండవచ్చును. మహావతివ్రతా శిరోమణియగు 'న హ ల్య' చరిత్రవంటి కథ లట్టినిగూడ తాత్పర్యము కలవియై సత్తత్కల్పమును బట్టియో నైతానిక కల్పమును బట్టియో కొండొక వైజ్ఞానిక రహస్యమును జాటునవై యున్నవి.

అంతవఱ కెందులకు? పురాణములలోఁ బునరుక్తిగ వర్ణింపఁబడు 'సృష్టి' విధానము చదివినపుడెల్ల నది యెట్లును నా మనసునకు సరిపడకపోయెను.

శ్లో॥ అపవన ససర్జాదా తాను వీర్య మవాసృజత్
తదండ మభవ ద్దైమం సహస్రాంశు సమప్రభమ్.

అని యున్నది. పరమేశ్వరుఁడు సృష్టికిముం దాపస్సులను సృజించెను. అందుఁ దన వీర్యముంచెను. అది సూర్యునట్లు వెలుగు నొక బంగారు గుడ్డయ్యెను. (అదే బ్రహ్మాండము) అని దీని యర్థము. పౌరాణికు లిక్కడ 'ఆసః' అనగా 'నీరు' అని చెప్పెదరు. ఆమీఁద వీర్యముంచుట యేమో, అది బంగారు గుడ్డగుట యేమో! మొత్త మందులో బ్రహ్మాం

డము పుట్టిన నందుకు, ఇది చారిత్రకార్థము. కాని యీ శ్లోకమునకు వ్యాఖ్యానరూపముగ భరద్వాజ మహర్షి రచించిన 'అంశుబోధిని' యను గ్రంథముం దపూర్వ సృష్టి రహస్యము బయలు పడినది. అందు;

‘ఆపోఽతప్తవ’

అను సూత్రముక్రింద వ్యాఖ్యానములో ‘ఆపః’ అనగా సృష్టికారణమైనది వట్టి యీ నీరుకాదు. అది విద్యుదాపస్సు. దానినే నైద్యుశోదకమని ప్రకాశోదకమని తత్త్వవేత్తలందురు. ఆ యుదకమున నీశ్వరుడు వీర్యముంచుటయనగా ‘స ఈక్షత బహుస్యాం ప్రజానాయ’ అను వేదమంత్రోక్తమైన యీ క్షణ శక్తిని బ్రవేశింపజేయుటయే. అందుపై నా విద్యుదుదకమునందు సంక్షోభము పుట్టెను. ఆ సంక్షోభమున తమః ప్రకాశరూపములయిన రెండు వరణ లేర్పడినవి. ఆ రెండిటి సంఘర్షణమున సత్త్వరజస్తమోగుణములు మూడును గలిగి వానిపాళ్లనుబట్టి త్రిగుణాత్మకమయిన యీశ్వరిక జగతంతయు పుట్టినది.’ అని వాయుబడి * అభౌతికమయిన ఆత్మతత్త్వమును

* ఇందులకుఁ బ్రమాణములు భౌతికాభౌతిక శాస్త్రములనుపేర విజ్ఞానగ్రంథములు (Science texts) ప్రాచీనమహర్షులు రచించినవి నలుబది వైగా నుదాహరింపఁ బడినవి. ఈ అంశుబోధిని మూలము భరద్వాజ మహర్షి రచించిన సూత్రగ్రంథము. ఇందుఁ బండ్రెండు డధ్యాయములున్నవి. ఇది నూర్యకిరణముం గూర్చినశాస్త్రము. ఇందులో నొక్క యధ్యాయముమాత్రము శ్రీ బోధానంద సరస్వతీస్వామివారు రచించిన వృత్తితో నొక వాగితప్రతి వేదార్థభాస్కర బ్రహ్మశ్రీ కుప్పా లక్ష్మణాచార్యుల వారియొద్దనుండి నాకు లభించినది. ఇందుట్రింకీతములయిన మఱి నలుబది గ్రంథములలో భరద్వాజుల వారు రచించిన యంత్రోపర్యసప్తము (విమానాదులకు సంబంధించిన శాస్త్రము)

బోధించుటయే మన మహర్షుల లక్ష్యము. సర్వశాస్త్రములకు నా పరబ్రహ్మమందే తాత్పర్యము. సర్వవిద్యలకు బ్రహ్మవిద్య యందే విశ్రాంతి. సర్వవిజ్ఞానములకు జ్ఞానమందే విలీనత. అయినను భౌతికదృష్టికల మందమతుల మగు మనకు భౌతికము లయిన దృష్టాంతములతోనే యాత్మనిరూపణము చేయుటకు అతి వశిష్ట భరద్వాజాది మహర్షులు భౌతికాభౌతిక శాస్త్రములనుపేర నిట్టి గ్రంథములెన్నోరచించినట్లు తెలియుచున్నది. ప్రకృతి ముపలబ్ధమయిన యంశుబోధినిలో జీవాత్మ పరమాత్మలకుఁగల బింబప్రతిబింబ భావమును ఋజువుచేయుటకు మహర్షి నూలోపకరణమగు రూపాకర్షణ యంత్రవిధానమును(Photography) నిదర్శనముగాఁ జూపినారు. అంతియకాదు, రూపాకర్షణయంత్ర నిర్మాణముకూడ సవిస్తరముగ నిందుఁ బేర్కొనినారు. వీనిమూలమున మహాపురాణ రత్నాకరములగాంభీర్యము చూచాయగ నిప్పుడిప్పుడు నామనసునకుఁ దట్టుచున్నది. మన దౌర్భాగ్యమున నిట్టి సారవత్తరములయిన గ్రంథములు ఖండాంతములకుఁ బోయియో పండితపుత్రులయింట చెదపుర్వుల కాహారమయియో మన కపరూపములయి పోయినవి. ఇది విషాదకర ఘట్టము. ప్రకృతము.

మేఘాత్పత్తి (కృత్రిమ మేఘమును సృష్టించు విధానము తెల్పుగ్రంథము) బెంగుళూరు శాస్త్రపరిశోధనాలయము నందున్న ట్లీనడుమ పత్రికలలోఁ జూచితిని.) తక్కిన వానికై యన్వేషించు చున్నాను. ఈ యద్భుతశాస్త్ర గ్రంథములను గూర్చిన వివరములు మఱి యితర పురాణరహస్యములను 'సర్వపురాణ సమన్వయము' అను నాగ్రంథమున విఫలముగా వెలువరింతును.

—♦ భవిష్య పురాణ స్వరూపము ♦—

భవిష్య మహాపురాణ మనుషేర మూడు రకములైన గ్రంథము లున్నట్లు తెలియుచున్నది. బ్రాహ్మము, మధ్యమము, ప్రతిసర్గము, ఉత్తరము నను నాల్గు పర్వములు కలదియొకటి, బ్రాహ్మము, వైష్ణవము, శైవము, త్వాష్ట్రము ప్రతిసర్గము నను నైదు పర్వములు కలది యొకటి. నారద మహాపురాణమునుబట్టి బ్రాహ్మ, వైష్ణవ, శైవ, సౌర, ప్రతిసర్గ (శేష) ములను నైదు పర్వములు కలది మఱియొకటియునై యున్నది. ప్రకృతము నాకు దొరకిన మొదటి రకములో ప్రతి సర్గ పర్వము నాల్గు ఖండములుగా నున్నది. ఇందు శ్లోకసంఖ్య పదునాల్గువేల యైదువందలు. నే ననుగరించిన పురాణములో ‘భవిష్యోత్తరము’ అనుషేర ధర్మ శాస్త్ర విషయములను తెల్పు నుత్తరపర్వము కేవలము భవిష్యోత్తరపురాణమే కాని యవాంతర భాగము కాదు. కాన మొదటి మూడు పర్వముల గ్రంథములో నడిమిభాగమునకు మధ్యమపర్వమనుషేరు సార్థకమయి యున్నది. ‘పట్కాండాని తథోత్తరమ్’ అని రామాయణము పట్కాండులుగాఁ బేర్కొనఁబడి యుత్తర కాండ మేడవ కాండగా గణింపఁబడక ప్రత్యేకము ‘ఉత్తర రామాయణము’ అని పేర్కొనఁ బడినది. అట్లే విష్ణుపురాణ పరిశిష్టమైన ధర్మశాస్త్ర భాగము ‘విష్ణు ధర్మోత్తరము’ అనుషేరఁ బ్రత్యేకముగా నెన్నఁబడినది. ఇంతియకాదు. మహాభారతమున కుత్తరభాగమగు ‘హరివంశము’ పందొమ్మిదవ పర్వముగాఁ గాక ‘ఖలపర్వముగాఁ’ జెప్పఁబడినది. ఇన్ని నిదర్శనములను బట్టి యార్ష గ్రంథ సంప్రదాయమునుబట్టి భవిష్యమున

మూడే పర్వములని భవిష్యోత్తరము ప్రత్యేకభాగమని తెలియ నగును. ఈ ధర్మశాస్త్రభాగముదప్ప మిగిలిన భాగమును నేను దెలిపించితిని. ఇందలీ విశేషముల నరయుడు.

—: శ్రావ్య పర్వము :—

శ్రావ్యపర్వము సూర్యోపాసనకు సంబంధించియున్నది. ఇది అరుణమంత్రమునకు (సూర్యసమస్కారమంత్రములకు) వ్యాఖ్యాన మనవచ్చును. సూర్యకిరణములలోని భేదము వాని ప్రభావము, యజ్ఞములందు దేవతోద్దేశ్యముగా నివ్వబడిన హవిర్భాగములు భువర్లోక సువర్లోకములం దేయే పరిణామము లంది పర్వ కారణమై సస్యాదిపాకరూపమున జీవకోటి కెట్లందు చున్నదియు నీ పర్వము వివరించును. దీనిని నవీనఖగోళ విజ్ఞానముతో సూర్యకిరణశాస్త్రములతో నమన్వయించి భౌతికాభౌతికప్రయోజనముల వెల్లడించి సూర్యోపాసనయొక్క విశిష్టతను బ్రచారము సేయవలసియున్నది

—: మధ్య మ పర్వము :—

ఇందు ఇతిహాసపురాణములు వారివారిమనస్సుల కెట్టి పరిణామము గల్గించునో వర్ణితమైనది. ఆ ఘట్టములలోఁ బురాణము వ్రాయుటయెట్లు, వ్రాయుటకుఁదగు నాకులు గంటములు సిరాలు (పసరులు, జిగురులు) పంక్తులు, అక్షరములసంఖ్య పురాణప్రవచనము చేయువారి నేయే పురాణముల నెట్లు సత్కరింపవలసినది, వారు పాడవలసిన రాగములు, పురాణానుకూలములయిన దేశకాలపాత్రములను కూర్చి యందు విపులీకరింపబడినది. ఇందుద్దాహృతమైన అంకమహాత్మ్యము (సంఖ్యా

శాస్త్రము) వివిధహోమద్రవ్యముల పరిమాణములు, తూకములు కొలతలు నడుపుతముగా నున్నవి. ఇష్టాపూర్తములు (అనగా చేరువులు, శోటలు, బాటలు, దేవాలయములు, పుష్కరిణులు, పక్షిప్తించుట. గొప్పపుణ్యకార్యములుగా వర్ణింపఁబడి ప్రజలకుఁ బ్రోత్సాహ మియ్యఁబడి యార్థిక సమస్యాపరిష్కారము చేయఁబడినది. శోటలలో, దొడ్లలో, వాస్తు శాస్త్రానుసారముగ నే యే వృక్షములు స్థాపించిన నేమేమి లాభములు గలుగునో వేనివేని కేమేమి దోహదములు (ఎరువులు) వేయవలెనో చక్కగాఁ జెప్పఁబడినది. ఇదంతయు ఉద్భిజ్జ విద్యకు (Botany) కి సంబంధించిన విషయము. మధ్య పురాణమునందు నిందు నాయా ఓషధులు మొదలగువాని యర్థ నిర్ణయము పట్టున నాకు సహాయపడిన ఆయుర్వేదాచార్య బ్రహ్మశ్రీ ముక్కామల వెంకటశాస్త్రిగారి కెంతేని కృతజ్ఞుడను. ఇత శిల్పవిద్య, శిల్పుల జీతములు, రోజుకూలి మొదలగువాని నిర్ణయమిందు బాగుగ నుదాహృత మయినది.

—* ప్రతి సర్గ వర్ణము *—

* ఇందు వైవస్వత మన్వంతరములోని యిప్పటి యీ యరువది యెనిమిదవ మహాయుగములో కృతయుగమునుండి యెత్తికొని యా రాజుల చరిత్రలు. రాజ్యకాలములు తెలుపఁబడినవి. చంద్ర నూర్యాగ్ని వంశీయులగు రాజుల వంశము

* ఈ నా యభిప్రాయములతో పండిత బ్రహ్మశ్రీ కోట వెంకటాచలంగారి యభిప్రాయము తేలికవించు చున్నవి. వారు పురాణములను ప్రాచ్య పాశ్చాత్యులు రచించిన నవీనచరిత్రలను సమన్వయించి పూర్వోత్తర విరోధముల బరిహరించి సకలముగాఁ గాల నిర్ణయము లొనర్చుచు సృష్ట్యాది

నిందు వర్ణితములు. ప్రత్యేకముగ అగ్నివంశ రాజులు, వారి రాజ్య కాలములు, పరిపాలన పద్ధతులు నిందుఁ బూర్తిగ కలి 2710 మొదలు కలి 495 వరకు వివరింపబడినవి. అగ్ని వంశీయులలో ముఖ్యులగు యాసేతిహియాచలము లేకచ్చ తాగిసకులయి చాలించి యశ్వమేధము లొనర్చి శకకర్తృత్వ విక్రమాదిత్య, శాలివాహనుల చరిత్రలు సంపూర్ణముగ నిందు వర్ణితములయి యున్నవి. విక్రమాదిత్యుని పట్టాభిషేకసమయములో నతనికి రాజనీతిశాస్త్ర నేత్రయగు పండితునిచే (భేతాళుని

నుండి నేటివరకు గల అనంత యుగములు మన్వంతరము లందలి మానవ జాతి చరిత్రను అందు విశేషించి కర్మకామయగు భారతవృక్ష చరిత్రను విపులముగా రమారమి యిరువది గ్రంథములుగా రచించి ముద్రింపించి భారతీయుల కందించి యున్నారు. మనకు జరిత్ర లేదని దుర్వాదమి వీరి గ్రంథముల మూలమున ఖండింపఁ బడినది. పురాణములను జరిత్ర దృక్పథముతో సమన్వయపరచుట కింత విపులమయిన ప్రమాణ గ్రంథము లింతవరకు వెలువడలేదు. పాశ్చాత్యులూ కూడ భారతజేత చరిత్ర వ్రాయుటకు పురాణములనే యాధారము చేసికొనియు అందులోని విషయములను దాటమరుచేసి పురాణముల నోన్మనస్థ విరుద్ధములుగా నున్న పుక్కిటి పురాణములను నసత్య ప్రచారముతో పురాణ వాప్తయముమీఁద మన భారత ప్రజకు వైమనస్యము కల్పించిరి. ఎటు చూచినను జరిత్రలందలి కాలములను వ్యక్తులగూర్చి పురాణములలోఁ జెప్పిన ట్లనుసరించిననే సత్యమయిన భారతచరిత్ర లభించునగాని పాశ్చాత్యులచే వ్రాయబడి నేటి పాఠశాలలోఁ బాఠ్యము లయియున్న చరిత్రల వలనఁ గాదు, అని యపార్థ సంకులములై మన నాగరికతను సభ్యతను తగ్గించి మఱపించి మసకీర్తికి గళంకస్థాయిములై యున్నవి.

వీరి చరిత్రకృషి యపారమని గుర్తించి విజయవాడపాఠశాల విద్యత్సభా ముఖమున 'భారతచరిత్రభాస్కర' యను బిరుదమిచ్చి సత్కరించియున్నారు.

యవతారము) దెల్పబడిన కథ లత్యద్భుతములై యొక్కొక్క కథ యొక్కొక్క ప్రత్యేకరాజనీతి చతురతను జాటునదై యున్నది. అందు నిగూఢమైన రాజనీతి యిమిడియున్నది. అది పాలకులకుఁ బరీక్షాఘట్టము. రాజ్యాంగవేత్త లెల్లరు దీనిని బఠించి మననము సేయవలసియున్నది. శ్రీకృష్ణుడే కృష్ణచైతన్యముగాఁ గలియుగమునం దవతరించి యీ యుగమందలి మానవుల కిష్ట దేవతయై నాయకుడై రాజోవు చరిత్ర నడుపుచున్నట్లు విస్తారముగా వర్ణితమైనది. అక్కరు, ఔరంగజేబు మొదలయిన రాజులను దెల్పి శివాజీ ప్రసంగముచేసి, పిమ్మట ఢిల్లీరాజ్యమునకు రాజులుగ వానరజాతివారగు గురుండులను వర్ణించిన పిమ్మట మానులు రాజులగుదురని యున్నది. ఈ గురుండులను పేరు 'సీమదొరలకే' సమన్వయింప వీలగుచున్నది ఈ వరుసలో వికటాపతి (విక్టోరియా) వాణిజ్యార్థముగా దొరలువచ్చుట, కలికాతాయందు (కలకత్తాలో) రాజ్యస్థాపనచేయుట, అష్టకోశలమార్గమున (ఎనమండుగురు నిపుణులగుల సంఘము-పార్లమెంటు) రాజ్యమేలుట మొదలయిన వార్త లిందున్నవి. ఇందలి భాషారీతినిబట్టి భావగతినిబట్టి మఱి యితరపురాణ సమన్వయమునుబట్టి యాధునికములయిన యీ పేరులు చరిత్రయుఁ బ్రక్షిప్తములని తోచుచున్నది. అవిగాక విక్టోరియా రాజ్యపాలనదాక యుండి యామీద కథ (జార్జి మొదలగు వారి పేరు భారతస్వాతంత్ర్యవార్త) మచ్చునకైన లేని కారణముచే విక్టోరియారాణి పాలన సమయముననో కొంచెము వెనుకనో ముద్రణ మయిన యీ పురాణములో నెవరో యివి చొప్పించియుండు రనుట నిర్వివాదము. భవిష్య పురాణమని

యున్నది కదా యని భక్తిమహాశి యిందే యీ చేర్పులు మా
ర్పులు విశేషముగాఁ జేసియుందురు. కాన యీ భాగమున
కంత విలువ కట్టుటకు వీలులేదు.

గురుండుల తరువాత నికముందు తుంగ నివాసులగు
మానులు భారతవర్షమునకు ఏకమశకము 2264 వరకు
(క్రీ. శ. 2207 వరకు) రాజులగుదురని భవిష్యత్తు చెప్పబడి
నది. ఈ మానులు బభ్రువర్ణులని చిన్నచిన్న ముక్కులు గల
వారని, గుండ్రనివారని, పొడవైన తల గలవారని, బౌద్ధధర్మ
పరులని తెలుపబడినది. ఈ వర్ణననుబట్టి మానులు అనగా
చీనావారేమో అని అనిపించుచున్నది.) మానుల పరిపాలన
మున వైదిక ధర్మవ్యవస్థ, దేవపూజ మొదలయిన సద్ధర్మములు
పునరుద్ధరింప బడునని యున్నది. అటుమీఁదట పదునొకండవ
మానుడగు 'పన్నగారి' యను నాతఁడు నాగులచే జయింపఁ
బడును. అంతట ఏకమశకము 2264 నుండి క్షత్రియులగు
నాగుల (అస్సాముపాంతీయులు) పరిపాలన యారంభమగును.
వారికాలమున మరల వేదధర్మము, యజ్ఞాదులు, ఉపాసనయు
సాగును. వారిని జయించి పుష్యమిత్రుఁడు రాజగును. అతఁడు
భారతదేశ వైదిక ధర్మోద్ధరణము చేయును. అతనికాలము
ఏకమశకము 2772. (క్రీ. శ. 2715) అటుపైన ఆంధ్రుల పరి
పాలనము మూడువందల పది సంవత్సరములు నడువఁగలదు.
సుగదుఁ డను నాంధ్రరాజు రాక్షసులచే జయింపఁ బడును.
రాక్షసులు బంగారమును హరింతురు. అటుమీఁదట నాంధ్ర
పంశములో నూర్యాంశతో రాక్షసారి యను రాజు జనించి
'బంగారు నాణెమును' చలామణి లోనికిఁ దెచ్చును. వాని తదు

వాత సరువదిమంది రాజులు వేదపరాయణులయి పాలింతురు. పిమ్మట కలి 8800 A. D. లో విశ్వస్ఫూర్తి యనువాడు వేద ధర్మ పరాయణుడు, దేవపూజాతిత్పరుడు రాజుగా వచ్చును. అతడు బ్రాహ్మణవర్ణమును బుసరుద్ధరించును. ఇట్లు కలిలో 1లక్ష 25 వేలు దాటిన తరువాత భోగసింహుడు, కేలిసిం హుడు నను నిద్దగు సోదరులు వచ్చి మకానుల జయించి ధర్మ వ్యవస్థ చేయుదురు. వారు వామనమూర్తి యంశచే యోగు లయి కల్ప క్షేత్రమున వసించురని యున్నది. అటుమీఁద కలి తృతీయ చతుర్థ పాదములందలి మానవుల స్వరూపస్వభావ ములు వర్ణితములు శ్రీమద్భాగవతము, హరివంశము మొద లగు గ్రంథములందును, నిందును వర్ణింపఁబడిన కలికాల లక్షణము లన్నియుఁజేర్చి విపులముగా 'సర్వపురాణ సమన్వయము' అను నా గ్రంథమునఁ బ్రకటించెదను. కలి సృష్టమ పాదములోనే మన కవి నేడు స్పష్టపడి మహర్షుల త్రికాలజ్ఞానమునెడ వింత గొల్పుచున్నవి. ఇది విని కాలప్రభావ మిట్లున్నపుడు మన మేమి చేయఁగలమని కొందగు నిస్పృహ చెందుదురు. కాని యది తగదు. రాత్రి చీకటి యావరించుట స్వాభావిక మయి నను నేదో చిన్నదీపము వెలిగించుకొని యిల్లు చక్కఁబెట్టు కొనుచునే యున్నాము. అంధకారము గాఢమయిన కొలది యేపాటి చిన్నదివ్వెయైనను నెంతో సాయపడు చున్నది. అట్లే తక్కిన కృతాది పుణ్యయుగములకంటెఁ కలియుగము పాప భూయిష్టమైనను నిందు చేసిన యే కొలదిపాటి ధర్మమైనను ననంతఫలము నొసంగునని, యందుచేఁ కలియుగమే తక్కిన వానికంటె శ్రేష్ఠతరమని యందు వ్యాసులు చెప్పినారు. పోను

పోను మహాకలిలో పాప మత్స్యత్కటమై సర్వ వ్యవహారములు
 కట్టువడి ప్రజలు నిర్వేదము పొందుదురు. ఆదుఃఖ మోర్వరాని
 దైనపుడు మఱల పుణ్యచింత యారంభ మగును. అదే కృత
 యుగారంభము. అపుడు మరల సూర్యవంశ మూలపురుషుఁ
 డగు నిక్షాకువు చక్రవర్తియై ధర్మవ్యవస్థ చేయును. ఈ రా
 బోవు చరిత్రకూడ భూతకాల క్రియలచే జరిగిపోయినట్లు
 వర్ణింపఁ బడినది. ఇది యార్ష గ్రంథములలో భాషాసంప్రదా
 యము కాన యిది విరుద్ధ మని యెవరును శంకింపరాదు. కృష్ణ
 నిర్యాణమైన వెంట కలి ప్రథమపాదములో సంధికాల మివ్వు
 డిప్పుడే గడచుచున్నది. నేటి కారువేల సంవత్సరముల
 లోపుగానైనది. అనేక విపరీత మతాఘాతములకు శిథిలమయ్యు
 నేటికిని భారత సంస్కృతి స్వరూపభంగము పొందలేదు.
 పండుగలని, వ్రతములని, తీర్థక్షేత్ర యాత్రలని, ప్రజ లింకను
 ధర్మాసక్తి కలిగియే యున్నారు. కావున నీమాత్రపు వెలుఁ
 గులో మనము జాగ్రత్త పడవలయును. అందులకై ప్రభు
 త్వము దేవాదాయ ధర్మాదాయ ద్వివ్యమును సద్వినియోగ
 పరుప వలయును. విశ్వవిద్యాలయములందును, బ్రాచ్య
 పుస్తక భాండాగారములందుఁ బ్రత్యేక శాఖ నెలకొల్పి
 గుడ్డిగా జరుగుచున్న మన యాచార సంప్రదాయములకుఁ
 బండుగులు, క్షేత్ర తీర్థయాత్రలు మొదలగువాని వలనఁ
 గలుగు నైహికాముష్మిక లాభముల కుపవత్తుల చూపి నచ్చ
 చెప్పి, శ్రద్ధ కల్పించుటకుఁ బండితుల నియమింపవలెను. ప్రాచీన
 భారతీయ విజ్ఞానమును నేడు యాంత్రిక పరిశోధనకు సంబంధిం
 చిన నవీన విజ్ఞానముతో సమన్వయ పఱచుట కుభయవిధ విజ్ఞా

నులను నొకచోఁ జేర్చి వారి పాదములను సమన్వయపఱచు
గ్రంథములను వ్రాసి యందింపవలెను. వాని నూరూర,
యింటింటఁ బ్రచారము చేయవలెను. అందులకు సర్వకళా
నిలయము లయియున్న దేవాలయములే యుత్తమ రంగస్థల
ములు. బహు శ్రమలోర్చి శాంతిచే గడించుకొన్న స్వాతంత్ర్య
మిల్లు మన స c స్కూ తి ని, సభ్యతను బునరుద్ధరించుకొన్న నాడే
సంపూర్ణము, సర్వాంగసుందరము కాఁగలదు.

అట్టి శుభోదయమునకు మన వ్యాసవాఙ్మయసమితిపక్షమున
నిదే ప్రహ్లాదజలి.

శ్రీ మహాగీతాంఘరిలయ నమః - శ్రీ గురుదేశాయ నమః

శ్రీ వ్యాసభగవతే నమః

భవిష్య మహాపురాణము

బ్రాహ్మ పర్వము ౧.

శ్రీయుతుండగు శతానీకప్రభుని దర్శింప మహాత్ములగు మహర్షు లందరును దయచేసిరి. వారు భృగువు, అత్రి, వశిష్ఠుడు, పులస్త్యుడు, పులహుడు, కృతువు, పరాశరుడు, వ్యాసుడు, సుమంత్రుడు, జైమిని, పైలుడు, యాజ్ఞవల్క్యుడు, గౌతముడు, భారద్వాజుడు, నారదపర్వతులు, వైశంపాయనుడు, మహాత్ముడు, మహాతపస్వియగు శౌనకుడు, దక్షుడు, అంగిరస్సు గర్గుడు, గాలవుడు, మొదలగువారు. శతానీకు డట్లరుదెంచిన మునివరుల కెదురేగి యథావిధి సర్వాదు లొసంగి పూజించెను. మరియు పురోహితపురస్కృతంబుగ గోవు నొసంగి స్వాగత మృదీగి సాష్టాంగవందన మాచరించి సుఖాసనము నమరించెను. సుఖాసీనులయి మార్గశ్రమము వాసి సుప్రసన్నులయి యున్న యమ్మునిపుంగవుల నా రాజపుంగవుడు దక్షిణ భాహు వేత్తి యిట్లు ప్రశ్నించెను. 'ఓ మునిసత్తములారా ! ఇప్పుడు నాపుట్టువు ధన్యమయినదని భావించుచుంటిని. కీర్తియు యశమ్మును, బలమ్మును నాకిప్పుడు లభించినవి. నన్ను జూడ వలయునని తామందరు మస్మందిరమునకు విచ్చేయుటవలన

నేను ధన్యుడనైతిని. నే నీవుడు పుణ్యాత్ముడనైతిని. మిమ్ము
 స్మరించిన మాత్రమున నరుడు పవిత్రుండగుం గాదె! మహా
 బలసంపన్నులగు మీవలన ధర్మశాస్త్రరహస్యములను విన
 వలయునని యున్నది. అట్లొనరించి నే నుత్తమగతి కేగగలను.
 మా తండ్రి మున్ను భారతము విని యుత్తమస్థానము నలంక
 రించెం గాదె!' అట్లు పలికిన విని యా బ్రాహ్మణు లందరు
 సన్మోక్షము సమావేశమయి విమర్శించి వ్యాసుని బూజించి
 యిట్లు పలికిరి. రాజా! నీవు వ్యాసభగవానుల సనుగ్రహింపఁ
 జేసికొనుము. ఈతఁడు నీకుఁ దెలుపును. ఈయన యుండగా
 మేము బోధింప నర్హులము గాము. గురురన్నిధిని
 శిష్యుండు విద్యాబోధచేయుట యుచితమగునే? సాక్షా
 న్నారాయణుం డగు నీ వ్యాసుడే మా కందరకును గురువు.
 ఇతఁడు పరమకృపాళువు. దివ్యవిధాన మెఱింగినవాఁడు. ధర్మాది
 పురుషార్థసమన్విత మగు ధర్మశాస్త్రమును జాతుర్వర్ణ్య
 ప్రజలు పవిత్రులగుటకై యీతఁడు చెప్పయున్నాడు. ఔషధ
 మునకు రోగము భయపడినట్లు గహనమగు శాస్త్రము నకు
 లోకము భయపడుచుండును. రమ్యమును, శాస్త్రమును
 (శాసకమును) గూడ యగునట్లు భారతము నీతఁడు గచిం
 చెను. వైద్యుడు రుచికరమును, పథ్యమునఁబస యౌషధము
 నిచ్చునట్లు మునివసుండగు నీతఁడు భారతము విస్తరించి యిచ్చి
 యున్నాడు. భారత మాస్తిక్యసౌధము నెక్కటకు సోపానము.
 అద్దానిని విసిన యతఁడు స్వర్గసరకముల స్వరూపమును బ్రత్యక్ష
 ముగాఁ జూడగల్గును. దేవతలు తీర్థములు తపస్సులు మొదలగు

నాని నిశ్చయజ్ఞానము భారతము వలననే యగును. భారతార్థములను విమర్శించినవాఁ డెన్నఁడును నాస్తికుఁడు గాఁడు. భారతము వలననే విష్ణువునందా, దేవతలయందు, వేదములయందు, గురువులయందు, బ్రాహ్మణులయందు కల్యాణకరమగు భక్తి యుదయించును. భారతమువలననే ధర్మార్థ కామమోక్షములు సిద్ధించును. మోక్షవధగాములగువారి కకృత్రిమమగు మార్గము భారతము. పురుషార్థములు భారతమునందుఁ బ్రపంచంబడి యున్నవి. అసత్యములగు తాపత్రయములచే సంతప్తులగు వారికి శాంతి లభించుట యొక్క భారతమువలననే. వృష్టిపాండవపంశముల సంపదలకు వినాశనము గల్గిన తీరు విన్న యాతఁడు దుఃఖాపసానములగు నిహలోకసుఖముల బండ్డారమెఱింగికొని పుణ్యాచరణపరుండగుచు. ఇట్టి మహాగ్రంథమును బలికిన మహాత్ముడు వ్యాసుఁడు. వ్యాసరూపము ధరించిన యీ మహానుభావుఁడు సాక్షాత్సారాయణుఁడు. అని పలికిన ఋషుల వచనములాలించి ప్రతాపశాలియగు నాస్థవశేఖరుండు శాస్త్రవిశారదుండగు వ్యాసు నిట్లు ప్రసన్ను నొనరించుకొనెను. 'బ్రహ్మజ్ఞ! తమ పాదములందు వ్రాలి యిదిగో నమస్కరించుచున్నాను. నేను పవిత్రుఁడ నగునట్లు ధర్మశాస్త్రము తెలుప నర్హితును శుభప్రసంగము సేసి నన్నీసంసారమునుండి యుద్ధరించుము. నా తండ్రికి భారతమును దెల్పి యుద్ధరించితివికదా!' అనిన విని వ్యాసుఁడు 'రాజా! ఇదిగో! ఈతఁడు నా శిష్యుఁడు సుమంతుఁడు. నీకొరినదెల్ల తెల్పఁగలఁడు. భారతవంశవర్ధన! అద్భుతమును ప్రీతికరమును శుభదము నగు కథ వినవలతువేని

సర్వపాపభయహరంబును మున్ను వైశంపాయన ముసీందుగ్ని
 వలన మీ తండ్రికిఁ దెలుపఁబడినదియు బ్రహ్మహత్యాది మహా
 పాపవ్యపాహనంబునగు మహాభారతవ్యాఖ్యానమును వినుము.’
 అనిన మునికులంబు ఋషిపుంగవుని రాజును జూచి ప్రశంసించిరి.
 బుద్ధిశాలియుగు నీ వ్యాసుఁడు తెల్పినట్లు సుమంతుని పృచ్ఛ
 చేయుము. అతఁడును సర్వశాస్త్ర విశారదుండు. మాకును నిట్టి
 యంశము వినవలయు నను బుద్ధిపొడముచున్నది. అంతట
 బాదరాయణుండు తనశిష్యుండగు సుమంతునితో “తాత! ఈ
 రాజు సంతోషించునట్లు కథలను దెలుపుము” అనిన సుమం
 తుండు గురుహృదయము గమనించి యందరకును దెలుప సమ
 కట్టినంతట ఆఙమీఠుఁ డగు శతానీకుం డతనికి మొక్కి
 ‘విప్రేంద్ర! సర్వపాపములు వాసి నేను పవిత్రత నందుటకుఁ
 బుణ్యాఖ్యాన మేదేసి నాకుఁదెలుపుము’ అని యడిగిన సుమం
 తుం డిట్లు పలుకందొడంగెను. ‘భారతా! వుణ్యములగు శాస్త్ర
 ములు నానావిధములుగ నున్నవి. అవి సర్వకిల్బిషహరంబులె.
 అందు నీవేది వినఁదలఁచెద వది యడుగు మన ధర్మశాస్త్రమతము
 లెన్నెన్ని కలవో యవి విని తెలిసికొనఁదలచితిని. విష్ణు, యమ,
 అంగిరో వశిష్ట దక్ష సంవర్త శాతాతప పరాశర, ఆపస్తంబ,
 ఉశనః, కాత్యాయన, బృహస్పతి, గౌతమ, శంఖలిఖిత, హరీత,
 అత్రీప్రభృతు లగు ఋషులు రచించిన ధర్మశాస్త్రములు
 పెక్కులు గలవు. అవి బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యుల శ్రేయస్సు
 కోరి చెప్పఁబడినవి. అవన్నియు వింటిని. కాని చతుర్థవర్ణులగు
 శూద్రులు ధర్మార్థకామసంరక్షణమెట్లు చేసికొనగలరో విని

యుండలేదు. వారి కాగమములం దధికారము లేదుగదా ! ఇట్టివారికి త్రివర్గసాధనముగు నాగమ మేమున్నదో, వారి కష్టము వారిం చుటకు మార్గము ననుగ్రహింపు' మన సుమంతుండు 'రాజా ! చక్కని ప్రశ్న చేసితివి. అష్టాదశ పురాణకర్త యగు వ్యాసదేవుడు శూద్రసంరక్షణకై భారతమును రచించెను. అందు వేదార్థమంతయు ధర్మశాస్త్రమును గూడ యిమిడించెను. సంసారవార్థిం బడి కొట్టుకొను చాతుర్వర్ణము నుద్ధరించుట కదియొక నౌక. వ్యాసుడు పదు నెనిమిది పురాణములను, నెనిమిది వ్యాకరణములను దెలిసి భారత సంహితను సంతరించెను. అది వినిన యతఁడు బ్రహ్మ హత్యను దరించును. పదునెన్నిది పురాణములు సుప్రసిద్ధములు. బ్రాహ్మము, వింద్రీము, యామ్యము, రౌద్రీము, వాయవ్యము వారుణము, సావిత్రీము, వైష్ణవము నని ఎనిమిది వ్యాకరణములుగలవు. ఇందు నీవేది వినదలచితి వన 'మునీ! నీ చెప్పిన వన్నియు మున్నె వినియున్నవాడను. భవిష్యమహా పురాణ మొక్కటి కొఱవడి యున్నది. అన సుమంతుండు 'సృపాగ్రాణి ! అది తొమ్మిదవ మహాపురాణము. అదివినినయతఁ డశ్వమేధఫలము చూచుకొనును. సూర్యలోకమున కేగును. ఇది విద్వాంసుఁ డగు బ్రాహ్మణునిచే నధ్యయనము చేయదగినది. బ్రాహ్మణుండు శిష్యులైన చతుర్వర్ణ ప్రజలకుఁ దెలుపవచ్చును. బ్రాహ్మణుండు క్షత్రియుండు తిప్ప యితరులు దీని నధ్యయనము చేయరాదు. శూద్రుండు వినుటకే యర్హుడు. దీనినతఁడు చదువరాదు. ఇందు శ్రోతస్మార్త ధర్మములు రెండును దెల్పబడి

యున్నవి. ఇదివినిన యాతనికిఁ ద్రికరణదోషములు నశించును. దీనిని జతుర్వ్యస్తప్రజలకు వినిపించినయాతఁడు 'గురువు' అనంబడును. అతఁడు సర్వపూజ్యుఁడు. భూమండలమంతయు సతనికి సమర్పించినను జాలనిదేయగును. ఆచారము మొదటి ధర్మము. అది యీ గ్రంథము నందున్నది. ఆచారహీనుఁడు వేదఫలము నందలేడు. ధర్మగతి యాచారముమీఁద నాధారపడియున్నది. సర్వతపస్కులకు నాచారము మూలము. కావున నిమ్మహాపురాణమునం దాచారము కీర్తింపఁబడుచున్నది. దాని కవసరములగు కథలు, వృత్తాంతములు నిందు బేర్కొనఁబడును. బ్రహ్మ శంకరునికి, శంకరుఁడు విష్ణునికిని, విష్ణువు నారదునికిని, నారదుఁ డిందుఁగినికిని, ఇంద్రుఁడు పరాశరునికి, పరాశరుఁడు వ్యాసులకును, వారు నాకును పరంపరగా నీ గ్రంథము నుపదేశించియున్నారు. నావలన నీవు వినుము. స్కాందము లక్షయని యెరుఁగుదుము. భవిష్య మిందు సగమున్నది. ఇది వినినవారికి బుద్ధి, శృద్ధి, శ్రీయును కలుగును.

2 అ. సుమంతం డిట్లనియె :- ఈ మహాపురాణ మైదు లక్షణములు గలది. దీనిని వినుము. ఇది బ్రహ్మహత్వానారకము. ఇందు పర్వము లైదున్నవి. బ్రాహ్మము, నైష్ఠవము, శైవము, త్వాష్ట్రీము; పృథ్వీసర్గము నని వాని పేరులు. ఇందు చతుర్దశవిద్యలుం గలవు. అందు తొలుత సృష్టిక్రియము వర్ణితము. 2 అధ్యాయము నుంచి 47 వరకు ధర్మశాస్త్రవిషయము. ప్రతివిధులు మొదలగునవి.

—♦ సూర్య ప్రశంస —

48 అ. సుమంతం డిట్లనియె :- ఘున్ను సాంబుండు తన తండ్రి యగు కృష్ణుని వైహికాముష్మికశ్రేయ స్సాధన మేమని ప్రశ్నించిన శ్రీహరి యతని కిట్లనియె. దేవతా ప్రసాదము కంటె మించిన పరమలభము లేదు. విశిష్టుడగు దేహిచే విశిష్టులగు దేవత లారాధింపఁబడి విశిష్టఫల మిత్తురు. ఆగమము లన్నిటియందు దేవతలున్నారను సిద్ధాంతము నిశ్చిత మయినది. ఆగమప్రమాణముచేతనేకాక యనుమానప్రమాణముచేతఁగూడ యిది సరిపడుచున్నది. సర్వదేవతలు ప్రత్యక్షమున కందరు. ఒక్క సూర్యభగవానుడే ప్రత్యక్ష దేవత. అతనికి జగచ్ఛక్తువు అని పేరు గలదు. అంతకంటె సధికమగు దేవత లేదు. ఈ జగత్తుయొక్క సృష్టిస్థితిలయము లతనివలననే యగుచున్నవి. సర్వభూతగ్రామమున కతఁడే హేతువు. కృతయుగాది రూపమయిన కాలము సూర్యుడే ఇంద్రాది దేవత లతని రూపములే. వేదములు ‘పరమాత్మ’ యను శబ్దముచే బేర్కొన్నది సూర్యునే. ఇతిహాసపురాణము లతనినే ‘అంతరాత్మ’ యని బేర్కొన్నవి. ఇతఁడే సర్వదేహముల యందు ప్రేరకుఁడై యున్నాడు. మండలస్థుడగు నీతనిని గూర్చి జపించినవారికి సర్వసిద్ధులు కరతలములకములు. తన దేహమునందును, మండలమునందును నున్నవాని నేకరూపమున గ్రహించినవాఁడెవఁడో యతఁడే చూచినవాఁడు. అంగకవచాదులతో నీవీ దేవు నారాధింపుము. నీకు ఆదిభౌతికాధిదైవికాధ్యాత్మిక దుఃఖములు గలుగవు. 49 అ.

మొదట సూర్యోపాసన చేప్పబడినది. ఈ సందర్భములో గ్రహశాంతి వర్ణితమైనది. సూర్యునికి జల్లేడుసమిధలు, చంద్రునికి మోదుగ, కుజునికి ఖదిరములు (చండ్రీ), బుధునికి ఉత్తరేణు, గురునికి రావి, శుక్రునికి ఔదుంబరములు (మేడి), శనికి జమ్మి, రాహువునకు దూర్వలు, కేతువునకు కుశలు, చెప్పబడినవి. సూర్యునికి దక్షిణధేరువు, చంద్రునికి శంఖము, కుజునికి ఎఱ్ఱయెద్దు, బుధునికి బంగారము, గురునికి వస్త్రములు, శుక్రునికి తెల్లగుఱ్ఱము, శనికి కపిలధేరువు, రాహువునకు భండపాయసము (కుండెడు పరమాన్నము) కేతువునకు మేకయు నీయవలెను. సూర్యునికి బెల్లపన్నము, చంద్రునికి నేతిపాయసము, కుజునికి హవిష్యాన్నము, బుధునికి క్షీరాన్నము, గురునికి పెరుగన్నము, శుక్రునికి నేతియన్నము, శనికి తిలపిష్టము (చిమ్మిలి), మినుము, రాహువునకు మాంసము, కేతువునకు చిత్రాన్నము నివేదన చేయవలెను. సౌవీరము, ఆండాలము, స్విన్న బీజము, కాంజికము అనేవిగ్రహశాంతి లందు సమర్పించవలసిన వారణములు (మద్యములన్నమాట). నరుల పతనోత్పతనములు గ్రహాధీనములు కావున గ్రహారాధన చాలవృధానము. గ్రహములు, గోవులు, రాజులు, గురువులు, బ్రాహ్మణులు పూజింపబడుదురేని పూజ నిచ్చెదరు. అవమానింపబడుదురేని యవమానించెదరు. చెలరేగిన యొక యంత్రమును యంత్రము చేతనే యణచవలసియున్నట్లు చెలరేగిన పీడను గ్రహశాంతిచేతనే వారించవలసి యుండును. యజ్ఞులు, సత్యవ్రతులు, నిత్యోపవాసులు, జపహోమ

వరులు నగు సందరికిని గ్రహాంతరి అవసరము. సూర్యరథయాత్రచేసి సూర్యదేవతను దేవాలయమునకు గొంపోయి రథాధిష్ఠితులగు రథదేవతలను గూడా పూజింపవలెను. అప్పుడు బ్రహ్మకు పాలు, యవాగువు (గంజి) పరమాన్నము సమర్పింపవలెను. కార్తికేయునికి వండ్లు, వివస్వంతునికి మధువు, మాంసము, మద్యము; పురుహూతునికి భక్ష్యములు, అగ్నికి హవిష్వాన్నము, విష్ణునికి అగ్రాన్నము, రాక్షసులకు మైరేయములతో కలిపినయన్నము, రేవతునికి సంస్కృతమైన పిళితాన్నము, పితృవతికి తిలాన్నము, ఆశ్వినుల కప్పములు, వసువులకు మాంసము, పితరులకు పాయసము, నేతియన్నము, మధువుతో సహా, కాయాయునికి యవాగువు, శ్రీదేవికి పెరుగు, సరస్వతికి త్రిమధురము, వరుణదేవునికి చెఱకురసము కలిపిన యన్నము, కుబేరునికి మితునికి ఖండవాన్నము, మరుత్తులకు నూనెతో కూడిన మజ్జిగ, మాతృకలకు మాంసాన్నము, భక్తము, పప్పు, భూతములకు ల్లేపికలు*, సూర్యునికి నీరు, గణపతికి మోదకములు (ఉండములు), నైర్ఋతికి చక్కెలములు, విశ్వేదేవతలకు సర్వభక్ష్యములు, ఋషులకు నాగులకు క్షీరాన్నము నివేదితములు చేయవలయును. రథవాహకులకు పైన పూసికొనుటకు కల్లు మాంసము, బ్రహ్మకు నేయి, త్ర్యంబకునికి తిలలు, స్వాహాకుమారునికి లాజలు (పేలాలు), సూర్యునికి (కోవిడారము ఇందు)నికి రాజవృక్షము, పావకునికి హవిష్వము, చక్రికి సప్తధాన్యము, గరుడునికి మత్స్యాన్నము, యక్షులకు

* ఇట్టిపదముల కర్థములు చివరపుటలలోఁ జూడుడు.

వివిధాన్నములు, రేవతునికి నిర్వాసము (జిగురు), యమునీకి వికంకతమాలికలు, అశ్వినీ దేవతలకు కర్ణికారము (గోగు) శ్రీకి పద్మములు, చండికకు సుచందనము, సరస్వతికి నవనీతము (వెన్న), వినతకు మాంసము, అప్పరసలకు మాలతీకుసుమములు, వరుణునికి అగ్నిమంథము, నిర్ఋతికి ఫలమూలములు, కుబేరునికి బిల్వము. మరుత్తులకు వెలగ, గంధర్వులకు ఆరగ్వధము, వాసవులకు కర్పూరము, గణాధిపతికి దారువు, శితరులకు పిండమూలములు, భూతములకు విభీతకము, గోవులకు యవలు, మాతృకలకు అక్షతలు, విఘ్నపతికి గుగ్గులు. విశ్వులకు ఓదనము, ఋషులకు బ్రహ్మవృక్షము, నాగులకు విషము, భాస్కరునికి తేనె నెయ్యి, గైరికము, గుట్టములకు న్యగ్రోధము వివేదింపనగును. దిండికి సూర్యునికి జరిగిన సంవాదము సూర్యోపాసనకు సంబంధించి యిందు. వర్ణితమైనది. సూర్యోపాసనవల్ల దిండియను గణ నాయకుడు బ్రహ్మహత్యాదోషమునుండి ముక్తుడయ్యెనట. చూడుడు 61 అధ్యాయమునుండి 70 సూర్యోపాసనావిషయము. (బహువిస్తరముగా నున్నది.)

—♦ సూ ర్య స్త వ ము ♦—

71 అ. బ్రహ్మ యుపదేశించినది.

సమస్సూర్యాయ నిత్యా'య రవయే కార్యభానవే
భాస్కరాయ మతంగాయ మార్తాండా'య వివస్వతే
ఆదిత్యా యాదిదేవాయ సమస్తే రశ్మీమాలినే
దివాకరాయ దీప్తాయ అగ్నయే మిహిరాయ చ
ప్రభాకరాయ మిత్రాయ సమస్తేఽదితిసంభవ !

నమో గోపతయే నిత్యం దిశాంచపతయే నమః
 నమోధాతే విధాతే చ అర్యష్టే వరుణాయ చ
 పూష్టే ఖగాయ మిత్రాయ పర్జన్యామౌశవే నమః
 నమోహితకృతే నిత్యం ధర్మాయ తపనాయ చ
 హరయే హరితాశ్వాయ విశ్వస్యపతయే నమః
 విష్ణవే బ్రహ్మణే నిత్యం త్యోంబకాయ తథాత్మనే
 నమస్తే సప్తలోకేశ నమస్తే సప్తసప్తయే
 ఏకస్మైహి నమస్తుభ్యమేవ చక్రరథాయ చ
 జ్యోతిషాం పతయే నిత్యం సర్వప్రాణభృతే నమః
 హితాయ సర్వభూతానాం శివా యార్తిహరాయచ
 నమః పద్మప్రోధాయ నమో వేదాదిమూర్తయే
 కాదిజాయ నమస్తుభ్యం నమస్తారాసుతాయచ
 భీమజాయ నమస్తుభ్యం పావకాయ చవై నమః
 ధీమణాయ నమోనిత్యం నమః కృష్ణాయ నిత్యదా
 నమోఽస్త్యదితిపుత్రాయ నమో అత్యాయ నిత్యశః॥

అధ్యాయము 71.

ఈ స్తోత్రము పఠించినవారు సర్వాభీష్టములు పడయు
 దురు. సాయంప్రాతఃకాలములం దిది పఠింపవలయును.

—♦ సాంబునిచరిత్ర ♦—

మున్ను దుర్వాసమహర్షి ద్వారపతి కరుదెంచిన సతని
 యాకృతి చూచి సాంబుండు రూపగర్వితుండై వెక్కిరించి
 యతనిని గోపింపఁజేసెను. అంత నమ్ముని ప్రచండుడై నన్ను
 వెక్కిరించితివి గావున కుష్టురోగివి కమ్ము” అని కృష్ణకుమార

రుండగు నా సాంబుని శపించెను. ఈసమయముననే నారద మహర్షి త్రిలోకసంచార మొనరించుచు వాసుదేవసందర్శనార్థముగ ద్వారవతికి వచ్చెను. యదుబాలు రతనిని యథార్హముగ సత్కరించిరి. కాని సాంబుడు రూపగర్వంబున క్రీడా రతుండై యమ్మునిని గణింపఁడయ్యెను. అంతట నారదభగవానుండు వీని గర్వభంజనము చేసెద గాకయని సంకల్పించి కృష్ణుని దర్శనమున కేగి, ప్రభూ! నీ పదునారువేలమంది గోపికలును సాంబకుమారునిపై మోహము గొనియున్నారు. అతనిని జూచినగాని వారికి మనమ్ములు నిలవకున్నవి యని తెలిపెను. శ్రీవతి యొకనాడు గోపికలతో జలక్రీడ లొనరించి వస్త్రాలంకారభూషితులైన యా యంగనాజనముతో కూడి విహరించు చున్నతఱి నారదుండు సాంబునిదగ్గర కేతెంచి, సాంబా! నీతండ్రి కృష్ణుడు నిన్నుఁ దొందరగాఁ బిలువబంచినాఁడు. ఏదియో కార్యావసరమ్ము కలిగినదని గొనివచ్చెను. సాంబకుమారుఁ డది నిజమని నమ్మి వచ్చి తండ్రికి నమస్కరించి నిలువబడినంతట నాతని సుందరాతి సుందరమగు నాకారము చూచి రుక్మిణి, సత్యభామ, జాంబవతియుం దప్ప మిగిలిన వారందరి చిత్తములు సంచలించెను. అల్లంత దూరముననే యాతనింజూచి గోపికలు తత్తరించి నిలువబడిరి. వాసుదేవుండు చూచుచుండగనే వారు చీరలువీడి యొడలు మఱచిపోయిరి. అంత యదుస్వామి శ్రీహరి గోపించి యయ్యింతులను 'మీరు దొంగల వశమయ్యెదరు' అని శపించెను. అట్లే కృష్ణనిర్యాణానంతరము వారు పాంచసదులను

చోరుల వశమయిరి. కృష్ణుడు సాంబునిగూడ 'కుష్ఠరోగ వగు దువు' అని శపించెను. జాంబవతీ కుమారుండగు సాంబుని కంటల కుష్ఠరోగ మావహించెను. దుర్వాసుని శాప మందుకు తోడయ్యెను. పెద్దలుపఠించు రెండు శ్లోకములు గలవు. ఎవడు ధర్మశీలుడై, మానరోషములు లేక, విద్యావినయసంపన్నుడై పరులను బాధింపక, స్వభార్యానిరతుండై యుండునో వాని కెందును భయము లేదు. నుంచునీరు గాని, చందనరసంబు గాని, మధురమైన మాటవలె సంతోషము నీయజాలవు. ఇట్లు శాపోపహతుండైన సాంబుండు సూర్యారాధన మొనరించి విముక్తపాపుండై యెప్పటియట్లు సుందరుండయ్యెను. చంద్రా నదీ తీరమున సూర్య దేవతా స్థాపన మొనరించి సాంబుఁ డారాధనచేసెను. కాని యీప్రతిష్ఠకు మున్నే యిది సూర్యక్షేత్రమై యుండెను. మిత్రినామమున సూర్యుని పండ్రెండవమూర్తి ఈ క్షేత్రమందున్నది. సూర్యుని మొదటి మూర్తికి ఇంద్రుఁడని పేరు. అది దేవరాజ్యాధిపతిత్వము నంది దానవాసుర నాశన మొనరించుచున్నది. రెండవ మూర్తికి 'ధాత' యని పేరు. అది జగత్సృష్టికర్తృత్వము వహించియున్నది. పర్జన్యమూర్తి మూడవది అమృతము వర్షించును. పూష యనునది నాల్గవ మూర్తి మంత్రములయందుండి యది ప్రజాపుష్టి చేయును. త్వష్టయను నైదవమూర్తి వనస్పతులందు నోషధులయందు నుండును. అర్యమయను నాఱవమూర్తి ప్రజా సంవరణార్థము శరీరములందున్నది. 'భగ' యను సప్తమమూర్తి పర్వతము లందు భూమియందు నుండును. 'వివస్వతము' అను మూర్తి

యగ్నియందుండి శరీరులు తిను నన్నమును పచనము చేయును. 'అంశువు' అను తొమ్మిదవ మూర్తి చంద్రునియందుండి జగముల నాప్యాయనము చేయును. 'విష్ణువు' అను పదియవ మూర్తి దేవశత్రులను నశింపచేయుచు ప్రాదుర్భావమొందును. వరుణనామకమగు పదునొకొండవమూర్తి జగములను సేవింప జేయుచున్నది.

75, 76 అ. సాంబుండడుగగా నారదమహర్షి సూర్య వైభవముంగూర్చి యిట్లు వర్ణించెను. సాంబా! ఒకప్పుడు నేను ముల్లోకంబులందు సంచరించుచు సర్వదేవగణ పరివృతుండగు సూర్యుం గాంచితిని. అతని సన్నిధిని గంధర్వులు గానము చేయుచుండిరి. అప్పరసలు నృత్య మాచరించుచుండిరి. యక్షరాక్షస పన్నగు లాయుధములెత్తి యతినిని గాయుచుండిరి. ఋగ్యజు సామములు రూపము ధరించియున్నవి. ఋషు లీతని స్తుతించుచుండిరి. ప్రాతర్గర్భాహ్న సాయం సంధ్యాదేవతలు మూర్తి ధరించి యాశని సన్నిధినుండిరి. అందు ప్రాతస్సంధ్య యరుణ, మధ్యమసంధ్య చంద్రసదృశయు, సాయంసంధ్య వృక్ష సమా సయు నైయుండిరి. ఆదిత్యులు, వసువులు, కుదుగ్రులు, మరుత్తులు. అశ్వినీదేవతలు మూడుసంధ్యలందు నర్కుని పూజించుచుందురు. ఇంద్రుడు జయజయ నినాదములుచేయుచు నక్కడ నేయున్నాడు. కలియు, త్ర్యంబకుండును, త్రిసంధ్యంబు నర్కు నర్పించుచుండిరి. ప్రాతస్సమయమునఁ దామరపూవువలె నున్నట్లును, మధ్యాహ్నము చక్రాకారముగ నున్నట్లును, రాత్రి నేతిరంగు లో నున్నట్లును సూర్యుని బూజింపవలెను. సూర్యుని ముందుండి

యనూరుడు సారథ్యము చేయుచుండును. కాలము యొక్క
యవయవములచే నిర్మింపబడిన సూర్యరథము నతడు నడుపు
చుండును. ఆ రథికుడు గుఱ్ఱములతో నుండును. అవే ఛందస్సు
లని తెలియవలెను. సూర్యుని కిరువంకల రాజ్ఞి, నిక్షుభ యను
నిర్వృత భార్యలుండురు. దేవత లతనిచుట్టును సంచరింతురు.
పింగళుఁ డచట లేఖకుడుగా నున్నాడు. దండనాయకుడు మఱి
యొకడుండును. రాజాశ్రోములను నిద్దరు కల్మాషవక్షులు ద్వారా
మందుండురు. చతుశ్చంగమగు నాకాశము మే రు వు తో
సమాన లక్షణములు కలిగి యున్నవనినది. దిండి యచట నగ్ర
భాగమందుండును. దిశలయందు మరికొందరు దేవతలుండురు.
ఇట్టి సర్వగతుఁడయి, గీర్వాణసంస్తుతుండగు దేవేశుని, గ్రహే
శుని, భువనేశుని శరణొందుము.

77 అ. మరియు వినుము. అన్యక్తము, సదసదాత్మికము
నగు నొకవస్తువుగలదు. దానినే పురుషుడందురు. తదాత్మకమై
యీ జగమంతయు వ్యాప్తిచెంది యున్నది. అతడే సృష్టికర్త
యై బ్రహ్మయనంబడును. అంతకర్తయై కాలుండనంబడును.
రక్షకుఁడై విష్ణు వనంబడును. అతడు హిరణ్యాండగతుండై
యుండుటచే హిరణ్యగర్భుఁ డనబడును. నారములనగా నాప
స్సులు. అం దయనము (గతి) కలవాఁడు నారాయణుడు. 'అర'
అనేది శీఘ్రార్థకమైన విపాత. ఆపస్సులే సముద్రములయి శీఘ్ర
గమనము లేనివగుటచే వానికి 'నారము' లని పేరుగలిగినది.
ఏకార్ణవ ప్రళయమైన తరి నా యాపస్సులందు శయనించు
సహస్రశీర్షుడగు నాదిదేవునకు నారాయణ శబ్దము సార్థకమయ్యె

యుండును. వేదములం దతఁడే పురుషుడని పేర్కొనబడి యున్నాఁడు. అతఁడు యుగసహస్ర) పర్యంతమైన రాత్రి గడపి, రాత్రి చివర సృష్టికారణమయిన బ్రహ్మత్వము నంగీకరించును. అతఁడు భూమియంతయు జలమగ్నమైనట్లు గమనించి వరాహ మూర్తిధరించి యుద్ధరించును. ఆ వరాహరూపముయొక్క శరీరము వేదమయము. అతఁడే మనస్సుచే భృగ్వంగిరః ప్రభృతులగు ఋషిసంతతింగన్నవాఁడు. దక్షకన్యకయగు నదితి కశ్యపుని వలన భూర్భువస్స్వరోక సమిష్టి రూపమైన నొక యండముం గనెను. అందుండి ద్వాదశస్వరూపుఁడు సహస్రరూపుఁడగు దివాకరుండను పేరొంది యుదయించెను. ఆతని విస్తారము తొమ్మిదివేల యోజనములు. ఆ విస్తారముకంటె మూడు రెట్లతని పరిణాహము. (నైశాల్యమన్నమాట). కదంబకుసుమము కేసరములతో నిండినట్లతఁడు తేజస్సముదాయముతో నిండి యుండును. ఆ సౌరతేజస్సు సముద్రాదులనుండి నీటి నాకర్షించును. రాత్రి యాతేజం బగ్ని యందుఁ బ్రవేశించును. ప్రకాశోష్ణ భావము లీరెండిటియం దుండును. సూర్యకిరణములకు పర్యాయ పదములుగా వేదశాస్త్రములందు వాడబడుపదము లిరువది కనిపించుచున్నవి. హేతి, కిరణము, గోవు, రశ్మి, గభస్తి, అభీషువు, ఘనము, ఉస్ర, వసువు మరీచి నాడి దీధితి సాధ్యము మయూఖము భానువు, అంశువు సప్తార్చి సువర్ణము, కరము, పాదము, అనునివి సమానార్థకములు. చందనాదిభేదముగా నీ కిరణములు శీతవర్షాతపాది కారణములయి యవంతసంఖ్యలో గణింపఁబడియున్నవి. (ఇతరపురాణములలో వీనిని వివరించి

యున్నాడు.) గృహరాజైన సూర్యభగవానుడు వాయువువలె సర్వగతుండై యున్నాడు. ఇతని మూడువందల కిరణములు భూలోకమును, మఱి మూడువందలు భువర్లోకమును, మఱి మూడు వందలు సువర్లోకమును వెలిగించుచున్నవి. నూరు కిరణములు క్రింద పాతాళమును తపింపజేయును. ఈ శుక్లమండలమునకు 'హేలి' యను పేరుగలదు. సక్షతగృహ సోమబింబముల కిది ప్రతిస్థాయోని యయి యున్నది. సూర్యుని వేయికిరణములలో ప్రాజ్ఞయము లని యుదాహరింపబడిన వానిలో శ్రేష్ఠములయిన కిరణములే గ్రహము లని పేరొందినవి. సప్తజము, కంజజము, తారేయము, దేవగురువు, ఉగ్రాష్ట్రము శని, కసంజ్ఞితము నని వానిని వాడుదురు. అగ్నియందు వేల్పు బడిన యాహుతి ఆదిత్యుని జేరును. ఆదిత్యుని వలన వర్షము పడును. వృష్టివలన నన్నము, దానివలనఁ బ్రజలు నేర్పడుదురు. లోకముయొక్క యునికిమనుకులు వినాశముకూడ యాదిత్యునిమిత్రకములే. సర్వజగద్వ్యవహారమునకు మూలమైన ఋతు మాస సంవత్సరాది విభాగమంతయు సూర్యునివలననే యగుచున్నది. అగ్న్యూపాసనయంతయు కాలము మీదనే యాధార పడియున్నది. ఆదిత్యుడు పండ్రెండు మాసములందుఁ బండ్రెండు పేరులతో వెలుంగుచున్నాడు. ఆపేరులు సర్వపురాణములందుఁ బ్రసిద్ధముగా వాడఁబడి యున్నవి. స్వయంభు వని పిలువబడి యేకైకమయిన సూర్యాత్మ గుణవశమున నానాత్వము నొంది నానా నామరూపములఁ బేర్కొనఁబడి యున్నాడు. మేఘ మొక్కటియే యయ్యురంగుచేత రూపముచేత నానావిధమయి

నట్లు, ఆకాశమునుండి కురిసిన నీరాయాచోట్ల భూమియొక్క రస భేదమును బట్టి నానారుచియైనట్లు, అగ్ని పలువిధములయిన కట్టెలచేత వర్ణముచేత రూపముచేత గుణముచేత పలురకములయినట్లు, వాయువు ద్రవ్య విశేషములయొక్క స్పర్శచే పెక్కువాసన లందినట్లు, గార్వాపత్యాగ్ని యొక్క తే దక్షిణాహవ నీయ బ్రహ్మాదిరూపములగు నగ్నులుగా వివిధమైనట్లు దివాకర రూపమున తత్త్వమొకటే నానాత్వ మందినది. ఇతఁడే వేదములు, యజ్ఞములు సర్వస్వమును. సూర్యునికిగల పేరులలో నే యొక్క పేరును ధాత్వర్థమును, నిగమార్థమును బరిశోధించి సమన్వయించి తెన్నగాఁ దెలిసికొనునో యాతఁడు సర్వ రోగ వర్జితుండై యప్పుడే సర్వపాపవిముక్తుఁ డగును. నీకుఁ గలిగిన యా భయంకరవ్యాధి సూర్యదేవు ననుగ్రహమునం బటాపంచలగును. సందియమువలదు. నీతండ్రియు, బ్రహ్మయు, శివుఁడును నెట్లా కేతత్త్వమున కర్థములో సూర్యుండు నట్లే.

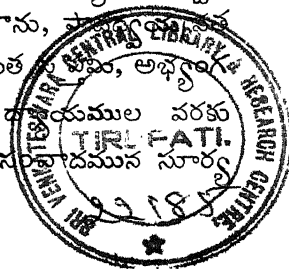
79. సుమంత్రు డిట్లనియె: నట్లు నారదుండు సాంబున కెఱింగించుచు వెండియు నిట్లు సూర్యచరిత్ర తెలుపఁదొడంగెను. సూర్యుని భార్య రాజ్ఞియను నామెయే ద్యులోకము. నిక్షుభ యను రెండవ భార్య పృథివీలోకమే. పుష్య శు|| నప్తమి (సౌమ్యసప్తమి) యందు సూర్యుడు ద్యులోకముతోఁ గూడుకొనును. మాఘ కృష్ణసప్తమి నాడు భూలోకముతో నతఁడు సమావేశమందును. అప్పటికి భూమి ఋతున్నాతయై యప్పుడు గర్భధారణము చేయును. ద్యులోకము గర్భవతియై వర్షమాసములందు వర్షించును. భూమి త్రిలోకైశ్వర్యమున కనువుగ

స్వములను బండును. సస్యోపయోగమున కానందించి ఆహితాగ్ను లాపహతులను వేల్చును. స్వాహాకార స్వధాకారము చే దేవతలను, పితృ దేవతల నర్చింతురు. అన్నము, ఓషధులు పుధ, అమృతము ఆనువానిచే దేవ మనుష్య పితృసంఘమును గనునది గావున భూమికి 'నిక్షుభ' యనుపేరు గల్గినది. ఇటు మీఁద రాజ్ఞీయను ద్వితీయభార్య బ్రహ్మ మనీచి కశ్యపాది పరంపరగా దేవతాసంతతిని గన్నది. వారి సంతానము దేవ తావర్గముగా వరుసగా పేరుపేర వర్ణితమయినది. (చూడుడు మూలము) అటనుండి యముడు యమున, అశ్వినీ దేవతలు శని మొదలగు సూర్యసంతతియొక్క యుత్పత్తి వర్ణితము. (నా తక్కిన పురాణములందుఁ జూడవచ్చును.) సంజ్ఞాయను సూర్యభార్య రేవతుడను కుమారుం గాంచెను. అతఁడు తండ్రియొక్క ఎనిమిదవ గుఱ్ఱమునెక్కి పుట్టగనే పారిపోయెను. అతఁడొ గుఱ్ఱము నెప్పటికిని విడిచిపెట్ట కుండెను. అంతట నర్కుడు దండనాయక పింగలుల నా గుఱ్ఱముం గొనిరండని పంపెను. వారు రేవతుఁ డెప్పుడైన గుఱ్ఱము వదలునా? గొనువత్తు మని ఛిద్రమన్వేషించుచు నతని వెంబడించిరి. కాని యిప్పటికిని వారి కట్టి యవకాశము దొరకనే లేదు. 'రేవస్తుచ గతౌ' అని యీ ధాతువు నకు ఎగురుచు పోవువాడని యర్థము వచ్చినది గాన 'రేవతుడు' అని రేవంతుడని యీతనికి పేరు సార్థకము. మనువు, యముడు, యమి (యమున) సావర్ణి, శని, తపతి, అశ్వినీ దేవతలు రేవంతుడు ననువారు సూర్యుని సంతానము. ఈ సంజ్ఞా దేవియే మొదటి భార్య. ఆమెయే రాజ్ఞీ. పృథివి, నిక్షుభ, యను పేర

సూర్యుని ద్వితీయ భార్యయే ఛాయ. 'రాజు'దీప్తా, యనుటచే రాజనగా సూర్యుడు. సర్వోత్కృష్టుడై వెలుగు వాడన్న మాట. రాజభార్యకాన రాజ్ఞి యయినది. 'క్షుభసంచలచే' అనుటచే నిశ్చలన యగునది నిక్షుభ. స్వర్గవాసులే భూమివలన నాకలి దప్పలు లేనివారై నిశ్చలులుగాఁ జేయఁబడుచున్నారో ఆ భూమికి 'నిక్షుభ' యను పేరు చెల్లుచున్నది. వారందరు నీ ఛాయను (నీడను) ఆశ్రయించుచున్నారు కాన నీమెకు ఛాయా నామము సార్థకమయి యున్నది. ఎల్లప్పుడు పీడితులయిన జవమును ధర్మముచే రంజింపఁజేయువాడుగాన ధర్మరాజు అను నామము యమునియం దన్వర్థమైనది. పరిశుద్ధకర్మముచే పరమ తేజస్వియయి పితృవర్గాధిపత్యమంది లోకపాలుండయి, యిపుడు లోకము నందు మనుచుండుటచే 'మనువు' అను పేరు గలిగినది. అతని వంశమందే శంఖ చక్ర గదాధరుం డవతరించినాడు. యముని చెల్లెలుగాన 'యమి' యను పేర యమున యొప్పినది. సావర్ణి ప్రజాపతి. అతడు కాఁబోవు మనువు. (ఎనిమిదవ మనువన్న మాట) అతఁడిప్పుడు నమేరు పృథ్వీమున తపము చేయుచున్నాడు. అతని భ్రాత శని యనుపేరు గ్రహభావ మంది యున్నాడు. తపతి యను కన్య వింధ్య మూలమందు వెడలునదియై సంవరణుండను రాజునకు భార్యయైనది. 'తాపి' యనియు నీమెం బిలుతురు. పశ్చిమ సముద్ర)గామినియై యున్నది. వైవస్వతియగు నీనది శివకాంతతో (శివగంగతో) సంగమమంది సర్వపాప భయ నివారిణియై యున్నది. అశ్వినీ దేవతలు స్వర్గవైద్యులై యున్నారు. వారి

నాధారముచేసికొని లోకమందలి వైద్యులు జీవింతురు. రేవతుఁ
డను సూర్యసమప్రభుండగు సూర్యకుమారుఁడు గుప్తముల కధి
పతిగాఁ జేయబడినాఁడు. అతనిని బూజించువారు ప్రయాణము
క్షేమముగాఁ జేయగలరు. త్వష్ట మార్తాండుని యాజ్ఞచే
భోజలను గాంచెను. సూర్యదేవునియొక్కయు నతని సంతానము
యొక్కయు చరిత్ర మిది విన్నవారు సర్వపాపముక్తులై సర్వ
సంపద్యుక్తులయి ముక్తులయ్యెదరు 80 అధ్యాయమునుంచి
89 వరకు ఆదిత్యకల్పము అనుపేర నంద, భద్ర, జయ, జయంతి,
విజయ, విధివర్ణన మను పేర సప్తమీప్రత విధానము వర్ణితము.
ఆపైన 'ఆదిత్యవారకల్పము' అనుపేర 93 అధ్యాయము
వర్ణితము.

94 అ. ధనపాలుండను వైశ్యుడు బాగ్ హక్కుల వలన
నితిహాసపురాణములను విని ధన్యుడయ్యెను. సూర్యాలయమున
శ్రీవణరూపమైన పుణ్యవిశేషమువలన ననంతఫలము కలుగు
ననియు, కర్ణశాస్త్రమని దీనికి పేరనియు, భోజ్యశాస్త్రము కంటె
నిది యెక్కువది యనియు నిరూపితమయినది. ఇతిహాస పురాణ
వాచకుని సర్వపూజ్యుడని యీ కథ నిరూపించుచున్నది.
నక్షత్రపూజావిధితో మొత్తము 96 నుంచి జయ, జయంతి,
అపరాజిత, మహాజయ, నంద, భద్ర నక్షత్ర సూర్యాలయార్చన
కామ్యోపవాస, కామదా, పాపనాశినీ భాను, సూర్యార్చన
సర్వాధావాప్తి మార్తాండు సప్తమీ, అనంత, అభయ, అభయ
సప్తమి, తృతీయపదప్రతాదులు 114 అధ్యాయముల వరకు
వర్ణితములు, 115 కాసల్యా గౌతమీ సర్వాధామున సూర్య

ప్రీతికరమునగు ఫలపుష్ప భక్ష్య లేవనాదులు వర్ణితములు.
 116 అ. సతాజిత్తు సూర్యోపాసనచేసి యనుగ్రహము వడయుట వర్ణితము. సతాజిత్తుభార్య విమలవతి, తనభర్తకు గల్గిన యనంతకోటి గుణితమగు వైశ్వర్యమునకు నిమిత్త మేమని యడిగిన నతడు పరావసునను మునిని సేవించిన నతఁడు మున్ను శూద్రుండవై పతివ్రతయగు నీ భార్యతో సూర్యు నారాధించి యిపుడు రాజువైతివని చెప్పెను. అనంత దేవాలయార్చకులు దేవలకు లనంబడుదురనియు, నందు భోజకులను జాతివారు వర్ణముచే భాగ్యహీనులనియు, ననుష్ఠాన శూన్యులయినచో వారు సరకమందుదురనియు 117 అధ్యాయము తెల్పుచున్నది. నా నిమిత్తముగా దానముచేసిన సొత్తునకే భోజకు లర్హులని సూర్యు డిందు తెల్పినాడు. 118 అ. సూర్యదీపదానప్రశంస నుంచి సూర్యుని తీవ్రత కొర్వతేక సంజ్ఞాదేవి తన తండ్రియగు విశ్వకర్మకుఁ జెప్పకొనగా నతఁడు సూర్యుని యంత్రమున కెక్కించి తరణివట్టెను. ఆకథ యిందు వర్ణితము (చూడుడు 199 అ. మొదలు 123 అ. వరకు.)

124. పరమ కారుణికుండగు సూర్యభగవానుండు దేవరక్షార్థము దానపులతోఁ బోరుచుండును. సూర్యునికెడమప్రక్క స్కంధుండు దండనాథుండను బిరుదునొంది రక్షణయిచ్చుచుండును. అగ్ని కుడిప్రక్క నంగరక్షకుండయి యుండును. అతఁడు పింగల వస్తుఁడైయుండుటచేఁ బింగలుండను పేరొందెను. అశ్వరూపము నందిన సూర్యునివలన జనించినవాడుగావున నశ్వినీదేవతలనబడిన యిద్వరు దేవవైద్యులు సూర్యునికి పార్శ్వవర్తులై యుందురు.

కార్తికేయుడు హరుడు ననువారు సూర్యద్వారపాలకులయి
యుందురు. 'రాజ్యదీప్తే' అనే ధాతువు సర్వసేనాసాయకుడుగా
రాజ్యలువాడుగావున కార్తికేయునికి రాజశబ్దమును, 'సుగతౌ'
అనే ధాతువుచే రహస్యగతి గలవాడుగావున స్ప్రాహుడను
పేరొందిన హరుడును ద్వారపాలురు. సూర్యుని ప్రథమ
ద్వారము ధర్మము, అర్థము నను పురుషార్థముల కాశ్రయము.
ఆ రెండుద్వారములందు కార్తికేయుడు స్ప్రాహుడు ననువా
రుందురు. ద్వితీయ ద్వారము ప్రేతాధిపతియు పక్షియు
నుందురు. వారికే కల్మాష పక్షులని వాడుక. కల్మాషవర్ణము
కలవాడగుట కల్మాహుడని ప్రేతపతి పిలువబడుచుండును. 'పక్షి'
యనగా రెక్కలుగలవాడు. అతడే గరుడుడు. గరుడునికి దక్షిణ
ముగా దండహస్తండుండును. సూర్యుని కుత్తరముగా కుత్సిత
శరీరియు హస్తీరూపుండునగు వినాయకుడు కుబేరనామమున
సధిష్ఠించి యుండును. సర్వసత్త్వనాయకుడు గాన యతనికి
నాయకుడను పేరుగలదు. "వివిధం నయతే" వివిధమును బొందిం
చువాడుగాన వినాయకుడనంబడును. రై వతుడు దిండియను
'వారు' రవికిఁ దూర్పుననుందురు. దిండి రుద్రుడనంబడును.
రేవతుడు సూర్యునికిఁ దనయుడు. ఇతడు దుముకుచు నడచును
గాన "రేవృప్లవగతౌ" అనే ధాతువుమీద నితని పేరేర్పడినది.
"టీజతౌ" అనే ధాతువుమీద దిండిశబ్దము నివర్తించబడినది.
"డయతే" ఎగురువాడు గావున "దిండి" యయ్యెననియుఁ
జెప్పవచ్చును. "దిష్-క్రీడామాం" అను ధాతువుమీద దివం
బున క్రిడించువారు గావున 'దేవతలు' అనబడుదురు. ఋగాదులు

సూర్యునావరించియున్నవి. ఇట్లు బ్రహ్మతెల్పిన సూర్యమహిమ సవిస్తరముగా విమర్శించికొని ఋషు లా చతుర్ముఖు నర్చించి దినంబున కేగిరి.

125. అ. సుమంతుండిట్లనియె. వ్యోమ(ఆకాశము)మును గూర్చి తెల్పద నిక వినుండు. ఈ యెదుట కనిపించు వ్యోమము చతుశ్చృంగము. 'వ్యోమ' అనగా శబ్దము. అది చతుశ్చృంగము† అది సర్వదేవమయము. అది గైరికార్ణవమం దుద్భవించినది. ఆయర్ణవముయొక్క గర్భరూపమే యీ వ్యోమము. వరుణునికి పాశము, వేధకు హుంకారము, విష్ణునకుఁ జక్రము (త్ర్యంబకునికి త్రిశూలము, ఇందునికి వజ్రమువలె రవికి 'వ్యోమ' ఆయుధముఁ (ప్రహరణము అని వర్ణింపబడి) వ్యోమకు 'సూర్యప్రహరణము' అని వాడుక యీ పురాణమునందు గన్పించుచున్నది.) కలియొక్క వ్యోమ మహియట. అనగా కలికి ఆయుధము భూమియని తెలియుచున్నది. సర్వదేశ మయమనంబడిన యావ్యోమమున యజ్ఞీయులగు దేవతలు ముప్పదిముగ్గురు కీడించుచున్నారు. వారే హరుఁడు, వర్షశుద్ధుఁడు, త్ర్యంబకుఁడు, అపరాజితుఁడు, వృషాకపి, శంభువు, కవర్చి, రైవతుఁడు, ఈశ్వరుఁడు, భువనుఁడు. ఏకాదశ రుద్రులు ద్వాదశాదిత్యుల పేర్లు విష్ణుచక్రమున కన్వయించును. అర్యమ, మిత్రుఁడు, భగుఁడు, వరుణుఁడు, వివస్వంతుఁడు, సవిత, పూష, త్వష్ట, అంశుఁడు, భగుఁడు, అతితేజుఁడు సనువారు ద్వాదశాదిత్యులు. ధ్రువుడు, ధరుఁడు, సోముఁడు, ఆవుడు, అనిలుఁడు,

† 'చత్వారిశృంగా' అనే మంత్రమున కీ గ్రంథము వ్యాఖ్యానము.

నలుడు, ప్రత్యక్షుడు, ప్రభాతుడు నను నెనమందుగు
 స్థవనువులు. నానత్వుడు, ద్రుతుడునను నిద్దరశ్వనులు. క్రతువు
 తుడు వనువు సత్వుడు కాలుడు కాముడు ధృతి కురుడు
 కుమాత్రుడు వామనుడు ననువారు విశ్వేదేవులు వదిమంది.
 గు వర్తమాన దేవబృందము. భవిష్యదేవబృందము పేర్లుకూడా
 ముక్కడ యివ్వబడినవి. (అవి నా పురాణాంతమున నీవరకే
 యివ్వబడినవి) పితృగణముకూడా యిందేచూడుడు. నవగ్రహ
 ములు ముల్లోకముల భావాభావనివేదకములు. ఆదిత్యుడు
 సోముడు ననునవి మండల గ్రహములు. రాహువు ఛాయా
 గ్రహము. మిగిలినవి తారాగ్రహములు. నక్షత్రాధిపతి
 సోముడు. గ్రహాధిపతి దివాకరుడు. అగ్ని ఆదిత్యుడని,
 ఉదకము చంద్రుడని తెల్పబడినది. ఆదిత్యుడు బ్రహ్మయని
 చంద్రుడు విష్ణువనియుం గలదు. మహేశ్వరుడు తృతీయ
 తారాగ్రహము. (అనగా కుజుడు కావలయును) కశ్యపుని
 సుతుడు సూర్యుడు. సోముడు ధర్మకుమారుడు. గురు శుక్రులు
 దేవాసుర గురువులు. వీరిద్దరు ప్రజాపతికుమారులు. బుధుడు
 సోమపుత్రుడు. శని సూర్యకుమారుడు. సింహాకొడుకు
 రాహువు. కేతువు బ్రహ్మకుమారుడు. అన్ని గ్రహములకు
 నభోభాగమున రవి చరించును. దానికి గొంత దూరమున
 జంద్రుడు నక్షత్రమండలముం గలవు. నక్షత్రములకు గొంత
 పైన కుజ బుధులు, వారిమీద శ్వేతాశ్వుడు, వాని మీద
 మహేశ్వరుడు, నటుమీద ధిషణుడు, నతనిపై కృష్ణుడు, అటు
 మీద చిత్రశిఖండిజుడు గలరు. ఇదే త్రిదివము. ఋక్షము

లన్నియు బుధునంత ప్రమాణము గలవి. కేతు వనియతుడు. అతనిగతి తెలియదు. బహు చంచలుడు. బహు రూపధరుడు. 'భూః' అనేలోకము పృథివి. భువర్లోకము అంతరిక్షము. స్వర్లోకము త్రిదివము. త్రిదివము భువిపునియం దాసక్తమయి యున్నది. భూపతి అగ్ని. వాయువు నభస్పతి. సూర్యుడు దివస్పతి. (స్వర్లోకపతి) గంధర్వాప్సరసలు గుహ్యకులు సిద్ధులు రాక్షసులు భూర్లోకవాసులు. అంతరిక్షవాసులు మరుత్తులు. (సప్తవాయుస్కంధములు) రుద్రులు అశ్వినులు. ఆదిత్యులు, వసువులు గోగణములు. నాల్గవదియగు మహర్లోకమున కల్పాయుష్కులు వసింతురు. అక్కడనే ప్రజాపతులుందురు. అయిదవదియగు జనలోకమున భూదాతలుందురు. ఋతువు, ససత్కుమారాదులు వైరాజులు. సత్యమను సప్తమలోకమున నపురావృత్తులుందురు. దీనికే బ్రహ్మలోకమని పేరు. ఇతిహాస విదు లందుఁ గ్రిడింతురు. పురాణవేత్తలు నట వసింతురు. మొత్త మిదంతయు వ్యోమ మనంబడును. ఇది సర్వవేదమయము, సర్వ గ్రహమయమునని స్మరింపబడియున్నది. కావున వ్యోమము నర్చించినవారు సర్వదేవార్చన చేసినవారలే. వ్యోమోపాసన చేసినవారు పృథ్వీజుని లోకమున కేగుదురు. సంశయము లేదు.

126 అ. ఆకాశము, ఖము, దిశలు, వ్యోమము, అంతరిక్షము, నభము, అంబరము, పుష్కరము, గగనము, మేరువు, విపులము, బిలము, ఆపోచ్ఛిద్రము, శూన్యము, తమము, రోదసి యనునవి వ్యోమమునకు పర్యాయపదములు.

లవణ, క్షీర, దధి, ఆమ్ల, ఘృత, మధు, ఇక్షు, స్వాదూదకము లనునవి సప్తసముద్రములు. హిమవంతము, హేమకూటము, నిషధము, నీలము, శ్వేతము, శృంగవంతము, సనునవియాయును వర్షవర్షతములు. వీనికి పర్వతముల నట్టనడుమ నున్నది మహారాజతపర్వతము. మహేంద్రప్రముఖము లయిన దిక్పాల దేవతల పురము లెనిమిదివైపుల నున్నవి. పృథివియందు లోకాలోక మను పర్వతమున్నది. దానికవ్వల 'చండకపాలము' అను నావరణమున్నది. దానికి మీద నగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, దానికి మీద భూతాది, దానికవ్వల మహాత్ము, అహంకారము, ప్రకృతి గలవు. దానికవ్వల పురుషుండు గలడు. వానికవ్వల నీశ్వరుం డున్నాడు. ఆ యీశ్వరునిచే జగమంతయు నావరింపబడియున్నది. ఈ యీశ్వరుడే భానుడు. అతనిచే నీ జగమంతయు నిండియున్నది. ఈ అండ మున కావరణము గూర్చునవి భూర్లోకము, భువర్లోకము, సువర్లోకము, మహర్లోకము, జనోలోకము, తపోలోకము, సత్యలోకము ననునవి సప్తలోకములుగలవు. భూమి కథోభాగ మున తలాదిలోకము లేడున్నవి. భూమధ్యమున చతురస్రము, చతుశ్శృంగము నైన మేరువున్నది. దానియెత్తు ఎనుబదినాల్గు వేల యోజనములు. దాని శిఖరమున నొకదానికి సౌమనసము అను పేరు గలదు. అది కాంచనమయము. రెండవది పద్మ రాగము రంగుగలది. జ్యోతిష్కము అని దాని నామము. మూడవది 'చిత్ర' మను పేరు గలది. సర్వదేవమయము. నాల్గవది తెల్లనిది. వెండిది. 'చంద్రాజస్కము' అని దాని

నందురు. మేరువుయొక్క గాంగేయశృంగము (బంగారుశృంగము) సౌమనసము. దానికే ఉదయశృంగ మని ఉదయపర్వత మని పేరు గలదు. అచ్చటనే సూర్యుడు దయించినట్లు కానిపించును. సూర్యుడు జంబూద్వీపమున కుత్తరముగా నడచి భూతములకు గోచరించును. బంగారుకొండయొక్కయు, నర్కునియొక్కయు, తేజస్సుచేతను నేర్పడి రెండు సంధ్యలు నరుణవర్ణముతోఁ బ్రకాశించుచుండును. ఉత్తరాయణమున సౌమనసశృంగమందును, దక్షిణాయనమున జ్యోతిశృంగమందును సూర్యుడు దయించును. విషువమున నా రెండింటికి నడుమ నుదయమందును. ఇంద్రాదులు దీని కెనిమిదిదిశలందున్నారు. నడుమ పద్మజుడు, బ్రహ్మ యున్నాడు. గ్రహములు, జ్యోతిస్సులు నడుమనే యున్నవి. బ్రహ్మరూపమున నాదిత్యుడే నడుమ నున్నవాడు. ఈ కారణముచే నీ వ్యోమము, దేవమయమని, లోకమయమని చెప్పబడినది. దీనికి పూర్వకోణమందున్న శిఖరమందు శుక్రుడున్నాడు. శని రెండవకోణ మందలి శిఖరమందున్నాడు. మూడవదానఁ గుబేరుడున్నాడు. నాల్గవ శృంగమందు సోముడున్నాడు. నడుమ కేశములందు పినాకి హుంకారమున్నది. పూర్వోత్తరముగానున్న చంద్రలోకమున మహాదేవుఁ డున్నాడు. పూర్వాగ్నేయ యగు శృంగమున శాండిలుఁ డున్నాడు. అవ్వలిమూల కీనాశుండు గలఁడు. అతడు సూర్యకుమారుడు. వైఘ్రములనున్న శిఖరమందు విరూపాక్షుడున్నాడు. అతని కవ్వలిమూల యాద్యపతి (వరుణుడు) గలఁడు. అవ్వలిదేవ మిత్రుఁడున్నాడు. (వాయవ్య

మూల నన్నమాట) అవ్వలిదెస నరవాహనుఁడగు దశబలుఁ
డున్నాఁడు. మధ్యమందు బ్రహ్మయున్నాఁడు. క్రిందుగా వసంతు
డున్నాఁడు. ఉపేంద్రశంకరులు బ్రహ్మకు మీదుఁగానున్నారు.
ఇదే మేరువు. ఇదే వ్యోమము. ధర్మమనియు దీనికి బేరు.
ఇది సర్వదేవమయము. సర్వవేదమయము. మేరుశృంగములు
నాల్గును నాల్గు వేదములే.

127. సాంబుఁడు సూర్యసాక్షాత్కార మంది రోగ
విముక్తి నందెను. 128 అ. సూర్యభగవానుఁ డాతనికి సూర్య
సహస్రనామముల కంటె మించిన యిరువదియొక్క నామ
ముల నుపదేశించెను.

“వికర్తనో వివస్వాంశ్చ మార్తాంఢో భాస్కరో రవిః
లోకప్రకాశకః శ్రీమాన్ లోక చక్షుర్గ్రహేశ్వరః
లోకనాక్షీ త్రిలోకేశః కర్తా హర్తా తమిసిహః
తపన స్తాపన శ్చైవ శుచి స్సప్తాశ్వవాహనః
గభస్తిహస్తో బ్రహ్మ చ సర్వదేవనమస్కృతః
ఏకవింశతి రిత్యేష స్తవ ఇష్టస్సదా మమ
శరీరారోగ్యద శ్చైవ ధనవృద్ధి యశస్కరః
స్తవరాజ ఇతి ఖ్యాతప్రియలోకేషు విశ్రుతః.”

ఇది సంధ్యాకాలములందుఁ బఠించినవారు సర్వపాప విముక్తు
లగుదురు. ఇది హోమాదులందన్నిట నుపయోగించవచ్చును.
సాంబుఁ డదివిని పారాయణ మొనర్చి యారోగ్యవంతుఁ డయ్యె
ను. సాంబుఁడు చంద్రభాగానదియందు స్నానము చేయుచుం

డగా నొక యద్భుతమయిన ప్రతిమ లభించెను. అది సూర్య భగవానుని రూపము. సూర్యుడే స్వయముగా దానిని నిర్మించి సాంబున కనుగ్రహించెను. విశ్వకర్మ కల్పవృక్షమునుండి తయారు చేసిన యంత్రమునందు సూర్యుని తరణిపట్టినాడు. ఆసామ్యమూర్తియే సాంబునికిఁ జంద్రభాగానదియందు లభించెను. సాంబుఁడు సూర్యప్రతిష్ఠచేసెను. 130 అధ్యాయమున సూర్యప్రతిష్ఠాకల్పము. శిల్పవిషయము వర్ణితము. 131 అధ్యాయము మొదలు నారదోక్త ప్రతిమా లక్షణాదికముకలదు. ప్రతిష్ఠావిషయమైన జ్యోతిశ్శాస్త్రము 132 అధ్యాయమునందు గలదు. 153 అధ్యాయముదాకా సూర్యార్చనాద్యనేక విషయములు వర్ణితములు. తిమ్మార్తులు నహంకారదర్పంబునఁ దామే సృష్టికాధారభూతులమనుకొని యెండొరులుం గలియఁ బలుకుకొనియుండగా జగమ్ముల గాఢాంధకార మావరించెను. వారి గర్వముహరించుటకు శతయోజన విస్తీర్ణమగు నొక గోళ ముదయించి యందొక పద్మకర్ణికయందు వెలుంగొందు తేజముచే నీజగమంతయు సుప్రకాశము నొందెను. ఆతేజము మీఁదు తెలియవలెనని బ్రహ్మ మీఁదికిని శివుడు క్రిందికిని నడ్డముగా విష్ణువును నేగిరి. కాని వారికి దాని యంత్రు పట్టద య్యెను. అంత నా తిమ్మార్తుల పెక్కురీతుల స్తుతించిరి. వారి భక్తిభావము గ్రహించి సహస్రకరుండు స్వరూప సాక్షాత్కారము వారి కనుగ్రహించెను. ఆరూప మెట్లుండె ననగా “కృత్తికలచే సంస్పృశింపఁబడక, వానికి దుర్జయమునై, హస్త రహితమై, సప్తర్షి విరహితమై, వర్షాబ్దములు లేనిదై, సప్తస్వర

వర్జితమై సకలము నిష్కలముఁ గూడనై యేకరూపమై యనేక శిరస్సులు పాదములు గలదియై అనేక బాహూదరము ననేక కిరీటాది భూషణ భూషితయై సహస్రనయనాభిరామమై యుండెను. త్రిమూర్తులు వేర్వేర నా సహస్రకరుని సర్వలోక శుభకరుని వినుతించిరి. సూర్యదేవుండు ప్రసన్నుండై జగద్రక్షణ నిమిత్తమయిన తన యవతార విశేషము వారికిఁ దెలిపి తనను వినుతించువారును నమస్కరించువారును సర్వరోగములు బాసి సర్వవిధసంపద లందుదు రని యనుగ్రహించెను.

154. మరియు నా సూర్యభగవానుం డిట్లు తెలిపెను. నేను నాలుగుమూర్తులతో లోకమును వ్యాపించియున్నాను. నా సాత్విక రాజస తామస మూర్తులు విష్ణువు, బ్రహ్మయు రుద్రిండు నని పేరొందిరి. నాల్గవమూర్తి నిర్గుణము. అంతటను నిండియున్నను నిందియముల కది యందదు. అది నిష్కలయు, సకలయు, సురూపయు, రూపవర్జితయు, లోకములం దంతర్యామిగానున్న నది యెందు నంటదు. ఆరింటినంటక యేడింటిని దాటియున్నది. (ఆరసగా షడ్భావ వికారములన్నమాట.) అది వ్యోమరూపము. భూపదమున కది దుద్ధవలె నున్నది. అది సర్వలోక ప్రకాశకమై జ్వాలామాలా వృతమయి రాశించుచున్నది. గగనోపమయిన యీ నాల్గవ మూర్తిని మీ రుపాసింపుడు. ఆ వ్యోమమందు సర్వభూత ములు కల్పాంతమున లీనమగును. దానికి దక్షిణమున బ్రహ్మ యు, వామభాగమున జనార్దనుడు, శివుడు శిరమునను లీను లగుదురు. దాని హృదయమున గాయత్రి లయ మొందును. పద

కృమయక్తమును పడంగమునగు వేదము మూర్ధమున లయిం
చును. స్థావరజంగమాత్మకప్రపంచ మంతయు జఠరమున లీన
మగును. తిరిగి యివన్నియుం బుట్టుచుండును. ఆకాశమును
వ్యోమమందురు. పృథివి నిక్షుభ యనంబడును. నే నాకాశ
స్వరూపుఁడను. నాకుఁ బ్రియురాలు పృథివి. నేనును నిక్షుభ
యుం గలిసి సచరాచరమగు జగమ్ము లయితిమి. కావున నా
వ్యోమరూపమయిన మూర్తిని మీ రారాధింపుఁడు. శివుఁడు
గంధమాదనమం దుండి నామూర్తి నుపాసించి సిద్ధి వడయుం
గాక. విష్ణువు కలాపగ్రామమం దుండి యారాధించుగాక!
బ్రహ్మ పుష్కరమనంబడు నా వ్యోమమూర్తి నుపాసించును
గాక! 155 అ. ఈ చెప్పినరీతి నతనిం బూజించి మువ్వరు
మూర్తులు నుపాసించి జగత్సృష్టి స్థితిలయవిధానము వరముగా
బడసిరి. (156 నుంచి 181 వరకు సూర్యవ్రత విధులు వర్ణిత
ములు. 181 నుంచి ఆశ్రమధర్మవివరణము. 193 నుంచి మరల
సూర్యవ్రత విశేషములు, స్తోత్రములు, ఫలములు సమగ్ర
ముగా వర్ణితములు. 215 అధ్యాయము వరకు)

(5)

మ ధ్య మ ప ర్వ ము ౨.

ప్రథమ భాగము

1-5 అ. బ్రహ్మాండోత్పత్తి : లోకపరిమాణములు.
(నా యితరపురాణములందుఁ జూడవచ్చును.)

6 అ. బ్రాహ్మణ గురుప్రశంస.

వర్ణములు మూడింటికి జన్మముచే బ్రాహ్మణుఁడు ప్రభువు. బ్రహ్మ తపస్సుచేసి బ్రాహ్మణజాతిని సృష్టించెను. పితృదేవతలు కవ్యములను, దేవతలు హవ్యములను, బ్రాహ్మణ ముఖమున భుజించుచుందురు. జన్మమాత్రముచే బ్రాహ్మణుఁడు సర్వవిధములగు సర్వచలు పొంద నర్హుఁడు. బ్రాహ్మణుఁడు సర్వమును స్వీయముగా ననుభవించును. ఆ యనుభవసారమును మిగిలిన త్రైవర్ణికులకుఁ బంచిపెట్టును. సంతుష్టుఁడైన బ్రాహ్మణుఁడు లోకమును నిలువగలఁడు. అసంతుష్టుఁడై కుర్బిద్యుఁడై నచో లోకములను నశింపజేయగలఁడు. అందుచే విప్రునెల్ల యెడలఁ బూజింపవలయును. గర్భాధానాదిసంస్కారము లిటువదినాల్గింటిచేత శాస్త్రవిధిచేఁ బరిపూర్తుఁడైన బ్రాహ్మణుఁడు బ్రహ్మస్థానమును బడయును. సంస్కారపూర్తుఁడు మొదటివాఁడు. వేదపూర్తుఁడు రెండవవాఁడు. విద్యాపూర్తుఁడు మూడవవాఁడు. తీర్థపూర్తుఁడు నాల్గవవాఁడు, క్షేత్రపూర్తుఁ

డును గలఁడు. వీరి విచక్షణ తెలిసి పూజింపవలయును. అట్టి వారు స్వర్గాపవర్గఫలమందుదురు. లేనిచో వట్టిశ్రమకుఁ బాతు లయ్యెదరు. ఈ చెప్పిన పూతులందరిలోఁ బరమపూతుఁడు గురువు. గురుల కెల్ల గురుండైనవాఁడు పరమసత్వమూర్తి. అతఁడు బ్రహ్మచే నిర్మితుఁడై యుండును. ద్విజపూజచేసినవార లక్షయ స్వర్గసుఖమందుదురు. అట్టిద్విజుఁ డే రా జేలు దేశమందుండునో యారాజు దేవభావము నందఁగలఁడు. ఎవనియెడల బ్రాహ్మ ణులు ప్రసన్నులయ్యెదరో వానియెడ విష్ణువు ప్రసన్నుండగును. విప్రపూజచే విష్ణువు సంతుష్టఁడెందును. విష్ణుముఖమునుండి విప్రు లుదయించిరి. సృష్టికి సంహారమునకుఁ గారణములయిన వేదములును నక్కడనే యుదయించినవి. పరమాత్మ విప్ర ముఖమునందే వేదముల నుంచుట కిదియే. కారణము. సర్వ జ్ఞానార్థలాభమునకు వేదముఖులగు విప్రుల నిందు చేతనే పూజింప నగును. పితృయజ్ఞ వివాహములందు, వహ్ని కార్యములందు, శాంతిపాష్టిక క్రియలందు సర్వమంగళాచారములందును బ్రాహ్మ ణులు పూజింపఁబడ వలసినవారు. విప్రుని ముఖముననే ప్రేతాదులగు నసురులు బలిని గ్రహింతురు. పితృదేవతలు హవ్యకవ్యముల నందికొందురు. బ్రాహ్మణుఁడు లేకుండ యిచ్చిన హవ్యకవ్యాదులు, దానములు, హోమములు, బలులు, నిష్ఫలములు. విప్రుఁడు లేకుండ చేసిన కర్మము నసురులు భూతప్రేతపిశాచాదులు భుజింతురు. దేశకాలపాత్ర

తెరింగి విప్రులఁ బూజింపవలయును. బ్రాహ్మణునికి శ్రీధ
 ఠో నమస్కరించినవారి కాయువు పృథ్వి పొందును. అట్లు
 మొక్కనివారి కాయుద్దామునాశనము, భూనాశనము దుర్గతి
 కలుగును. విప్రపాదోదక కర్దమములును, వేదశాస్త్ర ప్రతిగర్జి
 తములును, స్వాహా స్వథాస్వస్తి భరితంబులు గాని గృహంబులు
 శ్మశాన తుల్యంబులు. నరకభీరువు లయినవారు మడ్డింశతి
 దోషములు (26 విధములయిన పాపములు) విడిచి తీర్థమందు
 గాని, గామమునందుగాని, పత్తనమునగాని, పనమునందుగాని
 నివసించవలయును. అట్టివారు స్వర్గమునందు, పితృలోకమునందు
 బ్రహ్మ లోకమునందును పరిపంజరములు. రుష్టుడు, దుష్టుడు,
 పుష్టుడు, అధముడు, విషముడు, పశువు, పిశునుడు, పాపి
 ష్టుడు, నష్టుడు, కష్టుడు, హృష్టుడు, కుంతుడు, అంధుడు,
 కాణుడు, చండుడు, ఖండుడు, వక్త, ఇచ్చినది మరల హరిం
 చినవాడు, నీచుడు; ఖలుడు, దొంగ, వాచాలుడు, కద
 ర్యుడు, చపలుడు, మలీమనుడు అనువా రిరువదియారు విధ
 ములయిన దోషములు కలవారు. వీరందరు మరల యెనుబది
 యైదు రకము లగుదురు. అదెట్లనిన వీరిలో నధముడు మూడు
 రకములుగా నుండును. విషముడు రెండు, పశువు నాలుగు,
 కృపణుడు రెండు, పాపిష్టుడు రెండు, నష్టుడేడు, కష్టుడేడు
 రుష్టుడు రెండు, దుష్టుడొండు, పుష్టుడు రెండు, హృష్టు డేని
 మిది, కుంతుడు మూడు, అంధుడు రెండు, కాణుడు రెండు,
 చండుడు రెండు, చపలుడొక్కటి, చండుడు, ఖండుడు

రెండు, దండపండులు రెండు, ఖలుండు నాలుగు, సీచుండు రెండు, వాచాలుండు మూడు, కదర్కుండు మూడు, మలీమ నుండు మూడు, చతురుండు రెండు, దొంగ యొకటియు నని యిట్లు పలురకములయి యుందురు. వీరి లక్షణములు వేర్వేరు తెలిపెద వినుండు. ఈ పరిజ్ఞానము గల నరుండు దేవ భావమును బొందును. పాదుకలు, గొడుగు ధరించి గురువుల నన్నిధిని, దేవతల నన్నిధిని జరించుట, గురునికంటె నెత్తుగా గూరుచుండుట, వాహనమెక్కి తీర్థయాత్రలు చేయుట యను నవి యొకరకమైన యధముని లక్షణములు. తీర్థస్నానముచేయు నపుడు మూత్రపురీషోత్సర్జనము చేయుట రెండవరకమైన యధ ముని లక్షణము. శాస్త్రీయము ఋషిసమ్మతమునైన యోగా భ్యాసము విడుచుట మూడవ యధముని పని. మాట మధు రము మనసు హాలాహలము నగుట యొక విషముని లక్షణము. చెప్పనది యొకటి చేయునది యొకటి యగుట రెండవ విష ముని గుణము. మోక్షచింతసేయక హరిసేవవీడిచినవాండు పశువు. ప్రయాగ యుండగా మరియొకచో స్నానముచేయుట, యెదుట నున్న దేవుని విడిచి యెక్కడనోయున్న దేవు నారాధించుట పశుత్వము. బహుశాస్త్రగ్రంథములలోని సారము గ్రహింప కుండుట జంబుకపశుత్వము. బలము, మోసము, మాయ అను వానిచే ధనమును బిగించుట పిశాచత్వము; ప్రణయముచే చేసిన బిగువు రెండవరకము. మధురాన్నమును గాక చేదుతో గూడిన యన్నమును దేవ పితృకార్యములయం దుపయోగించిన తాండు కృపణుండు. సంతోషము లేక కోరియుండు యుజించిన

వాఁడు పూజించినవాఁడు రెండవరకపు కృపణుఁడు. దోషము లేమియు లేకుండనే శుభాచారములు చేయుట మానినవాఁడు శుభజన్మము నొందియు కూడని వస్తు విక్రయము చేయువాఁడు, పితృమాతృ గురుత్యాగి, శౌచాచారములు లేనివాఁడు, తల్లిదండ్రులను విడిచిపెట్టి ముందు భుజించినవాఁడు పాపిష్ఠుఁడు. తండ్రి జీవించియుండగా వానిని విడిచినవాఁడు రెండవ పాపిష్ఠుఁడు. హోమములు మానినవాఁడు మూడవరకము. సాధు సమాచారము విడిచి దాస్యవృత్తి కొడఁబడినవాడు నష్టుఁడు. పడుపువృత్తి (నెలయాలితనము) దేవల వృత్తి (తెలుకలవృత్తి) భార్యనమ్ని జీవించుట కన్యాశుల్కము స్త్రీధనముచే జీవించుటయు పలురకములయిన నష్టల అక్షణములు. దీనులను జూచి యెవని మనస్సు కుపితమగునో వాఁడు నొకరకము. అకార్యాచరణమందే నిమగ్నుడయి ధర్మార్థములను విడచువాఁడు, నిద్రాస్వభావుఁడు, వ్యసనపరుఁడు, మద్యపానము చేయువాఁడు, స్త్రీరతుఁడు, దుష్టులతో నెల్లపుడు సంభాషించువాఁడు నని యేడురకములయిన దుష్టులుందురు. ఒంటరిగా మధురాన్నములను దినువాఁడు, వంచకుఁడు, సాధునింద చేయువాఁడు నఱు పందివలె నూరినవాఁడు పుష్టుఁ డనంబడును. ఏ విప్రుఁడు నిగమాగమ మంత్రముల నితరులచే జదివింపఁడో, వినఁడో వాఁడు దుష్టుఁడు. శుశ్రీ, స్మృతి యనునవి రెండు కన్నులు. ఈ రెండింటిలో నొక కన్ను లేని బ్రాహ్మణుఁడు కాణుఁడు. రెండును లేనివాఁ డంధుఁడు. సోదరులతో వివాద పడువాఁడు, తల్లిదండ్రుల కప్రియము సేయువాఁడు నయినద్విజుఁడు చండుఁడు,

రాజసేవాపరుడు శూద్రునిసేవించువాడు * నొకరకమయిన
 విశునుడు. శూద్రాంగనా సంగమము చేయువాడు చండుడు.
 శూద్రగృహమున వండిన యన్న మొకమార్చేసి తిన్నవాడు,
 అయిదురోజులు శూద్రునింట నివసించినవాడు చండుడు.
 ఎనిమిదిరకముల కుష్ఠ, మూడురకములయిన కుష్ఠకలవాడు,
 వీడితో నెల్లప్పుడు మాటలాడువాడు త్రికుష్ఠి యనంబడును.
 పురుగు జీవించినట్లు, ఏదిలభించిన నది తిని జీవించువాడు,
 అట్టి నీచమైన వ్యాపారము చేయువాడు, కుసండితుడు, తెలి
 యకయే ధర్మముజెప్పవాడు, అవిముక్తక్షేత్రమును (కాశీని)
 విడిచి మరియొకచోటికిఁ బోవువాడును, శూకరపశువుగా
 నిరురకముల నెన్నఁబడును. కనుబొమలు ముడివడ రాజువలె
 నితరుల దండించువాడు దండుడు. బ్రాహ్మణధనము, రాజ
 ధనము, దేవధనము హరించి దానితో నితర దేవ 'బ్రాహ్మ
 ణుల' కు సంతర్పణము చేయువాడును, దినువాడును
 గాడిద. వట్టి యక్షరములను వల్లించి, వేదము లందలి పదము
 గాని, పదశాస్త్రమును (వ్యాకరణమును) గాని పఠింపక యర్థ
 మెరుంగక యుండువాడును బశువే. గురు దేవతా సన్నిధిని
 జెప్పనదియొకటియు చేయునది యొకటియు నైనవాడు నీచుడు.
 పుష్పఫల సమృద్ధమైన వనమునందు ముండ్లనే వెదకు మిడుత
 వలె నెవ్వడు పద్మణ సంపన్నుడయిన సాధువునందు దోషము
 లనే వెదకునో వాడు ఖలుడు. దైవదృష్టి లేక యాడరాని
 మాటలాడుచు సిగ్గులేనివాడు వాచాలుడు. చండాలురతో
 సంభాషణము, పక్షులను బెంచుటయందు ఆసక్తిగల్గి యుండుట,

పిల్లలతోఁగూడ భోజనము చేయుట, గడ్డిపోచలు తెంచుట, మన్ను మర్దించుట, వృథామాంసాశనము చేయుట, పరభార్యా రతియు గలవాఁడు చపలుఁడు. అభ్యంజనము లేనివాఁడు, చంద నాదిసుగంధద్రవ్యసేవ చేయనివాఁడు, నిత్య కర్మత్యాగము చేసినవాఁడు, నిత్యము మలినుఁడైనవాఁడు, అన్యాయార్జితము లయిన గృహారామాదులు గలవాఁడు, ఇతరుల ఇండ్లను, మంత్రములను హరించువాడు, బ్రహ్మఘాతకుఁడు. దేవపుస్తక రత్నాదులు, మణిముక్తాదులు, గుఱ్ఱములు గోభామిసువర్ణములు దొంగిలించినవాఁడు స్త్రీయి (దొంగ). దేవమనుష్యులన్యోన్యభావన చేయవలసినవారు. అనగా యజ్ఞాదుల ద్వారా దేవతారాధన చేయగా వారు యజ్ఞకర్తలయిన వారిని భావించి శుభము లిత్తురు. అట్లు భావింపక స్వలాభాపరుఁడై తనకై తానుడికించుకొని తిన్నవాఁడును స్త్రీయి (దొంగ). గురుపితృ ప్రసాద ముత్తమ లోకముల నిచ్చును. గురువులను, దలిదండ్రులను భోషింపనివాఁడును దొంగయే. ఉపకారులను గౌరవించనివాఁడు తప్తనరక మందును. రక్తనదిలోఁ బడును. సర్వ వర్ణములకు ధర్మప్రభువు బ్రాహ్మణుఁడు. పృథివీపాలకుడైన రాజు ధర్మచక్షువు. బ్రహ్మచెప్పిన హోరాతంత్రము తెలిసిన బ్రాహ్మణుఁడు గణకుఁడుత్తముఁడు. గంగలేని దేశము, విప్రుఁడు లేని క్రియాకలాపము, హోరాశాస్త్ర మెఱింగినవాఁడు (జ్యోతిష పికుఁడు) లేని దేశము విప్లవప్లవము. అనగా సర్వవిధ విప్లవములతో మునిగి తేలుచుండునని భావము. దీపములేని రాత్రి వలె సూర్యుఁడులేని యాశాశమువలె సాంవత్సరుఁడు (జ్యోతిష

ము తెలిసినవాడు) లేని రాజు గాఢాంధకారమున నున్న ట్లురి డును. విపుడు శ్మశ్రువులు గలవాడే పూజనీయుడు (అనగా గడ్డము పెరిగిన వాడు). సూర్యుడు నట్టివాడుగానే పూజనీ యుడు. వాత్స్యుడగు విపుని జూచి వెంటనే సూర్యదర్శనము చేసినచో నాపాపము పోవును. ద్విజులలో భోజకుడు, కథ కుడు, శివవిపుడు, సూర్య విపుడు నని పలు తెరంగు లయిన వారుందురు. కథకుడు మధ్యముడు. సూర్యవిపుడు త్తముడు. శివలింగార్చనపరుడయిన శివవిపుడు నిందితుడు. దేశచక్రము హోరాచక్రము తెలిసినవారిని రాజు మిక్కిలి పూజింప వలెను.

6 అ. చతుర్వర్ణముల వారికిఁ దండికంటె బంధువు, పూజనీయుడు మఱియొకడు లేడు. గురువులు ముగ్గురు. అందులోఁ దల్లి పరమగురువు. సోదరులలోఁ బూర్వపూర్వులు గురువులు. ద్వాదశి, అమావాస్య, రవిసంక్రమణము, అయనములు, విషువము, చంద్రసూర్య గ్రహణములు వస్త్రభోజనాదులు దక్షిణ లొసంగి గురుపితరుల బూజింప వలయును:—
'తండికి నమస్కారము.

“స్వర్గావవర్గపద మేకమాంద్యం
బ్రహ్మస్వరూపం పితరం నమామి
యతోజగత్పశ్యతి చారురూపం
తం తర్పయామ స్సలిలై స్తైలైర్మతైః”

పితరో జనయంతీహ పితరః పాలయంతిచ
 పితరో బ్రహ్మరూపాహి తేభ్యో నిత్యం నమోనమః.
 యస్మా ద్విజయతే లోక స్తస్మా ధర్మః ప్రవర్తతే
 నమ స్తుభ్యం పిత స్సాక్షాద్బ్రహ్మరూప నమోస్తుతే.

స్వర్గమును మోక్షమును దయచేయుచు, నాద్యమును నేకమును
 నైన బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపమై, సర్వాంగసుందరమయిన
 యీ జగత్తును జూచుటకుఁ జాలిన చూపునిచ్చిన తండ్రికిఁ
 దిలోదకములచే తర్పణము చేసెదను. తండ్రిలు జన్మింపఁజేయు
 దురు. పాలింతురు. కావున వారే బ్రహ్మరూపులుగాన వారికి
 నమస్కారము. లోకవిజయము చేయుటకుఁ దండ్రి కారణము.
 ధర్మప్రవర్తన కతఁడు కారణము. కావున నట్టి బ్రహ్మరూపు
 డగు తండ్రికి వందనము,

—♦ తల్లి కి న మ స్కా ర ము ♦—

యా కుక్షివివరే కృత్వాస్వయం రక్షతి సర్వతః
 నమామి జననీం దేవీం పరాం ప్రకృతిరూపిణీం
 కృచ్ఛ్రేణ మహతా దేవ్యా ధారితోఽహం యథోదరే
 త్వత్ప్రసాదా జగద్బ్రహ్మ మాతర్నిత్యం నమోస్తుతే.
 పృథివ్యా యాని తీర్థాని సాగరాదీని సర్వతః
 వసంతి యత్ర తాం నామి మాతరం భూతిహేతవే.

ఏ తల్లి కడుపున నన్ను భరించి, రక్షించినదో యీ తల్లికిఁ,
 బ్రకృతిరూపిణియైన యమ్మకు నమస్కరింతును. మిగుల శ్రమల
 కోర్చి నన్ను గర్భమున మోసినదానవు నీవు. నీ యనుగ్రహ

ముచే నేను గండ్లుదెఱచి లోకమున జూడగంటిని. అమ్మా! నీకు నిత్యము నమస్కారము. భూమండలమున నెన్ని తీర్థములున్నవో, యెన్ని సాగరములున్నవో యన్నియు నే తల్లియందున్నవో యట్టియమ్మకు నీ కైశ్వర్యకాముడనై నమస్కరించుచున్నాను.

—♦ బా) హ్మ ణ గు రు వ ం ద న ము ♦—

గురుదేవ ప్రిసాదేన లభ్యా విద్యా యశస్కరీ
 శివరూప! నమస్తస్మై సంసారార్ణవ సేతవే
 వేదవేదాంగ శాస్త్రాణాం తత్త్వం యత్ర ప్రతిషితం
 ఆధార స్సర్వభూతానా మగ్రజన్మకా నమోస్తుతే
 బ్రాహ్మణో జగతాం తీర్థం పావనం పరమం యతః
 భూదేవ హరమే పాపం విష్ణురూప! నమోస్తుతే ॥

గురుదేవుని దయచే యసస్కరియగు విద్య లభించినది. సంసార సముద్రతారణమునకు సేతువగు శివరూపునకు గురునకు నమస్కారము. వేదములు, వేదాంగములు, శాస్త్రములు మొదలగువాని తత్త్వమెందు బ్రతిష్ఠితమైయుండునో, సర్వ భూతాధార మెవ్వఁడో, లోకములకెల్ల తీర్థభూతుఁడు, పరమపావనుఁడనై భూదేవుఁడు విష్ణురూపుఁడు గావున నట్టి నీకు నమస్కారము.

పితామహుని, తల్లిని, మాతామహుని, ఆచార్యుని, ఋత్విజుని, అన్నను, పెద్దతండ్రిని నమస్కరింపవలెను. గురువులు దృష్టులు (కనబడువారు) అదృష్టులు (కనబడనివారు) దృష్టా దృష్టులు (కనపడి కనపడనివారు) అని మూడు తెఱంగులుగా

నున్నారు. తల్లిదండ్రులు దృష్టగురువులు. దృష్టాదృష్టులు సూర్యుడు, చంద్రుడు, అగ్ని యనువాకు. మంత్రీదాత గురువు. ప్రత్యక్షదృష్టులగు గురువులచువదలి యదృష్టగురువులను సేవించు వాడు పాపి. పశుపత్న్యాది జన్మములెత్తును. తండ్రి, పెదతండ్రి, వినతండ్రివలెనే జ్యేష్ఠభ్రాత పితృసమానుడు. గౌరవాహ్నుడు. సత్కరింపవలసినవాడు. ఆచార్యుడు బ్రహ్మమూర్తి. తండ్రి ప్రజాపతిమూర్తి. తల్లి భూమూర్తి. భ్రాత లాత్మమూర్తులు. తండ్రి మేరువు. ధర్మమూర్తి. అతడు ప్రత్యక్ష దైవతముకాన పరిని వాక్యము పాలింపవలెను. పితామహులను హవ్యకవ్యాదులచే దృష్టిపరచుటకంటె మించినదిలేదు. పితామహపాదోదకస్నానము గంగాస్నానముకంటె గొప్పది. పితామహసందర్శనము జ్యోతిర్లింగదర్శనము కంటె మిన్నయైనది. ముప్పది కుండములందలి శిలాసంస్పర్శమువలన కలిగెడు ఫలముకంటె కోటిగుణితమైన పుణ్యము పితామహప్రదక్షిణముచే గల్గును. నూర్గురు తల్లుల బోషించుటవంటిది యొక్క పితామహిని బోషించుట. ఆమె దర్శనము నటువంటిదే. అట్టివానికి సంసారముండదు

—♦ ఇతిహాస పురాణముల మహిమ ♦—

(7 అ.) సూతుం డిట్లనియె:—ఓ ద్విజోత్తములారా! ఇతిహాసపురాణములు వినుటవలన సర్వపాప విముక్తి కలుగును. బ్రహ్మహత్యాపాతకములు సూరయినను బోవును. సాయంప్రాతస్సమయములు రాత్రి శుచియై వినవలయును. అట్టివానియెడ విష్ణువు, బ్రహ్మ, శంకరుండును సంతుష్టులయి

ప్రసన్ను లయ్యెదరు. పాత్రకాలమున బ్రహ్మయు, సాయం
 కాలము హరి, రాత్రి మహాదేవుడును నితీహాస పురాణ పఠన
 శ్రీవణములవలన ననుగ్రహము నొందుదురు. పురాణవక్తయగు
 గురునికి నమస్కరించి, శుభ్రవస్త్రధారియైన శ్రీత చేలా
 జినకుశోత్తరముగా నెక్కువ యెత్తును నెక్కువ వల్లముగాని
 యాసనమునం దాసీనుడయి వినవలయును. దిక్పతులకు, ఓం
 కారాధిష్ఠానులయిన దేవతలకు, ధర్మశాస్త్ర గ్రంథమునకు
 నమస్కరించి పురాణాదులు పఠింపవలయును. వినవలయును.
 ఆగమములకు శివుడు, తంత్రాదులకు శారద, (యా) జామ
 లములకు గణపతి, డామరములకు నిందుండు, భారతమునకు
 నారాయణుడు, రామాయణమునకు వాసుదేవుడు నధిదేవత
 లయియున్నారు. సప్తపర్వములకు విరుసగా ఆదిత్యుడు,
 వాసుదేవుడు, మాధవుడు, రామ కేశవులు, వనమాలి, మహా
 దేవుడు ననువా రధిష్ఠాన దేవతలు. విష్ణుధర్మాదికములకు
 శివుడు, ఆదిపురాణమునకు విరించి (బ్రహ్మ) దేవతలు. శుద్ధ
 మైన యన్నము, యవక్షీరము, పాయసము, ఫలగము బలి
 పెట్టవలెను. బలి యివ్వదగిన పదార్థములకు 'బలిగణము' అని
 పేరు. పరియన్నము, గోధుమయన్నము, తిలలు అక్షతలు
 కలిసినది, గవ్యము, పండ్లు ననునవి వీరికి బలిగా నర్పింప వల
 యును. ఇవి వేరువేరు కంచుగిన్నెలలోఁబెట్టి నలుదిక్కులనుంచి
 మీఁదటఁ బురాణపఠనము చేయవలెను. ఈలా చేసి చదివిన
 యీ పురాణ పఠన రూపమయిన యాగము 'షణ్మయము'
 అనఁబడును. చల్లనినీరు, తేనె, పాలు, పంచదార చెఱుకురసము

బెల్లము ననునవి పుణ్యయదేవతలకు బలిద్రవ్యములు. పరివిద్యు
ము కుంచెడుగాని అడ్డడుగాని క్షీరముగలిపి వండిన నది యవ
క్షీర మనబడును. ఎనిమిది భాగములు పాలు, ఏడు
భాగాలు 'సితము' అనే పేరుగల 'హైమంతికము' (ఒకా
నొక పంచదార యేమో) కలిపి బియ్యము కలిపి పరమాన్నము
వండవలయును. దీనికి 'చరువు' అని పేరు. ఎనుబది పలాల
చరువులో నాలుగు పలాల తేనెకాని పంచదారగాని కలుప
వలెను. బెల్లము కలిపియైన నిది చేయవలెను. లేదా తేనెచే
సంవృక్తము కావచ్చును. ఈ గ్రంథములను వినువారు గాని
చదువువారుగాని నిలువబడి యందుకొన వలెను. నమస్కరింప
వలెను. వినిపించునతడు తూర్పుగాఁ గూరుచుండి పశ్చిమాభి
ముఖుడై తర్జని బొటన వ్రేలిని గూర్చి లేదా పుస్తక రూపమైన
హస్తముతో పురాణ పవనచనము సేయవలెను. వేదాంతాగమ
విధానమంతయు నట నిలచి పావమానీసూక్తము జపించి, విన
వలయును. దక్షిణాభిముఖుడై వినువాడును ఉత్తరాభిముఖుడై
వాచకుడును పురాణములు, భారతము మొదలయిన గ్రంథ
ములు వినవలయును. రామాయణము, ధర్మశాస్త్రము, హరి
వంశము మొదలయిన గ్రంథముల కిదే పద్ధతి. ఇంతకు వీరంత
ముగా విన్నవారు ఫలము నందఁ జాలరు. ఈ పుణ్యగ్రంథములు
వినుచు మాంసము తిన్నవాడు గార్దభమై పుట్టును. స్త్రీ సం
గముకూడ పనికిరాదు. దేవాలయములందుఁ దీర్థములందును
బరింపవలెను. వినవలయును. ఏయే తీర్థములం దేయే పుణ్య
క్షేత్రములం దేయే తీర్థక్షేత్ర మహిమలు వినునో దానివలన

గోదాన ఫలము లభించును. తలదండ్రుల ముందు మహాగుళపు యొక్క మహిమ వర్ణింపరాదు. తలదండ్రుల మహిమనుగూర్చి నదస్సులలో పర్వములందుఁ గుమారుఁడు వర్ణింపవచ్చును. వాసుదేవుని సన్నిధిని రుద్రమహిమను రుద్రసన్నిధిని విష్ణుమహిమను వర్ణించుట వలనఁ బుణ్యవృద్ధి యగును. దుర్గ సన్నిధిని శివ సూర్యుల చరిత్ర, వైష్ణవ చరిత్ర కీర్తించువాఁడు సీచజస్త్వము లందును. గుళపు ననుజ్ఞగొని తలదండ్రులకు నమస్కరింప నగును. వారియనుజ్ఞ చేతనే హరికిఁ బ్రదక్షిణము సేయవలెను. విష్ణువు, బ్రహ్మ, రుద్రుఁడు, ఇంద్రుఁడును సర్వవేదములకు నమముగారు. వేదరాశి సర్వధర్మ పరాయణము. అది సర్వజ్ఞాన మయము. అది సర్వజ్ఞమూర్తియగు సదాశివునితో సమానము. అందుచే బ్రాహ్మణ పితృవర్గముయొక్క సేవవలన బ్రాహ్మలాభమగును. తండ్రికిఁ దర్పణము సేయనివాఁడు గురు నకు వందనము సేసినను వ్యర్థమే యగును. భాగవతము విడిచి మిగిలిన పురాణములు వినుటవలనఁ బుణ్యము శూన్యము. నర సింహావతారము విడిచి మిగిలిన భాగవతము వినుటయు వ్యర్థమే. ఆదిపర్వముమాని భారతము ధారణ జేయరాదు. అశ్వమేధి కము, యజ్ఞముఖము లేకుండ భారతము ధారణ చేయరాదు. (లేదా యశ్వమేధమును విడిచి మిగిలిన యజ్ఞకాండను జదువ రాదు అని కావచ్చును.) దానధర్మమును విడిచి మోక్షధర్మమును బఠించుట ధారణచేయుట వ్యర్థము. భారతమున స్వర్గారోహణ పర్వము ధారణచేయుటచే బరమపదలాభ మందును. వాయుపురాణము వినక యోగశాస్త్రము వినక ఇంకేది విన్నను

ప్రియోజనము లేదు. సుందరకాండ లేకుండ అరణ్యకాండ ధారణ చేయరాదు. లంకను విడిచి యాదికాండమును వ్రాసి కొని ధారణ చేయరాదు. పారాశకుని విడిచి వ్యాసుని, యాజ్ఞవల్క్యునివిడిచి మఖమును, దక్షుని విడిచి శంఖుని, శంఖుని విడిచి బృహస్పతిని వినరాదు. ధారణ చేయరాదు. అనగా నాయూ ఋషుల గ్రంథములు కలిపి చదువవలెనని తాత్పర్యము. పురాణ గ్రంథములనుగాని, యందలి యక్షరములను గాని (బ్రహ్మక్షరములని వానికి సంకేతము) దొంగిలించినవాడు రారవనరక మందును. భారతము, స్తోత్రరూపములయిన గ్రంథములను, స్తోత్రరూపములయిన వేదాగమములను పుస్తకము మీదఁ బఠింపవచ్చును. వేద గ్రంథములను, తంత్రగ్రంథము లందున్న మంత్రములను, నిగమ గ్రంథములను, మంత్ర వ్యాఖ్యాన సంగ్రహమును వ్రాసికొని చదువగూడదు. ఆయా గ్రంథములను వెల్లడిచేసినచో ఘోరనరక మందును. గ్రంథ పఠనమునకు మొదటను నడుమను జివరను బ్రణవ ముచ్చరింపవలెను. గంధపుష్పాదులచే గ్రంథమునకుఁ బూజ చేయవలెను. గ్రంథము తిమూర్త్యాత్మకము. గ్రంథమునకుఁ గట్టిన నూత్రము (దారము) వాసుకి. కావున గ్రంథమును దేవతారూపమని శౌరవింపవలెను. గ్రంథమందలి పత్రములు బ్రహ్మ, అక్షరములు విష్ణువు. మాత ప్రకృతి. లిపి శివుఁడు. దానిమాత్ర సరస్వతి. ఏకరేఖ ఏకాత్మ. (ఒక్కొక్క పాదము చివర ఒక్కొక్క నిలువుగీతయన్నమాట) నాల్గుపాదముల చివర రెండు గీతలుండవలెను. శ్లోకము మొదటను రెండునిలువుగీతలుండును.

యుగ్మపంక్తి విపత్కరము. అయుగ్మపక్తి స్వర్గసాధనము. (అనగా ఒకపత్రిములో బేసిపర్వం లుండవలెను. సరిసంఖ్యలో పట్టులుండరాదని భావము కానోపును.) భారతము, పురాణములు మొదలైనవానియెడల నీనియమము ముఖ్యము, * పక్తి ఘోషయము చూచు విధాన మిట్లున్నది. పుస్తకము నాలుగు విధములయియున్నది. శైవములయిన పురాణములు బ్రహ్మాండ వైష్ణవములు నని. శక్తిప్రతిపాదకమగు పురాణము మహేశ్వరీ దేవతాకము. ఇతిహాసమైన భారతము బ్రహ్మరూపము. రామాయణ మింద్రీదేవతాకము. తాళవత్పాదగ్రంథములకుఁ దాళ్ళు గట్టుటకు వేయవలసిన రంధ్రములు, వాని సంఖ్యను బట్టి ఫలము, వాని క్రింద మీఁదను వేయవలసిన చెక్కలు దారుమయములుగానే యుండవలయుననియు; లోహమయములు పనికిరావనియు గంటము రాగిదిగాని, వెండిదిగాని యైయుండవలెననియు నిట్టి వెన్నో నియమము లిందు వర్ణితమైనవి. † గ్రంథము బ్రహ్మచర్య నియమము పాటించుచు వ్రాయవలయును. హరి వంశాదిగ్రంథములు వ్రతనియమములఁబూని వ్రాయవలెను. రామాయణము కూడ యట్లే వ్రాయవలెను. గృహస్థ గ్రంథము వ్రాయరాదు. పతితుఁడు, నాస్తికుఁడు, స్త్రీ, దుర్విచారుఁడు, దుష్టభార్య గలవాఁడు, దుర్మతి యైనవాఁడు పురాణాది గ్రంథ తేఖకుఁడుగా నుండరాదు. జీవంతీ రసముచేఁగాని యొకరకము జిగురు కాటుక కలిపిన వానిచేఁగాని వ్రాయవలెను. ఉత్తరాభి

* ఈపట్టున మూలశ్లోకములు చాలతప్పులతో నున్నవి. కావున తాత్పర్య నిర్ణయము చేయుటకు వీలులేక పోయినది. † ఇక్కడను మూలము సరిగాలేదు.

ముఖుండై గ్రంథము వ్రాయవలెను. శ్రీలాభము గలుగును. తూర్పుగానుండి వ్రాసిన ధనహాని, దక్షిణాన్యూడయి వ్రాసిన మరణము, పడమటముఖమైన ధనహానియు గల్గును. పితృమేధ మందు భూకంపమయినపుడు, జన్మదినమున, అశౌచసమయ మున, అమావాస్య యందు, సంక్రమణమందు గ్రంథము వ్రాసిన దారిద్ర్యము కలుగును. ఆయువు క్షీణించును. లిపి, ఛందస్సు, శబ్దశాస్త్రము తెలిసినవాడు, యువకుడు, బుద్ధి మంతుడు, ఆసనసిద్ధి గలవాడు, (దృఢముగా నొకచోట కూర్చుండగలవాడు) వేగముగా వ్రాయగలవాడు, తేజస్వి యైనవాడు, లేఖకుడు భావము పరిశుద్ధముగానుండి సహూక్షర ముగా వ్రాయవలెను. నాందీనాగరము లేక శుద్ధ నాగరము నను లిపులుగాని, కామరూపదేశ లిపిచేగాని వ్రాయవలెను. ఆచేతనముచేత వ్రాసినవ్రాతకూడ యెంతకాలము భూమియందుండునో యంతకాలము వ్రాతగాడుకూడ స్వర్గలోకమున వసించును. పతితులు, స్త్రీచ్ఛులు, రోగులు, కుష్ఠులు, క్షయ వ్యాధిపీడితులు, భోదకాఢ్యుగలవారు మూగవాండు, అధర్మ పరులు వ్రాసిన గ్రంథమును గృహస్థు వర్ణింపరాదు. అట్లు చేసిన నాయువు క్షీణించును. అంగలోపమైన పత్రిమయు, మానహీనమైన పుస్తకము నాయుర్దాయమునుదగ్గించును. పుస్తకముపొడవు ముప్పదిరెండు అంగుళము లుండవలెను. అది నారాయణ స్వరూపము. ఇరువదినా అంగుళములు కలది స్వధన మనంబడును. అది శంకరరూపము. ధర్మకామ ఫలపదము. ఎనిమిది అంగుళములుగలది కనిష్ఠము. అది బ్రహ్మదేవతా

కము. త్రివర్గఫలమిచ్చును. తాలపత్రము, జలపత్రము, అగురు పట్ట మొదలగువానితోఁ జేసిన యాకులకు లెక్కయున్నది. కాని భూర్జపత్రములకు బ్రహ్మానియమములేదు. తాటియాకు భూర్జపత్రము పండ్రెండంగుళము లుండవచ్చును. వీని రచనకు వేతననిర్ణయము గూడ యున్నది. కటుంబభరణమునకయి వేతనము తీసికొనరాదని యున్నది. మొదట, మధ్యమున, చివర జైమిని వ్యాస, శంకర, విష్ణువులను ధ్యానింపవలెను. మ్రొక్కవలెను. వాచకఁడు నిట్లేయొనర్చి యనందిగ్ధముగ, స్పష్టముగ గ్రంథోచ్ఛారణ చేయవలెను. సప్తస్వరములు, సప్తనాదములు ననువుపడునట్లు గ్రంథము చదువవలయును. సామగాథల ననుసరించి రాగయుక్తముగాఁ బురాణ పఠన మొనర్పవలయును. మణివారము, శౌరాంధము, ఆసంతిక, శ్రీరాగము, హిల్లోల రాగము, వాజావికము, మొదలయిన రాగములు వాడవలెను. శూద్రముఖమున ధర్మసంహితలు వినరాదు. శూద్రుఁడు పై వారివలన వినుటచే శుద్ధుడగును. శూద్రుఁడు వ్యాకరణము చదివిన నశుచి యగును. వైదికాగమధర్మమును శూద్రుఁడు కోరరాదు. కోరినచో రాజుచే దండ్యుఁడుకావలెను. గ్రంథము యొక్క సంపూర్ణ భావము గ్రహించి పురాణము చెప్పువాఁడు సాక్షాద్వ్యాసుఁడే. అట్టివాఁడు పట్టణమున, గ్రామమున పుణ్య దేశమున నివసింపవలెను. అతఁడులేని తావు సూర్యుఁడు లేని యాకాశము. చంద్రుఁడులేని రాత్రివంటిది. అట్టి వ్యాసుఁడు లేని సభ రాణింపదు. శిశువులులేని యిల్లువలె నట్టిపౌరాణికుఁడు లేనిచోటు శూన్యము. గ్రహము లన్నియు ఒకయెత్తు. సూర్యు

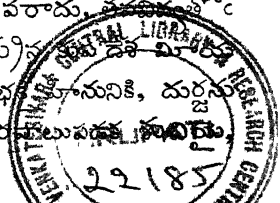
Q21:223
35754

మ ధ్య మ ప ర్వ ము - ౧

51

జోకయెత్తు. అట్లే పండితులందరు నొకయెత్తు. పౌరాణికుఁ
జోకయెత్తు.

8 అ. పురాణము చదువుతఱి చక్కశ్రోతలకు నడుమ
మనుజుఁడు నడచిన నొకగాఱి (యొక్కోజు) పురా
ణము మానివేయవలెను. మేకగాని గొఱ్ఱగాని వచ్చిన త్రిరా
త్రీ మాపివేయనగును. కప్పయెగిరిన వైదు రాత్తులు, సర్పము
పాకిన నాల్గురోజులు, గుఱ్ఱము నడచిన సంవత్సరము, ఏనుఁగు
వచ్చిన పండ్లెండు సంవత్సరములు, గాడిద, కాకి వచ్చిన నొక
మాసము మానవలెను. ఆచోటు వదలిపోవలెనుగూడా. పిల్లి,
ముంగిస, ఎలుక వచ్చిన మూడురాత్తులు విరమింపవలెను.
హంసయైనచో నొకదిన మనధ్యయనము గావింపవలెను. పురా
ణాదులను గురువుత్తునికి, జ్ఞానికి, ధర్మపరునికి, శుచికి, భక్తు
నికి, శాంతునికి, విష్ణుభక్తునికి, కోపములేనివానికిఁ దెలిపి చది
వింపవలయును. జితేంద్రియునకుఁ గూడ తెలుపవచ్చును.
అధ్యాత్మవిద్యోపదేశమునకుఁగూడ వీరర్హులు. శత్రుఁడు, ద్వేషి
నిర్భయుఁడు, అన్యాయము చేయువాఁడు, డంబముగలవాఁడు,
నిరర్థకుఁడు, శుశ్రోషచేయనివాఁడు, నపుంసకుఁడు, వక్రిబుద్ధి
గలవాఁడు, కోపి, నీచుఁడు, వ్యసని, నిందకుఁడు, విధినిపేషధములు
తెలియనివాఁడు నగు వారిని దూరదూరముగ విడువ వలయును.
వాండ్రకు పురాణ సంహితాదు లుపదేశింపరాదు. పురాణమునో
దాను జీర్ణించి చనిపోవలెనుగాని యపాత్యుని ననుజేసి విడువ
రాదు. అందులకే విద్య యిట్లనునట “భక్తిమానునికి, దుర్జను
నికి, దురాత్మునికి నన్నివ్వకుము. పౌరాణమును విడువకుము.”

బ్రహ్మచారియయి, సార్థకుడై విధి నెరింగి సాధువయిన విపురికి నన్నొసంగుము” అని. నిషిద్ధునకు విద్యాధన మిచ్చినచో నందెవడో యొకడు వెంటనే యమమందిరమున కేగును. తాకికము, నైదికము, ఆధ్యాత్మికము నయిన జ్ఞానమును నమస్కరించి విధేయుడై యభ్యసింపవలెను. కర్మకాండను జ్యోతిషము లేకుండ నేర్చుకొనరాదు. † చూతభాగాభ్యాసము దారిద్య్రమును, వాదభాగాభ్యాసము ధననాశనము, నిధిభాగాభ్యాసము సరకమును గూర్చును. మేచ్ఛోక్తములు, ననుక్తములయిన శాస్త్రముల నభ్యసింపరాదు. లోకములు జ్ఞానాభివృద్ధికై ధర్మ సంగ్రహము చేసి పరివర్తింపఁజేయు నతఁడు జ్ఞానదాతయగు తండ్రి యనంబడును. నిగమములు, జ్యోతిషము, వేదములు, నాటకము ననుపానికి వ్యాఖ్యానసంగ్రహము చేసి కలియందు నాశనము పొందును. (ఇటనుంచి ౧౦ శ్లోకములు సరిగా లేవు)

—† అంకమాహాత్మ్యము †—

ఏకాక్షర మంత్రము బ్రహ్మరూపము. రెండక్షరములు గలది ప్రకృతిరూపము. నవాక్షర మంత్రము భైరవము. పదియక్షరములు జనార్దనము. పదుకొండక్షరముల మంత్రము రుద్రస్వరూపము. ద్వాదశాక్షరమంత్రము సూర్యరూపము. పదమూడక్షరములది భూతరూపము. పదునాల్గక్షరములది మనుస్వరూపము. పదునైదక్షరములయిన తిథిరూపము. పదునారక్షరములుగలది కలాత్మకము. పదునేడయిన వాయురూపము. పదునెనిమిది యక్షరములయినఁ బురాణరూపము. పల్లదొమ్మిది

అర్థము కాలేదు.

యక్షరములుగలది చంద్రరూపము. ఇరువది యక్షరములయిన నారాయణస్వరూపము. ఇరువదియొకటియైన జ్యోతిర్మయము. ఇరువదిరెండయినచో కేశవార్చనరూపము. ఇరువదిమూడయినచో నక్షత్రరూపము. ఇరువదినాల్గక్షరముల మంత్రమయినచో తానకము. ఇరువదియైదయిన తీర్థముల స్వరూపము. ఇరువది యారయిన త్యంబకరూపము. ఇరువది యెనిమిదియైనఁ గుబేర రూపము. ఇరువదితోమ్మిదియయిన సరస్వతి. ముప్పదియైన శివస్వరూపము. ముప్పదియొక్కటియయిన పాతాలరూపము. ముప్పదిరెండయిన సహోరాత్రరూపము. ముప్పదినాల్గయిన గంగానది. ముప్పదియైదయిన గంగాతము (గంగా సాగరసంగ మము) కావలయును. నిండుగా నూరక్షరములయిన దివాకర రూపము. సహస్రాక్షర రూపమయిన శివరూపము. పదివేలక్ష రములయిన (గ్రంథసంఖ్య యని యనుకోవలెను) మేరువు. లక్ష యయిన బ్రహ్మరూపము. కోటియైన నారాయణదేవతా రూపము. శారదాలిపిమాతృక పుంప్రకృతిరూపము. అది శుద్ధ బ్రహ్మస్వరూపము. నిత్యము. జ్ఞానరూపము. శుచియైనను సశుచియైనను నేచోట నదియుండునో యది క్షణములో బ్రహ్మమయ మగునని మనువు చెప్పినారు.

—♦ అంతర్వేది బహిర్వేది విమర్శనము ♦—

(9 అ.) బ్రహ్మ యొకానొక యుగమునఁ దెలిసిన విషయ మిట్లున్నది. బహిర్వేదియైన క్రియాకలాపము ద్వాపరయుగ మునఁ బ్రశస్తము. అంతర్వేదియైన కర్మకలాపము కృతయుగ ప్రశస్తము. అది జ్ఞానసాధ్యము. దేవతాస్థాపనము, పూజ, చలి

విందలి పూర్తాదికము, బ్రాహ్మణగురుపరిచర్య యనునవి బహి
 ర్ద్వేదికి సంబంధించినవి. రాజు ధర్మకారణము. కావున రాజు
 నాశ్రయించి బహిర్ద్వేది కీయాకలాపము నిర్వహింపబడును.
 బహిర్ద్వేదియగు కర్మతంత్రము లెనుబదియేడు. అన్నిటికి సార
 భూతము దేవతాపత్రిష్ఠ. దేవాలయ నిర్మాణము. తటాక ప్ర
 తిష్ఠ, గురుపూజ పితృపూజ, అధివాసము, దేవతాపత్రిష్ఠ
 ప్రతిమానిర్మాణము, వృక్షారోపణము. ప్రతిష్ఠా విధానము
 మూడు విధములుగా నున్నది. పూజా హోమాదులు దాన
 ములు మొదలయిన వానినిబట్టి యీభేద మేర్పడినది. మూడు
 రోజుల దీక్షతో నిరువది యెనమండుగురు దేవతల యారాధ
 నతో జరిగేది. అందు జాపకులు పదునార్గు రుండవలెను. ఇది
 యుత్తమ విధానము. అశ్వమేధఫలదము. నల్లరే యాజకలు.
 పదుముగ్గురే దేవతలు. గృహములు, దిక్పాలురు, వరుణుడు
 వృధివి, శివుడు. ఒకరోజు దీక్షతో జరిపించేది మధ్యమ విధా
 నము. గణేశ, గృహ, దిక్పాల వరుణ శివదేవతాకము కనిష్ఠ
 విధానము. (ఈ మీదల ప్రతిష్ఠా విధానము విస్తరింపఁబడి
 యున్నది.) వాపీకూప తటాకప్రతిష్ఠలలో విశేషము. వర్ష కాల
 ములో వీనియందు నీరున్నచో నన్నిష్టోమఫలము గల్గును. శర
 ద్ద్రుతువునందున్నచో యజ్ఞతీర్థముకంటె నుత్తమఫల మొసం
 గును. (అవబృథ స్నానము చేయుటవలనఁ గలిగే ఫలముకంటె
 మించిన ఫలమిచ్చునని తాత్పర్యము.) ఎండకాలమున నున్న
 స్వర్గము నొసంగును. తనలో ఏకోత్తరశతకులములు వాపీ

కూపాది ప్రతిష్ఠలచే నుద్ధరింపబడును. ఏకోత్తర శతము (101 కులములు) అనగా లెక్క యీ క్రిందివిధముగా నీయబడినది.

పితృవంశములో	7 తరాలు
మాతృవంశములో	7 ,,

14

పితృకులంలో పైన	20 ,,
మాతృకులంలో పైన	20 ,,
భార్యవంక పితృవర్గము	5 ,,
,, మాతృవర్గము	5 ,,
పితృమాతామహవర్గము	5 ,,
మాతృమాతామహవర్గము	5 ,,
గురువుయొక్క పితృవంశము	5 ,,
,, మాతృవంశము	5 ,,
ఆచార్య కులము	2 ,,
రాజకులము (పితృవర్గము)	10 ,,
రాజమాతామహకులం	5 ,,

101

ఏకవింశతివంశముల లెక్క 21 తరాలు

పితృవర్గము	5 తరాలు
మాతృవర్గము	5 ,
పితృమాతామహవర్గము	2 ,,
మాతృమాతామహవర్గము	2 ,,

గురుసంతానవర్గము	2	,,
యాదవ పితృమాతృ వర్గము	2	,,
సాత్వత పితృమాతృ వర్గము	2	,,
పరపక్షము	1	,,

 21

నీటిమీఁద గృహనిర్మాణము చేయరాదు. చంద్రశిల్ప ప్రసారమున్న నీ రమ్యతోపమము. తీరముననున్న చెట్లు లతలనుండి పువ్వు లెంతకాలము నీటబడునో యంతకాల మా ప్రతిష్ఠ చేసినవాఁడు స్వర్గమునం దుండును. శివలింగము సరియైనచోట నున్నను లేకపోయినను దానిని గదల్పరాదు. కదల్చిన రౌరవ సరకమందును. నగరగ్రామములకు నాశము కలిగినపుడు స్థాన భ్రంశము తటస్థించినపుడు రాజ్యాదివిప్లవమునందును పునః ప్రతిష్ఠ చేయవచ్చును. మోదుగ, * కేశరము, హరిపక్షము, విష్ణుచెట్టు, కింశుకము, ననుచెట్లను కదల్పరాదు. దేవాత్యము ముందు, బ్రాహ్మణ సమాజమందు, రాజద్వారమందు, నాల్గు దారులు కలియుచోట, పుష్కరిణి ద్రవింపవలయును. దక్షిణపు దిక్కున స్వోపయోగమునకు పుష్కరిణి ద్రవింపరాదు. పడమట దేస పుష్టిగలిగించును. ఉత్తరదిశ సర్వకామదము.

♦ బహిర్వేది క్రియాకలాపము ద్వాపరయుగమునకు సంబంధించి పశ్చిం సింపబడినది. కావునను, ద్వాపరమునఁ బురాణవచన జరుగుటను బట్టి యప్పటి రాజవంశాలయిన యాదవసాత్వత వంశాలను వ్యాసు లిందులోఁ జేర్చిరిని తోచుచున్నది. ఇది తక్కిన యుగాలలోని రాజవంశాల కుప లక్షణముగా గ్రహించవలెననియు తోచెడిని. * కేశవము,

పుష్కరిణియందు యూపము శ్రీవర్ణి (పెగ్గుమ్మడు), చండ్ర, ఉసిరిక కర్పూరతోఁ జేసిన ప్రశస్తము. అది వదునారు హస్తముల పొడవుండవలెను. రత్నాదులతో నది ప్రతిష్ఠింప వలయును. నూతిలో నాల్గు హస్తముల ప్రమాణముగల స్తంభము ప్రశస్తము. యూపము నీటిలో నెల్లపుడు మునుగునట్లుండ కూడదు.

—♦ ఆ రామ ప్రతిష్ఠ —

(10 అ.) మొదట భూశోధన చేయవలయును. ముందు వృషభములచేఁ ద్రోక్కించ వలయును. చెఱువు త్రవ్వనపుడు దేవాలయ ప్రతిష్ఠలందు నిటులే చేయవలెను. తెల్లనియెడల పనికి వచ్చును. గ్రహయూగ నిమిత్తమయిన భూమినిమాత్రము వృషభములు త్రొక్కకూడదు. నూతులు, తోటలు ప్రతిష్ఠింపఁ దలచిన భూమిని నల్లనియెడల త్రొక్కవచ్చును. దున్న వచ్చును. మూడు రోజులు దున్నించిన తరువాత నైదురకాల గింజలుఁ జల్లవలెను. పంచ ధాన్యములు అనగా పెసలు, మినుములు, ధాన్యము, నువ్వులు, చావులు, చారలు, బటాణీలు కలిసి సప్తప్రీహిగణ మనంబడును. ఆవాలు, బటాణీలు, పెసలు మినుములుకలిసి చతుర్వీహిగణ మనంబడును. మినుములు, పెసలు చావులు కలిసి ప్రీహిత్రయ మనంబడును. మాషగణమని కూడా దీనికిఁ బేరు. బ్రాహ్మణులకు సువర్ణమృత్తిక (పచ్చ మన్ను), క్షత్రియులకు తెల్లమన్ను, వైశ్యులకు ఎర్రమన్ను శూద్రులకు నల్లమన్ను ప్రశస్తములు. గొర్రెబొచ్చతో నాల్గు నెత్తులుచేసి క్షీరదారువులో పండ్రెండంగుళముల గుంటచేసి మంచినూనెకాని, కుసుమనూనెగాని, పోసి వెలిగించవలెను.

ఆజ్ఞాల తూర్పుగా వెళ్ళిన కార్యసిద్ధి. పడమటగా దిరిగినను. శుభము. దక్షిణముగా దిరిగిన మరణము. ఉత్తరముగాఁ దిరిగిన హాని. నలుమూలలనుపోతే విపత్కరము యని తెలియవలెను. పిమ్మట వాస్తుబలి యొసంగి గునపమును బూజింపవలెను. 'ఆబ్రహ్మక్' అనే మంత్రముచే నట్టనడుముఁ ద్రివ్యవలయును. యజమాని యావునేయి మధూక్తముగా శరీరమునకుఁ బూసి కొని, బంగారము, రత్నములు ముంచిన నీటితో స్నానము చేయవలెను. ఈ శాస్త్రదిశగా వాస్తు తడాగాది దేవతల నిట్లు స్నానము చేయింపవలెను. ఇదిచేయక గృహారామ తటాకకూప వాపీ ముఖప్రతిష్ఠలు చేసిన ధగ్గులోపమగును. యూప నిర్మాణ విధిగూడ తెలిసి చేయవలెను. ఆ యూపస్తంభము చెరువునకు సర్పాకారముగను, నూతికి కుంభాకారముగను, తోటలకు పద్మ రూపముగను, మండలనిర్మాణమున ఛత్రాకారముగను, వంతెనలానకట్టలు నిర్మించునపుడు శునకాకారముగను, విష్ణ్వల యము నిర్మించునపుడు గదాకారముగను, అశ్వమేధమున గుట్టమురూపునను, సరమేధమున సరాకారముగను, గోయోగమున వృషభాకారముగను, గృహయోగమున ధ్వజరూపము నను, లక్షహోమమున చక్రాకారముగను, కోటిహోమమున నాగలిరూపమునను నిర్మింపవలెను. యూపస్తంభమునకు సాలము (నీపి), ఖాదిరము (చండ్రీ), మోదుగ, మారేడు, వకులము (పొగడగరీ), కేశరము (నాగకేశరము) నను కర్రలు పనికివచ్చును. దుర్మారోపణమునకుఁ దూర్పు పల్లమైననేల పనికివచ్చును. వనపాలుఁడు శిఖిధ్వజుఁడు. కుమారస్వామి యన్న

మాట. సోముడు, నాగరాజు ననువారు వనపాలురుగా నర్ప
 నీయులు. పిమ్మట బీజశోధన చేయవలెను. కాద్రితాపముచే
 (మండు పెండలో) విత్తుల నెండించవలయును. చెడురోజుల
 ముందే వానిని మంత్రింపనగును. విష్ణుమంత్రిముచే గర్భాధానము
 బీజనిక్షేపము చేయవలెను. 'ఏవమస్య' అనేమంత్రము మూడు
 మారులు జపించి మార్జన చేయవలెను. 'దేహిమే' అనే
 మంత్రముచే పదిమారులు పోక్షణచేయవలెను. 'ఇత్యగృహీత'
 అనుమంత్రముచే నైదుసార్లు మంత్రించవలెను. 'త్యోంబక' అను
 మంత్రముచే బీజారోపణముచేయవలెను. ఇట్లు వృక్ష సంస్కార
 ములుచేయుచు నడుమబుతుమతియై స్నానముచేసిన భార్యనయి
 దవరోజు తొడమీద గూర్చుండబెట్టుకొని చుంబించి మంత్రో
 చ్ఛారణ చేసిన పుత్రీలాభము గలుగును. వాపీకూపాదులు
 వృక్షరోపణాదులను విధి విధానముగా జేయనివానికి ఫలము
 లభింపదు. విష్ణుదేవతాకమయిన నక్షత్రమున తులసీబీజము
 నాటి గోమూత్రముచే సేచనముచేసిన స్వర్గలాభము కలుగును.
 ఒకరాత్రి దానిని పంచదార నించిన పాత్రలో నుంచవలెను.
 నదీతీరమున, శ్మశానమున, యింటికి దక్షిణమున తులసిని
 నాటరాదు. అట్లుచేసిన యజమాని నశించును. పత్రపుష్ప
 ఫలాదులు పుట్టు టారంభించిన మొదలు పితృదేవత లుత్తిర్లు
 లగుదురు. వృక్షారోపణమువలన సంతానము లేనివారికి నంతతి
 గల్గును. అశ్వత్థారోపణము (రావిచెట్టు) మహాఫలదము. దాని
 వలన ధనికుఁ డగును. అశోకము శోకనాశకము. ప్లక్షము
 (జువ్వి) భార్యాలాభము గూర్చును. బ్రహ్మదము (బిల్వము)

(మారేడు) ఆయుష్కారకము. జంబువు (నేరేడు) ధనవృద్ధిము. తిందుకము (విషముప్పి) కులాభివృద్ధిము. దానిమ్మ (స్త్రీలాభము కూర్చును. వకులము (పొగడ), వంజులము (మెట్టదామర) పాపము పోగొట్టును. ధాతకి (ఆరె), వటము (మట్టి) మోక్షము. సహకారము (తియ్యమామిడి) కామవృద్ధి చేకూర్చును. గువాకము (పోక) సిద్ధినిచ్చును. బలవలము (మధుకము) అతిమధురము. అర్జునము (మద్ది) సర్వోత్తమ ఫలమునిచ్చును. కదంబము (కడిమి) గొప్ప కీర్తినిచ్చును. తింతిడి (చింత) ధర్మదూషకము కావున కూడదు. జీవంతి (పాలచెట్టు) రోగశాంతి నిచ్చును. నాగకేసరము శత్రుమర్దనము. వటము, శ్వేతవటము (తెల్లమట్టి) ధనవృద్ధిము. పనస చెట్టు బుద్ధిహింద్యము నొసంగును. కలివృక్షము (అవిసె) లక్ష్మీప్రదము. శాఖోటము (మొక్కపుచెట్టు) ఉదరావర్తకి (నువిడడ) మర్కటి (దూలగోవిల), సీపము (కలిమి) నాటిస సంతానము సశించును. శింశప (బూడిద), అర్జునము (మద్ది). జయంతి (సోమంత), హయమారకము (గన్నేరు), శ్రీవృక్షము (మారేడు). కింశుకము (మోదుగ), లోరకము నాటిస స్వర్గలాభము. సమిథవృక్షము (మోదుగ), కిటంకిని (జమ్మి), రేగు, కుశలను (దర్భ) పద్మము ననువానిని నాటరాదు. నాటిస దుర్గతి కల్గును. మందారము నాటిస కులహానియగును. (మనము సాధారణముగా జూచే మందారము. జపాకుసుమము మందారముకాదు. శాల్మలము(బూరుగు)శత్రువృద్ధిచేయును.నింబము(వేప)పశుహాని

చేయును. ఛత్రాకము (తుమ్మలో రకము) కులహానిచేయును. ఉతల్పము (నల్లకాయ) కులక్షయము, పశునాశనము చేయును. కాశనాదము (కాకిదొండ) శత్రువృద్ధి. బలపూగము (పోకలో నొక రకము) ఐశ్వర్యవృద్ధి. తియ్యమామిడిచెట్లు వేయికంటె నొక్క రెండు ఆరె చెట్లు, అవి వేయికంటె నొకపాటలము (కలిగొట్టు) శ్రేష్ఠములు. పాటలము నూటిటికంటె నొక రక్త పటము (ఎఱ్ఱమరి) శ్రేష్ఠము. అట్టిపటములు రెండువేలకంటె నైదు నాగకేసరము లుత్తమములు. దానికంటె శ్రీవృక్షము, జంబూవృక్షము ప్రశస్తములు. దానికంటె హిమము (పెను వేము) దానికంటె శ్రీపర్ణి (పెగ్గుమ్మడు) గొప్పది. తిందుక త్రయము(విషముషిణి)జంబూవృక్ష పంచకము, కదంబాష్టన నారి కేశములు మూడేసి యుత్తమోత్తమములు. మూడుజన్మముల పాపము వృక్షారోపణముచే నశించును. స్వర్గసుఖము కలుగును. నూరుచెట్లునాటిన బ్రహ్మత్వమును, వేయిచెట్లు నాటిన విష్ణుత్వమును బొందును. తులసీరోపణముచే నాదివ్యాధులు నశించును. వైశాఖమాసము కీర్తిని, జ్యేష్ఠమాసము మరణమును, ఆషాఢము కీర్తిని, శ్రావణము పరమగతిని, భాద్రపదము ధన లాభమును, ఆశ్వయుజ కార్తీకములు క్షయమును చేయును తులసి మూడు రకములు. తెల్లతులసి కృతయుగ ప్రశస్తము. మరి, రావి, మారేడు చెట్ల సేమాత్రము తుంచరాదు. అందువలన బ్రహ్మహత్యాదోషము వచ్చును. మూలచ్ఛేదము చేసిన కులనాశమగును. చెట్టు నరకినవాడు మూగవాడగును. ఆధి వ్యాధులు నందును.

—♦ ఎటువులు, సామాన్య దోహదములు ♦—

సాయం ప్రాతఃకాలములందు గ్రీష్మము లేనప్పుడు, చల్లనివేళ పచ్చియులవలు (నానవేళివవి) మినుములు, పెసలు, నువ్వులు, యవలు, నెలుపు వేయవలెను. సృత్యము, గీతము, పాలు పోయుటవలనఁగూడ పండ్లు, పువ్వులు పెంపొందును. గొర్రెపెంట, కాకిపెంట, యవపిండి, గోమాంసము, నీరు, నేడురోజులు వేసిన నన్ని చెట్లు ఫలపుష్పాది వృద్ధి నొందును. ఇది సర్వవృక్ష సాధారణమైన దోహదము. 'రోహి' యను చేప యొక్క పిత్తము (రొయ్యపీత), ధాన్యాకము (ధనియాలు) వేసి నీరుపోసిన పెంపొందును. చింతగింజలను జెజకు దండముతో మర్దించి యా రసము నశోకమునకు (నరమామిడికి), తీయ మామిడికి వేసిన నది పెంపొందును. కొబ్బరినీళ్ళు తేనె అన్ని చెట్లకు నుత్తమమైన యెరువు. పోకచెట్లకు నది విశేషించి పని చేయును. దశశిరాబీజములు కలిపి యభిషేకించిన మంచిది. ఈనుముందు మేకలు, గోవులు, గేదెల జరాసలిలము (మావి యన్నమాట) వృక్షము మీదపోసిన తీయమామిడి బాగుగఁ గాయును. మినపగంజికాని వితానము (ధనియాలగంజి) గాని తీసి ఆవాలువేసి మర్దించి గువాకువృక్షము (పోకలో రకము) గూడా వేసి నూరి ఆముద్దవేసినచో చచ్చినచెట్టుకూడ చిగిరించును. వేపాకు, యోగవత్రిము, (గంజాయి) శతావరి, పి(ల్లి వేళ్ళాకు), పునర్నవ (గల్లేరు), క్షీరిక (పాలాకు), తామ్రకము (ఎర్రచండనము) నను నాకులతో తీయమామిడి మొదలున ధూపము వేసిన పురుగుచచ్చిపోవును.

—♦ విశేష దోహదములు ♦—

చేపనీరు మామిడిచెట్లకు, మామిడిపండు, రక్తము దానిమ్మలకు గోమాంసముతోడి యవోదకము కేతకికి (మొగలి) మంచియెఱుపులు. క్షీరకవృక్షమునకు తిందుకము (విషముష్టి) కరమర్దకము (వాక్కాయ) దోహదములు. మాంసము, రస, మజ్జ అనునవి అశోకము, తాడి, గువాకకము (పోక) లకు దోహదములు. నిలువయున్న మాంసము నేతితో వేసినను రోహితమును చేపనీరు, మధుయష్టి (యష్టిమధుకము) నానవేసిన నీరుపోసినను కొబ్బరి తేగకాయును. వెలగ, మారేడునకు బెల్లపునీరు తుత్తముము. జాజి, మల్లి, మొల్ల రింతికమునకు పరిమళోదకము, పాముకూసము పొగవేయుట దోహదములు. తాచబేటిమాంసము, అన్నరసము, విడంగమపు పువ్వులు రధ్యా వృక్షమునకు (తినిశ) వేసిన ఫలించును. వాతనర్పము (త్రాచు) గ్రంథితగరము అజగరము (కొండచిలువ) అనువాని కూసము ధూపము వేసినచో ధాన్యవృద్ధి యగును. నెమలిరెక్క, మేక రోమములేడు కలిపి యాముదములో ముంచి ఇంగువ, కుసుమ నూనె కలిపి ధూపమువేసిన నెలుకల బాధ తప్పును. ఏనుగులద్ది యెలుగుగొడ్డు మలమును కృత్తికానక్షత్రమందు దెచ్చి పసుపు నీళ్ళతో కలిపి వేసినచో మొదటనున్న పుచ్చుపోవును. రావి మొదలు పదిచేతులమేర విష్ణుక్షేత్రమంత పవిత్రమై యుండును. రావిచెట్టు నీడనున్న నీరు గంగానదియే. ఇరువది చేతుల కొక టిగాఁ దీయమామిడి, పగునాఁచేతుల యంతరములో నుసిరి, వక్కలము, వంజులము, శ్రీవర్ణి, పున్నాగము, శ్రీవృక్షము

ననువానిని బాతవలెను. రాతినేలలో నింతకు రెట్టింపు నెడ ముండవలయును.

11 - అధ్యాయము మొదలు తంత్రీవిషయము. ప్రతిమానిర్మాణము, కుండనిర్మాణము, లక్షకోటిహోమపద్ధతి, అగ్నిని పురుషాకారముగా భావించి యాయా యవయవము లందు హోమము చేయుటవలన నాయా సుకృతదుష్కృత ములు గలుగునని యీ యధ్యాయము చెప్పుచున్నది. అగ్ని ధ్యానము, స్తుతికి సంబంధించిన శ్లోకములు షోడశోపచార సమర్పణ శ్లోకములు 16వ అధ్యాయమునఁ గలవు.

—♦ యజ్ఞ భేదమునుబట్టి యగ్ని భేదము —

(17 అ.) ఇది వేదానుసారముగాఁ జెల్పబడుచున్నది. శతార్థమున నగ్ని 'వహ్ని' యనుపేరను మిగిలిన శతార్థమున గాశ్యపుండ్రుగను, మృతదీపమున విష్ణువు, తిలయాగమున వన స్పతి, సహస్రహోమమున బ్రాహ్మణుఁడు, పది వేలహోమమున హరి, లక్షహోమమున వహ్ని, కోటిహోమమున హుతాశ నుఁడు, శాంతికర్మయందు వరుణుఁడు, మారణమున నరుణుఁడు, నిత్యహోమమున అనలుఁడు, ప్రాయశ్చిత్తమున హుతాశనుఁడు గ్రహసంబంధమయిన అన్నయజ్ఞమున లోహితుఁడు, దేవప్రతి స్థాయాగమున లోహితుఁడు, వాస్తుయాగమునఁ బ్రజాపతి, మండపమున, పద్మకప్రతిష్ఠయందు, చలివిందలి ప్రతిష్ఠించు నపుడు నాగుఁడు మహాదానమున హవిర్భుజుఁడు, గోదానమున రుద్రుఁడు, కన్యాదానమందు గోఽజకుఁడు, తులాపురుషదాన

ఇది యర్థము కాలేదు.

మున ధాతే, వృషోత్సర్జనమందు సూర్యుడు, అవసానాంతమున రవి, వైశ్వదేవమునఁ బావకుడు, దీక్షాపక్షమున జనార్దనుడు, తాసనమున (భయపెట్టే మంత్ర)ప్రయోగములో) కాలుడు, శవదాహనమునఁ గ్రీవాదుడు, వర్ణ దాహమున (ఆకులు మాడ్చు నొకానొక చేతబడి యన్నమాట) యముడు, అస్థి దాహమున (ఎముకలు గాల్చుటలో) శిఖండికుడు, గర్భాధానమున మరుతుడు, సీమంతమునఁ బింగలుడు, పుంసవనమున నిందుడు, నామకరణమున ఉపనయనమున పార్థివుడు, నిష్క్రమణమున హోటకుడు, అన్నప్రాశనమందు శుచి, చూడాకర్మయందు షడాననుడు, ప్రతాదేశమందు సముద్భవుడు, ఉద్యానవనప్రతిష్ఠయందు వీతిహోతుడు, సమావర్తనమున ధనంజయుడు, ఉదరమున జతరాగ్ని, సముద్రమున బడబానలము, శిఖయందు విభువు, స్వరమునకు సరీసృవుడు, అశ్వమున కగ్నిమంథరుడు, రథమున కగ్ని జాతవేదుడు, గజమునకు మందరుడు. సూర్యాగ్ని వింధ్యుడు, నీటియగ్ని వరుణుడు, బ్రాహ్మణాగ్ని హవిర్భుజుడు, పర్వతాగ్ని క్షిత్రుభుజుడు, దావాగ్నియందలి యగ్ని సూర్యుడు. దీపమందలి యగ్ని పావకుడు. గృహ్యగ్ని ధరణీపతి, ఘృతాగ్ని అనిలుఁ డనే వాయువు, సూతికాగ్ని రాక్షసుడు.

—♦ హోమద్రవ్యముల ప్రమాణము ♦—

(18 అ.) హోమము చేయవలసిన వస్తువుల ప్రమాణము గమనించి చేయవలెను. హెచ్చుగాని తక్కువగాని

యైనచో హోమము వ్యర్థము. నైయ్యి కర్షమాత్రము. పయస్సు శుక్తిమాత్రము (2 రకములు) పంచగవ్యము నంతే. పాలు, పెరుగు, తేనెయు నంతే. అట్లుకులు, పేలాలు, ముప్పిప్రమాణము (అనగా 8 తులములు). శర్కర (చక్కెర) బెల్లము మూడు తోలకములు + (తులాలు అని తోచుచున్నది) చెఱకు ఒక్క కణుపు. ఆకుగాని పువ్వుగాని యొక్కొక్కటి, శాలూకము (దుంప) మూడు మువ్వులు (24 తు). ఇది యొక్కొక్కటిగానే హోమము చేయవలెనుగాని, కొంచెముకొంచెముగా చేయరాదు. మంకెన (జపాపుష్పము), తొడిమితో హోమము చేయవలెను. కేశరము (నాగకేసరము) కూడా అంతే. పద్మములు, జలజములు నొక్కొక్కటిగానే చేయవలెను. జీవంతి (పాలకూర) ఒక పలము. పిండిపదార్థముల సంఖ్యకూడా పలము ప్రమాణమే. వసంతకము (పెద్ద యుసిరికాయంతగాని, కుడుమంతగాని), మాతులుంగము (మాదీఫలము) త్రిఖండకము (వల్లెరు) ఒక్కొక్క పలము వంతున. కొబ్బరి యెనిమిది పలాలు, పనస పది పలాలు, కూష్మాండము (గుమ్మడి) తామర గింజలు, ఉర్వారుకము (కర్బూజా) 8 పలములు. గుడూచి (తిప్ప తీగ) నాల్గంగుళిములు, మాంసమును మూడుభాగములు చేసి 1 భాగము చేయవలెను. పోకలున్న, బెల్లమంత (8 తులములు) లేదా రేగుపండంత; తిందుకమునంతే (విషముప్పి). సమిధ ప్రాదేశ

† కర్షము = 2 తులాలు. మాగధమానప్రకారము. కళింగమానము 1 తులము. ♦ తోలకము = తులము. ముప్పి = పలము 8 తులాలు. అంగుళము = యజమానియొక్క మధ్యమాంగుళియొక్క మధ్యవపర్యవంత. చిల్వము పంచము చతుర్థిక, ఆమృతము. ఇవి ముప్పికి పర్యాయపదాలు.

మాత్రము. దూర్వ మూడుపోచలుగలది. భజవత్రిము, జమ్మి పాదేశమాత్రము. పీహలు ముష్టి (పలము) ప్రమాణము. ఆనాలు శుక్తిమాత్రము (4 తులములు). మరిచములు (మిరియాలు) విమానంగా (స్వల్పంగా). తామరతూడు (మూలకము) ముల్లంగి, వార్తాకము (వంకాయ) ఏడుముక్కలు, త్రిపుషము (దోస) మూడవవంతు, చందనము, అగరు, కర్పూరము, కస్తూరి, కుంకుమపువ్వు చింతగింజంత చేయవలెను. పేలపిండి, యవపిండి హోమము చేయవలసినప్పటినున్న మూడు రెల్లు నువ్వులలో స్లవనముచేసి (గుచ్చియెత్తి) హోమము చేయవలెను. పదిరెల్లు హోమము జరుపవలసినపుడు నూరురెల్లుతోను, నూరురెల్లు హోమమునకు వేయిరెల్లుగాను ఈ స్లవనము చేయవలెను. ధాన్యహోమములోగూడ యిట్లు స్లవనము చేయవలెను. చెఱకు సామాన్యసమిథలనువలెనే చేయవలెను. మారేడాకు హోమము చేయునపుడు తొడిమి తీసివేసి చేయవలెను. తొడిమితో సంస్లవము చేసినచో నా ఫలము రాక్షసుడు హరించును. మారేడుదళము (మూడాకులు) ఛిన్నము భిన్నము కాకుండా చూచి చేయవలెను. ఒకవస్తువునకు రెండు మూడుమారులు స్లవనము చేయరాదు. చేసినచో నథోగతి నందును. శిష్యులతో కుమారులతో జాగ్రత్తగా నిది చేయవలెను. మృదువులయిన పువ్వులు, లతలు మొదలయిన వానికి నిట్లే ప్రోక్షణముచేసి హోమము చేయవలెను. పాయసాన్నము, అన్నము, మోదకము, పిండి, శాలిధాన్యముతో గలిపి చేయరాదు. అలా చేసినచో కర్మవ్యత్యయము కల్గును. హోమ

ముల లెక్క చిటికిన వేలిదగ్గరనుంచి కాని, వేలి కణుపుల నుంచిగాని లెక్కపెట్టవలెను. మఱియు నొకదారము చేతి మణి కట్టునకుఁ దోరమువలె కట్టుకొని లెక్కపెట్టవలయును.

(శ్రీ)వర్ణి, శింశుప, బాడిద, క్షీరి, బిల్వము, ఖదిరము, సుప్రములకుఁ బనికివచ్చు దారువులు. తటాకాది ప్రతిష్ఠలకు ధాత్రి (ఉసిరి) ఖదిర కేశరము లుత్తమములు. సంస్కారము లందు † శశి, మారేడు, ధాత్రి వృక్షము లుత్తమములు. రిక్తాది తిథులను విడచి తక్కినవానియం దుపవాసముఁజి మంసము మాట స్మరింపనైన స్మరింపక మారేడుకర్రతో (సుక్కు)వములు తయారు చేయవలెను. కర్క ముప్పదిభాగములు చేసి యం దిరు వది యంగుళముల అగ్ని కుండముయొక్క వేదికతో సమమైన యుదరముంచవలెను. సుప్రము కటాహము (కాగురూపముగా) లోతుండవలెను. ఆ లోతు ధాత్రిఫలమంత యుండవలెను. అగ్ని వేదిక శూర్పాకారముగా నుండవలెను. (చేటవలె) దేవతేతర కార్యములందు సుప్రము అరువదియంగుళము లుండవలెను. నాల్గంగుళములు వెడల్పుండవలెను. చివర గరిటవలె నుండవలెను. సుప్రపండమునకు మొదట కంకణము చెక్కవలెను. 'మృగ పదము' లేడియొక్క కాలువంటి గుర్తు చివర-మొదట యుండవలెను. దర్వి రెండంగుళముల మండలము కలిగి యుండవలెను. అది బంగారము, రాగి, (శ్రీ)వర్ణి, ఇందు వృక్షము (గార) క్షీర వృక్షముతో చేయవలెను. పండ్రెండంగుళముల పొడవుండవల

† శశి = ఇందువృక్షము. భిన్నము ?- అశ్మంతము = గారచెట్టు
అంగము = అంగుళము యనే యర్థములో వాడబడినట్లున్నది.

యును. రాగిది యైనచో నిరువదినాల్గుతులముల బరువుండ వలెను. దాని కైదు అంగుళముల (మండలము) చిప్ప యుండ వలెను. ఎనిమిదంగుళముల కాడి అన్నాదులు పాయసాదులు గ్రహించుటకు వీలుగా నుండవలెను. ఆజ్యాదులు గ్రహించుటకు పదితులాల బరువయినది చాలును. బంగారముగాని రాగిగాని మఱి యేవిగాని లేనప్పుడు వదునారంగుళముల ప్రమాణముగల పిప్పలి (రావి) దర్వి వాడవచ్చును. ఆజ్యస్థాలి (నేతి పాత్ర) నేతి చెంబుగాని, మట్టి పాత్రగాని గ్రహింపవచ్చును. ఆపైన పూర్ణవిధి (పూర్ణాహుతి) క్రమము నిర్వహింపవలయును. అయుత, లక్ష, కోటి హోమాదులలో ఋత్విజాలసంఖ్య మొదలగు వివరములు మూలమునఁ జూడవగును. (అధ్యాయము 20) మండల విధానము (21 అ).

ఇది మధ్యమపర్వమున మొదటి భాగము.

—♦ మధ్యమపర్వము - రెండవభాగము ♦—

కొంచమండలా ద్యుద్ధారము వర్ణితము (1 అ) అండు బ్రసంగవశమున నెఱులి, యెద్దు, సింహము, కొంచపక్షి, కోతి అనువానిని పొరబాటుగానైన నింటిలోఁగాని, క్షేత్రమందునగాని చెట్టకొనగాని చూచిన వెంటనే నిలువబడి వందనము చేయవలెను. అందువలన బ్రహ్మహత్యాదోషముగూడ నశించును. వానిని బోషించుటవలనఁ గీర్తి కలుగును. దర్శనము చేసిన పాపము పోవును. లక్ష్మి పృథ్వి యగును. ఆయుర్భాగ్యమును వట్టును. నెఱులి బ్రాహ్మణరూపము, పృషభము సదా

శివరూపము, సింహము దుగ్ధారూపము, క్రౌంచము నారాయణ స్వరూపము, వ్యాఘ్రము త్రిపురసుందరి, కృష్ణవ్యాఘ్రము కాళిక, చిత్రకపోతకము లక్ష్మీరూపము. స్నానముచేసి వీని దర్శనము నింటిలోఁ జేసినను బోషించినను గ్రహదోషములు శాంతించును. మహాక్రౌంచము, మధ్యక్రౌంచము నను మండలములు (పట్టుపెట్టుట) వానిలోఁ జూపవలసిన రంగులవివరములు నిందుఁ గలవు. అందు వాడవలసిన బియ్యపుపిండి మొదలయిన వానిని గురించియు నిందు గలదు. సుభద్రము, సర్వతోభద్రము మొదలైన మండలములు వాని నిర్మాణమునుగూర్చి యిందు విస్తరింపఁ బడినది.

—♦ శిల్పములకు వేతనాది నిర్ణయము ♦—

(2 అ.) దక్షిణాహీనమయిన, మానహీనమయిన గృహారామాది ప్రతిష్ఠలు ఫలశూన్యములుకావున వాని మానము మొదలయినవి తెలువఁబడుచున్నవి. ప్రతిష్ఠలలో నాచార్యుడు, హోత, యజమాని బ్రాహ్మణుడై యుండవలెను. ఎనుబదిగవ్వ లొక పణము. పదునాఱు పణము లొక పురాణము. ఏడు పురాణము లొక రజతము. ఎనిమిది రజతము లొక సువర్ణము. ఆరామప్రతిష్ఠలలో రెండు సువర్ణములు దక్షిణ యీయవలెను. నూయి త్రివ్యటకు సగము స్వర్ణము, తులసి, ఆమలకీ (ఉసిరి) యాగముల నొక సువర్ణము. లక్షహోమమున నాల్గు సువర్ణములు, కోటిహోమమున తొమ్మిది సువర్ణములు, దేవతా ప్రతిష్ఠలో, దేవాలయప్రతిష్ఠలోఁ బదునాఱు సువర్ణములు, తటాకపుష్కర ప్రతిష్ఠలందు నాల్గవవంతు, మహాదానము,

దీక్ష వృషోత్సర్జనము, గయాశాస్త్రము ననువానియందు విలువ గట్టరానంత దక్షిణ యివ్వవలయును. దంపతులుసేయు పృష భోత్సర్జనమున నొక సువర్ణము, రాజు వన్ను వసూలు చేయు టకు, దీక్షయందు, దానమందు నెనుబడి రత్తికముల బంగా రము వేతనము. భారతము విన్నపుడు, గ్రహయాగమందు, ప్రతిష్ఠయందు నూరు రత్తికముల బంగారము నొసంగవలెను. అయుత, లక్ష, కోటి, హోమములందు నింతే దక్షిణ. ఏదేవత క్రింద నేబ్రాహ్మణునిం గల్పింతురో వానికే యాదేవతకీయవల సిన దాన మియ్యవలయును. యజ్ఞదానప్రతాదులలో దక్షిణ ప్రత్యక్షముగా నీయవలెను. (గుప్తదానము చేయరాదని భావము) దాసీదాసాదిదానములు గోదానము మొదలయినవి మనసా సంకల్పించి వానికి బరివర్తనముగా ద్రవ్యముగాని మరియేదిగాని యియ్యవచ్చును. ఒక్కనికే యనేక దానములు వేరే వేరే చేయవచ్చును. రత్నదానము నకు బంగారము దక్షిణ యియ్యవలెను. బంగారు దానమునకు వెండి దక్షిణ. వెండికి బంగారము దక్షిణ. భూమికి భూమియే దక్షిణ. వస్త్రమునకు వస్త్రమే. పానీయమునకుఁ బానీయమే. ధాన్యమునకు ధాన్యమే. గజదానమునకు ఛాగము, గుఱ్ఱము నకు మేక. పశువులకు నాల్గుకాళ్ళ జంతువులు, దేవునికి దేవుడే దక్షిణ. యజ్ఞమునం దాచార్యునకు నొకభాగము, ఋత్విక్కులకు మూడు భాగములు నీయవలయును. † ఈ

† పాపకైస్తుకలత్రాణం భాగైకం తదనంతరం
పాత్రాణా మృత్విగాదీనాం భాగత్రయ ముదాహృతం
సర్వసత్వస్యభాగైకం స్వల్పం చోచ్ఛిష్టగౌరవాత్. (అర్థంకాలేదు.)

చెప్పిన లెక్కప్రకారము చేయలేకపోయినచో యజ్ఞసిద్ధి
 కొరకు దేవతను (దేవతామూర్తులయిన సాలగ్రామాదులను)
 పుస్తకము, రత్నము, గోవులు, ధాన్యము, నువ్వులు, నమేరు
 ఫలములు పువ్వులు నీయవలెను. నాల్గుచక్రములు గల జనా
 ర్దనమూర్తియైన సాలగ్రామ మీయవలెను. శ్వేతలింగము,
 రత్నలింగము, ఇంద్రనీలాదికముగాని, దక్షిణావర్తశిఖముగాని,
 హరివంశముగాని యివ్వవలయును. సామాన్యలింగము,
 శ్రీధరమూర్తి, అనంతమూర్తి, బాణలింగము, పుస్తకము, నను
 నవి యెనిమిదవవంతు స్వర్ణముతో దానమియ్యవలెను.
 జ్యోతిషమునకు సగము సువర్ణము, వృషోత్సర్జనమున రజతములో
 సగము హరివంశమున సూరుశ్లోకములకు నొక సువర్ణము
 నీయవలయును. ధర్మశాస్త్రశ్లోకములు వేయి చెప్పించుకొన్న
 మూడు రజతము లివ్వవలయును. కపిలాగోదానమున సగము
 సువర్ణము, సామాన్యధేనుదానమునకు ప్రియశ్చిత్తార్థముగ
 చేయు గోదానమునందును 'పురాణ' పరిమాణమయిన
 బంగారము నీయవలయును. నల్లనియెద్దును విడిచినపు డారు
 పురాణములు, తెల్లని వృషభమును వదలినపుడు తొమ్మిది
 పురాణములు దక్షిణ యీయవలెను. నీలవృషభోత్సర్జనము
 దక్షిణ యీయవలెను. నీలవృషభోత్సర్జనమునందు ముప్పది
 రెండు పురాణముల బంగారము నీయవలెను. నమేరువుయొక్క
 ప్రతిచక్రమును దానమిచ్చినపుడు పండ్రెండు బంగారు
 రత్నము లొసంగవలెను. మారేడుపండు దానమిచ్చినంత

మాత్రమున మూడు పురాణముల బంగారము దక్షిణ యివ్వ వలెను. ఒక యుసిరిపండుకుఁ బ్రత్యేకము మాషమెత్తుగల వెండి దక్షిణ యివ్వనగును. ఇది మూల్యపద్ధతి. ఆమీఁద పూర్ణపాత్రము విషయము తెల్పఁబడినది (చూడుడు 4 అ.) చతురస్రాదికుండనిర్మాణమున కీయవలసిన వెల వర్ణింప బడినది. రోజుకూలిని గురించి కూడా యున్నది. బంగారపు పనికి రోజుకొక్క పణ మివ్వవలయును. రత్న కుట్టిమ నిర్మాణ మున రోజుకు పురాణ మివ్వనగును. వెండి కుట్టిమమునకు దానిలో సగము. స్ఫటికము నొఱయుటకు రోజుకు రెండు పణ ములు, రత్న పువనికి, రత్నమునకుఁ దొలవేయుటకు 'కాకిణి' పరిమాణమైన వెల యివ్వవలెను. స్ఫటికము, మణివేధకు నాల్గు వరాటికలు. కంచు, మొదలయినవాని నిర్మాణమునందు కంచు నూదుటకు మూడు పణములు. ఒక్కపనికి దానిలో సగము. గోవులపాలు పిదుకుటకు నాల్గు వరాటములు. వస్త్రములు నేయుటకు, మూడు పణములు. అవివస్త్రనిర్మాణము నకు పదికాకిణులు, పిఠానవస్త్రమునకు మూడు పణములు. (దుప్పటికి అని తోచుచున్నది). కట్టుబట్టకు, కండువాకు రెండు పణములు. వెదురుపనికి రోజునకు పణముమీద నొక కాకిణి. లోహపువనికి నంతే. మంగలికి శిరోవవనమునకుఁ బదికాకిణులు గడ్డము గోళ్ళుమాత్రమున కయినచో రెండుకాకిణులు, స్త్రీల గోళ్ళమీద చిత్తర్వులు రంగులు వేయు పనికి పణముపై నొక కాకిణి కూలి. స్తనములమీద చేసిన పత్రరచనకు నంతే. పాపిడియందు, అలకలయందు (ముంగురులయందు) చేసిన

రచనకు నాల్గు పణములు. పాదములకు, మెడకు, గుహ్యవ
యవములయందుఁ వేసిన చిత్రములకు రంగులకు మూడు
న్నరపణముల వేతన మీయవలయును. ధాన్యము చల్లి
కకు రోజునకు నొక్క పణము. ఉష్ణపంటకు నంతే. పోక
చెల్లు నాటుటకు నంతే? దండవత్రమునకుఁ జేయు సంస్కార
మునకు, మిఠియాలకు రెండు పణములు. వ్రేలి దుక్కికి నొక
పణముమీఁద నొక కాకిణి. చక్రమునకు (బండికి సంబం
ధించిన వనిలో) మూడు పణములు. దున్నపోతుల బండికి
నాల్గు పణములు. నరులు మోయు వాహనమునకు నొక్క
పణము, పయిన పది కాకిణులు. దాసీలకు, గర్భభములకు
రెండు కాకిణు లెక్కవ. నూనె, కారము నంటిన వస్త్రము
లుదుకుటకు పయిరీతిగానే. పెద్దవి, వెడల్పుగలవి యగు వస్త్ర
ములకు వానినిబట్టి పెంచవలయును. ప్రొద్దున అప్పటికప్పుడు
జాడించి యిచ్చుటకు పైదానిలోనగము. తెల్లనిబట్టకు కొంచెము
తగ్గించవచ్చును. మరీ గున్నసిబట్ట యైనచో పెంచవలయును.
బెల్లు విఱచుటకు, చెఱకు నరకుటకు, పుష్ప సంస్కారమునకు
పది కాకిణులు. మాలకట్టుట కొక కాకిణి. కంఠమాల కట్టుటకు
రెట్టింపు. రెండంగుళములు గట్టిన శిరోమాల యగును. మూడు
హస్తములున్న కంఠమాల యగును. అది నాభికమలముదాక
యుండును. దీనికి మూడు కాకిణులు. మాలతి, తులసి, జాజి,
మల్లి, దవనము, మరువము, వకులము, కలిపికట్టిన పై వెలలో
నగమివ్వవలెను. నేతిదీపమునకు ప్రతియామమునకు మాష మెత్తు
రజతము. నూనెయైన నొక్క కాకిని జాలును. అంగుళన్నర

గుడ్డవత్తి వేయవలెను, ఆఱంగుళములకంటె మించరాదు. ఇరు వదియైదు దారపు పోగులతో నైదంగుళముల పొడవైన వత్తి చేయవలెను. ఒక హస్తముయెత్తు సెమ్మాయైన నీచము. హస్తముమీద గుప్పెడున్న మధ్యమము. మూడు నాలుగు హస్తములున్న నుత్తమమానము. బంగారు సెమ్మామీద దీప ముంచిన రాజు నశించును. వెండిదయినచో సర్వకామప్రదము. రాగిదయిన నాయుత్తయము. ఇనుపది దుర్గతి నిచ్చును. కరమర్దము చాలమంచిది. కంచు సెమ్మాగాని, రీతి (ఇత్తడి) మయముగాని లేనప్పుడు మట్టి సెమ్మాగాని యుత్తమములు. మట్టి సెమ్మాకు కొలతలేదు. దళాంగము ధూపము వేయుటకు మూడువణములు పండ్రెండంగుళముల వత్తిని ధూపమున కువయోగింపవచ్చును. అయిదు హస్తముల ప్రమాణము కూడా ధూపవత్తి చేయ వచ్చును. ఇరువదియైదు హస్తములపొడవయిన నది మహావత్తి యనంబడును.

—* క ల శ స్థా ప న వి ష య ము *—

(15 అ.) సప్తాంగము, పంచాంగము అని కలశ స్థాపన రెండు విధములు. మంగళాచారములందు, యాత్రాసిద్ధి కలు గుటకు కలశ స్థాపన యవసరము. కలశాలు లేనివక్షమున నక్ష తలయందుగాని, పూయందుగాని దేవతాహ్వనము చేసి పూ జింపవలయును. మఱియొక్కడను దేవతాహ్వనము చేయరాదు. చేసిన ఫలింపదు. ముట్టి, రావి, ధాతకి (ఆరె) జువ్వి బిల్వము.

ఇవి పంచపల్లవములు- ఇవి కలశమీద నుంచవలెను. సువర్ణ రజత తామ్రవృణ్మయములు కలశలు యథావిభవముగా గ్రాహ్యములు. వివరములు మూలము చూడవలెను.

—♦ మా స ని రూ పణ ము ♦—

(61.) కాలమానము-చాంద్రీము, సౌరము, సావనము నాక్షత్రీము నని నాల్గు విధములు. శుద్ధ పాడ్యమి మొదలు అమావాస్యదాక చాంద్రీమానము. సూర్యుఁ డొక్కరాసితో నున్నంతకాలము సౌరమానము. ముప్పదిరోజులు మాసమైన సావనమాస మనంబడును. అశ్విని మొదలు రేవతివరకు నక్షత్రములకు బట్టి నాక్షత్రీమాసము అనఁబడును. సూర్యోదయము నుండి మఱిల సూర్యోదయముదాక సావన దినము. ఒక తిథి యొక్క భాగకాలము చాంద్రీ దినము. రాసియొక్క ముప్పదియవ భాగకాలము సౌరదినము. గృహారంభాదులలో సావన మాసము గ్రాహ్యము. ప్రాయశ్చిత్త క్రియలయందు, మంత్రోపాసనాదులందు అన్న ప్రాశనమునకు, పన్ను వసూలుచేయుటకు రాజవ్యవహారములందు, యజ్ఞములందు సావనము గ్రాహ్యము. వివాహాదులు సౌరమానముచే జేయవలయును. యజ్ఞములు, వ్రతములు, స్నానాదులందును సౌరము గ్రాహ్యము. పార్వణమందు, వార్షికములందు, అష్టకలశాధ్ధాదులందు తిథికార్యములయందు వ్రతములందు చాంద్రము గ్రాహ్యము. సోమయాగ కర్తల యార్యభాగవిచారణమందు, పన్ను వసూలులందు,

నాక్షత్రము గ్రాహ్యము. చైత్రాది మాసోక్తమైన క్రియాకలాపము, తిథులయందు చెప్పబడిన కర్మములు చాంద్రమానము చేతనే చేయవలెను. అధికమాస మలమాసాది లక్షణము సీమింప చెప్పినారు (8 అ.). తిథివిశేషములు వ్రతాదులు. (9 వ అథ్యాయము) పృవర, ఖండ, గోత్ర పృవరలు. అవి తెలియనపుడు కాశ్యపగోత్రమని చెప్పవలయును. కశ్యపబ్రహ్మయొక్క సంతానము జగత్తంతయు నగుటచే యీ ప్రకారము చెప్పవలెననియున్నది. 10 అ. అంకురార్పణవిధి వర్ణితము. (గృహసౌధహార్యాది ప్రతిష్ఠావిషయము) 11 అ. పూజాశ్రమము. 12 అర్ఘ్యదానవిధి. 13, 14 హోమాదివిధానము. 15 ధ్యానవిధి. 16 ప్రతిష్ఠాపూర్వకనకృత్యము. 17 హోతలు మొదలయినవారి విషయము, వారి స్తుతులు. 18, 19 దేవతా ప్రతిష్ఠా విషయము. 20 సప్తాగ్నిష్టోమకము అను యజ్ఞవిధానము వర్ణితము. ఇందు నీటిలో జేవలు, తాబేళ్ళు, కప్పలు మొదలయిన వానిని వదలుట మొదలైన విశేషములు, విధానములు వర్ణింపబడినవి.

మధ్యమ పర్వము - మూడవ భాగము

1 అ. ఆరామప్రతిష్ఠలో విశేషములు. 2 గోప్రచారము. (గోవుల తిరుగుటకు వదలే భూమికి గోభూమియని పేరు. అది వదలునపుడు చేయవలసిన శాస్త్ర విధాన మిందు వర్ణితము.) అనాథ మండప నిర్మాణము. (దిక్కులేనివాళ్ళు నిస సించుటకు నిర్మించు నిండ్ర విషయము) చలిపందిలి.

3, 4 అ. క్షుద్రా రామ ప్రతిష్ఠా విధానము. 4 దిగుడు బావుల మడుగులలో తామర చెరువుల ప్రతిష్ఠ. (మారేడువన ప్రతిష్ఠ.) 5. 6. 7. అ. 8 అ. అశ్వత్థ ప్రతిష్ఠ. 9 అ. వట ప్రతిష్ఠ. 10. 11 బిల్వప్రతిష్ఠ (మారేడు) 12, 13 రాతితోను దారువుతోను నిర్మించు మండపముల ప్రతిష్ఠా విషయము. 14 పుష్పారామ ప్రతిష్ఠ. 15 తులసీ ప్రతిష్ఠ. 16 వనప్రతిష్ఠా విషయము. 17 గోభూమి విషయము. 18, 19 ఏకాహ ప్రక్రియ లోప్రతిష్ఠ. 20 దుశ్శకున విషయము, శాంతి విషయము విస్తరింప బడినది.

ఇది మధ్యమ పర్వము.

అ ను బంధము

8వ పుటలోని పదముల విశరణము

1. సౌవీరము = 'యవలు' అనే బియ్యంలోనుంచి తీసిన మద్యము.
2. ఆరనాశము = 'యవలు' అనే వడ్లు (పొట్టుతీయకుండా) ఉడికించి తీసిన మద్యము.
3. కిణ్వబీజము = (స్విన్న బీజము కాదు) అన్నములోనుండి తీసిన సురమీద తేరిన తేటకు ' ప్రసన్న ' అని పేరు. దానికిందకు తేరిన చిక్కని గుఱ్ఱకు ' కాదంబరి ' అని

పేరు. దానికిందకు ఇంకా తేరిన చిక్కనిగుజ్జకు 'జగలము' అని పేరు. అది కాచివడగట్టి తేరిచ్చిన గట్టిపదార్థమునకు కిణ్వబీజము అని పేరు.

4. వారుణి = తాటికల్లు, ఖర్జూరపుకాయలు కలిపి నిలవ చేసి తయారుచేసిన సుధ.
5. కాంజికము (గంజి) = గుగ్గిళ్ళు, ధాన్యం, గంజి కలిపి చేసినది.
6. యవాగువు = 6 రెట్లు నీళ్ళుపోసి తీసిన చిక్కని గంజి.
మండము = 14 రెట్లు నీళ్ళుపోసి తీసిన గంజి.

9 వ పుట

మైరేయము = మద్యవిశేషము.

పిశితాన్నము = మాంసాన్నము.

త్రిసుధురము = నెయ్యి, తేనె, పంచదార.

ఖాండవము } (మురబ్బ) దీనికి 'పాడవము' అని పేరు
రాగపాడవము } కన్పించుచున్నది. పంచదార, సావర్చలవ
ణము, సైంధవలవణము, చింతపండు, చిట్టీతపండు,
నేరేడు, వీని రసములతో గలిపి ఆవపెట్టి తయారుచేసి
నది 'రాగము' అనబడును. ఇందులోనే తీసి, పులుపు
కూడా కలిపి చేసినదానికి ఖాండవమని పేరు. మామిడి
ముక్కలు చెక్కుతీసి నేతితో వేయించి వీటికి పంచదార
పాకం బట్టి ఉడకబెట్టిన ఆ ముక్కలు నేసి అందు మిరి
యాలు, ఏలకులు, పచ్చకర్పూరము తగుమాత్రంగా
వేసి చమురుపూసిన కుండలో నుంచినదానికి రాగ
ఖాండవము లేక 'రాగపాడవము' అని పేరు.

భక్తము	= మెతుకులు
విలేపిక	= చిమిడిన యన్నము (అన్నపుగుజ్జు)
కోవిదారము	= దేవకాంచనము
రాజవృక్షము	= రేలచెట్టు
సప్త ధాన్యములు	= సప్తవీరిహిగణము
వికంకతము	= ఆరెచెట్టు (పూలచెట్టు)
సుచందనము	= మంచిగంధములతో (భేదము)
అగ్ని మంధము	= నెల్లిచెట్టు
ఆరగ్వధము	= రేల
దారువు	= దేవదారువు
విభీతకము	= తాడికాము (తిరిఫలాలలోది)
గైరికము	= (జేగురురాయి)
నృగోధము	= మట్టి
బ్రహ్మవృక్షము	= మోదుగ

(పుట 75)

పంచపల్లములు = నేరేడు, వెలగ, మాదీఫలము, మారేడు
 వీరిచిగుళ్లు (ఆమ)జంబూకపితానాం బీజపూరక విల్వ
 యోః గంధకర్మణి సర్వత్ర పత్రాణి పల్లవం) మట్టి,
 రావి, జువ్వి, కళ్ళరావి, మేడి, వీటి చిగుళ్ళు (పల్లవాః
 క్షీరివృక్షాణాం హితాః పితృతిసారిణామ్.) పంచ
 పల్లములములలో పేము ఒకటిగా చేరినది. మఱియొక మత
 ముగో రావి, మట్టి, జువ్వి, అత్తి, నేరేడు, చేరి
 యున్నవి. ఈ ఆకులలో భోజనము చలువచేయును.
 పైత్యము నణచును, బుద్ధిని మోచుచును. కొద్ది
 కఫము. వాతము చేయును. అని వస్తుగుణదీపిక.

ప్రతిసర్గవర్ణము - 3

— ♦ కృతయుగాది రాజ వంశావళి ♦ —

భవిష్యమహాకల్పమున, బ్రహ్మయువుయొక్క పరార్థమున మొదటి యబ్దమున ♦ మూడవ రోజగు వైవస్వత మన్వంతరము నిరువదియొనిమిదవ సత్యయుగమున రాజు లెవ్వరు ? అని శౌనక మహర్షి యడుగగా నూతుం డిట్లు తెలుపం దొడంగె. శ్వేతవరాహ కల్పమున బ్రహ్మాబ్దమున మూడవరోజులో నేడవ ముహూర్తమున వైవస్వతుఁడు మనువయ్యెను. అతఁడు నూరు సంవత్సరములు సరయా తీరమునఁ దపముచేసి ' ఇత్వాకువు ' అను కుమారుని బడసెను. ఇత్వాకువు బ్రహ్మవరముచే దివ్య రథము నంది నారాయణు నారాధించి రాజ్యము హరిసమర్పణము చేసి ముప్పదియారువే లేండ్లు పాలించెను. అతనికి వికుక్షి యుదయించెను. అతనికి రిపుంజయుఁడు, వానికి కకుత్స్థుఁడు, వాని కనేనాంసుఁడు, అతనికి బృథువు, నతనికి విష్వగశ్వుఁడు, వాని కార్దుఁడు, నతనికి భద్రాశ్వుఁడు, వానికి యవనాశ్వుఁడు, వానికి శ్రీవస్థుఁడు, వానికి సత్యపాదుఁడు నుదయించి భారత దేశము పాలించిరి. సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయము జరుగు సంతవరకు భూమండలమంతయు వారేలిరి. బృహదశ్వుఁడు, కువలయాశ్వుఁడు నను నీ పైవారందరు శతహీనముగా నూరేండ్లు తక్కువగా రాజ్యమేలిరి. దృఢాశ్వుఁడు, నికుంభఁకుడు, సంకటాశ్వుఁడు, ప్రసేనజిత్తు, రవణాశ్వుఁడు, మాంథాత నను

♦ ఇప్పుడు మొదటిరోజే జరుగుచున్నట్లు ప్రమాణములన్నీ తెలుపుచున్నవి. సంకల్పములో నట్లే చేప్పుచున్నాము.

వీరందరు సహస్రహీనముగా (వేయేండ్లు తక్కువగా) రాజ్యము నేలిరి. మాంధాత కొడుకు పురుకుత్సుడు, త్రింశదశ్వుడు శతహీనమేలిరి. ఈ త్రింశదశ్వునికి రథమునకుఁ గల గుట్టములు ముప్పదియుండెడివట. అనరుణ్యుడు ఇరువది యెనిమిదివేలు, (ఇతఁడు కృతయుగముయొక్క రెండవపాదమువాఁడు)వానికుమారుడు పృషదశ్వుఁ డారువేలేండ్లలేను. హర్యశ్వుడు, వసుమంతుడు, త్రిధన్వుడు నను వారు సహస్రహీనముగా నేల నేలిరి. ఇంతటితో భారతదేశమున రెండవ పాదము సమాప్తమైనది. త్రిధన్వునికుమారుడు త్రిపారణ్యుడు, త్రిశంకువు వేయేసేండ్లలేరి. ఈ త్రిశంకువు మోసముచేఁ దక్కువ జాతివాడయ్యెను. ఇతని కుమారుడు హరిశ్చంద్రుడు; వానికుమారుడు రోహితుఁడును నిరువదివేలేండ్లు పాలించిరి. అతని తరువాత హరీతుడు, చంచువు, విజయుడు, రురూకుడు, సగరుడు నిరువదివేలేసి యేండ్లు పాలించిరి. ఇటుమీద బాహుసేనునిదాక విష్ణుబక్తులని పేరొంది వైవస్వతుఁడు మొదలుగ నీరాజులు కృతయుగము మూడవ పాదము సగముదాకా పాలించిరి. సగరుడు కృతయుగము మూడవపాదము మధ్యమునకు వచ్చెను. అతఁడు శివభక్తుడు. వాని కుమారులు సాగరులు. వారి రాజ్యకాలము ముప్పదినేల యేండ్లు. సాగరులు నశింపగా వారి కుమారుడు అనమంజనుఁడు రాజయ్యెను. వానితరువాత అంశుమంతుడు, దిలీపుఁడు, భగీరథుఁడు, శుత్రసేనుఁడు, నాభాగుఁడు, అంబరీషుఁడు నేలిరి. శుత్రసేనునిదాక యందరు శైవులు. నాభాగుఁడు వైష్ణవుడు. ఇంతటితో కృతయుగతృతీయపాదము

ప్రతి సర్వ పర్వము

ముగిసెను. అంబరీషుడు సరిగా శ్రుతయుగము నాల్గవపాదము మొదట నుండెను. అతని రాజ్యకాలము పదు నెనిమిది వేల యేండ్లు. అతనికొడుకు సింధుద్వీపుడు, అయుతాశ్వుడు, ఋతుపర్ణుడు, సర్వకాముడు, కల్మాషపాదుడు, సుదాసుడు, శమకుడు (మదయంతికి పసిష్ఠునికిం గలిగినవాడు). అంబరీషునినుండి సుదాసునిదాక యేడుగురు వైష్ణవులు. వీరు శతహీనముగా నేలినవారు. సౌదాసుడు (ఆశ్వుకుండన్నమాట) గురుశాపముచే రాజ్యాంగమును గురున కిచ్చెను. గోకర్ణలింగభక్తుడు. శమకుని కొడుకు హరివర్మ వైశ్యనివలె సాధుభక్తుడు. మూడువేలయేండ్లు లోపుగాఁ పరిపాలించెను. వాని కుమారుడు దశరథుడు. తండ్రివలె నేలినవాడు. వాని కుమారుడు దిల్లీవయుడు. ఇట్లు విశ్వసహుడు, నియజ్ఞుడు నేలిరి. నియజ్ఞుడు సామాన్యుడు. వాని యధర్మముచే వానలు కుతీయకుండెను. నూరేండ్లనా వృష్టివలన సర్వరాజ్యము నశించెను. వశిష్ఠుడు రాజిమాట ననుసరించి యజ్ఞము చేసెను. అందు ఖట్వాంగు డుదయించెను. అతడు శస్త్రముదాల్చి ముప్పదివేలేండ్లు దేవేంద్రునికి సహాయ మొనర్చి పరమంది దేవతల యనుగ్రహముచే ముక్తి నందెను. ఖట్వాంగుని తరువాత ముప్పదివేలేండ్లు దీర్ఘబాహుఁ డేలెను. వానివలన సుదర్శనుడు జనించెను. అతడు దేవీపూజా తత్పరుడు. దశరథుని కుమారునివరకు వారు వైష్ణవులు. ఖట్వాంగుడు, దీర్ఘ బాహువును వైష్ణవులే. సుదర్శనుడు పాంజ్ఞుడు. కాశిరాజు కుమార్తెను వివాహమాడి రాజులజయించి దేవీప్రసాదముచే భరతఖండాంతము రాజ్యమును ధర్మముగా

నేలెను. అతం డయిదువేలపండ్లు రాజ్యముచేసెను. మహాకాలి
యతనికి స్వప్నమందు “వత్సా నీవు ప్రియురాలితో, వశిష్ఠాది
మహర్షులతో హిమాలయమున కేగియుండుము. మహామాయ
ప్రభావముచే భరతఖండమున నాశనముకల్గును. పశ్చిమసముద్ర
మైన ‘రత్నాకరము’ అందలి ద్వీపములు నశించును. పూర్వసముద్ర
మగు ‘మహాదధి’ దాని ద్వీపములు నశించును. దక్షిణసము
ద్రమగు ‘బాడబము’ అందలి ద్వీపములు నశించును. ఉత్తర
సముద్రమగు ‘హిమాద్ధి’ సగరులు త్రవ్వినది ద్వీపములతో
లయించును. ఈ భారతవర్షము నేటి కేడవరోజున జీవకోటితో
ప్రళయమందును. కావున నీవు జీవించియుండుము. ’ అని వివ
రించెను. రాజు మహాకాళి వచనమ్ముల నంగీకరించి హిమగిరి
కేగెను. ఆ యేగునపుడు ముఖ్యులగు రాజులను, ప్రభావవైశ్య
ులను ద్విజులను వెంటదీసికొని వెళ్ళెను. పంచవర్ష ప్రమాణముగ
వాయువు, తేజస్సు, ఇసుక, భూమిపై గురిసి జీవులు క్షయిం
చిరి. అయిదేండ్లు నేల జలమయ మయ్యెను. అది శాంతించి
వాయువురేగి యా నీటి నెల్ల యెండించెను. పదియేండ్లలో భూమి
మరల తేలెను.

(2 అ) వైశాఖశుక్లపక్ష తృతీయా గురువారమున
సుదర్శనుడు పరివారముతో సయోధ్యకు వచ్చెను. మాయా
దేవి ప్రభావముచే పురమెల్ల మనోహరమై యన్న సమృద్ధమై
రత్నాఢ్యయ్యెను. పదివేలేండ్లతఁడు రాజ్యమేలి శాశ్వత
లోకమందెను. అతని కుమారుడు దిలీపుడు. నందినీధేను వర
ప్రసాదముచే నతని కుమారుడు రఘువయ్యెను. వీరిద్దరు పది

వేలేండ్లు యేలిరి. ఆ రఘువు పేర 'రఘునాథము' ఖ్యాతికలిగెను. ఇది తేతాయుగమే. బ్రాహ్మణవరముచే నతనికి "అజుడు" జన్మించెను. ఇతడును తండ్రియంత కాలమేలెను. అతనికి దశ రథులు ఉదయించెను. † అతడు తండ్రియంత కాలమేలెను. అతని కుమారుడు రాముడు పదకొండువేల సంవత్సరములు పాలించెను. అతడు సాక్షా ద్విష్ణువే. అతని కుమారుడు కుశుడు పదివేలేండ్లేలెను. అతని కొడుకతిథి, మరి నిబంధుడు, నలుడు (శక్తి పూజకుడు), నాభుడు, పుండరీకుడు, క్షేమ ధన్వుడు, ద్వారకుడు, అహీనజుడు, కురువు ననువారు కృమ ముగా పదివేలేసి యేండ్లు పాలించినవారే. ఈ కురువు పేరనే పది యోజనములమేర కురుక్షేత్రమని పేరొందెను. ఇంతటితో తేతాయుగము ప్రధమపాదము భారతాంతరమున ముగిసెను. కురువు కొడుకు పారియాత్రుడు, అటుమీద దలపాలుడు, ఛద్మకారి, ఉక్కుడు, వజ్రినాభి, శంఖినాభి, వృత్తినాభి, పిశ్వపాలుడు, స్వర్ణినాభి, పుష్పసేనుడు, ధ్రువసంధి, రాజ్యవర్మ, శీఘ్రగుడు, మరుపాలుడు, ప్రసూవనుత్రుడు, సుసంధి అనువారును పదివేలేండ్లు పాలించినవారే. ఇంతలో తేతాయుగ పాదము ముటియొకటి ముగిసెను. అటుమీద సుగుంధి కుమారుడు మామగృహుడు, మహాశ్వేడు, బృహద్బలుడు, బృహదైశానుడు, మురుక్షేపుడు, వత్సపాలుడు, వత్సవ్యూహుడు, పతివ్యోముడు, దేవకరుడు, సహదేవుడు, మరుదేవుడు, సునక్ష

† రామాయణమున నితర డరుపదివేలేండ్లైనట్లున్నది. ఈ భేదము కల్ప భేదము వలననేమో!

త్తుడు, కేశీనరుడు, దుంతిరక్షుడు, సువర్ణాంగుడు, అమిత్రజిత్తు బృహద్రాజు, ధర్మరాజు, కృతంజయుడు, రణంజయుడు, సంజయుడు, శాక్యవర్ధనుడు, క్రోధదానుడు, అతులవిక్రముడు, ప్రసేనజిత్తు, శూద్రకుడు పదివేలేలిరి. తర్వాత సురభుడు అనుచుడు అయిదువేలయేండ్ల పాలించెను. వీరందరు రఘువంశ రాజులే. వీరందరు మొత్త మిరువది యైదుమంది. అందరు దేవీపూజాతత్పరులు. హింసాయజ్ఞములు చేసినవారే. ఈపరంపరలోని కొందరు బద్ధులయి వర్ణ సంకరులయి త్రేతాయుగము మూడవపాదము మొదట వర్తించిరి. రోహిణీసతియైన చంద్రుడి చంద్రునిచే భూమికి బంపబడెను. ప్రయాగనగరమం దతడు రాజయ్యెను. అతడు విష్ణుభక్తుడు. శివపూజా తత్పరుడును. మాయాశక్తి ప్రసారమున కయి నూరు యజ్ఞము లాచరించెను. పదునెనిమిదివేలేండ్లు పాలించి స్వర్గస్థుడయ్యెను. అతని పుత్రుడు బుధుడు. అతఁ డిలాదేవిని వివాహమాడి పురూరవునిగాంచెను. అతడు పదునాల్గువేలయేండ్లు భూమిని బాలించెను. అతఁ డూర్వాశిని భోగించెను. అతని కుమారుడు ఆయువు వైష్ణవుడు, పురూరవుడు ముప్పదియారువేలేండ్లు పరిపాలన చేసెను. గంధర్వ నగరము నేగెను. వాని కుమారుడు సహాషుడు. అతఁ డింద్రత్వమును గూడ సంపాదించెను. ఒక్క వేయేండ్లు మూడులోకములను వశముచేసికొని ఏలెను. దుర్వాసుని శాపముచే గొండచిలువయ్యెను. తర్వాత యయాతి. అతని కైదుగురు కొడుకులు. ముగ్గురు స్త్రీచ్ఛులయిరి. ఇద్దరుమాత్ర మార్వత్వమందే యుం

డిరి. అందు యదువు పెద్దవాడు. పూరువు చిన్నవాడు. అతడు లక్ష సంవత్సరాలు రాజ్యమేలి విష్ణు ప్రసాదముచే వైకుంఠము పొందెను. యదువు కొడుకు కోమిష్ఠుడు. అరువది వేలేండ్లు పాలించెను. అతని కొడుకు వృజినఘ్నుడు. ఇరువది వేలు పాలించెను. స్వాహార్చనుడు, చిత్రరథుడు, అరవిందుడు నిరువదివేలు పాలించిరి. అర్ధశ్రీవుడు, తేజశ్శాలి, వైష్ణవుడు పదివేలు పాలించిరి. తామసుడు, ఉశనుడు, శీతాంశుకుడు, కమలాంశుడు, పారావతుడు, భామఘ్నుడు, విదర్భుడు, క్రోధుడు, కుంతిభోజుడు, పురుదైత్యుని కూతురుకొడుకు సాతాళమున వృషపర్వుని పట్టణమున వసించి మాయావిద్య సంపాదించి ప్రయాగ ప్రతిష్ఠానపురమున రాజ్యమేలెను. అతని రాజ్యకాలము పదివేలు. అతడు దేవీభక్తుడు. వాని కుమారుడు జనమేజయుడు. మీందట ప్రాచిన్వంతుడు, ప్రవరుడు, నభస్యుడు, భవదుడు, సుద్యుమ్నుడు, భాహుగరుడు, సంయాతి, ధనయాతి, విందాశ్వుడు, రంతినరుడు, సుతపుడు, సంవరణుడు పదివే లేలినారు. సంవరణుడు హిమాలయమున నూరేండ్లు తపమొనర్చెను. సూర్యుని కుమార్తెయగు తపతి నితని కొసంగెను. ఆరాజు తుదకు రవిలోక మందెను. అవ్వల మాయాశక్తి ప్రభావముచే బ్రళయ మయ్యెను. భారతదేశము నాల్గు సముద్రములు నశించెను. రేండేండ్లు సముద్రమునందు భూమి యుండి మహావాయుప్రభావముచే నవి యింకి యగస్త్య ప్రభావముచే మరల బయలు పడెను. అయి దేండ్ల తర్వాత భూమి వృక్షములు, గడ్డి మొలచి రాజ్యలెను.

సూర్యాజ్ఞచే సంవరణుడు తపతితో వశిష్టమునితో, త్రివర్ణముఖులతో మరల యరుదెంచెను.

(31 అ.) సంవరణుడు వచ్చిన కాలమేమి? అటువీఁడ ద్వాపరయుగ రాజులెవ్వరు? తెలుపుమని శౌనకుం డడుగ నాతనికి నూతుం డిట్లనియె. భాద్రపదబహుళ త్రియోదశీ శుక్రవారము సంవరణుడు ప్రతిష్ఠాన నగరమునకు మరలి వచ్చినరోజు. అప్పు డైదువేల యోజనములు విశాలమైన యా నగరము మిగుల రమ్యముగా నలంకరింపబడెను. అందు రాజు సాధ మర్థకోశ మెత్తుగా విశ్వకర్మచే నిర్మింపబడెను. బుద్ధివంశ మునఁ బ్రసేనుడు 'స క్త' అనుపురమున కధిపతి కావించబడెను. యదువంశమందు సాత్వతుడు మధురాధిపతిగా నొనరింపబడెను. స్లేచ్ఛవంశమున శ్మశుపాలుడు మరు దేశమున కేలికయ్యెను. కృమముగా వీరు ప్రజావృద్ధినందిరి. సంవరణుని రాజ్యకాలము పదివేలు. వాని కుమారుడు అర్చాజ్ఞుడు నంతేకాలమేలెను. తర్వాత సూరిజాపి యైదువేలు పాలించెను. వాని కుమారుడు సూర్యయజ్ఞుడు (సూర్యోపాసకుడు) శతహీనముగా రాజ్య మేలెను. వాతర్వాత ఆదిత్యవర్ధనుడు, ద్వాదశాత్ముడు, దివాకరుడు, ప్రభాకరుడు, భాస్వంతుడు, వీరస్వజ్ఞుడు, హరి దశార్పనుడు, వైకర్తనుడు, అరేష్ఠిమంతుడు, మార్తాండ వత్సలుడు, మిహిరార్ధుడు, అరుణపోషణుడు, ద్యుమతీవత్స లుడు, తరణియజ్ఞికుడు, మైత్రేష్ఠీవర్ధనుడు, చిత్రభానూర్జ కుడు, వైరోచనుడు, హసన్యాని, వేదప్రవర్ధనుడు, సావి త్రిుడు, ధనపాలుడు, స్లేచ్ఛహస్తుడు, ఆనందవర్ధనుడు,

ధర్మపాలుడు, బ్రహ్మభక్తుడు, బ్రహ్మేష్టివర్ధనుడు, ఆత్మ
 ప్రపూజకుడు, పరమేష్ఠినుతుడు, హైరణ్యవర్ధనుడు, ధాతృ
 యాజి, దుహిణానైరంచ్యుడు, కమలాసనుడు, శమవర్తి, శ్రాద్ధ
 దేవుడు, పితృవర్ధనుడు, సోమదత్తుడు, సోమదత్తి, సోమవర్ధ
 నుడు, అవతంసుడు, ప్రతంసుడు, పరాతంసుడు, రాజ్యమయ
 తంసుడు, సమాతంసుడు, అనుతంసుడు, అధితంసుడు, అభి
 తంసుడు, సముత్తంసుడు, తంసుడు, దుష్కంతుడు-వీరందరు
 శతహీనమగా నేలినవారే. దుష్కంతుడు శకుంతలాప్రియుడు.
 ఆమెయందు భరతుని గన్నవాడు. ఇతడు దేవపూజాతత్ప
 రుడు. మహామాయామహిమచే నతని ముప్పదియారేండ్ల
 యాయుర్దాయము ముప్పదియారువేల యేండ్లుగాఁ బెంపబడి
 నది. అతని పేరనే యిది 'భరతఖండము' అని పేరొందినది.
 అతనిచే భూవిభాగము చేయఁబడినది. అతడు నూరు దివ్య
 వర్ణము లేలినవాడు. వాని కుమారుడు మహాబలుడు.
 భరద్వాజుడు. నూరు దివ్యక్షేత్రములు పాలించిరి. అతని
 కుమారుడు భవనమన్యువు పదునెనిదివేలేండ్లు పాలించెను.
 బృహత్ క్షేత్రుడు, శక్రహోత్రుడు నట్లే యేలిరి. ఈ
 చివరివాఁ డిందు ననుగ్రహముచే స్వర్గమందినవాడు. అప్పుడు
 ప్రతాపేంద్రుఁ డయోధ్యను బదివేలేండ్లు పాలించెను. తర్వాత
 మండలేకుడు, విజయేంద్రుడు ధనుర్దీప్తుడు పదివేలేండ్లు
 పాలించిరి. శక్రహోత్రుడు ఘృతాచితో దనుర్దీప్తుఁ డను
 వానిని జయించి రాజ్యమేలెను. హస్తియను రాకుమారుఁ
 డైరావతుని పిల్లయగు నేనుఁగు నెక్కి పడమటి దెస 'హస్తిసా

పురము' నిర్మించిరి. అది దోబడి యోజనముల విస్తీర్ణము. గంగానది యొడ్డున నున్నది. అతని కుమారుఁ డజమిఁథుఁడు నంతే కాలమేలెను. వాని కొడుకు సుశర్మఁబుఁడు కురువు నంతే యేలిరి. అతఁ డింద్రవరమున సశరీరస్వర్గమందినవాఁడు. అపుడు సాత్త్వతవంశమున వృష్టియను బలవంతుఁడు మధుర నేకచ్ఛత్రముగ పాలించెను. హాకృపచే నతని కైదువేలేండ్లు రాజ్యము వశమయ్యెను. వాని కుమారుఁడు నిరావృత్తి, దశారి, వియామునుఁడు, జిమూతుఁడు, వికృతి, భీమరథుఁడు, నవర ఘుఁడు, దశరథుఁడు, శకుని, కశంభుఁడు, దేవరథుఁడు, దేవ క్షేత్రుఁడు, మధువు, నవరథుఁడు, కురువుఁడు, అనురథుఁడు, మరుహోతుఁడు, విచిత్రాంగుఁడు సాత్త్వతవంతుఁడు, భజ మానుఁడు, విదూరథుఁడు. సురభక్తుఁడు, సుమనసుఁడు, తది క్షేత్రుఁడు, స్వాయంభువుఁడు, హరిదీపకుఁడు, దేవమేధ, నురిపాఁడు నైమవే లేలిరి. కురువిందు నాజ్ఞచే ద్వాపరము మూఁడనపాదము గల్గించినపుడు దేవవేశ్య యగు సుకేశికిఁ బ్రియుండై భారతఖండమున కేతెంచెను. అపుడు దీనికి కురుక్షేత్ర మని పేరు గల్గెను. ఇది యిరువది యోజనముల వైశాల్యముగల పుణ్యక్షేత్రము. పండ్రెండువేలు కురురాజు దీని నేలినవాఁడు. వానికి జహ్నువు తరువాత సురథుఁడు, విదూరథుఁడు, సార్వభౌముఁడు, జయసేనుఁడు, అర్ణవుఁడు పండ్రెండువేలేండ్లు పాలించినవారు. అర్ణవుఁడు చతుస్సూద్ర ముద్రితధరామండలమునకుఁ జక్రవర్తి. వాని కొడుకు

ఋక్షసుతుఁడు, భీమసేనుఁడు, దిలీపుఁడు, సంతే యేలిరి. దిలీప
పుత్రుఁడు ప్రతీవుఁ డైదువేలు పాలించెను. వానికొడుకు
శంతనుఁ డొకవేయి యేండ్లు ప్రభువయ్యెను. వాని కొడుకు
విచిత్రవీర్యుఁడు. రెండువందలయేండ్లు పాలించెను. పాండురా
జైదువందలు పాలించెను. వాని కుమారుఁడు యుధిష్ఠిరుఁడు
నేబది వర్షములు దొరయయ్యెను. అతనిముందు సుయోధనుఁ
డనువదియేండ్లు పాలించెను. కురుక్షేత్రములో నతఁడు కురుక్షే
త్రమునఁ గూలెను. మున్ను దేవాసురయుద్ధమున నే రాక్షసులు
దేవతలచే నీల్గిరో వారిందరు శంతనుని రాజ్యమున జన్మించిరి.
వారి లెక్క యొక లక్షయక్షాదేహినులుగాఁ తేలినది. వారి
బరువుచే భూమి యిందుగిని శరణొందెను. అంతట కృష్ణావ
తార మయ్యెను. అతఁడు శరవంశమున వసుదేవునకు దేవకి
యం దుద్భవించెను. అట్లుపై రోహిణి గృహమ్ము చొచ్చెను.
నూటముప్పదియైదేండ్లు భూమియందుఁ జరించి కృష్ణచంద్రుఁడు
గోలోకము నధిష్ఠించెను ద్వాపరము నాల్గవపాదము చివర
కృష్ణావతారముజరిగినట్లు పండితులు తెల్పుచున్నారు. ఆమీదట
నభీమన్యునికుమారుఁడు పరీక్షిత్తువాస్తినాపురము నధిష్ఠించి ఒక
వేయి యేండ్లు పాలించెను. ఆమీదట జనమేజయుఁడు మూఁడు
వేలేండ్లు ప్రభుత్వము గావించెను. మీదట శతానీకుఁడు సంతే
కాల మేలెను. మీదట యజ్ఞదత్తుఁ డైదువేలు, నిశ్చకుఁడు
వేయి; ఉష్ణిపాలుఁడు, చిత్రరథుఁడు, ధృతిమంతుఁడు, నుపేనుఁడు
సునీథుఁడు మఖపాలుఁడు నచక్షువు సుఖవంతుఁడు, పారిష్ట
పుఁడు, సునయుఁడు, మేధావి రిపుంజయుఁడు, మృదువు, తిగ్గు

జ్యోతి, బృహద్రథుడు. వసుదాముడు, శతానీకుడు, ఉద్యానుడు, అహీనసుడు, నిర్మితుడు, క్షేమకుడు, వీరందరు నైదువేలు పాలించినవారే. క్షేమకుడు రాజ్యము వాసి కలావ గ్రామమున నసించి. స్నేచ్ఛులచే జంపబడెను. అటుమీదట వాని కుమారుడు ప్రద్యోతుడు నారదోపదేశముచే స్నేచ్ఛ యజ్ఞము చేసెను. అప్పుడు స్నేచ్ఛు లితని జంపవచ్చిరి.

—♦ ప్రద్యోతుని స్నేచ్ఛయజ్ఞ నృత్తాంతము ♦—

4 అ. శౌనకుడు ప్రద్యోతుఁ డెట్లు యజ్ఞము చేసెనో తాము త్రికాలజ్ఞులు గాన నా సంగతి నా కెఱింగింపుడన నూతం డిట్లనియె. ఒకనాడు హస్తినాపురమున ప్రద్యోతుడు కొండాక ప్రసంగమున నున్నతఱి నారదులవా రే తెంచిరి. రాజుచే బూజితులయి య మ్మునీంద్రులు సుఖాసనముండి యిట్లనియె. రాజా! మీ తండ్రి స్నేచ్ఛులచే సంహరింపఁ బడెను. అందుచే నతనికి నరకము వచ్చెను. నీవు స్నేచ్ఛయజ్ఞము చేసిన స్వర్గము పొందగలడు. అనిన విని చాల కోపముగొని నారదోపదేశముచే బ్రాహ్మణోత్తముల రావించి స్నేచ్ఛయజ్ఞ మారంభించెను. అందు యజ్ఞకుండము చతుష్కాణముగాఁ బది యోజనముల వైశాల్యముగలది రచించి దేవతాధ్యానమొనర్చి స్నేచ్ఛులను హోమముచేసెను. హోరులు, హూణులు, బర్బరులు, గురుండులు, శకులు, ఖనులు, యవనులు, పల్లవులు, శోమజులు, ఖరజులు, ద్వీపస్థితులు కామరూపులు సాగర మధ్యగు లయిన చీనావారిని (స్నేచ్ఛులనంబడు నీ యందరిని)

హోమము చేసెను. వేదమంత్రప్రభావముచేతనే ఆ యాహ్వానము చేసెను. పిమ్మట బ్రాహ్మణులకు దక్షిణయిచ్చి యభిషేకము గావించెను. పిమ్మట నతని తండ్రి యా యజ్ఞప్రభావముచే స్వర్గము నందెను. ఈ యప్రతిమమయిన కర్మముచే బ్రద్యోతనికి 'స్లేచ్ఛహంతకు' డను బిరుదు వచ్చెను. ఆ మహానుభావుడు పదివేల యేండ్లు రాజ్యము చేసెను. పిమ్మట స్వర్గ మందెను. అతని కుమారుడు వేదవంతుడు. రెండువేల యేండ్లు పాలించినవాడు. అప్పుడు స్లేచ్ఛుడయిన కలి స్వయముగా నారాయణుని బూజించి యిట్లు స్తుతించెను. సర్వలోక ప్రవర్తకుడు, అనంతుడు, చతుర్భుగవిభాగకర్తయు సగువాసుదేవునకు నీకు నమస్కారము. నీవు సాక్షిమాత్రుడవు. దశావతారధరుడవు. నీవే శక్తివి. రామకృష్ణుడవు నీవు. శౌరవాసివి. మత్స్యమూర్తివి నీవు. భక్తావతారుడవై కల్పక్షేత్ర నివాసివైన నీకునమస్కారము. వేదవంతుడైనయీరాజుచే నాకు నిలువనీడ లేకపోయినది. నాకుచియుడైన స్లేచ్ఛుని నితః తండ్రి నాశనము చేసినాడు." ఇట్లు స్తుతింపబడి హరి దేవీసమేతుడై స్లేచ్ఛునియెదుట దర్శనమొసంగెను. "మఱియు నీకొఱకు నేను బహురూపమైన యొకానొక యుగశ్రేష్ఠమును గల్పించి నీకోరిక పూరించెదను. ఆదముడనెడి పురుషుడు భార్య హవ్యవతి యను భార్యయు షిష్ణుకర్దమునివలన జనించి స్లేచ్ఛవంశ వృద్ధిచేయుదురు." అని తెలిపి హరి యంతర్ధాన మందెను. కలి యానంద సంకులుడయ్యెను. నీలాచలమునకేగి కొంతకాలముండెను. వేదవంతునికి సునందుడను రాజు కన్గెను. తండ్రి

యేనంతకాలము నతఁ డేలి సంతానములేకయే మృతినొందెను. అంతట నాభ్యుదేశములు క్షీణించి స్లేచ్ఛవంశములు బలాన్వితములు కాగలవు. * 'ఓ భృగుశ్రేష్ఠ! అందువలన హిమవత్పర్వతమునకుఁ బోయి విష్ణు సమారాధనము చేసి హరిలోక మందు దము.' అనెను. ఆమాట విని నైమిశారణ్యవాసు లెనుబది యెనిమిదివేల మంది తుషానాచలమున కేగిరి. విశాలానగరమున కేగి విష్ణు గాథను వెల్లడించిరి. కలివిశారదమైన యీ వాక్యము వ్యాసునిచేఁ బెప్పఁబడినది. వ్యాసభగవానులు వినెడి ఋషులు వెళ్ళిపోవుటవలన తమ మనస్సునే శోితగా నొనరించుకొని మనస్సు నుద్దేశించియే యీ భవిష్యకథ చెప్పిరి. వ్యాసుఁ డిట్లనె. 'ఓ మనమా ! వినుము. సూతుఁడు వర్ణించిన భావిగాథను వినుము. కలియుగముయొక్క పరిపూర్ణతను విని తృప్తి చెందుము.' సూతుఁడిట్లు తెల్పినాఁడు. ద్వాపరమున పదునారు వేల సంవత్సరములు మిగిలియుండగా భూమండలము బహు కీర్తిమతియై పేరొందెను. కొన్ని దేశముల విప్రులు కొన్ని యెడల క్షత్రియవంశీయులు, కొన్ని తావుల వైశ్యులు, కొన్ని చోట్ల శూద్రులు, మఱికొన్ని మూలల వర్ణసంకరులు రాజులయ్యెదరు. ఎనిమిదివేల యెనుబదినాల్గుసంవత్సరములు ద్వాపరయుగము మిగిలియున్నదనఁగా * స్లేచ్ఛ దేశమంతయుఁ గీర్తివంతమగును.

* భృగుమహర్షి అక్కడ వినే ఋషులలో నొకడని తాత్పర్యము.

* 4 అ. 28 శ్లోకమునుంచి 'ఆదామ హవ్య' అనేవారి పేరులు 'వైదిలు' లో వ్రాయబడిన వాండ్ర కథ కనిపించుచున్నది. 'ఇది యిందెవరో నడుమ

జేచ్చిరి' అని నా సంపూర్ణ విశ్వాసము. క్రైస్తవమతము 'చాలాప్రాచీనము' అని 'పవిత్రము' అని ప్రచారము చేయుటకు వచ్చిన 'ఫాదరీలు' డబ్బిచ్చి మన పండితులను గొని యిట్టి యపభ్రంశములు చాలాచేసిరి. చరిత్రయంతయు తామమారు చేసిరి. పురాణములలో బుద్ధిపూర్వకముగా నిట్టి యపాత్రపు పని జరిగినది. ఈ ఆధ్యాత్మము 'భాష' తీరు చూచినను నాయూహ బలపడుచున్నది. ఆ కథ యిట్లు నడచినది.

ఇంద్రియములను దమించి, ఆత్మధ్యాన పరాయణుడయినవాఁడగుటచే 'ఆదాము' అనే పేరు గలవాఁడొక మ్లేచ్ఛుడుండెను. వాని భార్య 'హవ్యవతి' యట. 'హవ్య' అనేదాని కృత్రిమ సంస్కృతరూపమిది. పృథాన నగరమునకుఁ దూర్పునఁగల మహావనము నాల్గు కోశులమేర నీళ్ళరునిచే నిర్మితమయినది. పెండ్లాము దర్శనము కోరి పాప వృక్ష తలమున నుండెను. కలియటకు సర్పరూపమున వచ్చెను. ఆ ధూర్జునిచే మోసగింపఁబడి 'ఆదాము' విష్ణునాజ్ఞను భంగ పరచెను. ఆ పాపవృక్షఫలము తినవద్దని విష్ణువు శాసించినను సందమగానున్న యా పండును భార్యాభర్తలిద్దరు తినిరి. ఆ మేడియాకులు తిని, వాయువు భక్షణముకూడా చేసిరి. అంత వాండ్రొక కొడుకులు కలిగిరి. అంతా మ్లేచ్ఛులే. ఆదాము తొమ్మిదివందలముప్పదిసంవత్సరములు జీవించెను. ఆపండ్లను భార్యతో హోమముచేసి స్వర్గమందెను. వానికిఁ బుట్టినవాఁడు శ్వేతుఁడు. వాఁడు తండ్రికంటె మరి పండ్రొండేండ్లెక్కువ బాలించెను. వానికొడుకు 'అనువరుఁడు' వానికంటె నూరేండ్లు తక్కువ జీవించెను. తరువాత కీనాశుఁడు సంతే జీవించెను. మహాల్లుఁడైదేండ్లు తక్కువగా తొమ్మిదివందలు జీవించెను. వాఁడు తనపేర నగరము నిర్మించెను. వాని తరువాత విరదుఁడు తొమ్మిదివందలఋషదయేండ్లు బ్రతికెను. తనపేర నగరము నిర్మించెను. హనూతుఁడు విష్ణుభక్తి పరుఁడు. పండ్లను హోమముచేసి తత్త్వమసి జ్ఞానముపొందెను. మూడువందల ఋషదయేండ్లు జీవించెను. వాఁడు మ్లేచ్ఛధర్మ పరాయణుడై స్వర్గమందెను. ఆచారము, వివేకము, ద్విజత్వము దేవపూజ అనునవి చేయువాఁడు కాన 'మ్లేచ్ఛుఁడు' అనుపేరు వచ్చెనని పండితులందురు (ఎట్లో?) విష్ణుభక్తి, అగ్నిభక్తి, అహింస, తపస్సు, దమము అనేవి మ్లేచ్ఛధర్మములని మునులన్నారు. హనూతుని కొడుకు మథో

చ్చిలుడు తొప్పుకొనవలయుననియుండు సానించెను. పిమ్మట లోమకుండు ఏడువందల కొద్దియేయెట్లు సానించెను. వాని కొడుకు న్యూహుండు. విశేష్కూనము 'జుజు' గలవాడని యీ పేరువచ్చినదట. అయిదువందలయేండ్లు సానించెను. సీముండు, శముండు, భావుండు అనువారు వాని ముగ్గురు కొడుకులు. నూహుండు విష్ణుభక్తుండు 'సోఽహం' ధ్యానపరాయణుండు. ఒకనాడు విష్ణుభగవానుండు వాని కలలో కనిపించి "వత్స! నేటి కేడవరోజు ప్రళయము వచ్చును. నీవు నీ జనులతో నావయెక్కి! బ్రతుకుము, సర్వశ్రేష్ఠుడై వయ్యెదవు." అనెనట. నూహువందల హస్తములు పాడవు నేబది హస్తములు వెడల్పు, ముప్పది హస్తముల యెత్తుగల నావ నెక్కెను. ఎలుబది రోజులు సాంవత్సక (ప్రళయ) మేఘములు సర్వభారత వర్షమును నీట ముంచెత్తును. (ఈ ప్రళయ మీకాలములో జరిగినట్లు సంస్కృతివాద్యయములో నెక్కడనులేదు. మనువులు మారినప్పుడు తప్ప మఱియెప్పుడు జలప్రళయము వచ్చినట్లులేదు. కనుక యీ కథ యబద్ధము.) అప్పుడు న్యూహుండు నెనుబదివేలమంది మునులు విశాలానగరమునకు వచ్చి జీవించిరి. మిగిలిన జీవకోటి నశించెను. అప్పుడు విష్ణుమాయను వారు నుతించిరి. అప్పుడు మరల నేల బయలుపడెను. శిషిణములనెడి హిమాద్రి ప్రదేశముల దగ్గర నావనెక్కి జల ప్రళయమయిన భయవాత నచట నివాసము చేసికొనెను. (56) న్యూహునికి విష్ణువు దయచూపి వంశవృద్ధిచేసెను. 'దేవభావ' కు వ్యతిరేకముగా హేచ్చభాష వృద్ధిచేసెను. కలివృద్ధియగుటచే యీపని చేసెను. 'బ్రాహ్మి' భాష నశించెను. న్యూహుని కొడుకులు సీముండు, హాముండు, యాకూత్ అనే ముగ్గురు. యాకూత్తుకు జుమ్మిండు, మాజాజ్, మాచీ, యానానుడు, తూవలుడు, మసకుడు, తీరసుడు, అనే కొడుకు లేడుగురు పుట్టిరి. వాళ్ల పేర్లతో దేశము లేర్పడెను. జుమ్మినికి కనాజ్ఞాశ్యుండు రిఫతుడు తిజరుముడు యానాదులు, ఇలీకుడు తరలీకుడు కిత్తీ హూదాని అనే వాళ్ళపేరుతో నాలుగు దేశము లేర్పడెను. (ఈ ఇలీకు పేరే 'ఇంగ్లీషు' కాబోలు) హలీలు, సవతిక, నిమరూహుండు. అనే వారు వాళ్ళ సంతానము. కులసుడు, సినాకోరకుడు, అక్పదుండు, బావునుండు, రసనుండు ఆదేశకుండు అనేవారు వారిసంతానము. ఇంతవరకు జెప్పి (మునులకు) విష్ణువు యోగనిద్ర చెందెను. రెండువేలయేండ్లకు మరలలేచి

సిమవంశము వివరము చెప్పెను. సిముడు పెద్దవాడు. అయిదువందలెండ్లు పాలించెను. వానికొడుకు 'అర్క-నన్దుడు' నాలుగువందల ముప్పదియేండ్లు, వానికొడుకు సింహుడు నాల్గువందల యిరువదియేండ్లు. ఇవ్విత్తుడు- వానికొడుకు నంతే కాల మేలెను. ఫలజుడు- వానికొడుకు నలుబదిరెండువందలేలెను. వాని తరువాత 'రడు' అనేవాడు రెండువందల ముప్పదియేడేండ్లు పాలించెను. వానికి జూజుడు నంతే. వానికి సహూరుడు నూటయరువదియేడేలెను. శత్రు సహారకుడు, తాహరుడు తండ్రివలె నేలెను. విరాముడు, సహూరుడు, హారనుడు అనేవాండు వానికి ముగ్గురు కొడుకులు. సరస్వతీ శాపముచే మ్లేచ్ఛభాష నాశ్రయించి పరిపాలించిరి. కలిలో నీ మ్లేచ్ఛులు వృద్ధి పొందిరి. సంక్షేపముగా నీకథ చెప్పితిమి. భారతదేశ భాష సంస్కృతమనియే యెఱుంగునది. ఆ సంస్కృత భాష యితరదేశములపాలై పోయినది. ఓ భృగు! నీ కిదంతయు తెల్పినాము. అనగానే విశాలయందు నివసించు సమ్ములు విష్ణుని బూజించి ధ్యానించి రెండువందల పది వత్సరములు తపస్సుచేసి సంద్యాతర్షణ దేవార్చనాదుల నొనరించి లోమహర్షణుని దర్శించి "వ్యాస శిష్యా! మహానుభావా! ఇష్ట దేరాజున్నాడో తెలుపుము" అన నూతుఁ డిట్లనియె. కలిలో మూడువేల సంవత్సరములు గతింపగా అవంతిలో 'శఖుడు' అనేరాజు పాలించుచున్నాడు. మ్లేచ్ఛదేశమును 'శకుడు' అనేరాజు వీలుచున్నాడు. కారణము వినుడు. కలిలో రెండువేలు అగునప్పుటికి మ్లేచ్ఛవంశము పెంపొంది భూమియెల్ల మ్లేచ్ఛమయ మయినది. ఒక్క బ్రహ్మవర్తము (సరస్వతీ ద్వపద్వతీనదుల మధ్యభాగము) సరస్వతీ తటము (అలహాబాదు ప్రాంతము - కురుక్షేత్రము) పవిత్రముగా నుండెను. మూశుఁడనే మ్లేచ్ఛ గురువుచే సర్వము వ్యాప్త మయ్యెను. దేవతార్చన దేవభాష లోపించెను. మ్లేచ్ఛభాష నాలుగు విధములు. వృజభాష - మహారాష్ట్రీ - యావని - గురుండిక. వాని యవాంతర భాషాభేదములచే నాల్గులక్షల భాషలయినవి. పానీయము = పానీ, బుభుక్ష = భూఖ్, పానీయము = పాపడి భోజనము = కక్కనమ్, ఇష్టిశుద్ధరవము = ఇస్తినీ, ఆహుతి = ఆజు, దదాతి = దధాతి, పితృ = వైతర్, (ఫాదర్) భౌత = బాదర్, (బిదర్) అశ్వము = అస్సన్, (హార్న్) జానువు = జైను, సప్తసింధు = సప్తహిందు, ఇవన్నీ యావనీభాషయొక్క రూపాంతరములు. ఇక గురుండిక భాషలో

—♦ కశ్యపకథ: అగ్నిమత చరిత్ర ♦—

6 అ. శౌనకుం డడుగ నూతుం డిట్లనియె.- కలిలో వేయి సంవత్సరములు గడువగా స్వర్ణమునుండి కాశ్యపుఁడను ద్విజుఁడు దేవాజ్ఞచే భూమికి బ్రహ్మవర్తమునకు వచ్చెను. అతని భార్య 'ఆర్యావతి.' వానికి పదిమంది కుమారులు గలిగిరి. ఉపాధ్యాయుఁడు, వీక్షితుఁడు, పాఠకుఁడు, శుక్లుఁడు, మిశ్రకుఁడు, అగ్ని హోత్రి, ద్వివేది, త్రివేది, పాండుఁడు, చతుర్వేది అనువారు పేరులకుఁ దగిన గుణము గలవారు. అందు కాశ్యపుఁడు కాశ్య రమునకేగి సరస్వతిని ఎర్రని పుష్పాక్షతలచేఁ బూజించి ధూప దీపాదులచే నైవేద్యములచే దృప్తిపరచి స్తుతించి మొక్కుకొనెను. 'అమ్మా! శంకరాధ్యాయగీ! నాయెడనీకేల దయరాదు? నీవు జగదంబవుకదా! ఏల జగమ్ముల కరుదేరవు. నీవు సుర కార్య నిమిత్తముగా దోహదయగు స్త్రేచ్ఛునేల సంహరింపవు? ఉత్తమ సంస్కృతమును బాలింపుము. స్త్రేచ్ఛులను వేగమే (ఇంగ్లీషు) భానువారము (సండే - Sunday) ఫాల్గుణమాసము (ఫిబ్రవరి - February), వష్టి (సిక్టీన్) (Sixty) అని యీలా మారినది. పవిత్రములయిన తీయోధ్య, మధుర, మాయ, కాశి, కాంచి, అవంతిక, ద్వారావతి, అనేవానియందు హింస ఎక్కువయ్యెను. దశ్యులు, శబరులు, భిల్లులు, ఘాఠులు ఆర్యదేశమున వసించిరి. బుద్ధిమంతులయినవారెల్ల స్త్రేచ్ఛదేశము నందు స్త్రేచ్ఛులయిరి. భారతదేశమందును, దానిసరికిని ద్వీపములందును స్త్రేచ్ఛరాజ్యము స్థిరపడెను. ఇది యెరింగి మునీంద్రా వారిం భజింపుము, అనిన విని మనులందరును మిక్కిలి రోదన మొనరించిరి. ఈ కథ యంతయు పరశుర విరుద్ధముగాను, చాలా యసందర్భముగాను, అపాకరణకముగాను మన్నది. ఇదంతయుఁ బ్రక్షిప్తమని పండితుల యభిప్రాయము.

మోహింపఁజేయుము. నీవు బహురూపపు. ఒక్క-హుంకారముచే
 ధూమ్రలోచనుం గడతేర్చితివి. భయంకరుడైన యీ దైత్యుని
 దుర్గవయి యేల సంహరించి జగమ్ములకు నుఖంబు నేయవు?
 దంభము, మోహము, ఘోరమైన గర్వమును హరించి నుఖము
 నెల్ల యెడల చేయుదానవు. జగద్రోహులను వెంటనే కూల్చుము.
 అమ్మా! లెమ్ము! అని యిట్లులనిన నయ్యంబ వాని మనమున
 వసించి యుత్తమ జ్ఞానము ననుగ్రహించెను. అంతట నమ్ముని
 మిశ్రదేశమున (ఈజిప్టు) కేగి స్త్రేచ్ఛులందరిని విద్యాబలముచే
 మోహపెట్టి అందుఁ బదివేలమందిని దన శిష్యులను గావించు
 కొనెను. రెండువేలమంది వైశ్యులను, మిగిలిన వారిని శూద్రులను
 గావించుకొనెను. వారిం దీసికొని యార్యదేశమునకు సరస్వతీ
 ప్రసాదమువలన నేతెంచెను. ఆర్యసమూహములు దేవప్రసాద
 మున గ్రీమముగా నాలుగు కోట్లమంది స్త్రీపురుషులుగా
 వృద్ధి గాంచిరి. కాశ్యపుఁడే వారికి రాజయ్యెను. అతడు నూట
 యిరువది యేండ్లు పాలకుఁ డయ్యెను. ♦ రాజపుత్రస్థాన మన
 బడు నా దేశమున శూద్రు లనిమిదివేలమంది నా డుండిరి.
 ఇంతవరకు భృగుశ్రేష్ఠుండు వినెను. శౌనకుండు హర్షించెను.
 నూతునికి మొక్కి విష్ణుధ్యానపరుండయ్యెను. మరల నాల్గే
 డ్లకు మునులు తపస్సులనుండి లేచి నిత్యనైమిత్తికము లాచరించి
 లోమహర్షణునాదరముతోఁ 'నూతా! మాగఢుని తర్వాత

♦ రాజు పెద్ద కొడుకు రాజగుటయు, మిగతా రాజపుత్రులు చెడురు
 చెడురుగా చిన్న చిన్న రాజ్యభాగములు పొంది నివసించుటయు పూర్వముం
 డెడిది. అట్లు చెదరిన రాజపుత్రులందరు నివసించిన చోటు రాజపుత్రస్థానము
 అని పేరు నొందెనని తెలియుదు.

రాజు తెచ్చును? కలిగో రాజ్యముచేయువారిని మాకు తెలుపవే. నీవు వ్యాసశిష్యుడవుకదా' అనిన సూతుండిల్లి వచించెను. కాశ్యపకుమారుడు మాగధుడు 'మగధకు' దొరయయ్యెను. తిండి రాజ్యమున 'కార్యదేశ'మని పేరు. దానిని మాగధుడు 'రెండుగా విభజించి తానే పాలించెను. ఆ రెండు ముక్కలే మగధయని, రాజపుత్రాధిపమని తరునాత పృథహారమందినవి. ఈ రెండిటికిని హద్దులు : తూర్పు పాంచాలము. మాగధమున. కాశ్యపయదిశ కలింగము, దక్షిణము 'అవంతి' (ఉజ్జయిని), నైఋతిదిశ ఆనర్తము, పడమర 'సింధు దేశము.' వాయవ్యము కైక యము. ఉత్తరమున 'మద్రదేశము.' ఈ శాన్యమున 'కోణిం దము' గలవు. మగధుని పేరుతో నాదేశమునకు 'మాగధము' అని పేరు వచ్చెను. ఇట్లు మాగధుని కుమారు లా మగధ రాజ్య భాగములను బాలించిరి. మగధుడు పిన్నుట యజ్ఞ మొకటి చేసెను. బలరామమూర్తి యందు భావితుండై సంతృప్తి నంది 'శిశునాగుడను' పేర బలరాముని యంశభూతుండై యొక బాలుడు కృతుప్రభావమునఁ గల్గెను. 1 శిశునాగుడు (౧౦౦), 2 కాకవర్మ (౯౦), 3 క్షేమధర్ముడు (౮౦), 4 క్షేత్రాజుడు (౯౦), 5 వేదమిశ్రుడు (౬౦), 6 అజాత శత్రువు (౫౦), 7 దర్భకుడు (౪౦), 8 ఉదయాశ్యుడు (3౦), 9 నందవర్ధనుడు (౨౦) నం॥ పరిపాలించిరి. అటుమీద నందవర్ధనునికి శూద్రాస్త్రీ యందు జన్మించిన, 1 నందుడు (౨౦), 2 ప్రానందుడు (౧౦), 3 పరానందుడు (౧౦), 4 సమానందుడు (౨౦), 5 ప్రియానందుడు (౨౦), 6 దేవానందుడు

(౨౦), 7 యజ్ఞభంగుడు (౧౦), 8 షూర్యాసందుడు (౧౦), 9 మహానందుడు (౧౦), ఇట్లు సవచందులను పేరుప వీరి రాజ్య కాల మిట్లు నడచెను. * ఈ సమయములోనే కలిచే స్మరింపఁ బడి హరి కాశ్యపునివలన (కశ్యపవంశీయునివలన) రాజపుత్ర) దేశములో శూద్రుల నెనిమిదివేల మంది నుంచి రాజధానికి రాజుగా తన కుమారుడైన యార్యపుత్రుని నియమించెను. ఈ ఆర్యపుత్రుని కాశ్యపుని యకారముడు కాడు. కాని యన్య శ్లేఢిమునందుఁ బుట్టినవాడని తాత్పర్య మగుచున్నది. వాని కుమారుడు మాగధుడు. ఆ మాగధుని రాజ్యమున నభిషేకించిన తరువాత కాశ్యపుడు మరల వెళ్ళిపోయెను. వానికి

(1) 'గౌతముడు' అను ప్రఖ్యాతితో నొకడు జన్మించెను. * బౌద్ధ ధర్మము నీతడు సంస్కరించెను. అతడు పదేండ్లు పాలించెను.

* ఈ మగధ శిశు నాగవంశముల కాలములు, వంశీయుల సేనలు సరి పడుటలేదు. శిశునాగ వంశముల రాజ్యకాలము లితర పురాణములతో (మత్స్య పురాణాదులతో) సరిపడుటలేదు. శిశునాగ వంశము 10 మంది రాజులు సం॥ 860 లున్నా, వందవంశము 9 మంది 100 సంవత్సరములునూ పాలించి నట్లు ఇతర పురాణములన్నియు నేకగ్రీవముగాఁ జెప్పుచున్నవి. పురాణముల ప్రామాణ్యము తగ్గించుటకు కాలనిర్ణయము లన్నియు హెచ్చు తగ్గులుగా చేయబడినట్లు కనిపించు చున్నది.

* బుద్ధుడు తెల్పినది బౌద్ధధర్మము. ఈ బుద్ధుఁ డీనాటివాడు కాడు. ఈ బౌద్ధధర్మము ఈనాటిదికాదు. ఇది యుగాంతరముల నాటినుండి వచ్చుచున్నది. ఈ ధర్మము ననుసరించువారిలో గొప్పవానికి 'బుద్ధుడు' అనేది బిరుదుగా పొరువ నామముగా వ్యవహరింపఁబడుచుండినది. దశావతారము లలోఁ బేర్కొన్న బుద్ధుఁ డీ బుద్ధుఁడేయని చాలమంది భగవత్ ప్రమాదములకు లోనగు చున్నారు. అది సరికాదు. బుద్ధావతారము 'తీర్థపురానుర సంహార

అతిని తిరువార (2) శాక్యముని (౨౦). (3) శున్దోదనుడు (3౦),
(4) శాక్యసింహుడు, కలిలో ప్రసవ పాదంలో ౧౨౦౦ సంవ

మున గాక్షస సోహనమునకై వచ్చినది. అది చాలప్రాచీనమైనది. రామాయణములో జాబాలి యీ శౌద్ధధర్మాలను ప్రసంగించినారు. 'రామో రామశ్చ రామశ్చ, బుద్ధశక్తిరేవ' అనెడి శ్లోకము మనము విచుచున్నాము. ఇందులో రాములు ముగ్ధులైన తరువాతి బుద్ధుడు వినిపించును. ఇతనివారిత 'శక్తి' వినిపించును. అనగా కల్పి అవతారమునకు ముందు 'బుద్ధుడు' శౌన్దోదనుడే శున్దోదనుని 'కుమారుడే' అనుటకిది ప్రమాణముగా నున్నది. మఱియు నమరములో "సర్వజ్ఞస్యైతో బుద్ధో" మాయాదేవీ సుతశ్చ స- శౌన్దోదనః అని పర్యాయ పదము లివ్వబడినవి. ఏమవతారమునకుఁ బర్యాయ పదము లివ్వని యమరకారుడు ఒక బుద్ధునికే బర్యాయపదము లిచ్చుట మొదటిది. దానినిబట్టి అమరసింహుడు! శౌద్ధమతానుయాయ యనియు నిర్ణయింపనగుచున్నది. అదంతయు నొక రగడ. అది యిట్లుండగా ప్రకృతము 'అవతారబుద్ధుడు' మనము వాడుకొనే బుద్ధుడు కానేకాడు. ఇది 'బుద్ధుని అనుకరించు నొక శక్తి. నాటక పాత్రమువంటిది.' బుద్ధభావతారమైన తరువాత ఋషభుని ముముక్షువేదమును కాపీనధారణము శిరోముండనము మొదలయిన బాహ్యలక్షణములను మొదటిఅర్హుడనుకరించెను. అటువైన అర్హు మతమును పేర నీ వేదములు వేయు వారెందరో బయలుదేరిరి. వారె కై నులయిరి. అట్లే సగరుని యజ్ఞములో ఇంద్రుడు బుద్ధునివేదముని వేసికొనివచ్చి యజ్ఞాశ్వమును దొంగిలించెను. వానిని జూచి శౌద్ధమత ప్రవర్తకులందరు నదేవేదము ననుకరించుచుండినవారు. ఇది భాగవతమునందే యున్నది. వివిధముగాఁజూచినను తిప్పరాసురసంహారమునాటి బుద్ధావతారమును కృష్ణావతారము తరువాతిగా నెట్టుటకు వలను పడదు. అదిగాక 'రామో రామశ్చ రామశ్చ' అను శ్లోకములో మొదటిది పరశురామావతారము, రెండవది దశరథ రామావతారము పోగా మూడవ రామశబ్దమునకు బలరామావతార మర్థమనుచున్నారు. పూర్ణ పుణ్యావతారమగు కృష్ణావతారము వదలి, కృష్ణనామము విడిచి యంశమగు రామమునిందు జేర్చుటకుఁ గారణము కనిపింపదు. కాన యీ శ్లోకము వట్టి శబ్దశ్లోకముగఁగనిపించుచున్నది.

త్సరములు గతించిన తరువాత వేదమార్గ నాశకుడై జన్మించెను. వాని పాలనమున నందరు బౌద్ధులయిరి. వాని కాల మరు వది సంవత్సరములు. రాజెటులో ప్రజలట్లు (యథారాజా తథా ప్రజాః) అన్నట్లు విష్ణువీర్యానుసారము జగత్తులలో ధర్మము నడక సాగుచుండును కాన విష్ణుని శరణొంది ప్రజలందరు పాపు లయి కూడ మోక్షవంతు లనిపించుకొందురు. శాక్యసింహునికి బుద్ధసింహుడు పుట్టి 30 సంవత్సరము లేలెను. వాని కుమారుడు చంద్రగుప్తుడు. చంద్రగుప్తునిగురించి యీ వ్రాసిన దంతయు తప్పగా నున్నవి. మార్యవంశమంతా లేనేలేదు. పౌరసారథిపుడు 'సులూపు' డను (సెల్యూకస్) కావచ్చు. వాని కూతురును బెండ్లియాడి యావనీ బౌద్ధధర్మ తత్పరుడయి యరు వది యేండ్లు పాలించెను. వాని కుమారుడు బిందుసారుడు యరువదియేండ్లు రాజయ్యెను. వాని కుమారుడు అశోకుడు పిమ్మటఁ బ్రభువయ్యెను. ఇతని కాలములో కన్యాకుబ్జ దేశవాసి యగు బ్రాహ్మణోత్తముడు అర్బుదమును పర్వత శిఖరమునందు (రాజపుటానాలో నిది యున్నది) బ్రహ్మ హోమము చేసెను. అం దుపయుక్తములయిన వేదమంత్రముల ప్రభావముచే నల్లరు ఊత్రీయులు జన్మించిరి (ఊత్రీయులు కాకు, ఊత్రీధర్మలగు బ్రాహ్మణులే.) వారు (1) ప్రమరుడు (సామవేదము తెలిసిన వాడు), (2) చాపహాని (యజుర్వేది), (3) శుక్లుడు (త్రివేది) (4) పరిహారకుడు (అధర్వవేది). వీరై రావతగజమెక్కివచ్చి అశోకు ని లోఁబఱచుకొనిరి. బౌద్ధులందరిని నాలుగు లక్షలమందిని దివ్యా యుధములచే సంహరింపించిరి. ప్రమరుడు నాలుగు యోజన

ముల వైశాఖ్యము కల 'అంగావతి' యను పురమునకు బ్రభువ
య్యెను. (7 అ.) పరిహారుడు చిత్రకూట పర్వత ప్రదేశము
నకు కేడయ్యెను. (ఇది యిప్పుడు బెంగాల్ అని వ్యవహరింపఁ
బడెను) అతని ముఖ్యపట్టణము (కో)ను మేరనున్న కలింజర
పురము. చావహాని రాజపుత్రస్థానమున అజమేరపురము
(అజ్మీర్) ముఖ్యపట్టణముగా నేలెను. అది చతుర్వర్ణవ్యవ
స్థానినున్న నగరము. శుక్లుడు (చాళుక్యుడు) ఆనర్తమండ
లము (గుజరాత్) నకు వచ్చి ద్వారక రాజధానిగా నేలెను.
శౌనకుఁ డిట్లనియె. ఆ అగ్నిసంభవులగు రాజులు రాజ్య
సత్కారము లందినవారయి యెవరెవ్వరు పాలకులయిరో
తెలుపుమనునంతలో సూతుఁడు రెండువేలేండ్లు యోగనిద్రా
వశుఁడయ్యె. అయ్యెడ మునులు విష్ణుధ్యానపరులయిరి. పిమ్మట
సూతుఁడు సమాధి చాలించి యిట్లు తెలుపఁ దొడంగెను
కలిలో 2710 సంవత్సరము లయిన తరువాత ప్రమరుఁ డారే
డులు రాజయ్యెను. 2 మహామదుఁడు 3, గేవాపి 4, దేవ
దూతసి, 5 గంధర్వసేనుఁడు 60, 6 శంఖుఁడు 30, యేండ్లు పాలిం
చిరి. గంధర్వసేనుఁడు శంఖుని కభిషేకించి తాను తపస్సుకు
వెళ్ళెను. శంఖుఁడు 30 ఏండ్లు పాలించెను. పిమ్మట చనిపోయెను.
అరాజకమయినదని విని గంధర్వసేనుఁడు తిరిగి రాజ్యమునకు
వచ్చెను. ఆ వచ్చేటప్పుడు వీరమతిని తీసికొనివచ్చి వివాహము
చేసికొనెను, ఆమెయం దతని కొక కుమారుఁడు జన్మించెను.
అతఁడే విక్రమాదిత్యుఁడు.

అతఁడు జన్మించినవేళ నాకసమునుండి పుష్పవర్షము
గురిసెను. దేవదుందుభులు మోసెను. సుఖ వాయువులు

వీచెను. శివదృష్టి యను విప్రుడు శిష్యులతో వనమున కేగి కలిలో రెండువేల యేండ్లు కర్మయోగానుసారముగ శివు నారాధించెను. కలిలో మూడువేలు పూర్ణమగుసరికి 'శకులను' వారి సంహారమునకును, ఆర్యధర్మవృద్ధికిని శివాజ్ఞచే గుహ్యకాలయమయిన కైలాసమునుండి వచ్చి భూమిపై * నవతరించెను. అతడే గంధర్వసేనుని కుమారుడు. అతనికి విక్రమాదిత్యుడు అను నామకరణ మొనర్చి తండ్రి సంతోషించెను.

* విక్రమాదిత్యుని జన్మకాలము కలి. 3001 (B. C. 101) పట్టాభిషేకము కలి 3020 (B. C. 82) 5వ వాడు పారిపోయి శ్రీకైల ప్రాంతములో 195 సంవత్సర మేలిరి.

ప్రమరపారంభము కలి 2710 B. C.

ప్రమరుడు 6 = 2710 : 392 B. C.
6

2716 386 B. C.

మహామర 3

2719 383 B. C.

దేవాపి 3

2722 380 B. C.

దేవదూత 3

2725 377 B. C.

శకులవల్ల ఓడిపోయి శ్రీకై
లంలో రాజ్యంచేసిన కాలము } 195
(వక్షిణదేశమంతా) } —

	2920	182 B. C.
గంధర్వసేనుడు	50	
	2970	132 B. C.
శంఖుడు	3000	102 B. C.
శంఖుని మరణానంతరం తిరిగి		
గంధర్వసేనుడు	20	82 B. C.
(శకులజయించి ఉజ్జయినిలో		
భాగాన్ని తీసికొన్నాడు)	3020	

ఇంతవరకు నీ రాజవంశముల కథలు మత్స్యపురాణము మొదలయిన వానితో సరిపడుట లేదు. రాజులు, వారి రాజ్య కాలములు తారుమారుగా నున్నవి. అవి యన్నియు పరస్పరము సమన్వయించుకొని చాల శ్రమచేసి నిర్ణయింప బడిన సిద్ధాంత మీరీతిగా నున్నది. కలిలో 100 సంవత్సరము లయిన తరువాత కాశ్యపుడను బ్రాహ్మణుడు వచ్చినాడు. అతడు 120 సంవత్సరము లేలెను. వాని తరువాత మగధుడు రమారమి 30 సంవత్సరములు పాలించెను. (వీనిరాజ్య కాలము పురాణములో సరిగాలేదు) తరువాత శిశునాగవంశమువారు తొమ్మిది మంది 540 సంవత్సరములు పాలించినట్లు దీనిలో లెక్క కనబడుచున్నది. ఇతర పురాణాలలో 360 సంవత్సరములే యున్నది. ఇందులో నంకె తప్పు. 360 సంవత్సరము లనెడిది సరియైనది. అటుపైన నందవంశము (నవనందులు) 130 సంవత్సరాలు రాజ్యము చేసినట్లే పురాణములో నున్నది. ఇదికూడా తప్పే. వారు మొత్తము నూరు సంవత్సరములు మాత్రమే యేలినట్లు

మత్స్యది పురాణముల లెక్క తేలినది. కావున నది వంద గానే గ్రహింపవలయును. మఱియొక తేడా. ఇందులో గౌతమ వంశము తరువాతిదిగాఁ బేర్కొనఁ బడినది. గౌతమవంశము సూర్యవంశముగా నెంచవలసి యున్నది. అది శిశునాగ నంద వంశముల తరువాతిదిగా నెంచకూడదు. వానికి సమకాలికమైన సూర్యవంశముగా గణింపఁ దగినది. తరువాతి మూర్యచంద్రగు ప్తుఁడు, బింబిసారుఁడు, అశోకుఁడు అనువారి పేరు లిందున్నవి. వీరు ముగ్గురు మొత్తము 180 సంవత్సరములు రాజ్య మేలినట్లున్నది. ఈ మూర్య వంశములో పండ్రెండుగురు 316 సంవత్సరముల కాలము రాజ్యమేలినట్లు సర్వ పురాణములు పేర్కొన్నవి. వాని కన్నిటికి నీపురాణ మీ భాగములో విరుద్ధముగా నున్నది. ఇందులో 'సులూకుఁడు' అనువాని కుమార్తెను చంద్రగుప్తుఁడు పెండ్లి యాడి యవన స్త్రీచ్ఛారము లవలంబించినట్లు ఒక వాక్యము కనిపించుచున్నది. ఈ సులూకుఁ డనెడిపేరు 'సెల్యూకస్' అనేవాని పేరుగా నెంచవచ్చును. ఇది ఇక్కడ పూర్తిగాఁ బ్రక్షిప్తమే. కశ్యపుని మొదలు నందశిశు నాగులను కలుపుకొని చంద్రగుప్తుని వరకును రాజ్యకాలము మొత్తము 1610 వచ్చినది. కలియుగ ప్రారంభము 3102 లో నీయంకె తీసివేసిన 1492 B. C. లో చంద్రగుప్తు డున్నట్లు కనిపించుచున్నది. సెల్యూకస్ 300 B. C. వాడు. కనుక వీనికి చంద్రగుప్తునికి లంకెపెట్టుట కేవలము దురాగతము. పాశ్చాత్యులు చంద్రగుప్తమూర్త్యుని కాలమును 320 B. C. కి తీసికొని వచ్చి దానిని భ్రష్టపరచుట కీవిషయ మిందులో దూర్చినారు.

అని స్పష్టముగా కనిపించుచున్నది. ఈ విధముగా నీ పురాణములో ప్రధాన విషయముగాఁ జెప్పఁబడిన 'అగ్ని వంశపు రాజుల' చరిత్రనుబూర్తిగా నెత్తివేయునిమిత్త మీపురాణములో కృత్రిమపు వాక్యములు చేర్చి మొత్త మీ పురాణమే యప్రమాణముగాఁ జేయుటకుఁ ప్రయత్నములు జరిగినట్లున్నది. ఈ పురాణములో అగ్ని వంశరాజులచరిత్ర ముఖ్యముగా నున్నది. వారు నాలుగువంశములవారు. ఇవే ప్రమర - చేహని - శుక్ల (ఇదే చాళుక్య) పరిహార వంశములు. వీని పుట్టుక మొదలు వంశముల చివరదాకా సరిగా నిందున్నది. ఇందులో 'విక్రమాదిత్య, శాలివాహనుల చరిత్ర' పూర్తిగా నివ్వబడినది. పాశ్చాత్యులు కల్పించిన తప్పచరిత్ర కాలములను గప్పిపుచ్చుకొనుటకు శకకర్తలయిన యీ యిద్దరు చక్రవర్తులను జారిత్రక పురుషులు కారని తోసివేసినారు. అందులకు సాధనముగా నీ పురాణ మసలే యప్రమాణమనిపించుటకుఁ దగిన ప్రయత్నము చేసిరి. అందుచే నీ గ్రంథముం దంతటను బండితులచే శ్లోకములు కూర్పించి చేర్పించినారు. ఈ విధముగా నిందు పాశ్చాత్యులు హస్త ప్రక్షేపము చేసినారు. మొన్నటివరకు నీ గ్రంథము తాటాకులమీద వ్రాయబడి యుండుటచేతను, ప్రతులు విస్తారము వ్యాప్తితో లేకపోవుటవలనను స్వేచ్ఛగా చెడగొట్టవీలయినది. అట్లు చెడగొట్టబడి మొత్త మీ గ్రంథ మప్రమాణమనుట కవకాశము గల్పిత మైనది.

—♦ విక్రమాదిత్యుడు ♦—

విక్రమాదిత్యుడు డయిదవ యేట నేతపముసేయ వనమున
కేగెను. పిమ్మట సతత 'డంబావతి' యను పురమున కేతెంచెను.
అందు ద్వాత్రింశన్నూర్లు (32 సాలభంజకలు) కల దివ్య
సింహాసనము శివుడంపగా సమీపించెను. బేతాళుని సతనికి
రక్షగాఁ బార్వతి పంపెను. ఒక నాడతఁడు 'మహాకాలేశ్వరుని'
సన్నిధి కఱిగి యట నప్పినాకిని దేవదేవుని బూజించెను. అట
ధర్మమయి యను 'నొకసభ' చక్కగా నేర్పరుపఁబడి
యుండెను. అందలి స్తంభములు నానా ధాతుమయములు
నానా మణిభూషితములు, అది నానాదుర్మలతాకీర్ణము,
పుష్పవల్లి సముల్లసితము. అందొక దివ్యసింహాసనము ప్రతిష్ఠిత
మయియుండెను. వేదవేదాంగ పారంగతులగు బ్రాహ్మణుల
నాహ్వానించి పూజించి విధివిధానమున ధర్మగాధలను విక్రమా
దిత్యుడు శ్రవణము చేయుచుండెను. ఇంతలో భేతాళుడను
దేవత బ్రాహ్మణరూపమున నేతెంచి జయశీర్వాదములను
రాజునభినందించి యాసనమునఁ గూర్చుండి రాజుతో 'ఓ విక్ర
మాదిత్యవ్రాతా! నీకు వినవలయునను శ్రద్ధయున్నచో నితి
హాసముచ్చయరూపమైన యొక యాఖ్యానము చెప్పెదను
వినుము. అనెను.'

—♦ ప్రతిసర్గ వర్ణము - ద్వితీయ ఖండము ♦—

భేతాళుడు విక్రమాదిత్యునకు కథలు చెప్పట.

(1 అ.) వేతాళుడట్లు పలికి మహాకాలేశ్వర క్షేత్రాధి
పైవతముగు శివుని మనమున నిలిపి విక్రమాదిత్యునితో నిట్లు

నియె. 'ఓయీ! రాకుమార! మనోరమ మయిన కథ తెల్పే దను, వినుము. శ్రీశివాధిపతిమయిన వారణాసి యందుఁ జతుర్వర్ణప్రజలు ప్రతాపముకుటుని పరిపాలనమున సుఖముండిరి. ఆరాజభార్యమహాదేవి. వారికి నజ్రముకుటుండను కుమారుడు కలఁడు. అతఁడు పదునాఱవయేటహయమెక్కి వనమేగెను. అతని వెంట మంత్రికుమారుఁడు బుద్ధిదక్షుడు నేగెను. వజ్రముకుటుండరణ్యశోభగాంచి కామవశుడై సంహోషించుచు నచటఁ జక్కని దివ్యసరస్సును, దాని తీరమున మునిబృందములు పూజించు శివస్థానమును గాంచెను. వారలా దివ్యక్షేత్రముంగని పరమానంద భరితులైరి. అంతలో గర్లాటకపతి దంతవక్త్రుడనువాని కుమార్తె పద్మావతి యట కరుదెంచి కామపూజ గావించుకొని చెలికత్తెలతో నా సరోవరమున జలకీడి లొనరించెను. వజ్రముకుటుం డాయంగన పొందర్యాతిశయమును, నందుల కనువైన గుణసంపదను గని మూర్ఛితుడై భూమిపై పడెను. మరియు నంతలో లేచి శివా! శంకరా! నన్ను పాలింపుమని పలుకుచు మరల నానుందరిం గనెను. ఆమె యొకపద్మము గని తలపై నిడి కొని చెవులం దానించి, పాదములందు వ్రాలించి పిమ్మట దంతములచే గట్టిగా నొక్కెను. మరల యా కుసుమరాజము నెత్తి కొని హృదయమునం జేర్చెను. ఇట్లు తన భావప్రకటన మొనర్చి సములతో గృహమ్మున కరిగెను. తండ్రితో గిరిజావనము నకుఁ దీర్థార్థముగా నేతెంచినది గావున నతనితో మరలి ఇంటికి వెళ్ళక తప్పినది గాదు. ఆ సన్నివేశము గన్నది మొదలుగ నారాకుమారుఁడు మదనబాణవశం పడుడై మనోవ్యధనంది పిచ్చి యెత్తినవానివలె జరించుచు నాహార పానీయములు విడచి

పద్మావతిని ధ్యానించుచు మానము చాల్చెను. అంతట బరి వారమెల్ల “రాజకుమారు డేమొకో యిట్టి విపరీత దశ నందినాడని” హాహాకార మొనర్చిరి. మూడు రోజు లయిన తరువాత మంత్రీకుమారుండగు దక్షుడు బుద్ధివిశార దుండు కావున వజ్రముకుటుని దరికరిగి నిజము తెల్పుమని యడిగిన నానృపనందనుడు సరస్త్రిరమునఁ దానొకనృపనందనిని గనినది మొదలుగ డెండము తత్తరించెనని విన్నవించెను. అంత సమ్మంత్రీకుమారుడు “ఇస్సీ! ఇదియా! సరిసరి! ఆదేవి మిగుల శ్రమపడిన మీఁదట నీకుఁ జెలి కాఁగలదు. ఆమె కర్ణాటవతి కుమారిత పద్మావతి. నీపై నామెకు మోహము కలదని యామెచూపిన పద్మలీలచే నేనుగ్రహించితిని. ఆమెసన్నిధికి నేను నిన్ను గొనిపోయెద” నని పలికి ప్రతాపముకుటుని కీ జరిగిన దెల్ల విన్నవించి యాతని యాజ్ఞఁగొని యారాచబిడ్డఁగొని కర్ణాట నృపతి పట్టణంబున కశ్వారూఢుండై యేతెంచెను. అట్లేగి నాటి నిశీధమున నానగరమం దొక వృద్ధురాలి యింట బసచేసి యామెకు విశేష ద్రవ్య మొసంగెను. ప్రాతఃకాల మయిన తర్వాత నది రాజాంతఃపురమున కేగుచున్నం దానిం గని ‘అమ్మా, నీ వేకాంతమునందుఁ జని పద్మావతితో నా మాట లిట్లు పలుకుము. జ్యేష్ఠ శుక్ల పంచమి సోమవారమున సరస్త్రిరమున నీవుచూచిన నుందరుడు నిను వలచి వచ్చినాడు.’ అని తెలుపు మన నాయవ్య రాచకన్యక కాచెప్పినది చెప్పినట్లు పద్మము పప్పగించెను. పద్మావతి విని రోషము గొని “పో పో దుష్టురాలా!” యని యా ముదుసలినిం బలికి చందనవంకముచే దడిసిన వేళ్ళుగల తన కరపద్మమున

దన హృదయమునఁ గొట్టుకొనెను. ఆ వృద్ధ యారాచకన్నియ చెక్కిలి పుణ్య కే బుద్ధిదక్షునికడ కేతెంచి సర్వము వివేదించెను. అది విని మిగుల పరితపించు రాజకుమారునిం గని ‘మిత్రీమ! శోకింపకు. ఆమె నీ కిప్పుడొక సందేశ మంపినది. నీవు తన కెప్పుడు సఖుడ వయ్యెదవో కదా యని యామె హృదయమునఁ దట్టుకొన్నది. నీవార్త మధురముగా వినినంతన నాదేహమున రజస్సంటినది. రజస్వలాస్నాన మాచరించి తరువాత నీ నెమ్మోము ముద్దుజెట్టుకొనెద’ అను భావము నామె తన చేష్టలచే వ్యక్తపఱచినది. అనిన రాజబాలకుడు మిక్కిలి యానందించెను. మూఁడురోజు లయిన తరువాత మఱి నా మ్మసలిది పోయి రాజకన్యకకడ కేగి “భూపాలబాలుడు నీపై మఱులుకొని నీ దర్శనము నపేక్షించి యున్నాడు. నుందరీ! నీ వా జగన్మోహనుని చెట్టవట్టుము. నీ జీవితసాఫల్య మొనరించుకొనుము. అనిన విని యా చిన్నది మిగుల సంతసించి మసిచే నంటిన వేలిచే గవాక్షద్వారమున నంటి పిరుదుపై కరతల మ్మునఁ గొట్టుకొనెను. వెనువెంటనే ముసలియవ్వ చనుదెంచి మంత్రీసూనున కద్ది యెఱింగించెను. బుద్ధిదక్షుడు మిగులఁ బ్రసన్నుడయి మిత్రుని చెంత కేగి “ప్రియమిత్రీమ! ఆ సృష్ట కన్యక యంతఃపురమునఁ బడమటిద్వారమున నీకొక గవాక్షము నిర్మింపఁ బడినది. అర్ధరాత్రీమున నీవు నాకడకు విచ్చేసి నన్నుం బొందవచ్చును” అను భావము తెలిపిన దన నా రాజసుందరుఁ డానాటిరాత్రీ యయ్యిందువదనం జేరి విహరించెను. ఒకనెల గడచిన తరువాత, తమిదీరి, నెచ్చెలి యేమయ్యె సనితలంచి, చెలితో “రమణీ! నీ వే బుద్ధివిశారదుని యనుగ్రహముచే

నాకు లభించితివో యా మంత్రీకుమారుడు నా ప్రియమిత్రు
 డెందుండెనో తెలిసికొని తిరిగి వచ్చెద నాజ్ఞ యిమ్ము.' అనిన
 నా బాలిక విని యామాట తన హృదయమున కెంతేని స్వఘర
 మయి తాకినం గనలి షడ్రోసోపేతమయిన యన్నమున విషము
 పెట్టించి యా మంత్రీసుతున కంపించెను. అయ్యెడ బుద్ధి
 దక్కుడు చిత్రగుప్త పూజకుఁ * డగుటచే నా యన్నమందలి
 దోషము గమనించి యది తినడయ్యెను. అంతలో రాజకుమారు
 డట కేతెంచి వివేకవంతుఁ డయిన యమాత్యబాలునిం గని
 రోషముతో 'ఏల నా ప్రియురాలంపిన యన్న మారగింప
 వైతివి?' అని యడిగెను. మంత్రీకుమారుడు నవ్వి యా
 యన్నము నక్కడనే యతడు చూచుచుండగనే యొక కుక్కకు
 వైచిన నది యక్కడనే విలవిల దన్నుకొని ప్రాణములు విడ
 చెను. రాకుమారుఁ డచ్చెరువు నొందెను స్త్రీజనము నడవడి
 యిట్లుండుంగదా యని యెఱింగికొని యయ్యంగనపైమోహంబు
 విడిచి స్నేహితునిం గని నే నా పాపిని విడిచితిని. ఇంటి కేగ
 వలయు రమ్మ. అనిన మంత్రీసూనుడు "రాజా! నీవు శీఘ్రమే
 ప్రియురాలి దరి కరుగుము. నీ వామె ధరించు నొక బంగారు
 నగ కొనివచ్చి దాని పిక్కపై నొక త్రిశూలపు ముద్ర వేసి
 యది నిద్రబోవు చుండగాఁ దీసికొనిరమ్ము" అనిన నాతడట్లే
 యరుదెంచెను. పిమ్మట నా మంత్రీబాలుడు మిత్రునితో
 శ్మశానమున కేగి రుద్రమండపమునఁ గూరుచుండెను. రాజకు
 మారు నొక శిష్యునిగా నటింపఁ జేసెను. మరియు నా భూషణ
 మును బురమున నమ్ముకొని రమ్మని పంపెను. వజ్రమకుటుం

డతని యాన గొని యటులే నగరవీధుల నమ్మకము నూపినం
తట రాజభటు లాతని బంధించి రాజు నెదుటఁ జెట్టిరి. అతఁ
డడిగినంతట ‘రాజా ! నాగురు నొకానొక యోగి కలఁడు.
అతఁడు జడలు దాలించి యాయూరి శృశానమునందే యున్నాఁ
డు. అతఁడు దీని నమ్ముకొని రమ్మని నాకిచ్చినాఁడు.’ అంతే
అనెను. రాజు విని యా యోగిని రప్పించి యడిగెను. ‘నేనొక
యోగిని. నేను మంత్ర మొకటి యనుసంధించి యొక పిశాచిని
రప్పించితిని. నే డామె కొక త్రిశూలముతో నెడమ పిక్కపయి
నొక ముద్రకూడ వేసి పంపితిని.’ అనిన నదియెల్ల గమనించి
యా రాజు తన కుమార్తె నింటినుండి వెడలించెను. అంత వజ్ర
మకుటుం డా బాలికను గొని యింటి కరుదెంచెను. అని
యీ కథ తెల్పి బేతాళుండు నవ్వి ‘వికృమాదిత్య ! వింటివి
కదా ! ఇక్కడలో నీ నల్వరలో నెవ్వరి కేపాపము పంచెదవు?
తేలువుము.’ అని అడిగెను. వికృముడు ‘ఈ పాపమెల్ల రాజుది.
మంత్ర మిత్రకార్య నిర్వాహకుఁడు. నౌకరులు ప్రభుకార్యము
చేసినవారు. రాజకుమారుఁ డర్థసిద్ధి సాధించినవాఁడు కావున
నిందు రాజే నరకము నంద నర్హుఁడు. రజస్వల యయిన కన్యకు
వివాహము చేయనివాఁడు మహాపాపి. వాని కరువది వేలేండ్లు
నరకము తప్పదు రాజపుత్రి గాంధర్వ విధిచే వివాహ మాడి
నది. దాని కభ్యంతరము చేసినవాఁడు యమలోక మందును.
ఎట్టి పాపము నెరుంగని బాలిక నింటినుండి తరిమెను. అది లక్ష
సంవత్సరములు నరకయాతన ననుభవింపఁ జేయును. అని రాజు
వల్కిన విని బేతాళుండు మిగుల ప్రసన్న హృదయుండై ధర్మ
తత్పరుఁ డయిన యా జేనితో వెండియు నిట్లనియె.

— 2. మధుమతి కథ —

(2 అ.) సూతుం డిట్లనియె. ప్రసన్నమనస్కుడై మహా
సింహాసనాధిపైతుండయిన పిక్రమాదిత్య భూపాలునింగని ద్విజ
రూపధరుండగు బేతాళుండును ప్రసన్నమనస్కుడై ఇట్లనియె.
యమునా తీరమందు 'ధర్మస్థలి' యను పురము చాతు
ర్వర్ణవ్యవస్థా సుందరమై ధనధాన్య సమృద్ధమై యుండెను.
గుణాధిపుం డను రాజా పుర మేలుచుండెను. అతనికడ 'హరి
శర్మ' యను పురోహితుండు స్నానపూజాది సదాచార తత్ప
రుం డొకరుం డుండువాఁడు. ఆతని ధర్మపత్ని సుశీల. పతివ్రతా
తిలకము. వారికి సత్యశీలుండను కుమారుండు కలిగెను. అతఁడు
విద్యాధ్యయన తత్పరుఁడు. వానికి 'మధుమతి' యను శీలరూ
పాది లక్షణలక్ష్మిత యగు నొక చెల్లెలుండెను ఆమెకు బండ్రిం
డేండ్లు రాగానే వివాహ ప్రయత్నము గావించిరి. తండ్రియు,
నన్నయును దేశదేశముం గాలించిరి. ఒకతరి రాజపుత్రుని వివా
హమునకయి యా పురోహితుం డేగెను. వాని కుమారుఁడు
సత్యశీలుండు జదువుకొనుటకు కాశీపురమున కేగెను. ఆనడుమ
వామనుండను నొక బ్రాహ్మణుం డనుకూల ధూప శీల వయస్సుం
దరుఁ డేగుడెంచిన నాతనిం గని మధుమతి మోహపడెను.
నిద్రాహారము లెఱుంగక, యెడలివలువను మఱచి చంద్రు
నికై తపించు చకోరివలె నతని యెడ గోరికగొని యా సుశీల
స్వర్ణద్రవ్యాదులతోఁ గూడిన తాంబూల మొసంగి యలుగ
కుండ నాపెను. అంతట హరిశర్మ ప్రయాగయందు తిరివిక్రి
ముండను నొక విప్రబాలకునింజూచి, యతడు వేదవేదాంగ

పాఠగుండని కని కుమార్తె కనుకూలుండగు వరునిగా వరించెను. సత్యజీలుండును గాశీపట్టణమునఁ దన గురుని కుమారుడగు 'కేశవుని' జెల్లెని కనురూపుండగు వరుండని కోరుకొని యింటి కేతెంచెను. మాఘ బహుళ త్రయోదశి శుక్రవారమున వివాహాలగ్నము నిర్ణయించిరి. కన్యారూప మోహితృలై మువ్వురు వరులు మూఁడుదారుల నేతెంచిరి. సరిగా నదే సమయమునఁ బాము కఱచి యా బాలిక పూర్వకర్మ బలమున నృతినొందెను. ఆ బ్రాహ్మణు లామెం బ్రతికింప నెంతేని శ్రమపడిరి. కాని లాభము లేకపోయెను. హరిశర్మ యాపిల్ల కార్థ్యదైహిక క్రియ లాచరించెను. తిరివిక్రిముం డామెకై దుఃఖించి బొంతదాల్చి దేశదేశాంతరములందుఁ దిలుఁగ జూచ్చెను. కేశవుఁడు శోకించి యామె యస్థికలగొని తీర్థముల వెంటఁ జరించెను. వామనుఁడు బూడిదఁజల్లుకొని, విరహ వశుండై తదేకధ్యానపరుండై నిలిచెను. ఒకపుడు సరయూ తీర మున లక్ష్మణపురమున తిరివిక్రిముఁ డొక విప్రునియింటికి భిక్షార్థమేగెను. 'రామశర్మ' యను ద్విజుఁ డానాఁడు దన యింటి కాహ్వానించియుండెను. వాని భార్య విశాలాక్షి యతని బిలిచి భోజనపాత్రము నుంచెను. అదే సమయమున వారి పిల్లవాఁడు పాపవశుండై చనిపోయెను. దాది యేడ్చెను. విశాలాక్షి శోకముచే మూర్ఛిలైను. రామశర్మ వచ్చి సంజీవన మంత్రము పఠించి మంత్రపు నీళ్ళు చల్లి శిశువును బ్రతికించెను. అవ్వల సవినయముగ నా సన్యాసికి భిక్షుసేసి పిమ్మట సంజీవన మంత్రము నాతని కుపదేశించెను. తిరివిక్రిముఁ డామంత్ర

మును జపించి యాహరిశర్మకుమార్తెను బ్రతికించెను. ఇంతలో నట రాజకుమారుడు మృతినొందెను. ఆకుమారుడు దహింపఁ బడెను. కాని మంత్రప్రభావముచే మరల బ్రతికెను. ధర్మ స్థలియను రాజ్యమునకుఁ ప్రభువైన గుణాధిపుని కుమారుడగు వీరబాహుడు త్రివిక్రమునితో నాకుఁ బ్రాణదానము చేసిన పాఁడవు కాన వర మేదియేని కోరుము అనెను. అంతట నా విప్రుడు 'రాజా! కేశవుడను బ్రాహ్మణుఁ డస్థికలను గొని తీర్థముల వెంటనేగినాఁడు అతని వెదకింపుము.' అన నాతఁ డొక దూతను బంపి వెదకించిన కేశవుడు వారికిఁ గనఁబడి యస్థికలతో నరుదెంచి యవి వారికొసంగెను. అంతట నా బాలిక బ్రతికింపఁబడెను. అట్లు బ్రతికి యా బాలిక యా మువ్వరు విప్రకుమారులను గని ధర్మానుసారముగ నే నెవ్వతెకు భార్యగాఁదగుదునో తెల్పుడు. అతని నే చేకొనెదను' అనెను. అది విని మువ్వరును మానముపట్టిరి. ఓ విక్రమాదిత్య స్వపాలా! నీవు ధర్మజ్ఞుఁడవు. ఆమధుమతి యామువ్వరలో నెవ్వనికి ధర్మ పత్ని గాఁదగినది? తెలుపుము. అని బేతాళుడు ప్రశ్నింప రాజు నవ్వి సవినయనముగ మధుమతి వామనునికి భార్య కాఁదగినది. ఇకప్రాణదానము చేసిన బ్రాహ్మణుడు తండ్రి వంటివాడు. అస్థులనిచ్చిన యాతఁడు సోదరునివంటివాడు' అని నిర్ణయము చేసి తెల్పెను.

—♦ ౩. రూపసేనుని కథ ♦—

సూతుం డిట్లనియె. 'ఓ విప్రోత్తమా! వినుము. మఱి యొక మనోహరమైన కథ తెల్పెదను.' బేతాళుండు విక్రమా దిత్యునితో వెండియు నిట్లనియె. నానాజన నివాసమగు వర్ధమాన నగరమున రూపసేనుఁ డను మహాబలవంతుఁ డొకఁడు రాజుం డెను. ఆతనికి 'వివ్యన్ధ్రుల' యరు నుత్తమ పతివ్రత భార్య యయ్యెను. ఒకస్థలకు వీరవరుఁడను క్షత్రియుండు దారపుత్రి పుత్రికాదునితో నేనసమువ్వలై యా పురమున కేగుడెంచెను. అట్లు చనుడెంచి విసయవిసమితుండై రూపసేనుని దర్శించిన నతఁడు దినదిన మొక వేయి సువర్ణము లిచ్చుచుండెను. వీర సేనుఁ డా ధనము నగ్నిహోత్రములకు, బ్రాహ్మణులకు విని యొగించి శేషించిన దానిని దా ననుభవించుచుండెను. ఇటు లొక యేడు గడచినంతట శివాజ్ఞచే రాజ్యలక్ష్మి యరుడెంచి స్మశానమున రోదనము చేయుచుండెను. అదివిని రాజర్థరాత్రి మెళుకువగొని, వీరవరుఁడను సేనకుని బిల్చి యాయేడుపు విని పించు వాయకేగి కారణమరసి రమ్మని పంపెను. వీరవరుండు రాజాజ్ఞ గొని శస్త్రాస్త్రములం దాలించి శుభవదనయగు నా రాజలక్ష్మియున్న తావునకరిగి 'ఏల దుఃఖించు చున్నావు అంతటి కష్టమేమి వచ్చినది? తెలుపు' మని యామెను బ్రశ్నిం చెను. రాజ్యలక్ష్మి వీరసేనుని కిట్లనియె. నేను రూపసేనుని రాజ్యలక్ష్మిని. ఈ నెల, తుదలోనే ప్రళయ మందవలసి యున్నా ను. అందులకు శోకించుచున్న దానను. అనిన విని యాబలశాలి డేవీ! నీ యల్పాయువు సంగతి తెల్పితివి సరియే నీవు దీర్ఘాయు

వృంతరా లెట్లగుదువో యాయుపాయముకూడ నీవే తెల్పవే' యని యడిగెను. అంతట నా రాజ్యరమ 'వీరాగ్రేసర! బుద్ధిశాలివి. నీ కుమారుని కపాలమును జండిక కర్పింతువేని నేను దీర్ఘాయుష్క నయ్యెదను. దీన స్వామికార్యము నిర్వహించినవాడవు నయ్యెదవు. చేతనైన నిది సాధింపుము.' అనెను. ఈమాట వినివినగానే వీరవరుఁ డింటికిం జని భార్యతో నీవు నిండు మనసుతోఁ గుమారు నర్పింపుము. అని యడిగెను. ఆమెయు నందుల కొ ననెను. మరియు నా మహాసాధ్వి పసివానిం బిల్చి 'నాయనా! నీవు రాజునిమిత్రముగా దేహమును సమర్పింపుము' అనిన నా బాలుఁడు సోదరితోఁ దల్లితో విమర్శించి వెంటనే బయలువెడలి చండికాలయమునం దున్న తండ్రిసన్నిధి కేతెంచి 'తండ్రి! నా శరీరమును జండికకు బలియిమ్ము, దీనివలన మన జేని రాజ్యలక్ష్మికి సుస్థిరమైన యాయువు గలుగునట్లొనరింపుము' అనెను. వీరసేనుఁడు సుతుని మాటవిని వెంటనే వాని శిరమ్ము ఛేదించి దేవికి సమర్పించెను. మరియు నటనే యాబాలుని చెల్లెలు, తల్లి, తుదకుఁ దండియును శరీరము లర్పించిరి. రూప సేనుండది చూచి తనసేవకుఁడింత రాజభక్తుఁడనియు, సత్యసంధుఁడనియు గ్రహించి తానును తన శిరమ్ము నట సమర్పించెను. అంతట నా చండిక వరమ ప్రసన్నయై రాజుం బ్రీతికించి వరము కోరుకొమ్మని తెల్పెను. అతఁడును "వీరసేనుఁడు సకుటుంబముగా జీవించుఁగాక" యని కోరిన నాదేవి యనుగ్రహమున నందఱు నావెంటనే జీవించిరి. దేవి యంతర్ధాన మొందెను. రూపసేనుఁడు మిగుల ప్రసన్నమైన చిత్తముతో కామరూపిణి

యగు తన కుమార్తెను పీరసేనునికుమారున కొసంగెను. బేతాళుండు విక్రమాదిత్యునింగని 'ఈ నల్వురలో ముఖ్యమైన స్నేహము చూపిన వారెవరో తెలుపుము రాజా!' యని ప్రశ్నించెను. విక్రముండు తన 'సేవకునికై తనశరీరమును బలియిచ్చిన రాజుండులో నకృతిమ స్నేహమును జూపినవాడు. పీరవరుండు సువర్ణముమీఁది పీఠిని, వాని భార్య పతివ్రత ధర్మ పీఠిని, చెల్లెలు బంధుప్రీతిని, కుమారుండు పితృప్రీతిని జూపినవారు. వీరి ప్రీతియంతయు సనిమిత్తము. అనిమిత్తమైన మహాస్నేహము చూపినది యొక్క రూపసేనుడే' యనెను.

—♦ 4. చంద్ర వ తి క థ ♦—

(4. అ.) బేతాళుండు రాజున కిట్లనియె. భోగవతియను నగరము కలదు. 'రూపవర్మ' యారాజ్యము నేలుచుండెను. బుద్ధికోశలము గల 'చూడామణి' యను నొక చిలుక యారాజునింటఁ బంజరమున వసించుచుండెను. ఒకనాడు రూపవర్మ ముప్పదియేండ్ల పాయముగలవాడై 'ఓ చిలుకా! నాకుఁ దగిన నుందరి యెవ్వరియేని యున్నదా?' తెల్పుమన నాశుకము మగధదేశాధిపతి కుమారిక 'చంద్రవతి' యను కన్యక సర్వ విధముల నీకనురూపయై యున్నది. ఆమెను గ్రహింపుము. అనిన నాస్మపతి గణేశుండును నొక విప్రోత్తముని సముచిత సువర్ణమణిభూషణము లిచ్చి యాపిల్లకొరకుఁ బంపించెను. అతడును మగధకేగి మహాదేవసందర్శనము సేసి యిట్లునుతిం చెను "శివా! నమస్కారము. నీవు శాంతుండవు, సర్వాభీష్ట

ప్రదాతపు, భవుడవు, శంకరుడవు. చుద్రిడవు నగు నీ కెల్ల
 వేశల నమస్కారము. మృడుడును ఆనందరూపుడును సర్వ
 దుఃఖహరుండవు నగు హరునకు నీకు వందనము. ఇట్లు
 వినుతించునంతలో చంద్రవతి కామార్తయై మదనమంజరియను
 చెలికత్తై బిలిచి నాకనురూపుండగు వరుండెవ్వడేని యీధరః
 మండలమ్మున గలఁడే" యని యడిగిన నది భోగపురీశుండగు
 రూపవర్మ నీ కుచితుండనియె. ఆ మాటవిని యాకన్నియ
 వాంఛితార్థదాయని యగు దుర్గను సకలభవనైకజనని
 నారాధించెను. "ఓ జగదంబ! నీకు నమస్కారము.
 నా వాంఛితముల నెరవేర్చు తల్లివి. మాయమ్మవు
 నీవు తిరిగజననివి. వర్ణమూర్తివి. సనాతనివి. నీవు స్వాహా
 స్వధాసంధ్యాదిరూపపు, నీకు నమస్కారము" అని వందన
 మాచరించి "రూపవర్మను నాకుఁ బతిగావింపుమమ్మా" యని
 కోరుకొనెను. ఈ నమస్కారమునకుఁ బ్రసన్నయై జగన్మాత
 మగధరాజును వాని ధర్మవత్నిని మోహింపఁజేసి సిద్ధస్వరూప
 యగు నాదేవి యొకమాసము దాటకుండ నామెకు వివాహము
 సంఘటించఁజేసెను. అంతట రూపవర్మ చంద్రవతిం గూడి
 యథేష్టభోగము లనుభవించుచుండెను. ఒకనాడు రాజు మేనక
 యగు మదనమంజరినిం గని నీవు శుకముతో వివాహము చేసి
 కొమ్మనెను. అంత నమ్మేనక యిట్లనియె. ఇలావురమున
 లక్ష్మీపతి యను వైశ్యుడు మిగుల ధనవంతుండుండెను. అతనికి
 సంతానము లేకపోగా దేవతారాధన మాచరించెను. అతని
 భార్య పతివ్రత. వారి కెట్టకేల కొక కుమారుడు గల్గెను. కాని

వాడు సీచాశీనిచుడు, ఎల్లప్పుడు జూదమాడువాడు. సురా
 పానకముడు. వేశ్యాలోలుడు, మాంసాశనుడు. దుష్టుడు.
 వానినడవడి గని తల్లిదండ్రుల సహాయముగొని యడవి పాలయి
 పోయి సరనారాయణుల ధ్యానించి పరమపద మందిరి.
 వారి తనయుడు మదనపాలుడు దుర్మార్గుడు. ధనమెల్ల
 వ్యయమునెసి దేశాంతరమున జీవితము గడుప నేగెను.
 'హేమవతి' యను వైశ్యుడు నివసించు చంద్రపురమున
 కేగి తన వృత్తాంతమెల్ల చెప్పికొనెను. నేను స్వల్పధనము
 గొని దేశాంతరవ్యాపారముచేయుట కోడమీడ బయనించి
 వచ్చితిని. పెనుగాలి కోడ మునింగి ద్రవ్యము శోల్పోయితిని.
 నే నెట్లో బ్రతికి యెట్లున బడితిని. ధన సప్తమునకు సిగ్గుపడి
 మా తండ్రి మొగము చూడలేక యందందుఁ తిరుగుచున్నాను'
 'అనిన విని హేమవతి యను నా వణిజుడు తన భార్యయగు
 కామమంజరిం బిలిచి, ఓసీ! దైవవిశమున నీ వైశ్యబాలుడు
 మనకు సమకూరినాడు. మన 'చంద్రకాంతి' యను బాలిక
 సీతనికిచ్చి యథావిధిగా వివాహము చేయుదును. నీ వంగీ
 కరింతువేని యనుకూలపడు ననిన నది యా ననియె. అంత నా
 యిద్వరకు వివాహము కావించి యల్లుని గూతునిం దన
 యింటనే నిలుపుకొనెను. కొన్నాళ్ళకు మదపాలుడు మామ
 గారి యనుమతిం గొని సర్వైశ్వర్య సమన్వితముగ నా బాలికం
 గొని దాసదాసీజనమ్ముతో నింటికి బయలుదేగెను. అట్లు
 వెడలి శోభలో పల్లకిబోయిలను బొమ్మని, దాసీపరివారము
 లను జావమోది, భార్యనువిడచి యా దుష్టుఁ డా ధనమెల్ల

కొల్లగొని యొంటరిగా నింటి కేతెంచును. ఏమ్మట నొక సంవత్సరము నిండకయే యా బంగారము నెల్ల వ్యయమొనర్చి తిండికిం గుడ్డకు గరవై మరిల శోకవశుండయ్యెను. తిరిగి తిరిగి మరిల యత్తవారింటికిఁ బరతెంచినఁ జంద్రకాంతి యను నా బాలిక భర్తం గని “దారిలో మన ధనము దొంగల పాలైనది” అని మా తిలిదండ్రులతోఁ దెల్పితిని. కావున నీపు సిగ్గుపడక యిచ్చటనే యుండు మని పలికెను. అది విని యా మహాభూర్తుండు కొన్నాళ్ళటనే యుండెను. ఉండి యుండి యొకనాటి నిశీథమున గాఢాంధకార మావసించినతఱి భార్య నిదురలో నుండగా నామెను హతమొనర్చి నగకట్టునెల్ల మూటగట్టుకొని పారిపోయెను. కావున శుకమునకు నాకును నీ వన్నట్లు వివాహ మంతిభాగుండదు” అని మేనక పలికెను. ఆమాటవిని యా చిలుకయు “అధమురాలగు మేనక నాకుఁ దగదు. నల్లనిమ్మెద్దు. కురూపిణి. నేను త్తముడను. నీకుఁ గారణముం దెలుపుదును వినుము. కాంచనపురమున శంఖపతి యను నొక్క వర్తకుం డుండెను. వాని సుతుఁడు సింధుగుప్తుఁడు. వాఁడు ధనవంతుఁడు, గుణవంతుఁడును, బుద్ధిమంతుఁడును. వాని భార్య ప్రభావతి. శ్రీ దత్తుఁడు వారికిఁ బుత్రుఁడు. ‘జయశ్రీ’ నగరమున వానికి వివాహము గావించెను. సోమదత్తుని కుమారిక ‘జయలక్ష్మి’ వానికి భార్యయ్యెను. శ్రీదత్తుండు వాని జ్యోతిషము కురుస్థలమును దేశమున కేగెను. పండ్రెండేండ్లకు సమృద్ధమైన ధనముతో నింటి కేతెంచెను. జయలక్ష్మి మోహ వశయై భర్తయేగిన తరువాత పుట్టింట నివసించుచు దూత

ముఖమున హోమదత్తునితోఁజేరి కనమెల్ల వ్యయించి విచ్చల విడి సంచరించెను. మూడుమాసము లయినతరువాత తన భర్త వచ్చినంగని యది మహాదుఃఖమొందెను. సీతీధమునఁ దల్లిచే సంపఁబడియుఁ దనభర్తదరి కతిక్రోధమున నేగెను పిమ్మట దూతికయింటి కేగెను. హోమదత్తుఁ డట పాముచేఁ గాటువడి హృన్యగృహమునఁ జచ్చియుండెను. విషహతుండైన యా జారునితోడనే యది మోహంభయే క్రీడించెను. అటనున్న యొక రావిచెట్టుపైనున్న పిశాచ మా జారిణింగని యాశవ దేహమున నావేశించి దానితో రమించెను. మఱియు వాడు దంతములచే దానిముక్కు గఱచి తిరిగి రావిచెట్టుపైఁ గూరు చుండెను. కఫల్లుడను దొంగ యదెల్ల కనిపెట్టి యా కామిని వెంటబడి దానియిల్లు చొచ్చియుండెను. జయలక్ష్మి యిల్లు గృహమ్ము సొచ్చి తన భర్తను సమీపించి గట్టిగా నేడ్చెను. లోకులు గుంపుగూడిరి. సోమదత్తుఁడు ముక్కుపోయిన తన కన్యంగని కినిసి యల్లుని బంధించి రాజసన్నిధిని బెట్టెను. రాజాజ్ఞచే భటులు వానిం బంధించిరి. అంతటఁ గఫల్లుడు (చోరుడు) తాము మెదటినుండి చూచు చున్న వృత్తాంత మంతయు రాజనకు నివేదించెను. అంతట రాజు సర్వపాప స్వరూపిణియు నధమాధమురాలు నగు జయ లక్ష్మిని గాడిదపై నెక్కించి నగరము వెడలగొట్టెను రాజా ! వింటివికదా! ఇందుచే మేనక నా కర్తురాలు గాదంటి నని చిలుక తెల్పినని తెల్పి బేతాళుం డీ తెల్పిన కథలో 'నాడుది యెక్కువ పాపాత్మురాలా? పురుషుడా? తెలుపు'మని యడిగిన విక్రమార్కు

ధరణిపాలుం డిట్లనియె. 'అగుణము అరూపమునగు వరబ్రహ్మ యొక్క మాయ వర్ణరూపిణి. సత్త్వము పుండరూపము. రజస్సు స్త్రీరూపము, తమోగుణము నపుంసకరూపము. ఈ త్రిలింగముల సమిష్టి యవ్యయమయిన బ్రహ్మము. అవ్యయము బ్రహ్మ ధామము. మాయ త్రిలింగరూపిణి. ఆ మాయచేతనే యీ భువన జాలమెల్ల జనించినది. అట్టి తల్లికి నమన్కారము. నపుంసకము కంటె స్త్రీ యుత్తమురాలు ఆమెకంటె బురుషుడు త్తముడు. జ్ఞానాధికుడు పురుషుడు. కర్మచే నధికురాలు స్త్రీ. అజ్ఞానాధి కము క్షీబము(నపుంసకము)అని కోవిదులగు పూర్వులు పల్కిరి. పురుషులకు కర్మమే బంధనము. జ్ఞానము బంధరాహిత్యము. అందుచే స్త్రీ పాపాధిక. పురుషుడు పాపరహితుడు.' అనిన విని బేతాళుండు సంతోషించెను.

— : (5) మ హా దే వి క థ : —

(5 అ) సూతుండిట్లనియె:- బేతాళుండు మహాసన్నుండై విక్రమార్క భూపాల కుమారునికిట్లు తెలుపం దొడంగెను. ఉజ్జయినీనగరమున మహాబలుడని విశ్రుతి కెక్కిన చంద్ర వంశపు తేఢాకఁ డుండెను. అతఁడు ప్రాజ్ఞుడు. వేదశాస్త్ర విశారదుడు. వాని దూత హరిదాసుడు. స్వామిభక్తుడు. వాని భార్య భక్తిమాల. అది సాధుసేవాపరాయణ. వారికి మహాదేవియను నొక కన్యక మిగుల నందకతై జన్మించెను. ఆమెయు సర్వవిద్యానిపుణ. ఆమె తనకంటె నన్ని విధముల నధికుడైన వరునకిచ్చి వివాహము సేయుమని తండ్రికిఁ

యోగము. అయితోకనాడు రాజసభ కేగెను. రాజు త్రైలింగ
 నేతాశ్రమముండగు హరిశ్చంద్రుని కడకేగి యాతని యోగక్షేత్రము
 సేవించి నాకు దెలుపుమని కోరెను. అతడు నల్ల యేగి
 యచటికుశలవార్త తన రాజనకు మామాగారగు హరిశ్చంద్రు
 నకుఁ దెలిపిన నతడు హర్షించె. మరియు నతడు
 హరిదాసుం గని 'అయ్యా! కలి యెప్పుడు వచ్చును?'
 అని పరిశ్చించెను. హరిదాసు † 'న్యూహుఁ డనువాడు
 రాజ్య మేలునపుడు కలి రాగలడు. బ్రహ్మయొక్క
 తొలిమూఱుమన 'ఓం' కారము జనించెను. రెండవముఖమున
 లోకవిమోహిని యగు స్తేచ్ఛభావ పుట్టినది. అది యమలోక
 కారణము. ఎప్పుడు వేదోక్తమైన ధర్మము విపరీతముగఁ
 దోచునో యపుడు కలిరాజ్య మారంభమయ్యెనని యెరుంగ
 నగును కలికి స్తేచ్ఛలు ప్రియులు. అధర్మమిత్రముగు కలి
 సర్వదేవతాతిరస్కారము గావించును. పాపమును పురుషునికి
 భార్య అబద్ధము. దుఃఖము వాని కుమారుడు. దుర్గతి షాని
 కోడలు. ఇల్లిల్లు నిల్లే యుండును నృపు లెల్లరు కోరిధవశులు.
 బ్రాహ్మణు లెల్లరు కామకింకరులు. ధనికులు లోభవశులు.
 శూద్రులు మహత్త్యభావితులు. స్త్రీలు సిగ్గు విడుతురు.
 కింకరు లెల్ల స్వామిఘాతుకులు. భూమి నిస్సారము. కలిలో
 నెవ్వరు హరిశరణుచొత్తురో వారు సంతోష మందుదురు.'
 అనిన విని హరిశ్చంద్రుడు సంతోషించి యా విపునికి దక్షిణ
 యొసంగెను. బ్రాహ్మణు డతని శిబిరమున కేగెను. ఇంతట

వీరిమేర స్తేచ్ఛలలో మొదట నున్నది. చూడుడు.

నొక బుద్ధితాలి యగు బ్రాహ్మణుడు తన విద్యావిశేషమును
 హరిదాసునికిఁ దెలుపవలయునని, తన జపమునకు సంతసించి
 దేవి యనుగ్రహించిన కామసంచారము సేయఁగల విమాన
 మొకటి యత్యాశ్చర్యకరమైన దానిం జూపించెను. అదిచూచి
 యా విప్రునిం దన కూతురున కనుకూలుఁడగు వరునిగా
 వరించి స్వపురమున కేతెంచెను. హరిదాసుని కుమారుడు
 ముకుందు డనువాడు విద్యలు నేర్చి 'గురుదక్షిణ' యేమి కోరు
 దురని గురువు నడిగిన నతడు 'నీ చెల్లెలిని నా కుమారున కిచ్చి
 వివాహము చేయింపుము' అని కోరిన నత డట్లే చేయుదునని
 మాటయిచ్చి యింటికి వచ్చెను. ఆ సమయమున మహాదేవి
 యశ్వత్థామకు శిష్యుడై శబ్దవేధి యను విద్యను సాధించిన
 వామనుఁడను బ్రాహ్మణబాలుని తన కీడుజోడగు వరునిగాఁ
 గోరుకొనెను. ఇట్లొక్కబాలికకై ముగ్గురువరు లొకరికి దెలియ
 కుండ నొకరుగా సమావేశమైరి. ఇట్లుండగాఁ గాముకుండైన
 యొక్క రాక్షసుఁడు దేవమోహితుఁడై వచ్చిపడి మహాదేవిని
 హరించికొనిపోయి వింధ్యపర్వతమునం బెట్టెను. వచ్చిన
 పెండ్లికొడుకులు దిగులుగుడిచిరి. అప్పుడు ధీమంతుఁ డను
 బ్రాహ్మణకుమారుండు జ్యోతిషిఁకుడు కావున వింధ్య
 పర్వతముపై బాలికయున్నది. ఒకరాక్షసునిచేతఁ దక్కినది.
 అని తెలిసిన బుద్ధికోవిదుఁడంతటఁ దక్కిన యిద్దరను దన
 విమాన మెక్కించుకొని యటకేగెను. అంతట శబ్దవేధి తెలిసిన
 విప్రుడు విల్లెక్కిడి యొకబాణముచే నారక్కసునిం గూల్చెను.
 ఇట్లమ్మివ్వరు బ్రాహ్మణ బాలకులు సమ్మిద్దియం గొని

తద్దయు నానందంజున నింటిమొగము వట్టిరి. తోవలోనే
వా రాకన్నియ నాదినాది యని తగవులాడం జొచ్చిరి. విక్ర
మార్కన్యపాల! ఈ తగ వెట్టులు దిద్దెదవో తెలుపు మన
బేతాభునకు తేడిబ్లనియె. స్వామీ! తన జ్యోతిశ్శాస్త్రబల
మునఁ గన్నియజాడ దెల్పిన యాతఁ డామెకు పితృసమానుఁడు.
విమానమునం గొనివచ్చిన యతఁడు భ్రాతృతుల్యుఁడు. రాక్ష
సుని గూల్చిన పేరు డక్కన్యను వివాహమాడఁదగిన వరుడు.
అనిన బేతాశస్వామి మిగుల యామోదించెను.

—: 6. కా మాం గి క థ :—

6 అ. ధర్మపురమను నందమైన యొక గ్రామమున
ధర్మశీలుఁడను రాజుండెను. వానిభార్య లజ్జాదేవి. వాని మంత్రి
న్యాయశాస్త్రవిశారదుఁ డగు నంధకుడు. ధర్మశీలుఁ డొక
యాలయము నిర్మించి యందు దుర్గాప్రతిష్ఠ గావించెను సం
తానార్థియై యామె కుశ్వవములును గావించెను. వరము
కోరుకొమ్మనగా నాతఁడిట్లు వినుతించెను. అమ్మా! నీ వేక
రూపపు. సర్వవర్ణస్వరూపిణివి. ప్రకృతివి. నిత్యపు. నీవు
సాక్షాద్భగవతివి. నీచే నీచరాచరభూతజాల మల్లుకొనియున్నది.
నీ యానతిచే నీ జగజ్జాలముల రచించి బ్రహ్మ విసోదించును.
మహాలక్ష్మీసమేతుండై విష్ణువు దీనిం బాలించును. నీవు మహా
కాలివై యీ జగమ్ముల భస్మ మొనరింతువు. నీవు సనాతనిని
సూరాసురవర్గమెల్ల నీ లీల చే, నవతరించిరి. జగన్మాతా!
నమస్కారము. అనిన విని యశరీరవాణి యిట్లనియె. నీకు

మహాబలుడగు తనయుండు గల్లును. నీస్తుతికి నేను బ్రసన్నుడైతిని. వివిధఫలము లిచ్చెదను.' అన నా రాజు నిజమందిరిమున కరుగుదెంచెను. రాణి కీదేవీకృప తెలిపెను ఇట్లుండగా నొక నా డొక చాకలి కలిభోజనుడనువాడు కాశీదాసునితోఁ గూడి యాధర్మపుర మేతెంచెను. రాజమార్గమునఁ తండ్రితో నేగుచున్న యొక నుందరిని మిగుల నలసియున్నదానిం గని మోహ వివశుండై చండికకుఁ దన తల బలి యిత్తునని మ్రొక్కికొని యామె యనుగ్రహముచేఁ దనకులనుఁలోని యాబాలికను బొందెను. పిమ్మటఁ తన తలను జంకికకు సమర్పించెను. వానియెడలఁ గలస్నేహముచే గాశిదాసుదాసుడును బలియయ్యెను. వారితోఁ బాటు పతివ్రతయగు కామాంగియుం దన ప్రాణముల చండిక కర్పించి దేవీసారూప్యమందెను. చండిక దయచూపి వారిని మువ్వరను బున రుజ్జీవింపఁజేసెను. మీమీ కోరిన వరమ్ము లిత్తుననియె. కాశిదాసుడు నాకుఁ గామాంగి నొసంగుమని కోరెను. కామాంగి తన భర్త నిమ్మని కోరెను. ఇట్లుండగా గలిభోజనుడు నా స్నేహితుని యందమైన శరీరము నాకిమ్మనెను. వారి మాటలు విని దుర్గ యేలనో పలుక కూరకుండెను. కాని వారు కోరిన వరమ్ము లొసంగెను. అని తెల్పి బేతాళుడు నవ్వి రాజు 'సింధు చండిక గావించిన విశేషమేమి?' తెల్పుమనియె. విక్రమార్కుం డిట్లనియె. ఆ యిద్దరు పురుషుల శరీరమ్ములు రెండును ఖండించి యొకరి తల యింకొకరి కతికించెను. అందువలన వారువారు కోరినవరములు వారివారికి లభించినవి.' అనెను. బేతాళుడు సంతసించెను. (కలిభోజనుడు

చండికవరముచే కాళిదాసుని చక్కని శరీరమును బడసెను. కాళిదాసుఁడు వరలాభమునఁ గామాంగిని బడసెను. కామాంగి కోరిన భర్తను బడసెను. పరస్పరవిరుద్ధములయిన కోరికలను సమన్వయపరుచుటలో దేవతానుగ్రహ మెంత చమత్కారముగా నుండునో చూపుటయే యీ కథయందలి యద్భుతము.)

—: 7. త్రి లో క సు ం ద రి క థ :—

(7 అ) వేతాళుండు విక్రమార్కు నృపశిఖామణికి మఱియు నొక విచిత్రమగు కథ నిట్లు తెలుపం దొడంగెను. చంపాపురమున జంపకేశియను బలవంతుఁడగు రాజుండెను. వాని భార్య నులోచన. వారికిఁ త్రిలోకసుందరి యను కూతురుండెను. ఆమె స్వయంవరమునకై యిందుఁడు, యముఁడు, కుబేరుఁడు, వరుణుఁడు నను దిక్పాలుకు మానుషాకారమున నేతెంచిరి. రాజునకు, ‘నే నింద్రదత్తుఁడను సర్వశాస్త్ర నిపుణుఁడను, సుందరుఁడ’ నని యిందుఁడును, ‘నేను ధర్మదత్తుఁడను, ధనుర్వేద పండితుఁడ’ నని యముఁడును, ‘నేను ధనపాలుఁడను సర్వజీవుల భాషల నాకుఁ దెలియును, గుణశాలిని రూప శాలి’ నని కుబేరుఁడును, ‘నేను సర్వకలాకోవిదుండను, నాయొద్ద పంచరత్నములు కలవు. ఒకటి పుణ్యవృద్ధి హోమకార్యములకు, నొకటి స్వభోగమునకు, నొకటి భార్యభోగములకు, నొకటి ధనసమృద్ధికి, మఱియొకటి మృష్టాన్నభోజనమునకు నిత్యము నేను వినియోగింతును. ఇట్టి నాకు సీతనయారత్న మొసంగు’ మని వరుణుఁడును గోరి. రాజు కన్యకం బిలిచి

యిందు నీవెవరిని వరింతువని యడిగిన నామె ధర్మశీలిని, లజ్జాపతి గావున దైవమోహితయై యేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మీయ కుండెను. అని తెల్పి బేతాళుండు ‘రాజమాడామణి ! ఇం దెవరి కీ సృష్టకన్యక యుచితమై యున్నదో నిశ్చయింపు’ మన నా భూపాలుం డిట్లనియె. ఆమె ధర్మదత్తుని వరింప నర్హురాలు. అతఁడు సర్వశాస్త్ర నిపుణుఁడు. వర్ణముచే నాతఁడు ద్విజుఁడు. భాషాపాండిత్యము, ధనధాన్య సమృద్ధియుంగల యాతఁడు వై శ్యుఁడు. కలలు తెలిసి ధనుర్వేదము జెలిసినవాఁడు శూద్రుఁడు. కన్యక ‘తనతో నీడగు వర్ణము కలవాని కర్హులనుట యుక్తము కాదా !’ యనెను. బేతాళుండు సంతసించెను.

— : 8. చి రం దే వు ని క థ : —

(8 అ.) బేతాళుం డిట్లనియె. విదేహరాజ్యమున మిథిలా పతి యను నగరమున గుణాధిపుండను రాజుండెను. ఒకనాడు చిరందేవుండను రా జటకు జీవనార్థము వచ్చెను. వర్ష ఋతువు గడచిన తరువాత గుణాధిపుడు వేటకేగి యొక శార్దూల రాజ మును వధించెను. అటనుండి యింకను లోనియడవికి చిరం దేవునితో నతఁ డేగెను. అందు మిగుల శ్రమపడి యలసి యాకలి గొని నాకేదైన నాహారము సమకూర్పుమని రా జడుగ చిరం దేవుఁ డేగి యొకలేడిని జంపి సంస్కరించి రాజునకుఁ బెట్టెను. అందులకు భూపతి సంతసించి వరము కోరుమనిన నాతఁడు ‘రాజా ! నీవు నా సొమ్ము వేయిముద్రిలు విలువగలది యనుభ వించితివి కావున నెలనెల నూరువంతున నాకది చెల్లింపు’మనియె.

తేడంగీకరించెను. ఒకప్పుడు తన భృత్యుడగు చిరందేవుని నముద్రాప్రాంతమునకుఁ బంపిన నాతఁడేగి కునుమదమును నొక దేవి మార్కండేయ ఔత్తమున నున్నదానిం గంధర్వ తన యను బూజించి ప్రాంజలియై నిలువఁబడెను. ఆమె వరము కోరుమిత్తునన నీ రూపమునెడ మోహము పడియున్న వాఁడను. నన్ను జేష్ఠ్యమనియె. ఆమె 'యిదిగో యీ కుండమున స్నానముజేసి రమ్మనియె. వాఁడేగి స్నానముచేసి మిథిల కేగి యీ చిత్రవృత్తాంతము గుణాధిపున కెఱింగించిన నాతఁడును బయలుదేరి యీ దేవీమందిరమున కేఠెంచెను. ఆమె 'గుణాధివ! నన్ను గంధర్వ వివాహపద్ధతిని గ్రహింపు' మన నతఁడు' దేవి! నే నొకమాటచెప్పెదను. అందులకు నీ వంగీకరింతువేని నన్ను జేకొందు' ననియె. ఆమె వల్లె యనియె. అతఁడు 'నా భృత్యుడు చిరందేవుని చేకొనుటయే నాకోరిక' యనియె. అంత గంధర్వకన్య సిగ్గునఁ దలవించి 'భూనాథ! నీవు దయా సింధుడవు. నాకు నాఘండవుకమ్ము, నే నిందునిచే నంపఁబడిన దానను, పుష్పదంతుని కూతురను, నా కొకానొక శాపముచే నరమాతృలతోడి భోగము తటస్థించినది' అని నామెపలుకులు విని ధర్మమూర్తియగు నా రాజు 'నేనెట్లు నిన్నుగైకొందును. నీవు నాకుఁ గోడలివరుసదానవు చిరందేవుఁడు నాకుఁ గుమారుని యట్ల వర్తించుచున్నవాఁడు. నీ వాతనికి భోగకాంతపు కాఁదగినదానవు.' అన నామె మిక్కిలి లజ్జపడి యతఁ డని నట్లు కోడలే యయ్యెను. 'విక్రమార్కసృష్టశేఖరా! ఇం దేని ధర్మమో సత్యమో నిర్ధారణచేసి తెల్పుమా!' అనెను.

రాజు చిరునవ్వు నవ్వి యిట్లనియె. ఇందు చిరం దేవుని యెడల సత్యధర్మము లున్నవి. సర్వజనోపకారము చేయుట రాజధర్మము. రాజున కతః డంతేని యుపకరించినవాడు. వృత్తి పేరు సెప్పి తాను రాజ్యావృద్ధియ్య నొకరాజునకు సేవచేసిన వాడు. రాజసత్కారము నందినవాడు. కావున సతనియందే ధర్మమున్నది అనిన బేతాళుం డనుమోదించెను.

—: 9. కామాలసకధ :—

నిపుణాతినిపుణుండగు బేతాళుండు నృసమణి కిట్లనియె. కామపురమున వీరసింహుం డను ధర్మప్రభు వుండెను. అందే ధనమత్తుండగు హిరణ్యదత్తుండను వైశ్యుండు నుండెను. వాని కూతురు కామాలస యనునది రూపయావనశాలిని, కుసు మాపచయమునకై యుద్యానవనమున కేగెను. ధర్మదత్తుం డను వైశ్యుని కొడుకు సోమదత్తుం డా నుందరిం గని దరిచేరి యామెకేలు పట్టుకొనెను. జనసంచారములేని యా కుసుమవని నా బాలిక వానితో 'నేను గన్యను, న్యాయముకాదు, వధలు మని వివాహమైన తరువాత నేటికీ బదియవ రోజున నిన్ను గలిసెద నంతదనుక నా కనుజ్ఞ యిమ్ము పేడుకొనెను. వాడు సరియనియె. అవ్వల దాని తండ్రి యాకన్యను మణిగ్రీవుని కుమారుండగు మదపాలుని కిచ్చి పెండ్లి చేసెను. అత్తవారింటి కేగియు నా నుందరి తన చెలికానినే స్మరించుచుండెను. తొమ్మిదవరోజున భర్త యా బాలికం గదిసి కౌగలించుకొనగా నది యెడున నారంభించెను. అప్పుడు వైశ్యుడు శాంతియుగా

దానితో 'కల్యాణి! ఏల దుఃఖించెదవు. నిజము తెల్పు'మన నది సత్యవచనగావున 'సోమదత్త! నీదరికి వదియవరోజు నేనురాకున్న వైధవ్యము పొంది యాపాప మనుభవించు' నని ప్రతిజ్ఞ చేసితిని. అమాటకు నేను గట్టునడి వానిదరి కేగెద ననిన దాని భర్త పొమ్మని యారేయి స్వస్థుండై నిదురపోయెను. అది యిల్లు వెడలి ప్రియనియొద్ద కేగుచుండగా నొకదొంగ సర్వాభరణములు పెట్టుకొని వెళ్లు నా పిల్లంజూచి 'నుందరి ! నీ వెందుఁ బోవుచున్నావు? ఎవఁడు నిన్ను గోరినవాఁడు? రాత్రివేళ నీవెట్లు పోయెదవు ? నిజము తెల్పుము' అనెను. అది వాని కున్నది యున్నట్లు తెలిపెను. వాఁడు నాకీ నగలిచ్చి పొమ్మనెను. అది నా యువభర్తను జేరి బిగి కౌగలించి జేరిచి తిరిగివచ్చి యీ యాభరణముల నిత్తును' అని తెల్పి సోమదత్తుని పజ్జకరిగినవాఁ 'ఁదోసి! నీవెట్లు రాఁగల్గితివి. నిజము తెల్పుము పిమ్మట నిన్ను జేకొందు' ననియె. కామాలన జరిగినదెల్ల వివరించెను. వాఁడు విష్ణుదేవు ననుగ్రహమునఁ దెలివి తెచ్చుకొని యది మహావతివ్రతయని యామెకుఁ బ్రదక్షిణము గావించి స్వయముగా నామె భర్త సన్నిధికిఁ గొనివచ్చి దిగవిడచెను. అదియు విష్ణుదత్తములగు సకల సంపదలను జూరలాడెను. బేతాళుం డిం దెవరిది సత్యము ఎవరు త్రములని యడిగిన రా జిట్లనియె. ఇందు దొంగ చూపిన సత్యనిష్ఠ మెచ్చుకొందగ్గది. రాజువలన భయముచే నావైశ్యు డామె ననుభవింపలేదు. ఆ యాడుది వైధవ్యభీతిచేఁ దనమిత్రుని యొద్ద కేగెను. ధర్మభీతిచే నాయంగన మిగఁడు దాని ననుభవింపఁడయ్యెను. దొంగ కేవలము సత్యమునకు వెఱచి యామెను వీడి సంతసించెను.

— : గుణ శేఖరుని కథ : —

(నైదిక ధర్మ ప్రశంస)

(10 అ) బేతాళుండు రాజున కిట్లనియె. ధర్మపరుండగు గుణశేఖరుండను రాజుగలఁడు. వానిమంత్రి జైనధర్మ పరుఁడు. నిర్భయానందుఁ డని యతని పేరు. ఒకనాడు రాజు శివాలయమున కేగి గిరిజావతి నర్పించుచుండగా నొకతే లతనిం గుట్టెను. ఆబాధకు రాజు మూర్ఛ చెందెను. వెంటనే మంత్రి వాని విషము నకుఁ జకిత్సచేసి యాతని బాధనుమాన్పి జైన ధర్మములు గొప్పవి యని యాతనికడ నిట్లు కొనియాడ నారంభించెను. కామము, కోరోధము, లోభము, మోహము, మదము, మాత్సర్యము నను నాటుగుణములు రజోగుణమునుండి జనించినవి. ఆగుణములను బట్టి యనేకగుణభేదములు పుట్టినవి. విష్ణువు కాముకుఁడు. రుద్రుఁడు కోరోధి. బ్రహ్మ లోభి. ఇంద్రుఁడు దంభపరుఁడు. యముఁడు మోహి. యక్షరాజగు కుబేరుఁడు మదోన్మత్తుఁడు. ఈ దేవత లనంబడు వారందరును మాయకు లోఁబడినవారు. అట్టి మాయావశులను బూజించుటవలన నీ కేమిలాభము గల్గును? ఈ చెప్పిన యాటుగుణము లనెడి శత్రువులను జయించిన వాఁ డొక్క జనుఁడునుమా! అతనిని జయింపగలవారు లేరు. ద్వైతవాదములో నతఁడు గొప్పవాఁడు. ఆతనిని ధ్యానించిన వారు మోక్షము నందుదురు. ఆ జనదేవుని యనుగ్రహమునకై నీవు నిత్యము గోపూజచేయుము. గోపూజవలన సర్వదేవతాను గ్రహము గల్గును. హింస యెన్నఁడును చేయరాదు. కల్లు త్రావుట నిషిద్ధము. మాంసము, పానము నింద్యములు. న్యాయా.

ద్వితమైన సాము నాకలితో నున్నవారికిఁ బెట్టవలయును. జినుని
 మతమున నూర్చుండే యాత్మయావుఁడు. కావున నూర్చుండ న్న
 మింపకున్నపుడే భోజనము చేయవలెను. భోజనము పెట్ట
 వలయును. ఇట్లు పలికిన విని రా జామతమునం దభిమానము
 గలవాఁడై వేదధర్మమును విడిచి జైనధర్మమును స్వీకరించెను.
 అంతట నాతనిభార్య యా యశ్రమమునకు దుఃఖపడి శివుని
 శరణందెను. శివుని యనుగ్రహముచే నామెకు 'ధర్మరాజు'
 అను ప్రసిద్ధిగల కుమారుఁడు పుట్టెను. అతఁడు వైదికమార్గ
 పరాయణుఁడై యుండెను. కొంతకాలమునకు గుణశేఖరుండు
 చనిపోయి నరకము పొందెను. ధర్మరాజు రాజ్యపాలనము
 గావించెను. అతని ధర్మవర్తనచే వాని తండ్రి స్వర్గమును
 బడసెను. ధర్మరాజునకు ముగ్గురు భార్యలుండిరి. వారిలో
 నతఁడొక వసంతకాలమున నుద్యానవనమున విహరింప
 సాగెను. వారిలో సరోవరమున జలక్రీడ లొనరించెను. పిమ్మట
 నొక తామరపూవును రాజు పెద్దభార్య చేతి కందించెను.
 అది యామెచేజినుండి జారి పాదము మీఁదపడగా నామె
 పాదము విరిగిపోయెను. రా జామెకుఁ జికిత్స చేయించెను.
 అటుపై రాత్రి చంద్రోదయము కాగా వాని రెండవ భార్య
 వెన్నెలశోకి మూర్ఛపోయెను. ఆమె నేల మీఁద పడుచుండగా
 నైన చప్పుడు విని మూడవ భార్య జ్వరము నొందెను. రాజు
 తనహస్తమునఁ దాకినంతనే యామె జ్వరతాపము చల్లఁచెను.
 తెల్లవారగనే యా రా జా సుకుమారులగు భార్యలతో గృహ
 మున కేగెను. ఇట్లు పలికి బేతాళుఁడు! "ఈ ముగ్గురిలో నెవ్వరె

మిక్కిలి సుకుమారురాలో నిర్ణయింపు' మని రాజు నడిగెను. అందులకు విక్రమాదిత్యుడు డిట్లనియె. వాతప్రకృతికలది కావున పెద్దభార్య తామరపువ్వు తగిలినంత మాత్రముచే నొచ్చినది. శ్లేష్మప్రకృతి యయినది కావున రెండవభార్య వెన్నెలకు వాడిపోయినది. పితృప్రకృతి యయినది గాన మూడవ భార్య శబ్దమాత్రమునకే మూర్ఛపడినది. ఈ మువ్వరలో తుదియామెయే యెక్కువ సుకుమారురాలు, అనిన విని బేతా ఖండ్రు జైనధర్మము గొప్పదియా? వేదధర్మము గొప్పదియా? తెలుపు మని యడిగిన విక్రమాదిత్యుడు 'వేదధర్మము సనాతన మైనది. దానిలోఁ గూడ యెనిమిది మెట్లున్నవి. అవి వరుసగా శూద్రుడు, వైశ్యుడు, క్షత్రియుడు, బ్రాహ్మణుడు, బ్రహ్మచారి, గృహస్థు, వానప్రస్థు, యతి యనుస్థానములు. అందులో నొకదానికంటె నొకటి యుత్తమములు. ఎవఁడు భార్యను వివాహమాడియు సన్యాసివలెఁ జరించునో వాడు పాపి, నరక మందును. గృహమం దుండియు సన్యాసిధర్మము ననుసరింపుమని చెప్పినది జైనమతము. అందుచే నది పాపండుమత మనిపించు కొన్నది. అది యనుసరింపఁ దగినదికాదు. ఇట్లు తెలిపిన సిద్ధాంతవాక్యములకు బేతాఖండ్రు మిగుల హర్షించెను.

— : 11. బుద్ధి ప్రకాశ నికథ : —

బేతాళుండు ధర్మసమ్మితమైన వేటాక గాథ వికృత
 మాయకుని వినిపించెను. 'రాజా! పుణ్యపురమును ధర్మవల్ల భుం
 దేలుచుండెను. వానిమంత్రి సత్యప్రకాశుః డనువాడు. ఆ
 మంత్రిభార్య 'లక్ష్మీదేవి' యను పేరుగలది. రాజాక
 నా 'డానంద మెన్నెవిధములు?' అని యడిగెను. మంత్రి బ్రహ్మ
 చర్యశ్రీమము బ్రహ్మసందము, అదియు త్తమము. గార్హస్థ్యము
 విషయానందము. అది మధ్యమము. వానప్రస్థము ధర్మానందము.
 అది యథమము. కర్మకాండము ననుసరించి చేయుకర్మము,
 దానివలనగల్గు నానందము సత్యధర్మానందము. సన్యాసా
 నందము శివానందము. అది సర్వోత్తమోత్తమము. విషయా
 నందము స్త్రీప్రధానము. సంసారికి స్త్రీ లేనిదే సుఖము
 లేదు. అనిన విని యారాజు దేశదేశములందుఁ జరించి యోగ్యు
 రాలు ధర్మతత్పరురాలు నగు నిల్లాలికై వెదకివెదకి, వేసారి
 యింకఁ బ్రాణములు విడిచెదనని మంత్రితోఁ దెల్పెను. అంతట
 నమ్మంత్రి బయలుదేరిపోయి సింధుదేశమునకేగి సముద్రానిం
 గాంచి యాతని నుజించి శరణొందెను. అంతట నాసాగరుఁ
 డాతని వినుతికి హర్షించి పూవులు కాయలు పండ్లతో నిండిన
 యొక బంగారువృక్షమును సముద్రమధ్యమునం దామంత్రికిఁ
 జూపించెను. ఆ చెట్టుమీఁద నొక బాలిక సర్వాంగసుందరి
 యుండెను. మంత్రి రాజున కాయందమెల్లఁ జూపిన నా రాజా
 బాలతోఁ బాతాళలోకమున కేగెను. అం దామెను గంధర్వ
 విధానముచే 'నన్ను బెండ్లియాడు'మని కోరెను. ఆమెవిని 'యీ'

కృష్ణపక్ష చతుర్దశిరోజున నిన్ను జేపట్టెదఁగాక' యని పలికెను. సరిగా నానాటికి రాజు కత్తి చేఁ బూని యా సుందరియంతః పురమున కేగెను. అక్కడ నొక రాక్షసుఁడు బకవాహనుం డను వాఁ డా బాలికను బలాత్కరించి స్పృశించుచుండఁగా రాజు చూచి కోపించి వానిని సంహరించెను. మఱియు నాయుంతింగని 'వీఁ డెవ్వఁడు? ఎందుల కిటువచ్చినాఁడు?' అని ప్రశ్నించెను. అంత నాబాల "రాజా! వినుము, నేనొకవిద్యాధరునికూతురను. నాయెడ నాతండ్రి కెంతేస వాత్సల్యము గలదు. కామవివశనై నేనొంటరిగా వసమున కేతెంచితిని. నేను భోజనసమయమునకు మరలి యింటికిఁ బోకున్న నాతండ్రి ధ్యానమువలన నాయునికిఁ దెలిసికొని "ఈకృష్ణచతుర్దశినాడు నిన్నొక రాక్షసుఁడు బలాత్కరించుగాక!" యని శాపమిచ్చెను. నేను నాతండ్రిపాదముల పైఁబడి యేడ్వగా నతఁడు కరుణించి 'నిన్నొక వీరుండు వరించును. అప్పుడు శాపమోక్షమగు'నని తెల్పెను. నా తండ్రి తెలిపినట్లుగా నేడు నీచేతి శాపముక్తి యిప్పుడు గాంచితిని. అని తెలిపి యా సుందరి రాజుతో రాజధానికేతెంచెను. అంతట నానగరమందుఁ ప్రజలు తానహముతో నుత్సవము నాచరించిరి. మంత్రీయగు బుద్ధిప్రకాశుండు రాణితోవచ్చిన రాజుం గని యిఁక రాజ్య నాశనము కాక తప్పదని భయమంది వెంటనే ప్రాణములువిడచి స్వర్గమున కేగెను. అట్లు మంత్రీ ప్రాణములు విడచుటకుఁ గారణము తెల్పఁగలవా? యని బేతాళుం డడిగిన విక్రమాదిత్యుండు రాజు విషయాసక్తుండు గాకూడదు. స్త్రీవ్యామోహము గలవాఁడు రాజ్యభివృద్ధుఁడు గాక తప్పదు." అని

గ్రహించి రాజభక్తుండగు మంత్రి శరీరత్యాగము చేసెను. ఇదే యిందలి యర్థమని తీర్పు చెప్పెను. అందులకు బేతాళుండు సంతసించెను.

—: 12. హ రి స్వా మి క థ :—

బేతాళుండు నవ్వి మఱియు నీట్లనియె. చూడాపురము నేలు చూడామణియను రాజుండెను. అతనిగురువు దేవస్వామి యను బ్రాహ్మణుడు. అతడు వేదవేదాంగపారంగతుడు. వాసిభార్య విశాలాక్షి పతివ్రత. ఆమె పుత్రార్థినియై శివు నారాధించెను. ఆదేవు ననుగ్రహముచే హరిస్వామి యను కుమారుడు మన్మథునంత యందము గలవాడు కలిగెను. అతడు దేవాంత సంభూతుడు, బలశాలియు నైయుండెను. రూపలావణ్యక యనునది దేవకన్యయయ్యును దేవలశాపముచే మానవకన్యయై జనించి వానికి భార్యయయ్యెను. ఒకనా డామె భర్తతోఁగూడి వసంతమునఁ గునుమాపచయ మొనరించి బడలి భర్తతో నేకాంతమున నిడురించియుండెను. సుకలుాడను గంధర్వుఁ డొకఁ డామెరూపమునెడ మోహించి దానిని దన విమాన మెక్కించుకొని తననగరమున కేగెను. అంతట హరి స్వామి మేల్కని భార్యకై వెదకివెదకి యెందును గానక పరి తపించి యడవికి లేచిపోయెను. సన్యాసమును స్వీకరించి సర్వ విషయములను విడిచి హరిధ్యానపరాయణుండై తిరుగుచుండెను. ఒకనా డొకబ్రాహ్మణుని యింటికిగగా నావిప్రుఁడు పాయసము వండుకొని యొక మఱ్ఱిచెట్టుపై నుంచికొని నదీస్నానమునకు వెళ్ళెను. అంతట నొక సర్ప పూ పాయసమును విషమయ

మొనర్చెను. అది యెఱుంగకయే యా బ్రాహ్మణుడు పాయసము నీ యతికిఁ బెట్టెను. పెట్టిన వెంటనే సన్యాసి ప్రాణములువాసి శివలోకమందెను. అక్కడ రూప శీల సంపన్నురాలగు తనభార్యను బడసి సుఖించెను. 'రాజా! ఈ బ్రహ్మహత్యాదోష మిందరిలో నెవరిది? వివరింపుము' అన విక్రమార్కుండు బేతాళునితో 'సర్పము స్వభావముచే విష జంతువు. అది తెలియకయే పాయసమును విషమయ మొనర్చినది. అందుచేఁ బామునెడ తప్పిదములేదు. ఆకలి గొన్నవానికి భిక్షుపెట్టిన బ్రాహ్మణుడు స్వధర్మము నిర్వహించినవాడుకాన వానినిగూడ యా బ్రహ్మహత్యాపాతక మంటదు. ఎవడుచేసిన పాపము వాడునుభవింపక తప్పదు. ఆత్మత్యాగము అతిథి నవమానించుటయు బ్రహ్మహత్యా తుల్యములయిన పాపములు. అట్టివని చేయనివాడు కావున నా గృహస్థునెడ దోషమున్నదనరాదు. ఇక నీపాప మెవ్వరిది? అన్నచో 'విషముతోఁగూడిన పాయసము నతిథికిఁ బెట్టి యతి థిని జంపినాడు' అని యా బ్రాహ్మణునిపై నిందమోపి యానోట నానోట నాపాపమును జెప్పికొన్న లోకులందరికి నా పాపము పంచదగినది' అనెను. బేతాళుఁ డా రాజవరుని ధర్మనూక్షణానమున కెంతయు సంతసించెను.

13. వాశరుడను రాక్షసుని కథ (హరిమహిమ)

బీతాళుం డనుగ్రహదృష్టితో నృపున కిట్లయె. చంద్ర
 హృదయమును నగరమున రణధీరుడను రాజుండెను. అందు
 ధర్మస్వజుం డను నొక నైశ్యుడు నుండెను. వానికొక చక్కని
 కుమార్తె కలిగెను. ఆనగరమున నొక జూదరి మద్యపాన
 రతుడు నగు యాత్రుభక్తుడను నొకడుండెను. ఆచోటనే వాశరు
 డను రాక్షసుడు సంచరించుచుండెను. యాత్రుభక్తుడు దినదిన
 మా రాక్షసునికిఁ గావలసిన మద్య మాంసాదుల నొసంగు
 చుండెను. అందులకు వాడు వరముగా దొంగలు దాగుకొను
 టకు వీలయిన రహస్యమును సొరంగమొకటి కల్పించెను. అది
 మనుజుల బుద్ధిని మోహింపజేయునదిగా నుండెను. అందు
 వానితోఁగలిసి తానును నివసించెను. ఒకనాటిరాత్రి రాజదాసి
 దొంగిలింపబడి యా గుహలో దాచబడెను. దానియొద్ద చాలా
 ధనముండెను. వాని కంతకుఁ బూర్వ మేడుగురు భార్యలుండిరి.
 అందులో నీ రాజదాసి మిక్కిలి ప్రియురాలయి యుండెను.
 ఆ రాక్షసుఁ డచట పెద్ద కోటంత యిల్లు నిర్మించెను. అందు
 దొంగతనము చేసి కొనివచ్చిన ధనరాసులుకొల్లలుగా నుండెను.
 రాక్షసునిచే ధనము గోల్పోయిన గృహస్థులందరును దమ
 యిడుములను రాజునకుఁ దెల్పుకొనిరి. అంతట నారాజు శీఘ్ర
 మున నానగరమున నొంటరిగా సంచరించెను. వానిని చోరుడు
 చూచి నీ వెవ్వడ వని యడిగెను. రాజు ' నే నొక దొంగను.
 ధనవంతుల యిండ్లఁ గన్నము వేయబోవుచున్నాను నీవును
 నావెంటడి వచ్చి సహాయము చేయుము. నీకును లాభము

గల్గును. సుఖమందుదువు ' అని తెల్పెను. అవ్వల నయ్యి
 చ్చుదుం గలిసి ధనవంతుల యిండ్ల ధనమును దొంగిలించి సరిగా
 నా సొరంగమునకుఁ బోయిరి. ఆ దొంగ యా గుహవెలుపల
 రాజునుంచి లోపకిఁబోయెను. అంతట నా రాజదాసి వెలికివచ్చి
 ' రాజా ! నీవు వెంటనే గృహమ్మున కేగుము. విడు దొంగ.
 నిన్ను జంపు తలంపుతో నున్నాఁడు. అని మారుదారి చూపిం
 పగా రాజు తన సౌధమానకు వెళ్ళెను. ప్రాతఃకాల మగుసరికి
 సేనతో నా సొరంగమును జుట్టు ముట్టెను. దొంగ భయభ్రాం
 తుడై వాశరుడను రాక్షసునిబూజించెను. వాడు సర్వమానవ
 సైన్యమును భక్షించెదను. నాకు మంచి భోజనము పెట్టితివని
 రాజుమీదికిఁ జొచ్చి సర్వసేనను భక్షించెను రాజుకూడ
 పారిపోవ నెంచుచుండఁగా రాక్షసుడు పట్టుకొని పారిపోవ రాచ
 పాడి గాదు. నిలు నిలు మన నా నృపాలుడు మహాకాళిని
 ధ్యానించెను. కాళీప్రభావముచే నాగుహ యెల్లరతోఁగూడ
 దహింపబడెను. రాజాదొంగను సంకెలలచే బంధించి వైచెను.
 ధనమును, స్త్రీపరివారమును గొని రాజధాని కేతెంచెను. ఈ
 చర్య పట్టణమునం దంతటఁ జాటింపించెను. మఱియు నా రక్ష-
 సుని గాడిదమీద నెక్కించి నగరమునం దంతటను దిగ్విం చెను.
 ఆదొంగ ధర్మధ్వజుని యింటిముందరకు రాగా వాని రూపముఁ
 జూచి, వాని కూతురు సుఖభావిని యనునది దుఃఖవశయై తం
 ద్రితో నీ దొంగను వెంటనే విడిపింపుమని ప్రార్థించెను.
 అతడు రాజసన్నిధి కేగి "నే నైదు లక్షల ధనమిత్తును. ఈ
 దొంగను విడిచి పెట్టము. లేనిచో నా కూతురు ప్రాణములు

విడుచును' అనెను. రాజునవ్వి 'వీడు దొంగ. మనుష్యులందిను వాడు. ఎన్నఁడైన నేను వీనిని విడుచను.' అని తెల్పి వానినిగొరత వేయించెను. ఆ కొరతవేయుముం దాదొంగ నవ్వి యంతలో యేడ్చి ప్రాణములు విడిచెను. ధర్మధ్వజుని కుమార్తె వానిపై మోహము గొని వానిదేహముపై బడ్చి యేడ్చి వానితోఁ బాటు సన్నిలోఁ బడెను. అంతట దుర్గ వానిద్దరిని బ్రతికించి భుక్తి ముక్తుల ననుగ్రహించెను. అని తెలిపి బేతాళుడు 'రాజా! ఆ దొంగముం దెందులకు నవ్వెనో, తరువాత నెందుల కేడ్చెనో తెలుపం గలవా? అని ప్రశ్నింప విక్రమాదిత్యుఁ డిట్లనియె. దొంగ 'యీమె నాకై ప్రాణములనుగూడ సమర్పించు చున్నదే. ఇట్టి ప్రియురాలి కే నేమి చేయఁగల' నని యేడ్చినాడు. హరిలిల చిత్రము గదా! 'అధర్మపరునికి స్వర్గము ను, ధర్మాత్మునికి నరకము నీయగల హరిమహిమకు సమస్కారము' అని నవ్వెను. అట్లు శూలాగ్ర మందున్న వేళ హరి ధ్యాన పరుడయి హరిని శరణొందెం గావున వానికి దేవి ప్రాణముల నొసంగెను ఇదే యిందలి సారాంశము. అనిన బేతాళుం డతని ధర్మ సిద్ధాంతమునకు సంతసించెను.

14. మూల దేవుని కథ .

బేతాళుండు నృపవర్యున కిట్లనియె. పుష్పావతీయను నగరమున సువిచారుండను రాజుండెను. రూప యశావనశాలిని యగు 'చంద్రప్రభ' యను నామె వాని భార్య యయ్యెను. ఆమెకు 'ఇంద్రావతి' యను కూతురు జన్మించెను.

చంద్రావలి చెలికత్తెలతోఁ బూలతోటకుఁ బుష్పావచయము
 నేయ నేగెను. అచ్చట సుదేవుడను విప్రీకుమారుని గాంచి
 మోహపడెను ఆమెంగని యాతడును మూర్ఛవోయెను. అవ్వల
 నాకన్నియ యింటికిఁ జనెను. అచటికి యిద్దరు విప్రీబాలకులు
 మూలదేవుడు, శశి యనువారు సర్వవిద్యా విశారదులు వచ్చి
 నీవేల మూర్ఛవోయితి వని యాబ్రాహ్మణ కుమారుని బ్రశ్నిం
 చిరి. అంతట నాతడు రోదనము చేయుచు జరిగిన వృత్తాంతము
 దెలిపెను. మూలదేవుఁ డతనియెడ జాలివడి యింటికిఁ గొని
 వచ్చి చాముండిబీజమును మేళవించి మంత్రమును జపము
 చేసెను. ఒక రసగుటిక చేసి సుదేవునికి సమర్పించెను. ఒక
 దానిచేఁ బండ్రొండ్రొండ్ర బాలయు, రెండవదాన నొక ముసలి
 వాఁడుగను మూలదేవుఁ డయ్యెను. అట్లయి రాజదర్శనమున
 కేగి యాశీర్వాదించి నాయుల్లు తాంత్రికమును సగరమున
 నున్నది. అది రమ్యాతిరమ్యము, విలాపధ్వజుఁ డనువాఁడు
 నాయుంటఁబడి సొత్తు హరించెను. నాకుమారుడు, భార్యయును
 నెటకో పారిపోయిరి. ఈ కన్నియ నా పుత్రునిపై మోహము
 గొని వరించి యున్నది. కొన్నాళ్ళు నీ వీమెను నీ గృహమునం
 దాచియుంచుము. అనిన విని రాజు తన కుమారికను బిల్చి
 యామెకు జతగా నా బాలికను సమకూర్చి జాగ్రత్త పఱచెను.
 పిమ్మట బ్రాహ్మణవృద్ధు డింటికి వెడలి పోయెను. అంతట నర్థ
 రాత్రీము జడుపు విడిచి యా రమణిం గదిసి ‘సఖి ! నీ మన
 సెవనియెడల ననురక్త మయినది, నిజము తెలుపుము.’ అనిన
 నామె “నా హృదయము సుదేవుఁ డను విప్రీకుమారునిపై

లగ్నములు యున్న” దని చెప్పెను. అంతట నామె నీన్ను నుదేవునికి సమర్పింపఁగలనేని నా కేమి బహుమాన మిత్తు వని వ్రేల్చించిన నామె, “నీకు సర్వదా దాసీనయి యుందు”ననెను. ఆ మాట విన్న వెంటనే తన పూర్వరూపము ధరించి యెదుటఁ గప్పట్టును. మఱియు నామెతోఁ గ్రీడించెను. ఆమె గర్భవతి యయ్యెను. అవ్వల నాలుగుమాసములు గడచిన తరువాత మంత్రీకుమారుడు మదనాలసుండు తనకూతురు నెడ మోహవశుఁడైనట్లు విని రాజతని కామెకు సమర్పించెను. అటుమీఁదట నా బాలిక ‘ఓ మంత్రీకుమారి! నీవు మూఁడుమాసములు తీర్థస్నానములు చేసి రమ్ము, అటుమీఁదట నన్ను గలియ నర్హుఁడవగుదు వనెను. మదనాలసుం డట్లే తీర్థాటనమున కేగెను. సుదేవుఁడు యథాపూర్వముగా దానితో వినోదించుచుండెను. ఆమెగర్భవతియైపసిమ్మట సుదేవుఁడు మనుష్యాకారముపూని మూలదేవునింటి కేగి యీ జరిగిన వృత్తాంతమంతయుఁ దెల్పెను. మూలదేవుఁడు ప్రసన్నుఁడై శశియను నిరువదియేండ్ల వయస్సు వానిని తన స్నేహితునివెంట నిడుకొని తాను వృద్ధరూపము దాల్చి రాజకడ కేగి నీకుమారికను శశికిమ్మని యడిగెను. రాజు వారికి భయపడి మెత్తనిమాటలతో నామంత్రీ రాజకరుండు గలఁడు. అతని కుమారుండు మదనాలసుండు నాపిల్లను వరించి యున్నాఁడు. నేను నతని కిచ్చితిని. కావున నాయెడ నెట్టి యాగ్రహము చూపక యనుగ్రహము చూపుమని వేడుకొనెను. మూలదేవుఁడు విషము గ్రీకుచ్చు “రాజా! నాకు నీకూతురు నీయక తప్పదు! అని బెదిరించెను. రాజు బెదిరిపోయి బహువిధ

సంపదలతోఁగూడ తనకూతురును వానికి సమర్పించెను. శశి
యను రాజకుమారికంగొని యింటికి వచ్చెను. సుదేవుఁడం
దులకు దుఃఖించి మూలదేవునితో నీబాలిక నా సొత్తు, నాభోగ
పత్ని' అని చెప్పుకొనెను. ఇట్లు తెల్పి బేతాళుండు నృపమణి!
రాజసుత ధర్మముగా నిందెవరి సొత్తగునో సిద్ధారణచేయునున
'బాలిక తల్లిదండ్రులు దేవతా సమ్ముఖమున నెవఁకి సమ
ర్పింతురో వానికి జెందును. శాస్త్రములందుఁగూడ యిట్లున్నది.
ఒకని క్షేత్రమున నింకొకఁడు బీజారోపణము చేయు నను
కొనుఁడు. అంతమాత్రముచే నాక్షేత్రము బీజక్షేపము చేసి
వానిది కాజాలదు. అది కృషికారునిదే యగును. అందుచే
రాజకుమారిక శశినే వసింపగలదు. దానికి పుట్టినకుమారుఁడు
మాత్రము సుదేవునికి చెందును. ఇది శాస్త్రసిద్ధాంతము' అని
తెలిపి విక్రమాదిత్యుఁడు మంత్రీ పుత్రుఁడగు మదనాలసుండేమి
చేసెనో తెల్పుమన, బేతాళుం డిట్లనియె. మదనాలసుండు
బృందావనమునకేగి రాధాకుండమునందు బహులాప్తమినాడు
స్నానముచేసి మోహరూప పాపమెల్ల భస్మమయి, గోవిందుని
హృదయ పుండరీకమున నిల్పుకొని, మెల్లనిమాటల నిట్లు విను
తించెను. ఓ ధయాసింధూ! కృష్ణదేవా! సముద్ర మంతగానున్న
యీ విశ్వమును రాధాదేవి సమేతుండవై విలాసముగా ధరించి
యున్నావు. రక్షించుచున్నావు. కాలమూర్తివై నీవే దీనిని గబ
ళింతువును. హృషీకేశ! నా బుద్ధి నిర్మలమగునట్లు సేయుము.
అని యిట్లు నుతించి దేవదేవుని యనుగ్రహవిశేషముచే మదన

వికారమునెల్లఁ బాసి స్వకీయధర్మిసన్నింగూడి యానం
నించెను. మఱియు సుదేవులం బిలిచి తన చెల్లెలి నాతనికిచ్చి
వివాహము కావించెను.

—♦ జీమూతవాహనుని కథ ♦—

15. బేతాళుండు విక్రమేశుని బ్రశంసించి మఱియు
నిట్లనియె. కాన్యకబ్జమున దాత, కన్యసంఘండు, దేవీభక్తుండు
నగు నొక విప్రుఁ డుండెను. తాను బ్రతిగ్రహము పట్టిన ధన
మెల్ల దానములకు వినియోగించెను. శరదృతువునందు నవ
దుర్గా వ్రతము వచ్చెను. కాని యెందును దానము పట్టుటలో
ద్రవ్యలాభము కలుగక పోయెను. అయ్యో! కన్యలను బిలిచి
కొంటిని. వారికి భోజన మెల్లు పట్టఁగలను? ఏమిచేయుదునని
పరితపించెను. అంతట దేవీ ప్రసాదముచే నైదు ముద్రలు
(నాణెములు) లభించెను. వానిచే దుర్గావ్రతము సాగించెను.
నవరాత్రములందు నిరాహార వ్రతము పూసెను. ఆ వ్రత
ప్రభావముచే నతఁడు చనిపోయి దేవభావము నందెను. మఱియు
నాతఁడు జీమూతకేతు వను విద్యాధరుం డయ్యెను. హిమాచల
మున నున్న విద్యాధరపురమునఁ గొన్నేళ్ళు నివసించెను.
అందు నిత్యము కల్పదుర్మమమును బూజించుచుండెను. ఆపూజా
ప్రభావముచే వానికి జీమూతవాహనుఁ డను నొక కుమారుఁ
డుదయించెను. అతఁడు పూర్వజన్మమున నుత్తమమగు భారత
ఖండ మధ్య దేశమున శూన సేనుఁ డను క్షత్రియుఁడై యుం
డెను. ఒకనాడు వేటమీది యుత్సాహముచే నాతఁడు వాల్మీ
కులవారు వసించు 'ఉత్పలారణ్యము' న కేగెను. చైత్రశుద్ధ

నవమి యగుటచే నానాడు జంతువృక్షచేయఁడయ్యెను. మఱియు నా పుణ్య సమయమున 'రామోత్సవము' నాచరించెను. వాల్మీక్యాశ్రమ కుటీరమున నొక రాత్రి జాగరణముకూడ చేసెను. రామాయణము వినెను. ఆ పుణ్య ప్రభావముచే నింద్రునివలె స్వర్ణభోగసమృద్ధుండయి యచట వినోదించెను. కల్పవృక్షమును బూజించి యున్నవాఁడు గావున "నా దేశము నా నగరము ధనధాన్య సమృద్ధమగునట్లునరింపు" మని కోరి వరములను బడసి, యా కల్పతరు కరుణావిశేషముచే నట్టి వైభవము నచిర కాలముననే పొందెను. ఆ నగరమున నున్న వారెల్లరు రాజాశ్రయము లేకయే రాజుతో సమానులయిరి. అవ్వల నాతండ్రి, కుమారుఁడును తపమునకై వనమున కేగిరి. మలయగిరిపై తీర్థిమయిన తపమాచరించిరి. ఒకనాడు మలయ ధ్వజుఁడను రాజున కనుంగు బిడ్డ కమలాక్షి యనునది సఖురాలిని పూజార్థము శివమందిరమున కరుదెంచెను. జీమూత వాహనుఁడును సరిగా నదేసమయమున కచటికి శివపూజకుఁ జనియెను. దివ్యాంగి, సర్వాభరిణభూషితయు నగు నాకన్ని యం గపి, కనినమాత్రిన సుమశరములు దాకి మన్మథునిం బెక్కుతెఱంగుల వినుతించెను. ఆమెను దనకుఁ బ్రియురాలి నొనర్చుమని యర్థించెను. మదన దేవత యనుగ్రహించి యాతని కోరిక సంఘటించెను. ఆ రాజుకొడుకు 'విశ్వావసువు' అను వాఁడు చెల్లెలి భర్తతో గంధమాదనగిరికి విహారమున కేగెను. అచట సరనారాయణుల నర్చించి 'గరుడోత్తుంగ' మను గిరికిఁ జనెను. అచట శంఖచూడుని తల్లి దుఃఖించుచుండెను. జీమూత

వాహనుడు త్వరగా సలకేగి గొలిగొని యావృద్ధురాలి నోదాచ్చి, ఆమార్గ! ఎదుల కట్టేపుచ్చుచున్నదానవని యడిగిన నామె, దేవా! నాకుమారుడగు గరుడునిచే మ్రొంగబడనున్నాడు. అందులకు దుఃఖార్తసయి యున్నదానను. అనిన విని రాజు చరిచర గరుడోత్తంగమున కెక్కిను. నెంటనే గరుడుడు జీమూతవాహనుని గూడ ముక్కున గఱచుకొని యాకసమునఁ బర్వెత్తెను. కమలాక్షి తన భర్తకుఁ గిరిగిన యా దురవస్థ గని దుఃఖించుచుండెను. గరుడుం డెల్లు జీమూతవాహనుని గొని పోయి నిలిపి, నీవు నాకెందులకు భక్త్యమయితి వని యడిగెను. జీమూతవాహనుడు 'ప్రభూ! నా పలుకులు వినుము. శంఖ చూడుని తల్లి పుత్రులకై మిగుల దుఃఖించుచున్నది. ఆ బాలుని నీవలన విడిపించ వలయునని యిచటికి నీసన్నిధికి వచ్చితిని నన్ను నీవు భక్షించి యీ పన్నగుని శంఖచూడుని వదలివేయుము ' అని నివేదించెను. శంఖచూడుడు వైనతేయునిగని నన్నే భక్షించి రాజును విడుపు మనెను. ఆమాటల కతండు ప్రసన్నుఁ డయి శంఖచూడునే కాదు, వాని కులముగ నెవ్వరినింగూడ భక్షింపనని, నీవు విద్యాధరపురమున కధీశ్వరుండవై లక్షసంవత్సరములు రాజ్యభోగములు చూరలాడెద వని, అవ్వల వైకుంఠమును బొందెదవని మూండు వరము లొసంగెను. అట్లాసంగి గరుడు డంతర్ధాన మందిన తరువాత జీమూతవాహనుడు పితృరాజ్యమును, స్వార్జిత సామ్రాజ్యమును గూడ వడసి చిర కాలమేలి వైకుంఠము నందెను. ఇట్లు తెలిపి భేతాళుండు మీఁదఁజెప్పిన మువ్వరలో నెవ్వరి కుత్తమ ఫలము గల దని

యడిగిన విక్రమార్కులం డిట్లనియె. 'స్వామీ! ఇందు శంఖచూడునికి బ్రాణదాన ఫలము వచ్చినది. రాజు పరోపకారుడు కావలయునని విధియే యున్నది. కాన జీమూతవాహనుని యెడ విశేషము లేదు. పతివ్రత ప్రార్థనాప్రభావముచే గరుడుడు సంతృప్తుడయి బ్రాణదానము చేసినవాడు. శంఖచూడుడు తన శత్రునియెదుట నిలిచి శరీర మర్పింతునని చెప్పటచే నిందరిలో నతడే యుత్తమ ఫలభాజనుడని తీర్పు చెప్పెను. భేతాళుం డానిర్ణయమునకు సంపూర్ణామోద మందెను.

— 16. దేవశర్మకథ —

భేతాళుం డిట్లనియె. దక్షిణ దేశమునఁ జంద్రశేఖరుండను రాజు రాజ్యమేలుచుండెను. ఆతని రాజధాని యందు రత్నదత్తుండను వైశ్యుండు ధర్మజ్ఞుడు ధనధాన్యవంతుడు నివసించుచుండెను. వానికిఁ గామావరూధిని యను కుమార్తె యుండెను. రత్నదత్తుండు రాజునకుఁ దన కూతురు నిత్తునని తెల్పెను. చంద్రశేఖరుండు విషమంత్రియగు విదురుని నా బాలిక సౌందర్య మరసిగమ్మని పంపెను. అప్పుల నా రాజభార్య శ్యామల యంతఃపురమున కేతెంచిన భర్తను ధూప దీపాదులచే నర్చించెను. ఈ సమయమందే యొక గోవు పులి నోటఁ జిక్కి అంబా! అంబా! అని యార్చుచుండెను. రాజు యాకొందన ధ్వనివిని తటాలున ఖడ్గహస్తండ్ల యునికి యా శాద్దులమును వధించి గోరక్షణము సేసి సంహోష మందెను. కూలిన పులి శరీరమునుండి ముకులుడను నొక రాక్షసుండు రూపొంది వచ్చి రాజుతో సవినయముగ 'నృపతీ! నీ దయచే

ముక్తి సందితని. వరుణలోకమున కేగుచున్నాను. ప్రహ్లాదుఁ
డిచ్చిన శాపముచే నేను వ్యాఘ్ర మయితిఁ. అని రాజునకుఁ
బ్రదిక్షిణ మాచరించి ప్రహ్లాదుని స్పృధి కేగెను భూపతి
యింటికిఁ జరిగి సుఖనిద్ర సందెను. స్రభాతసమయమున వంది
మాగధగానములచే మేల్కొలుపఁబడి కాల్యములు దీర్చియలం
కరించుకొని సభ కేగెను. మఱియు నారాజు కామావరూఢిని
రూపమునకు భ్రమించి యెల్లపుడు నామెకే తలంచుకొను చుం
డెను. అది చూచి మంత్రీ నీకది ముష్టురాలు గాదని తెలిపెను.
రాజుమాట విశ్వసించి రత్నదత్తుఁ కుమార్తెను దన సేనాధి
పతియగు బలభద్రుని కిచ్చి వివాహము చేసెను. అవ్వల నొక
నాడు రాజు కామావరూఢిని జూచుట తటస్థింపగా నామెవిలా
సమునకు మోహపడి మూర్ఛితుండై యీ సుందరి యెవ్వని
భార్య? ఎవని కుమార్తె? అని యడిగిన బలభద్రుండు విని
వినయవినమితుండై ఈమె నా భార్య. రత్నదత్తుని కుమారిత.
నీ మంత్రీ నీ వీమె సౌందర్యమునకు మోహించి రాజ కార్య
ములు మరచిన రాజ్యభంగ మగునను భయముచే నీమెరూపలా
వణ్యము లున్నవి యున్నట్లు నీకు వర్ణించి చెప్పఁడయ్యెను.
పోనిమ్ము, ఇప్పుడయిన నీ వీమెం జేకొనుము. నీకు నేను దాసుఁ
డనుగాన దాసునిభార్యను నీవు స్వీకరించుట దోషము గాదు.
నేనిచ్చుటయుఁ దప్పగాదు. నా యభిలాష పూరింపుము. నీవు
దయచూపుము. అని ప్రార్థించెను. ఆమాటలు విని కోరిధ
తామ్రాక్షుడై “ఈమె నీకు ధర్మపత్ని. నీవీమెం గ్రహించినచో
యమకింకరులు నన్ను నరకమునం దొరసి దుఃఖ పెట్టుదురు. ”

అని విరహాత్తుడై కృశించి కృశించి ప్రాణములు వాసెను. రాజా! ఇట్లు రాజు నృసింహాందకా వాని భార్య సతీధర్మముచే సహగమనము చేసెను. సేనాపతియు కోకించి ప్రాణములు విడిచెను. వారిందరు పుణ్యశీలులయి స్వర్గము నందిరి. అని తెల్పిన విక్రమార్కు చక్రవర్తి రాజు కొఱకై ప్రాణములు వాయుట సేవకునికి విధివిహితము. భర్తతో ననుగమించుట వతివ్రతకు సహజధర్మము. రాజు కింకరుని ధర్మపత్ని గొనకుండుటలో నతనియెడ 'కామజయము' ధర్మపాలనము విశేషించి కాన వచ్చుచున్నది. కావున నిందరిలో రాజు ఉత్తమోత్తముడని నిర్ధారణ చేసెను. బేతాళుండు మోదించెను.

—♦ 17. గుణాకరుని కథ —

బ్రాహ్మణరూపుడగు బేతాళుండు నెండియు నిట్లు తెలుపదొడంగెను. మహాభాగ! విక్రమప్రభూ! వినుము. ఉజ్జయినియందు మహాసేనుడను రాజుండెను. వాని రాజ్యమున దేవశర్మయు విప్రుడుండెను. వాని కుమారుడు గుణాకరుడు. వాడు మధ్య మాంసపరాయణుడు జూదమాడి ధనమెల్ల గోల్పోయెను. బంధువులు వానిని వెళ్ళగొట్టిరి. వాడు భూమి దిరుగాడుచు నొక నాడొక సిద్ధాశ్రమమునకుఁ జనెను. అందు కపర్దియను యోగి వానికి కపాలముననున్న యన్నము పెట్టెను. అది పిశాచాన్నమని గ్రహించి వాడు గ్రహింపఁ డయ్యెను. అవ్వల కపర్ది యొక యక్షిణిని పిలిచెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁ డారాత్రి దానితో నుఖించెను. ప్రాతఃకాలము కాఁగానే యక్షిణి కైలాసమేగెను. యక్షిణి నడిబొసి విప్రుడు

యోగి దరికే తెంచెను. యోగియగు కన్దే యక్షిణీకర్షిణియను నొక విద్యను వాని కొసంగెను. నలుబదిహోజులు నిశీథమున నీటిలో నిలిచి యా మంత్రమును జపించెను. కాని యక్షిణి రాదయ్యెను. అందులకు వాడు యోగి యజ్ఞగోని మోహమును విడిచి యింటికేగి తల్లిదండ్రులను మ్రొక్కి రాత్రి యటనే యుండెను. పాత్రకాలమున సన్యాసివలె నయి తన వారు దుఃఖితులగుచుండగా వారికి విడిచి ప్రతిబోధి యను వాని వసమునకేగి వివ్వడియ్యెను. సంచాగ్ని మధ్యనుండు నిలిచి మరల నా మంత్రమును జపించెను. యోగినిమాత్రము రాదయ్యెను. అందులకు వాఁడెంతో చుఱించెను. ఇట్లు తెల్పి బేతాళుండు యక్షిణి రాకపోవుటకుఁ గారణము తెలుపఁగలవా? యన విక్రమార్కుండు రుద్రకింకరుండగు బేతాళునితో 'విప్ర! కర్మము మూండు తెఱంగులు. మనస్సుతో కలిపి చేసిన కర్మము పరలోకమునందు సుఖప్రదమగును. శరీరము, మాట కలిపి చేసిన కర్మము స్వల్పసిద్ధి నిచ్చును. అది యిహలోకముననే ఫలించును. పిండదేహము (స్థూలదేహము) చే జేసినది పరలోకమున ఫలించును, మనశ్శరీరముచేత చేసినది పరజన్మ మందు ఫలించును. మనోవాక్కాయములు మూండును జేర్చి చేసినది యిహజన్మమం దిప్పుడే ఫలించును. అది పరలోక మందుఁగూడ పరమసిద్ధినియఁగలదు. కావున సాధకులు త్రికరణ శుద్ధిగా నిక్కడనే కర్మ మాచరింపవలయును. వాడు వేఱు చిత్తముతో జేసెను గాన వేఱుజన్మమందే వానికి యక్షత్వము

గల్గును. అని సిద్ధాంతపరిచెను. బేతాళుండు విని పసిసన్న ముఖుండయ్యెను. బాగు బాగుని ప్రశంసించెను. మఱియు నొక్క యితిహాసమును పరీక్షార్థముగా విక్రమునికి వినిపించెను.

—♦ 18. మోహి నీ కుమారుని కథ —

బేతాళుం డిట్లనియె. సుదక్షుండనురాజు కంబళమును పురమందుండెను. అతడు న్యాయధర్మవరుడు, శూరుడు, దాత, శివభక్తుడు, వానిరాజ్యమునధనాధ్యక్షుడను కోమటియుండెను. వాని కూతురు 'ధనవతి' చాల చక్కనిది. ఆమెను గౌరవించుటకు వజిజబాలున కిచ్చి వివాహముచేసెను. వారికి 'మోహిని' యను పుత్రిక కలిగెను. ఆమెకుం బండ్రొండ్రు ప్రియమునఁ తండ్రి గతించెను. ధనవతి కూతురుతో సర్గరాత్రి పుట్టింటికి వెళ్లెను. న్యాయశర్మయను నొక ద్విజుండు బ్రహ్మస్వమును హతించి శూలమున కెక్కింపఁబడియుం జావడయ్యెను. హఠాత్తుగా కూతురుతో నాదారినే ఎచ్చుచున్న యావైశ్యస్త్రీ తన చేతితో వానిని స్పృశించెను. ఆతాకిడికి వాడు శూలము వందు కదలి మిక్కిలిబాధ నొంది రోదనము చేసెను. ఈరామ! హాకృష్ణ! ప్రద్యుమ్న! అనిరుద్ధ! యని మాటిమాటికి వాడు ఘోషపెట్టెను. ధనవతి విని నీ వెవ్వడవని జాలిగొని యడిగెను. నేనొక బ్రాహ్మణుండను. మూడురోజులయి యీ శూలమునఁ గుచ్చుచుండినాడను. నీ కూతురును నాకిత్తువేని కోటి బంగారము నిత్తును అనెను. ధనవతి విని యట్లే కూతురునిచ్చి వివాహము గావించెను. ఒక మఱి మొదలు బాలినధనము పెల్లగించి యింటికి కొనివచ్చెను మోహిని వానింగని నీవు

మృత్యుముఖమున నున్నావు. నాకుఁ గుమారుఁడైట్లు కల్గును? అనిన వాఁడు 'ఓహీ! నీకెపుడు కామవికారము కలుగునో యపు డొక విద్వాంసుని బ్రాధించి పుత్రీలాభమందుము' అని యాజ్ఞించి వాఁడు యమలోక మొందెను. నిత్యము నరక యాతన ననుభవించెను. మోహిని తల్లియింటవసించుచు యావనముగాగా, భర్తయ్యాజ్ఞను మనసునం దెంచుకొనుచు,

“కే భోగాశ్చ కిమాశ్చర్యం కోజాగర్తి శయీత కః

పాపో వ్యాధిశ్చ దుఃఖించ కుతోజాతం హృది స్థితమ్”

భోగము లేవి? ఆశ్చర్య మేది! ఎవఁడు మేల్కొనియున్న వాఁడు? ఎవఁడు నిద్రించినవాఁడు? పాపము, వ్యాధి, దుఃఖము, కామము నెట్లు పుట్టును? అను సర్థముగల యీ శ్లోకము నెల్ల బ్రాహ్మణులకు వినిపించి యడుగుచుండెను. కాని యొక్కఁడును సమాధాన మియలేకుండెను మేథావి యను నొక కాశ్మీర బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చెను. అతఁ డామెతో “మోహిని! సుందరి! వినుము. సుగంధము, స్త్రీ, వస్త్రము, గీతము, పానము, భోజనము, శయ్య, భూషణము, నని భోగ మెనిమిదివధములు (అష్ట భోగములు). దినదినము భూతములు (జీవులు) పుట్టుచున్నవి. గిట్టుచున్నవి. అట్టివానియందు మమకారము పెట్టుకొనుటయే వింతలకెల్ల వింత. ఎవడు వివేకియై ఘోరతమోరూపమయిన చీకటిలో కర్మసంగ్రహము చేయునో వాఁడు మేల్కొని యున్న వాఁడు సంసారమను కొండచిలువ నెరింగి యుదాసీనుఁడయి సమాధినిష్ఠను బొందినవాఁడు సుఖముగా నిద్రించిన వాఁడు. సంకల్పము వలనఁ గామము, కామమువలన లోభము,

లోభమువలన తృష్ణ జనించును. ఆ తృష్ణయే సరకప్రదము. ఎవడు జలప్రకృతి కలవాడై జన్మించుచో వాని శరీరమందు వ్యాధి జన్మించును రసవికారమే వ్యాధి. అది కర్మమయము. అమంగళము. అదే పాపము. రుద్రునివలన కాళియందు మోహము జనించెను. అదే లోక సంహారకము. రుద్రుడు సురపూజితయగు మహాదేవిని నుతించి మోహునికి భార్యగా మిథ్యాదృష్టి యనుదానిని సంపాదించెను. వారికి స్నేహమును బిడ్డ జన్మించెను. స్నేహము భార్య మమత. మఱి నామమతా స్నేహములకు శోక దుఃఖములు జన్మించెను. ఇది విని యాయంగన మూర్ఛవోయెను. మానవతుడు, శూరుడు, చాతుర్యము గలవాడు, అధికారి, గుణవంతుడు, సఖుడు, స్త్రీరక్షకుడు నయిన పురుషుడే స్త్రీని వశము చేసికొనఁ గలడు. అట్లు తెల్పి యా విప్రుడొకఁడు సంతతి నొసంగి యామెకడ నున్న బంగారముం గొనెను. ఒకనాడు శివుడు గర్భవతియగు మోహినికిఁ గలలోఁ గానిపించి చెప్పిన విధముగా, నుయ్యెలలో వేయి బంగారు నాణెముల నుంచి బాలు వందుఁ బరుండఁబెట్టి రాజద్వారము దుంచి తాను సుఖముగా నిద్రవోయెను. శివునిచే మేల్కొలువఁబడి రాజు హరదత్తుఁ డనువాడు పుత్రాశ్రియై శివప్రసాదముచే నా మోహిని కుదయించిన బాలకుని బడసెను. వాని జాతకర్మము గావించెను. దానములు చేసెను. తండ్రి గతింపగా నా రాజ్యమునకు మోహినీ కుమారుడే రాజయెన్యు. మఱియు నాతఁడు ఫల్గునదీతీరమునఁ దండ్రికి గయాశ్రాద్ధము నాచరించెను. అప్పుడు వానికి మూడుచేతులు వచ్చెను. దాని

కతఁ జాశ్చర్య ముండెను. ఇట్లు దెలిపి బేతాళుండు ఈ బాలుఁడు నైచిన పిండ మెవరికి ముట్టునో తెల్పుమన విక్రమానుకుండు విప్రుఁడు ద్రావ్యాధి. రాజు గురుతుల్యుఁడు. న్యాయశర్మయను దొంగకే యీ పిండము చెందుచు. వానిభార్య మోహిని ఆపిండ ప్రిభావముచే బ్రహ్మద్రావ్యపహర్తయగు ద్విజుఁడు నరకముం బాసి స్వర్గలోక ముండెను.

—: 19 రూపసేనునికథ :—

చిత్రకూటమున రూపసేనుఁడను రాజుండెను. ఒకప్పు డతడు వేటకుఁ బోయెను. మధ్యాహ్న వేళ నొకసరోవరతీరమున నొక మునికన్యను జూచెను. ఆబాలిక రూపయావనశాలిని. ఒక పద్మముతోటకు వెడకుచుండెను. ఒకరిచూపులోకరి చూపు లతో సరిదాకెను. అంతలో నాకన్యక తండ్రియగు ముని యచటి కేతెంచి యిద్దరిని గాంచెను. ఆబ్రాహ్మణుని దర్శన మగుటతోటనే నృపతికి జ్ఞానోదయ మయ్యెను. వినయావన తుండై ధర్మప్రశ్నము చేసెను. దయయే ధర్మపోషణము. అభయదానముకంటెమించినదిలేదు. దండనాహ్లాదంబింపినచో బూజ్యులయినవారిని బూజించుటవలని ఫలము కల్గును. గో బ్రాహ్మణులయెడ మిత్రభావము నిగ్రహానుగ్రహములందు నిష్పక్షపాతత్వము, దేవపూజయందు సత్యత్వము, గురుపూజ యందు ఇంద్రియనిగ్రహము, దానమునందు మృదుభావము, నింద్యకర్మమునందు సంతుష్టి (మోహప)వృత్తియందు తగు మాత్రముతోఁదృష్టిచెందుటయని భావము కానోపును) అనునవి యుత్తమ ధర్మము లని తెలిపి యాముని తనకుమారిక నారాజు

కొనంగి చనియెను. రాజాసుందరితో నవ్వనమం దొక మట్టి నీడను విశ్రమించెను. అంతట నొకరాక్షసుడు రాజభార్యను దినవలయునని వచ్చి రాజును లేపి బలియిమ్మని యాచించెను. రాజేడేండ్ల బాలకుని గొనివచ్చి బలియిత్తునని చెప్పి యింటి కేగెను. ఏగి, మంత్రిలతో సమాలోచనముసేసి యొక బ్రాహ్మణునికి లక్షసువర్ణముద్రల నొనంగి మధ్యముడగు కుమారుని దెచ్చి రాక్షసున కర్పించెను. బలియిచ్చు సమయమున బ్రాహ్మణబాలుడు మొదలనవ్వి పిమ్మట యేడ్చెను. బేతాళుండు విక్రమునిగని యాపిల్లవాడు తొలుత నవ్వుటకను బిమ్మట రోదనము చేయుటకను గారణ మేమని యడిగెను. విక్రమార్కుం డిట్లనియె. ఓయీ ! బ్రాహ్మణోత్తవ ! పెద్దవాడు తండ్రికిని, చిన్నవాడు తల్లికిని మిక్కిలి ముద్దుగూర్చువారని తాను మధ్యముడగుటచే నిం దెవ్వరికిని బట్టలేదని యెఱింగి రాజును శరణొందెను. రూపసేనుడు నిర్దయుండై తనభార్య క్షేమము నర్థించినవాడయ్యెను. వాడు ఖడ్గహస్తుడై బలియిచ్చుటకు సిద్ధమగుట చూచి బాలుడు తొలుత నవ్వెను. శివభక్తిచరుండైన నా శరీరము రాక్షసునిపాలయ్యె గదాయని రోదనమునరెచును.

— 20. సు వర్ణ ని క థ —

బేతాళుండు రాజునకు మఱియొక కథ చెప్పదొడంగెను. విశాలానగరమున విప్రులేశుండను రాజుండెను. అం దర్థ దత్తుండను వైశ్యుడు కూడ వసించుచుండెను. అతడు వ్యాపారమునం దభినివేశము గలవాడు. వాని కనంగమంజరి యను కన్యక జనించెను. ఆ సుందరిని దండ్రి సువర్ణుండను వైశ్య

బాలునకిచ్చి పరిణయము గావించెను ఒకమారు కమలమను గ్రామమునుండి సువర్ణుడు ద్వీపమున కేగెను. అందు ద్రీవ్యాజ్ఞ నకై చిరకాలము వసించెను. ఒక ద్విజోత్తముడు కమలా కరుడును వాఁడనంగమంజరి నివాసమున కొకానొక పనిమీద వచ్చెను. హేమంతఋతువున ననంగమంజరి కూతురు కామ కలిక స్నానార్థినియై యాచాయకు నచ్చిన దానింగని కమలా కరుడును మోహించెను. అదియును వాఁకొక సమయము సంకేతించి తెల్పెను. అది తెల్పిన యర్థరాత్రి సమయమునకు వాడు నిద్రావశుండై రాఁడయ్యెను. దైవికముగా నదివెంటనే మరణించెను. అవ్వలఁ గమలాకరుడు మెలకువగొని వచ్చెను. వాడును దనప్రియురాలి మరణముంగని తోడనే మృతినొందెను. సువర్ణుడువచ్చి తన భార్యకై మిగుల దుఃఖించెను. ఇట్లు తెలిపి బేతాళుండు నృపతింజూచి 'వికమేశ్వరా! ఇందరిలో నెవ్వరి ప్రేమగొప్పది?' అనిన నతఁ డిం దనంగమంజరిభర్త యగు సువర్ణుని స్నేహమే యుత్తమము. అనంగమంజరీ కమలాకరుల స్నేహవృత్తి మధ్యమము. ఆ పనిత ద్విజుని మీఁదివలపుచే స్వర్గమునందెను. బ్రహ్మమూర్తియగు బ్రాహ్మణుడు వైశ్యులకు మిగులఁ బూజనీయుడు. బ్రాహ్మణుఁ డా నుందరింబడయ నేరక హరినిధ్యానించుచు మరణించి స్వర్గమునందెను. సువర్ణుడు నా ప్రియురాలు బ్రహ్మ భక్తురాలయి నన్ను విడిచి స్వర్గము నందగల్గినదని సంతృప్తిపడి తాను నామె ననుగమించినవాడు. కావున వాని మనశ్శుద్ధియే యుత్తమమంటి నన బేతాళుండునుమోదించెను.

—: 21. విష్ణుస్వామి కుమారులకథ :—

జేతాళుం డిట్లనియె. జయస్థలమును పురమున వర్ధమానుఁ
డను రాజుండెను. వాని పురంబున నేదవేదాంత పారగుడగు
'విష్ణుస్వామి' యను పాఠుఁడు రాధాకృష్ణ భక్తుండు వసించెను.
వానికి నల్లురు కుమారులుండిరి. ద్యూతకర్ముడు, కులటుఁడు,
విషయి, నాస్తికుఁడు నని వారల పేరులు. ఒకప్పుడు వాండ్రందరు
దరిద్రులయిరి. వినయాన్వితులై వారు విష్ణుశర్మకు మొక్కి
మా యైశ్వర్య మేలవోయినది? తెల్పు మనిరి. జూదము, ధన
వ్యయమునకుఁ గారణము. పాపమూలము ఆపై నృభిచారబుద్ధి
గల్గును. దానివలన దొంగతనము, దానివలన నిర్దయత్వము
నేర్పడును. కావున తీర్థయాత్ర చేసిన నీ పాపము పోవునని
జూదరితోఁ దెల్పెను. వేశ్యాసంగమము మహాపాపము. నీ వది
విడిచి బ్రహ్మపరుండవై బ్రహ్మచర్యము పూనుమని జూరునితోఁ
దెల్పెను. మాంసము, మద్యము, పాపవృద్ధిచేయునవి అందుచే
జౌర్యము నీకు వచ్చినది. అదినుక హేతువు. అందుచే నీ వీశా
నుని, విష్ణుని, జిష్ణుని జగత్పతిని సేవించి నీద్రవ్య మాతనికి
నివేదించి యనుభవింపుమని చోరునితోఁ దెల్పెను. దేవనింద
మాని సర్వాభయమగు నాత్మ నాశ్రయింపుము. ఆయాత్మ
యొక్క శక్తిరూపమే చండిక. సర్వదేవతలు నాత్మయొక్క
యవయవరూపులు. ఈయంశమెఱింగి నీవు పాపశాంతికై వారిం
బూజింపుము. అని నాస్తికునికి బోధించెను. వా రాయువ దేశము
ననుసరించిరి. తీర్థాటనముల సేయుచు శివు నారాధించిరి. ఒక
యేడగుసరికి భవానీవతి ప్రసన్నుడై ప్రసన్నులయిన యా

విప్రబాలురకు 'సంజనః' యను విద్య ననుగ్రహించెను. వారది వడసి వనమునకుఁ జని దానిని పరీక్షింపఁదలచిరి. మొదటివాఁడు చనిపోయిన యొక పులియొక్క యెముకమీద మంత్రోదకముం జల్లెను. వెంటనే యది యెముకలగూడుగా నేర్పడెను. రెండవవాఁడు వ్యభిచారి దామీద నుదకముం జల్లగా రక్తముతోనిండిన మాంసమేర్పడెను. మూడవవాఁడు విషయి యల్ల మంత్రోదకముఁ జమ్మగా నది ప్రాణములం బొందెను. నాస్తికుఁ డది నిద్రాప్రచున్న దనుకొని జలమును జల్లగా నది తటాలున లేచి వారిపైబడి యందరిని దినివేసెను. బేతాళుం డిట్లుపలికి, యిందరిలో మూర్ఖుడెవ్వఁడు? తెల్పుమన విక్రమ భానుండు, పులిని లేపినవాఁ డిందరిలో మూర్ఖుడని నిశ్చయము సేసెను. బేతాళుండు సంతసించి మఱియు నిట్లనియె.

—♦ 22. బేతాళుని పూర్వవృత్తాంతము ♦—

గంగాయమునా సంగమస్థానమున బిల్వతియను నూర నేను బూర్వజన్మందు క్షత్రీసింహుడను రాజుయి యుంటిని. అందు వేదవేదాంగ పారగుడగు శంభుదత్తుడను శివభక్తుఁ డుండువాఁడు. వానికి లీలాధరుడను కుమారుడు. పెద్దవాఁడు విష్ణుభక్తుఁడు. బలశాలి. రెండవవాడు శాక్తుఁడు. వాని పేరు మోహనుం డందురు. క్షత్రీసింహుఁ డొకప్పుడు యజ్ఞార్థి యై శంభుదత్తు నాహ్వానించి యజమేధ మొనరింపించెను. శంభుదత్తుఁడు శివభక్తిపరాయణుండయి నాలుగు చక్రముల రచించి నడుమ కార్యసిద్ధికరముగ కలశ స్థాపనముసేసి సంస్కృతములు

రవ్యములునగు హవ్యములచే హోమము గావించెను. లీలా
 ధరుడు మరణోన్ముఖ మయిన మేకనుజూచి విష్ణుభక్తుండు
 కావున దయాళువై “ ఈ జీవహింసచే దారుణ చరకము గలు
 గును. భగవంతుడు సర్వేశ్వరుండు విష్ణువు హింసాయజ్ఞము
 నకు మెచ్చడు.” అనెను. అది మోహనుడు విని గట్టిగానవ్వి
 మెల్లగా నిట్లనియె అన్నా ! మున్ను సత్యయుగమునం దెల్ల
 బ్రాహ్మణులు యజ్ఞపరులు. అప్పు డజమేధము చేసి తీరనా
 నని శుశ్రీయున్నది. తిలాదులే అజముగా, తిలాదులనే హోమ
 ద్రవ్య మొనరించిరి. అప్పు డింద్రాదిదేవత లకుదెంచి యగ్ని
 గుండము నడుమ నిల్చి నీమతము నిష్ఫలము. అజమనగా భాగ
 మని వేదములు తెలుపు చున్నవి. కావున దానిచే యజ్ఞము
 చేయవలె ననిరి. ఆమాట విని మునులందరు నాశ్చర్య పడిరి.
 ఈ లోగా నచట పితృయోనియు నమావసువను వాడు
 విమానమెక్కివచ్చి మునులంగాంచి నిర్భయముగా ఛాగమేధ
 మునే చేయవలయు ననెను. వారటులే యాచరించి శుభమం
 దిరి. కావున నీవు నాతోఁ గూడ యజ్ఞము చేయు మనెను.
 లీలాధరు డుదారబుద్ధి యగువాడు కావున నామాట విని
 మోహనునింగని యిట్లనియె. త్రేతాయుగమునందు యజ్ఞము
 రజోగుణమయమయి నడచినది. కాని సత్యయుగము నందు
 (కృతయుగమం దన్న మాట) మాత్రము కేవలము హింసా
 రహితముగానే జరిగినది. అప్పుడు ధర్మము నాలుగు పాదముల
 నొప్పెను. అప్పుడు రక్త మాంసాదులచే గాక కేవలము హవ్య
 మాత్రముచే దేవతలు తృప్తి నందింపఁ బడిరి. అనిన నీ మాట

లను విని క్షత్రసింహుఁడు భయభ్రాంతియై యున్న (మేకను)
 భాగమును నదిలివేసి పండ్లు మొదలయిన వానిచేఁ బూర్ణా
 హుతి సడిపించెను. అంతట తామసీశక్తి కోధమూర్ఛితయై
 చెలకేగి నరనాఠి సమన్వితమాగ నా సగరమెల్ల దహించెను.
 శింభుదత్తుం డను నా శిష్యుఁడు మహా మాయా ప్రభావ
 ముచేఁ బిచ్చియైతి దేహమువాసి స్వర్గ మందెను. లీలాధ
 రుఁడు పదిమంది కుమారులను బోషించుకొనుచుఁ బద్మపుర
 మున వారి కధ్యయనము చెప్పకొనెను. క్షత్రసింహుఁడు మో
 హనుని దరికేగి దేవమాత యనుగ్రహము లభింపఁజేయుమని
 కోరెను. మోహనుఁ డిట్లనియె. బ్రహ్మబీజ మంత్రజపముచే
 బ్రాహ్మేశక్తి నందెను. అట్టి బ్రాహ్మేశక్తి మహావీరయు
 నగు నాతల్లికి నమస్కారము. విష్ణువు సప్తశతని జపించి వైష్ణవీ
 శక్తిని బడసెను. అట్టి మహాలక్ష్మికి నా తల్లికి నీకు నమస్కా
 రము. ఏ తల్లికి పరమపురుషార్థ సిరియయగు ప్రణవరూపశక్తి
 కుమార్తెయో అట్టి నా తల్లికి ప్రణవరూపిణికి నమస్కారము.
 ఈ దృశ్యమెల్ల యేతల్లిచే జనింపఁజేయఁబడునో, పాలింపఁ
 బడునో యే యమ్మ తనువున నీవిశ్వమెల్ల యుండునో యా
 యమ్మకు నమస్కారము. శచి, సిద్ధి, మృత్యువు, ప్రభ, గీ
 ర్వాణి, నీ పైనికులు, స్వాహ, నిర్ముతి, రాత్రి, బుద్ధి భుక్తి
 నీయం దుద్భవించినవి. నీవు లోకపాలినియు. లోకమాతవు.
 నీకు నమస్కారము. తృప్తి, తృప్తి, రతి, నీతి, హింస, క్షాంతి,
 మతి, గతి, నింద, స్తుతి, ఈర్ష్య, లజ్జ నీవే. అట్టి నీకు నమస్కరములు.
 అని యీ యంబాష్టకముఁ జపించి తత్ప్రభావముచే క్షత్రసిం

హుండు శివలోక నుండెను. అతఁడే బేతాళుం డను పేర జన్మించెను. ఆ బేతాళుండనే నేను. అందుచే నో విక్రమాదిత్య చక్రవర్తి ! సనాతనియగు దుర్గను నీవు భజింపుము. నేను శివాజ్ఞచే నీ సమీపమునకు వచ్చితిని. ప్రక్షోత్తరములచే నేను తస్మాద బరీక్షించితిని. నీ భుజములం దధిష్ఠించి నేనుండును. కాన సర్వ శత్రువులను సంహరింపుము. సర్వ పురములు, వివిధ క్షేత్రములు చోరులచే నష్టములయి యున్నవి. శాస్త్రాధారముగ మరల స్థాపనము సేయుము ప్రతిజ్ఞ సేయుము. ఏ రాజు నష్టములయిన సర్వ తీర్థములను పునరుద్ధరించునో, యట్టి విక్రమారుఁడవగు నీ పరిపాలన కాలము వచ్చినది. †

సూతాదులు వైమిశారణ్య వాసులగు మహామునులు విశాలకువచ్చి చక్రవర్తి నివాసులయి పురాణ శ్రవణ కుతూహలు లయ్యెదరు. అని పలికి బేతాళుం డక్కడనే యంతర్ధానమందెను. విక్రమాదిత్యుండు పరమానంద భరితుం డయ్యెను. అందుచే ‘మునిశ్రేష్ఠులార ! మీ రందరు సంధ్యాసమయ మయ్యెనని యెఱింగి శివుని సర్వేశుని ధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠులై భజింపుడు’ అని సూతుండు శౌనకాదులకుఁ దెలిపెను.

† “ యోస్త్వప స్సర్వ తీర్థాని పునరుద్ధరయిష్యతి
సహి మాతే స్థాపితం సర్వం విపరీతం కరిష్యతి
విక్రమాఖ్యాన కాలోఽయం పునర్ధర్మం కరోతి హి
ద్వాదశాబ్దశతం వన్తం ద్వాపహోహి ప్రవర్తతే
తదంతే భవి కృష్ణాంశో భవిష్యతి మహాబలీ
కలే రుద్ధరజార్ధాయ స్తేచ్ఛవంశ వివృద్ధయే.

ప్రతిసర్గ. ప. 28 ఆధ్యా. 38—35 శ్లో.

ఇటువై నీ శ్లోకము లున్నవి. భావము సరిగా సమన్వయ మగుటలేదు.

—† 23. విక్రమాదిత్యుని నిర్యాణము —†

అ. వ్యాసభగవాను లిట్లనిరి. విశాలానగరమందున్న యాచును లీ కథ విని కేదారకుండమున స్నానములుచేసి శివునిబూజించి సమాధినిష్ఠులై యొకసంవత్సరము గడిసిరి. విక్రమాదిత్యుడు వారికి నమస్కరించి స్తుతించెను. అట్లుండి యా ఋషులు సూతునికడకేగి 'నీవుచెప్పిన విక్రమాదిత్యుడు వచ్చినాడు. ఇడుగో! ఈతనిచే నశ్వమేధము చేయింతుము. నీవు మాకాజ్ఞయిచ్చి చక్రతీర్థమునఁ దివ్యమానుము' అనిన విని సూతుండట్లే యశ్వమేధ మారంభింప జేసెను. యజ్ఞశ్వము తూర్పున కపిలస్థానము వరకును దక్షిణమున సేతువుదాకను పడమర సింధునది వరకును నుత్తరమున బదరి కావనము దను కను వెళ్ళినది. అక్కడనుండి క్షిప్రానదికిఁబోయి శరీరము నగ్ని యందువిడిచి స్వర్గమున కేగెను. అయ్యెడ దేవతలు భార్యలతో నృపుని యజ్ఞమునకు వచ్చియుండిరి. కాని యందుఁ జంద్రుఁడు మాత్రము రాఁడాయెను. రాజు మనస్సు చిన్నవోయెను. యజ్ఞ సమాప్తి కాఁగా బేతాళునితోడఁ గూడి యెన్నో దానములుసేసి విక్రమాదిత్యుడు చంద్రబోకమున కేగెను. చంద్రుఁడు సంతోషుఁడయ్యెను. మఱియు నాతఁడు 'రాజా! భూమిపై భయంక రుడైన కలివచ్చి యాకరిమించి యున్నాడు. కాన నే నా లోకమునకు నీ యజ్ఞమునకు నీవు పిలిచినచు రాకుంటిని.' అని తెల్పి యమృతోదకమును రాజునకొసంగియంతర్ధానుడయ్యెను. అయ్యెడ నింద్రుఁడు బ్రాహ్మణవేషియై వచ్చి యాయమృత మును దనకిమ్మని విక్రముని యాచించెను. అతఁడది శకునిన

కొనంగెను. ఇందుడు స్వర్గమునకు వెళ్ళిపోయెను. ఆ యిచ్చిన సుకృతముచే రాజునకు లక్షసంవత్సరము లాయుర్దాయము సిద్ధించెను. ఆ సమయమున జయంతు డను ద్విజుడు తపస్సు చేసి యిందునివలన నీ చెప్పిన ఫలము సాధించి యింటికి వెళ్లెను. మఱియు నా జయంతుడు భర్తృహరికి లక్ష బంగారమున కాఫల మమ్మెను. భర్తృహరి యాసిద్ధి ననుభవించి యోగరూఢుడై వనమున కేగెను. విక్రమాదిత్యుడు నిష్కంటకమైన రాజ్యభోగము ననుభవించి నూరేండ్లు పాలించి స్వర్గ మందెను. శౌనకాది మహర్షులు రాజు స్వర్గగమనవార్త విని సూతునికడ కేగి మ్రొక్కి పుణ్యసారమగు విషయము తెలుపు మన నతడు వారికి బురాణము నైదులక్షల శ్లోకముల గ్రంథ మును నూరేండ్లు వినిపించెను. వా రానంద భరితులై తమదారిం జనిరి.

—: 24. సత్యనారాయణ వ్రతకథ :—

అ. నైమిశారణ్య వాసులయిన ఋషులు పౌరాణికుం డగు సూతు నడుగగా చతుర్వ్యగములందుఁ బూజనీయుడు సత్యనారాయణస్వామియని తెలిపి సత్యనారాయణ వ్రతకథ నతడు ఋషిమండలికిఁ దెలిపెను. అది యైవధ్యాయము లున్నది. (ఇది సుప్రసిద్ధముగాన యిందు దెనిగింపక విడిచితిని)

— 30. చంద్ర గుప్తుః కు —

ఋషు లడుగ నూతనం డిట్లు తెలుపఁ దొడంగెను. కలియుగమునఁ బితృశర్మయను బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. అతఁడు కలిలో దంభులు పాపండులకూడ సన్యాస వేషధారులగు చున్నారు. వానప్రస్థ ధర్మము కలిలో లేదు. బ్రహ్మచర్య మచ్చటచ్చట గనిపించును. గార్హస్థ్యమే యుత్తమ ధర్మమట్లున్నది యని మహాకాళిని స్తుతించి యామె యనుగ్రహాలభ్యయైన బ్రహ్మచారిని యను కన్యను వివాహమాడెను. ఆమె యందతనికి చతుర్వేదాధికారులగు నల్లరు కుమారులు గల్గిరి. ఋగ్వేదాధికారి వ్యాడి యనువాఁడు. అతఁడు న్యాయశాస్త్ర పండితుఁడు. యజుర్వేదాధికారి మీమాంసాపండితుఁడు. సామాధికారి పాణిని. అతఁడు వ్యాకరణ పండితుఁడు. వరరుచి యను కుమారుఁ డధర్వణాధికారి. వారు మగధరాజగు చంద్ర గుప్తుని సభలోని కేగిరి. రాజు బ్రహ్మచర్య మన్నిటి కంటె నుత్తమమా ! యని ప్రశ్నించెను. వ్యాడి బ్రహ్మచారి సర్వోత్తముఁడు. అతఁడు స్తుతితత్పరుండై దేవతానుగ్రహము సంపాదించు ననెను. (ఋగ్వేదాధికారి కాన, ఋగ్వేదము దేవతా స్తుతి రూపమని యున్నది కాన, అతఁడు స్తుతిని బ్రశంసించెను. మీమాంసకుఁడు 'రాజా ! దేవతలను గూర్చి యజ్ఞములు చేసిన యాతఁడే బ్రహ్మచారి. అతఁడు దేవతలను గర్మము జేసి తృప్తి పరుపవలెను. హోమము తర్పణము చేసి దేవతా వ్రసాదము పొందవలెను. అదే నిజమైన బ్రహ్మచర్యమగుననెను.

అంతటఁ బాశిప 'చంద్రగుప్త మహారాజా ! శుద్ధశబ్దమయము
 లైన మూఁడు స్వరములచేతను (ఉదాత్తానుదాత్తస్వరితములు)
 అష్టాధ్యాయ స్కూత పరసము చేతను, లింగ భాతు గణములు
 వర్ణించుటచేతను నెవ్వఁడు భగవదారాధనము (యజ్ఞము)
 చేయునో యతఁడు పరబ్రహ్మము నందును.' అంతట వరరుచి
 'ఓ మగధేశ్వరా ! యజ్ఞోపవీతము వేసికొని (ఉపనయము చేసి
 కొని యన్నమాట) గురుకులమున వసించుచు దండము ధరించి,
 గోళ్లు జుట్టును బెంచుకొని భిక్షార్థియై వేదతత్పరుడై గురు
 నాజ్ఞావశుడై చరించినవాడే బ్రహ్మచారి. అదే బ్రహ్మచర్య
 మనెను. వారిమాటలు విని వారి తండ్రి పితృశర్మ, గృహస్థుగ
 నుండి పితృదేవాతిథి తృప్తిచేయుచు, ఋతు కాలమున మాత్రము
 స్త్రీని సేవించుచు వర్తించువాడు నిజమైన బ్రహ్మచారి
 యనెను. రాజు పితృశర్మవాక్యము విని "ద్విజోత్తమ ! మీరు
 తెల్పినదే నాకు నచ్చినది. ఈ పాడు కలిలో నింతకంటె నుత్తమ
 సిద్ధాంతము లేనేలేదు' అని యాతనికి మొక్కి యాతఁడే గురువని
 యెంచుకొని యుపాసించి చంద్రగుప్తుఁడు ధన్యుడై స్వర్లోక
 మందెను. పితృశర్మగూడ దామోదరుని ధ్యానించి హిమా
 లయమున కేగి యోగనిష్ఠఁబూనెను.

—: 31 అ. మానసతీర్థ ప్రశంస :—

ఋషులు కలిలో నేది యుత్తమతీర్థము ? ఏది యుత్తమ
 దానము ! తెలుపుచున సూతుఁ డిట్లుంటె. పాణిని సామ
 వేదాధి కారి. అతఁడు కణభుక్కును పండితుని శిష్యులచే నోడింపఁ
 బడెను. (కణభుజ్జితము న్యాయశాస్త్రము) అందులకు పాణిని

సిగ్గుపడి తీర్థాంతరమునఁగి స్నానముచేసి పితృదేవతర్పణముచేసి
 కేదారమునందలి యుదకము గోల్పి, శివధ్యాన పరుండయ్యెను.
 ఆకులుదిని యేడురోజులుండి యామీద జలభక్షణముచేసెను.
 అట్లు షదిరోజులుండి వాయుభక్షణ మారంభించెను. ఇరువది
 యెనిమిదవరోజున రుద్రుఁడు సాక్షాత్కరించి వరము కోరు
 కొమ్మనెను. ఆ యన్యుతోపమానమైన పలుకు విని గద్గద
 కంఠుడై సర్వేశుని సర్వశాంతిని నిజానల్లభు నిట్లు స్తుతించెను.

—: 32 పాణిని కృతశివస్తుతి :—

సో! నమో రుద్రాయ మహాతే సర్వేశాయ హితైషిణే
 నందీశస్థాయ దేవాయ విద్యాభయకరాయచ
 పాపాంతకాయ భర్తాయ నమోఽనంతాయ వేదసే!
 నమో మాయాహరేశాయ నమస్తే లోకశంకర!
 యదివ్రసన్నో దేవేశ! విద్యామూలప్రదోభవ!
 పరం తీర్థంహిమే దేహి ద్వేమాతుర పిత ర్నమః

ఇట్లు స్తుతింపఁ బాణినిస్తుతి విని మహాదేవుఁడు శంకరుఁ
 డతని సర్వవర్ణ మయములగు ‘అశ్విక్షణ’ అను మంగళప్రారంభ
 ముగల సూక్తిముల నాతనికి దయచేసెను. రాగద్వేషములను
 మలమును హరించునట్టియు, సత్యమను జలముగలదియు నగు
 జ్ఞానహృదయము మానసతీర్థము. ఆ తీర్థమును సేవించిన సర్వ
 తీర్థఫలము లభించును. బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునకు మానస
 తీర్థమే యుత్తమము. పాణిని! నీకది యనుగ్రహించుచున్నాను.
 దాన సర్వథా కృతకృత్యుండవుగమ్ము. అని తెలిపి శివుం డంతర్వి

తుండయ్యెను. పాణిని గృహమున కేతెంచెను. మఱియు నా పాణిని సూత్రపాతమును ధాతుపాతమును, గుణపాతము నొనరించి లింగసూత్రమును చించి పరమ సర్వాణము నందెను. కావున నో భార్గవ శ్రేష్ఠ! నీవు మానసతీర్థసేవ యొనరింపుము. సర్వతీర్థములు నుగు లింగ ములనుండియే సర్గమించినది. అట్టి తీర్థ మీమాకు లేదు. మునిది కొకటి గల్గఁబోదు.

—: 32 చ. బోవదేవుడు - భాగవత ప్రశంస :—

సూతుండిట్లనియె. భోకామరియగు పట్టణమున బోవదేవుడను విప్రుడు నేదవేదాంగ పారిగుడు కలఁడు. అతఁడు కృష్ణభక్తుడు. గోవుగోషీ విషేవితమగు బృందావనమున కేగి యాతఁడు దేవదేవుడగు జనార్దనుని మఁసులో బూజించెను. ఒక సంవత్సరమున నచ్యుతుడు దయచూసి యత్తమ జ్ఞాన మొసంగెను. ఆజ్ఞానముచే నతని హృదయమున ‘భాగవతకథ’ స్ఫురించెను. శ్రీ శుకులు పరీక్షితున కే కథను దెల్పిరో మోక్ష మూర్తియగు నా కథనే యతఁడు వర్ణించెను. అది పూర్తియై నంతట జనార్దనుండు వ్రత్యక్షమయి మధురముగ వరము కోరుకొమ్మని పలుకరించెను. “భోకామగ్రీహకారక! హరి! నీవు విశ్వమయుడవు. నీ నామము నుచ్చరించిన మాత్రమున లోకులు తరింతురు. కలిలో నింతకు మించినదిలేదు. నీ యనుగ్రహమున వ్యాసులు రచించిన భాగవతముయొక్క మాహాత్మ్యము నాకుఁ దెల్పుము. అదే నాకు వరము. అదే యనుగ్రహము. అని బోవదేవుడు విన్నవించెను. మున్ను భవానీ

శంకరులు ప్రసంగము చేసికొనుచు నర్హాహ విభాసమున భాగవ
తము పఠించుటకంటె సుత్తర భర్తయు లేడని సిద్ధాంతీకరించిరి.
పార్వతి చండిత గజేశ గజేశునిమీసెను గుహుని రక్షణమున
యోగించి శంకరునికలన భాగవతము నేడు రోజులలో నిష్ఠ
తో వినెను. శంకరుడు కనుబుచ్చుచున్న వర్ణించు చుండెను.
నినిమిదపదిసమున గన్నులు తెరిచిన భూ భాగ్యతిని వ్రాసెను
రాత్రెయుండెను. భగవంతుడా మెను నెత్తా పిరి 'దేవి! నీవెంత
నటకు వింటివి?' అని యడిగిన నామె 'అప్పుత వాధనముదాక
వింటిననెను. ఆ సమీపమున నొజ్జులనున్న శుభండు చిరంజీవి
యయ్యెను. పార్వతియే యా పండు సుందరుని నట సంగీంచు
చుండెను. అతడు శివసదనమందుండి శివభ్యాస నిష్కారిష్టంజై
యున్నవాడు. అతడు కేవలశివానుగ్రహము చేతకే భాగవత
మును బడసినాడు. నీవు విక్రమానుగని తఃశ్రియగు గంధర్వ
సేనునకు నర్మదానదీరమున నీ పరమమంగళ కథను వినిసింపుము.
'హరిమహిమ దానముసేయుటకంటె సుత్తరదానము లేదు.
ఉత్తమ పాత్రుడు విష్ణుభక్తుడు. ఆకలి గొన్నవాని కన్నము
పెట్టుటయు నిదియు సమములు.' అని పలికి హరియంతర్ధాన
మందెను.

—: 33, 34, అ. దే వీ మ హి మ :—

వేదపాఠము వాచనికమైన కర్మము. వేదములు
బహులములు. సర్వ వేదములు పఠనముచేసినఫలము దేవవలనఁ
గల్గును? తెలుపు మని ఋషులు ప్రశ్నింపగా సూతుండిట్లనియె.
విక్రమాదిత్యుని రాజ్యమున వ్యాధకర్మండనువా డుండెను.

వాడు బ్రాహ్మణస్త్రీకి నూదునివలన జన్మించినాడు. త్రిపాసి
యను వానిభార్య కామినియనునది యొక కట్టలవ్యాపారము
చేయు నివాసునిగని మోహించి వానివలన నొక కుమారుని
గనెను. వాడు వ్యాధుడయ్యెను. త్రిపాతి భార్యను వాని
కొడుకును నిల్లు నెడలగొట్టి బ్రహ్మచర్యవ్రతమాని చండికా
పారాయణము చేయుచుండెను. అందుచే నతడు జీవన్ముక్తు
డయ్యెను. తల్లియుం గొడుకును వ్యాధునియింట నసించి ఒహు
నీచవృత్తి చేసికొని జీవిండుచుండిరి. ఒకప్పుడు దానికొడుకు
బ్రాహ్మణులు చెప్పుకొనుచుండగా తన తల్లిదండ్రుల మొదటి
కథ వాడు వినుట తటస్థించెను. దేవినామము వానికి విసంబడెను.
ఆ పుణ్యముచే వానికి ఖిన్నుత్వము కలెను. తనయొద్దనున్న దొంగ
సొమ్మెల్ల త్రిపాతికిచ్చి శిష్యుడై దేవయంతమును జరించెను.
ఆ ప్రభావముచే వాడు పాపము వాసెను. అంతేదేర్లు
కాశీపురమున నన్నపూర్ణుని భజించెను. అన్నపూర్ణాష్టకము
పఠించెను. ఒకనాడు స్వప్నమున దేవి దర్శనమిచ్చి వానికి
'ఋగ్వేదయ' మరుగ్రహించెను. ఆవిద్యాప్రభావముచే వాడు
వికారిముని యజ్ఞమున నధ్వర్యుడై తుదకు యోగమునంది పరమ
గతి నందెను. ఇట్లే యజ్ఞయనియం దొకహింసాపరుడు మహా
లక్ష్మి నర్పించి యుత్తమగతి నందెను. (నూ. 34 అ)

—: 35 అ. పతంజలి చరిత్ర :—

చిత్రకూటగిరిపై పతంజలియను పండితుండుండెను.
అతడు వేదవేదాంగములను గీతాశాస్త్రమును దెలిసినవాడు.
విష్ణుధర్మము భాష్యకర్త. అతనికి కాశీ పండితుడగు కాత్యాయ

యనునితో వాడము నచ్చెను. కాత్యాయనుడు దేవీభక్తుడు
కావున పతంజలి దేవిని స్తుతించెను.

శ్లో! 'సమోదేన్ద్రై మహామూర్త్యై సర్వమూర్త్యై సమోనమః
శివాయై సర్వమాంగల్యై విష్ణుమాయే చ తే నమః
త్వమేవశ్రేష్ఠా బుద్ధి స్త్వం మేధా విశ్వా శివంకరీ!
శాంతి ర్వాణీ త్వ మేవాసి వారాయణి సమోనమః.

ఇట్లు చేసి స్తుతి శరీరవాణి 'ఓ విష్ణు! శేష్! నాచరిత్రము
పారాయణము చేయుము. దాన నీకు జ్ఞానోదయ మగును.
కాత్యాయనుని జయంపఁగలవు. అని వినిపించెను. అట్లేయూ
దేవి సర్పించిన మహిమచే నతఁడు శత్రుసంహారుని గెలిచెను.
మఱియు మహాభావ్యమును రచింపఁగల్గెను.

ఇది ద్వితీయ ఖండము

ప్రతిసర్గపర్వము - తృతీయఖండము (చతుర్వ్యుగ ఖండము)

—: 1 అ. పాండవుల యుత్తర జన్మములు :—

నూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె. భవిష్య మహాకల్ప
మున నిరువది యేసిమిదవ ద్వాపరముచివర కురుక్షేత్రసంగ్రా
మము జరిగెను. కౌరవు లోడిపోయిరి. పదు నెనిమిదవ రోజున
పాండవులు జయించిరి. భగవంతుడగు శ్రీ కృష్ణుడు సంగ్రా
మము తుదిదినము సాయంకాలము కాలగతిని గుర్తించి శివుని
యోగరూపుని సన్మాతనుని వినుతించెను.

—: కృష్ణ కృత శివ స్తుతి :—

“నమః శాంతాయ రుద్రాయ హితేశాయ కవర్దినే
కాలకర్త్రే జగద్భర్త్రే పాపహర్త్రే నమోనమః
పాండవా నీక్ష భగవ న్మద్భక్తాః సూతభీరుకాన్”

ఈ స్తుతి విని రుద్రుడు నంది వాహనమునెక్కి శూలము దాల్చి పాండవ శిబిసంరక్షణము చేయ నేతెంచెను. కృష్ణుడు గజనగరమునకు వెళ్ళిపోయెను. పాండవులు సరస్వతీ తీరమున వసించిరి. రాత్రి దాని (అశ్వత్థామ) కుంతిభోజుడు కృపా చార్యుడును ఫచ్చి రుద్రుని స్తుతించిరి. రుద్రుడు వారికి మార్గ మిచ్చెను. అశ్వత్థామ శివుడు తనకిచ్చిన ఖడ్గముచే దృష్టద్యు మ్నాదుల నుపపాండవులను సంహరించెను. అంతట భీమా దులువిని యీ ప్రలయమునకుఁ గారణము శివుడు కారణముని యతనిపై దండెత్తిరి. వారు విసరినయోయుధములు రుద్రుని శరీరము నందు లయమయ్యెను. అంతట వారు వింతపడి పిడికిలిపోటుల నతని నలయింపఁ దొడగిరి. అప్పుడు రుద్రుడు “ఓరీ మీకు కృష్ణభక్తులు. మీ మ్మిప్పుడు చంపఁగల్గియు కృష్ణభక్తులగుటచే నేను రక్షింపవలసి యున్నది. కాన పునర్జన్మమెత్తి యీ నేరము ననుభవించుదుగాక!” అని వారిని శపించెను. అంతట భీమాదులు హరిని శరణొంది యతనితోఁ గూడ రుద్రుని స్తుతించిరి. శివుడు సాక్షాత్కరించి వరము కోరుకొనుఁ డనెను. కృష్ణుడు స్వామీ! ఇంతకుమున్ను ఏరువిసరిన యోయుధములు నీ శరీరమున లయించినవి. అవి మఱి వారికి దయసేయుము. అన నతఁ డనుగ్రహించెను. మఱియు నేను ద్వరపడి నీ భక్తులను

శశించితిహి. అనునను నా మాట వ్యర్థముకాదు. యుధిష్ఠిరుడు
 వత్సరాజుని కుమారుడై జన్మించు గలడు. 'బలభాసి' యని
 పేరొందును. అతడు శిశిషమను పురమేలును. భీముడు
 స్నేహ్యుడై జన్మించును. వాసిపేరు 'వీరబుడు' అని కలుగును.
 వనరసాధిపుర డగును. పరిమలు డనువాసి కుమారుడై
 యుద్ధనుడు పుట్టును. బౌద్ధానందు డనబడును. సకలుడు
 కాన్య కుబ్జమున రత్నభాను కుమారుడయి పుట్టి లక్ష్మ
 బుడను పేరొందును. సహదేవుడు భీష్మసింహుని సుతుఁ
 డయి దేవసింహు డని పేరు పొందును. ధృతరాష్ట్రుని యంశము
 అజమేరపురమున వృధివీరాజును పేర జన్మించును. వానికి
 గుమార్తెయయి ద్రావిది పుట్టును. ఆమె 'వేల' యని
 పేరొందును. కర్ణుడు తారకు డగును. రక్తబీజుడు రుద్రుఁ
 డగును. కురుపాండవవర్గములవారు వీరాధిపతులై జన్మింతురు.
 అనిన విని కృష్ణుడు "నేను శక్తిగా నవతరించి మహావతి
 యను పురమునం దుండి వారల రక్షింతును. నా భాగమయి
 దేశరాజు రాజకుమారుడు జన్మించును. జయసింహుఁ డని
 యతని నందురు. అల్పాదు డనువాడు నాయంశమయి యగ్ని
 వంశ రాజులను సంహరించును." అనిన విని రుద్రుఁ డంత
 ర్థాన మయ్యెను.

2 అ: పాండవులు పుత్రశోకార్తులయి పేతకృత్యములు
 నిర్వర్తించి భీష్ముని సన్నిధానమున కేగిరి. అతనివలన రాజ
 ధర్మములను మోక్ష ధర్మములను బ్రశ్నించి తెలిసికొనిరి.
 మఱియు నశ్వమేధములు చేసి ముప్పది యారేండ్లు పాలించి

స్వర్గమందిరి. వారి యంశములు కలిధర్మము వృద్ధి నొందిన తఱిని వేటువేటు రూపముల నవలెరించుచు. అని యింతవరకుఁ దెలిపి వ్యాసభగవానులు చక్రతీర్థమున యోగనిద్రావశులయిరి. మునులును యోగసమాధి కంగీకరించి పండ్రెండు వందల యేండ్లు గడువగా వజ్రుల లేచి దేవభూతమందు స్నాన సంభ్యాదులు నిర్వర్తించుకొని సూతుని సన్నిధి కేగి సంభాషణ మారంభించిరి. వారికి సూతుండిట్లు తెలుపందొడంగెను.

—: శాలివాహనుడు :—

విక్రమరాజ్యకాలము శివాజ్ఞ చే ద్వాపరయుగ ధర్మములుకలిగి నడచెను. * విక్రమాంకుడు స్వర్గస్థుడైనంతల నాతని రాజ్యము భిన్న భిన్నమై పదునెనిమిది రాష్ట్రములయి పదునెనిమిదిమంది రాజులు పాలకులైరి. పడమట సింధునది వరకు, దక్షిణమున సేతువువరకు, ఉత్తరమున బదరీక్షేత్రము దనుకను, తూర్పున కపిలాంతకముదాకను వ్యాపించి పదునెనిమిది రాష్ట్రములందెను వానిపేరులు ఇంద్రాప్రస్థము, పాంచాలము, (పంజాబు) పశుక్షేత్రము, కాశీలము, (అస్సామముకు పడమర) అంతర్వేది, వశిష్ఠి (ఘృందావనప్రాంతము), అజమేరము (అజ్ మీర్), మరుధన్వము, (రాజపుటానా), గూర్జరము, (గుజరాత్ మహారాష్ట్రము, ద్రావిడము, కలింగకము, ఆవంత్యము, ఉడుపము (ఉత్తిపప్రాంతము, కర్ణాటకము, వంగము (బెంగాలు),

* విక్రమాంకుడు క్రీ.శ. 8120 లో స్వర్గస్థుడయ్యెను. 8179 లో అతని మనుమడు శాలివాహనుడు వచ్చినాడు.

గొడము, మాగధము, (బీహారు) కౌసలము, (హిమాలయము నకు దక్షిణముగా నానుకొని యున్నది). వానికి రాజులు వేరు వేరుగా నుండిరి అందు నానా భాషలు, నానా ధర్మభోధకములుగా నుండెను. ఇట్లొక నూరేండ్లు జరిగిన తరువాత శకులు మొదలగు మేచ్చులు భా:తభూమిలో * ధర్మము నాశనమయ్యెనని తెలిసికొని సింధునదికి దాటి గుంపులుగుంపులుగా నార్యదేశమునకు వచ్చిరి. హిమవత్పర్వతము లోయనుండి సింధునదీ మార్గముచుండి వారు వచ్చినారు. వారార్యుల జయించి బహు ధనములను దోచుకొని తమ దేశమునకుఁ బోయిరి. మరియు నార్యరాజుల భార్యలను దొంగిలించుకొని పోయిరి. విక్రమాదిత్యుని మునిమనుషుడు శాలివాహనుఁడు పితృరాజ్యమునకుఁ బాలకుఁ డయ్యెను. అతఁడు చీనా, తిబ్బిరి దేశస్థులగు శకులను, బాక్తీకులను (హిమాలయమున కుత్తరమున 'బాక్' అని నేడు పిలువబడు దేశమువారు) కామరూపులను (అస్సామువాఁని) రోమకులను (సింధునదికి పడమటనుండు రోమక దేశవాసులను) వీరికే రామకులనియు పేరున్నది. శతులయిన ఖురజులను (కురాసా దేశమువారు. కురాసా అనునది పశ్చిమాసియా గోనున్నది) గూడ జయించి వారు కొల్లగొట్టుకొనిపోయిన ధన సంపదలన్నిటిని మఱల భారతదేశమునకుఁ దరలించుకొనవచ్చెను. అతఁడే మేచ్చు

---

* భారత భూమిలో వైదిక ధర్మనాశన మెప్పుడగునా యని కనిపెట్టి చూచి అదియయిన సమయములో వచ్చిపడి యీ దేశమును విదేశీయు లాక్రమించుకొను చుండిరి. నాటికిని నేటికిని యిదేపని జరుగుచున్నది.

దేశమునకు నార్యదేశమునకు హస్త లేర్పటమైనది. అతని నిర్ణయము ననుసరించియే సింధునకుఁ గూర్పున నున్న యాస్థానము 'సింధుస్థానము' అనియు, సింధునకుఁ బశ్చిమభాగము స్టేచ్చ స్థానము' అనియుఁ జేరబడినది. సింధుస్థానమును సంస్కృత శబ్దమే ప్రాకృతభాషలో మందుస్థానమును రూపము పొందినది.

ప్రతిసర్వపర్వము 3 వ ఖండము - 2 వ అధ్యాయము, 20 వ శ్లోకము నుండి యీ కథ మూలముబోధమైనది. ఇది సుతంత్రముగా కీర్తనమగుచు వ్రాయబడినది. కీర్తనమతస్థులవలె తమవని ప్రమాణమునపై వీనిని పురాణములోఁ జేర్చియుండురని యిది పూర్తిగాఁ బ్రక్షిప్తమని వాదించియున్నది. ఆకథ యిట్లున్నది.

ఒకప్పుడు శకాశకుండి (శాలివాహనుని కేరనే శాలివాహనుల కళ మేర్పడినది. కాన యితనికి శకాశకుండిను చేరుకొన్నది. శకులకు రాదు' అని మాత్రము కాదు) హిమవంతమున కేగెను. అచట హూణరాజ్యమునకు నడుమ నొక పర్వతముమీద నొక పురుషుని జూచెను. (అమరపర్వతము ప్రాంతమున యవనుల రాజ్యమున్నది. అయవనులు మొదట భారత ఖేత్రము జాతికిఁ జెందినవారే. ఈ యవనుల రాజ్యమునకే 'రామతకము' అను పేరున్నది. దానికి పూర్వపు పేరు 'రామకము' ఈ యవనులే ఇటలీ నాక్రమించి రామకము నిర్మించిరి. దానినే యిప్పుడు 'రోమ్' నగరమని పిలుచుచున్నారు. దీనిపూర్వ నామము రామనగరమని రోము చరిత్రలోనే యున్నది. మొట్టమొదట అమర పర్వత ప్రాంతమున నుండిన యవనరాజ్యమగు రామతమున కుత్తరముగా 'హర' రాజ్యమును, దాని కుత్తరముగా హూణరాజ్యము నున్నది. హూణులుకూడా మొదట భారతదేశఖేత్రములే అయియుండి వైరికధర్మము విడిచినారు. వీరే తరువాత 'యూరప్' దేశ మాక్రమించిరి. అందుచేతనే 'యూరప్' దేశమువారికి 'హూణులు' అను పేరు నిల్చిపోయినది. యవనుల రాజ్యమునకు 'రామతము' అని పేరు. రామతమున కుత్తరముగా 'హర' రాజ్యము, దాని కుత్తరముగా హూణదేశమున్నది. హూణులుకూడా మొదట భారతీయులై తరువాత వేదధర్మము విడిచి దూరదేశముల కేగినవారు.

ఆ దేశమునకు 'హూణదేశము' అను వాడుక కలుగుటకు నిదే కారణము. అట్లే రామగులు ఇటోని ఆక్రమించి నోవా నగరమును నిర్మించిరి.

అటు శాలివాహనుడు చూచి సంతసించి 'సే వేవ్వడవు' అని యడిగెను. ఆ పురుషుడు " నుమా గర్భమున బుట్టినవాడు ఈశపుత్రుడను, మైచ్చభర్తృప్రవర్తకుడను, సర్వవక్త్రపఠానుడను " అని చెప్పెను. అంతట మరల రాజా వీర్యమేమి? అని యడిగెను. అతఁడెట్లనె 'కృతీయుగము క్షయింపగా, మైచ్చదేశము హస్తకస్మిన్ గా కేస 'మసీహుడు' అను నేక నవతరించితిని. దమ్యభున నేకభూజాతా 'భూజానుని' యను నొక్కతె పుట్టినది. ఆయెను మైచ్చభూజానుని కేస 'మసీహుడను' అయితిని. నేను మైచ్చమహానుస్థానించెతిని. యదేను సర్వపుత్రు కేసకేని దేహానుందతి శుభాశుభ రూపమును మకతి వలగించునని, నిగమములు చెప్పిన జపము చేయుచు న్యాయము సత్యము ననుసరించి సూర్యమండలచుందలి పురుషుని ధ్యానింపవలెను. సూర్యుడు చలనముచేసి ప్రభువు. చలనస్వభావము లయిన తత్త్వముల నతఁ డాకర్షించును.' ఈవిధమయిన యాచరణముచే 'మసీహ' లయమొందెను. ఈశ్వరమూర్తి శుభమును గూర్చునదై హృదయమందు నిలిచి నది. ఈశామసీహుడనికూడ నాపేరు ప్రపంచమున ఖ్యాతికెక్కెను. ఈ మాటలు విని శాలివాహనుడు మైచ్చులకు గురువైన వానికి నమస్కరించి యా భయంకరమైన మైచ్చరాజ్యమున స్థాపించి స్వరాజ్యమున కేతెంచెను. మరియు నాతఁ డేశ్వమేధము గావించి యరువదియేండ్లు రాజ్యమేలి స్వర్గ మందెను.

జ్ఞాపిక :—ఈ యీశపుత్రునికి శాలివాహనునికి వైనట్లు వర్ణింపబడిన యీ సమావేశ మబద్ధము. క్రీస్తు చనిపోయిన తరువాత A. D. 78 లో శాలి వాహనుడు దున్నాడు. కాన యీశపుత్రునికి నితనికిని సంబంధము లేనేలేదు. శాలివాహనుడు పర్యాయాదాకా వెళ్ళి యిక్కడనున్న శకస్థానమును ముట్టు దించి వాండ్రి పట్టుకొనిపోయిన ధనభుంతయుఁ దరలించి తెచ్చినాడు.

—: 3 అ. భో జు డు :—

నూకుండు ఋషుల కిట్లనియె. శాలివాహనుని వంశ
మునఁ బదిమందిరాజు లైదువందల దొండ్లు పాలించిరి. అంతట
శూరియందు నుత్పాద చెడిపోయెను. శాలివాహనుని పదియవ
కుమారుడు భోజుడు ద్విజయయాత్ర చేసెను. కాళిదాసు
మొదలగు బ్రాహ్మణులతో సముద్రతీరము దాక నేగెను.
గాంధారము (ఆఫ్ఘనిస్తానమునకు దక్షిణముగను బలూఠి
స్థానమునకు కుత్తర పశ్చిమముగనున్న దేశము గాంధారము)
కాశ్మీరము, * ఆరవము (ఇది కాశ్మీరమునకు దక్షిణముగా
సింధునది, దాని యుపనదుల మన్యముననున్నది) మొదలగు
దేశములందలి కరువులు స్త్రోమములను జయించి తరియింపజేసి వారి
వద్దనుండి ధనరాసులను మరల రప్పించెను. *

* ఆరవమునకు దక్షిణము బాహ్లికము. బాహ్లిక దేశములే యాక్రమించి
నది ఉత్తరబాహ్లికము. ఇది యిప్పుటి ఆఫ్ఘనిస్తానమున కీశాన్యముగా
నున్నది. అది యిప్పుడు రష్యన్ టర్కిస్థానములో కలిసిపోయినది.

* ఇతర 3 అ. 5 వ శ్లోకమునుండి. 32 శ్లో. వరకు : పృత్తి ప్రమని
నా యభిప్రాయము. అది మహామృదు చరిత్ర.

ఈ సమయమున స్త్రోమములు మహామదుడనువాడు శివ్యపరంపరతోఁ
గూడి యుండెను. భోజుడు మరుఘ్నలమందున్న మహాదేవుని (శివుని) దర్శించి
స్త్రోమములవేఁ దాచబడిన యాస్వామిని గంగాభీషేకము చేసి, మనస్సులో
ధ్యానించి సంతుష్టు నొనర్చెను. శివుఁ డనుగ్రహించి భోజరాజా! నీవు
మహాకాలేశ్వరమను క్షేత్రమున కేగుము. బాహ్లికమను ఆదేశము స్త్రోమ
దూషితమై యున్నది. అచట నార్యధర్మ మన్నది లేదు. మున్ను నాచే
దగ్గుడయిన తిరురాసురుఁ డక్కడ బలిచేబంపబడి యున్నాఁడు. వాడు

నాశలక కర్మములందుండి నియున్నాఁడు. మహామరుడనుపేర వాఁడు పితాచ కర్మములు సేయుచుండును. ఆపితాచాకాంతిమయిన దేశమునకు నీ వేగవలదు. నా యుగ్రహముచే నీకు శుద్ధిగల్గును. అనిన విని భోజుఁడు తన దేశమునకు మఱియొక మహామరుడని భోజునితో సింహుకీరము దాక వెన్నంటి వచ్చెను. మఱియు వాడు ఒక శివలింగమును జూపి భోజా! నీకు దేవుడయినవాఁడు నాకు వాసుడై యున్నాఁడు. చూడు నా యుచ్చిష్టము సతఁడు దినును. అని తెలిపి భోజుఁడు వాని మాటల కాశ్చర్య మందెను. మఱియు సతని కాష్టేచ్ఛ గర్మములమీఁద నవేక్షగల్గెను. కాకివా నుండిని కోపముగొని ధూర్తుఁడా! రాజును మోహింప నీకి మాయపన్నితిని. బాహ్యకదేశ స్థేచ్ఛుడవగు విన్నిదిగో చంపెదను. అని పదివేలు నవాక్షరీగుంఠము జపించి యందు దశాంశము మహామయు చేసినంతట మహామరుఁడు భస్మమయి స్థేచ్ఛులకు దేవుడయ్యెను. భయభ్రాంతులయిన వాని శిష్యులు సాక్షాత్తమునకుఁ బొది సొయిరి. వారు మహామరుని బూడిదను గొనిపోయి భూమిలో నుంచి పూడించిరి. దేవరూపుఁడయిన యా మహామరుఁడు బహుమాయలు నేర్పిన వాఁడు గావున వైకాచిరూపము దాల్చి యర్ధరాత్రునున వచ్చి భోజునితో నిట్లనియె. రాజా! నీది ఆర్యధర్మము. అది సర్వోత్తమము. నే నీశ్వరాజ్ఞచే నీ వైకాచధర్మమును విస్తరింపఁ జేసెదను లింగము చేదించుకొనుటయు, జాట్టు తీసివేయుటయు, గడ్డము పెంచుకొనుటయు, గట్టిగా నార్చుటయు (నమాజు చేయుటయున్న మాట) అన్నియుఁ దినుటయు నా మతమువారి ధర్మములు. పశువధయు, బశుమాంస భక్షణము నిత్యధర్మము. ఆర్యులు దర్భల చేత సంస్కారము చేసికొన్నట్లు నా మతమువారు ముసలముచే సంస్కారము చేసికొందురు. అందుచే నావారు ముసలవంతులు (ముసలమానులు) అనుపేర ధర్మ మాపకు లగుదురు. ఇది నేను స్థాపించుచుతము. ఇట్లు తెల్పి మహామరుఁ డేగను. రా జింటికేగను. త్రివర్ణజనులకు సంస్కృతము వాడుకభాషగా భోజుఁడొనరించెను. శూద్రులకుఁ బ్రాకృతము భాష యయ్యెను. భోజుఁ డేబదియేండ్లు పాలించి స్వర్గమందెను. వింధ్య హిమవన్నగముల మధ్యమం దారావనర్తమను ప్రదేశమునం దాతఁడు దివ్యమయిన మర్యాద నిలిపెను. అచట వర్ణవర్ణవర్ణ చక్కగా నేర్పడెను. వింధ్య ప్రాంతమున వర్ణ

—: 4 అ. కలివిషాదము :—

భోజాదు స్వర్గస్థుడైన తరువాత నతని పంజీయు లేడుగురు సామాన్యరాజులు మూడువందల యేండ్లు పాలించి చనిపోయిరి. వారి కాలములో సామి ఖండఖండములయి చిన్న చిన్న పాలకుల వశమయ్యెను. వారిలో నేడవయాతడు వీర సింహుడు. వాని తరువాత ముగ్గురు రెండువందల యేండ్లలో గతింబిరి. గంగాసింహుడు సిదియపవాడు కల్పక్షేత్రము నేలెను. అంత ర్వేదిమందు, కాన్యక బ్రహ్మనందును జయచంద్రుడు రాజయ్యెను. ఇంకొక పంథ మసంగపాలుని రాజ్యమయ్యెను. అతడు తోమరినంశమువాడు. ఇంక నెందరో రాష్ట్రపతులు, గ్రామపతులు (పరిపాలకులు) నైరి. అగ్ని వంశరాజులు తూర్పున కలిలస్థానము, పడమర బాష్లీకము, ఉత్తరమున చీనా, దక్షిణమున సెతువుదాక గల కలు నేలిరి. వారిలెక్క

సంకరులను సముద్ర సారమున ముసలమానులను నతఁ డుంచెను. బర్హరమునకును తుమదేశమునకును నానావిధ ద్వీపములకు నతడు వీనుమతస్థులను వెడల వ్రోలెను. (బర్హరేశము అమరచర్యతమునకు బడమరగా నున్నది.) వీరే యాఫ్రికావెళ్ళి యాక్రిమించినారు. కగాక్రిమించిన యా భాగములనే బర్హరరాజ్యములు (Barbaru States) అని పిలువబడుచున్నవి.

జ్ఞాపిక:—మహమ్మదునకు భోజానకు నయినట్లు వర్తింపబడిన యీ సమావేశము సర్వాబధము. మహమ్మదు అరేబియాలో క్రీ. శ. 620 నుండి యున్నాడు. కాని ఇండియాకు మహమ్మదు వచ్చినట్లు 'మరాఠా' మొదలయిన గ్రంథాలలో నెక్కడను లేదు. వానితో భోజాని సమావేశపరచి క్రీస్తుయొక్క యున్నతి స్థిరము చేయుట కీ కల్పనయంతయు క్రైస్తవమతము వారు చేసినని తెలియుచున్నది.

యమనది లక్ష లుండునట. వారే చిన్నచిన్న గ్రామపాలకులు
 గూడ నుండి. వారందరు సన్నిహితీములు సేయువారు.
 గోబ్రాహ్మణధర్మము, ద్వాపరయుగ ధర్మతత్పరులు నై
 ధర్మము క్తముగాఁ బాలించిరి. వారి పాలనమున సర్వత్ర
 ద్వాపరయుగధర్మము ప్రవర్తిల్లెను. ఇంటింట ధనము జనజన
 మందు ధర్మము, గ్రామగ్రామమున దేవాలయము, దేశదేశ
 మున యజ్ఞములు ప్రవర్తిల్లినవి. స్త్రీచ్ఛలుకూడ యార్య
 ధర్మముపై భక్తి నొందిరి. ఇదిచూచి కలి స్త్రీచ్ఛ స్త్రీశోగలిసి
 నీలాదియందు హరిని బాడ్డిండేం ధ్లుపాసించి రాధాకృష్ణ
 సాక్షాత్కారము వడసి 'నాకు నాల్గు నివాసములు కలవు. అవి
 జూదము, మద్యము, బంగారము, స్త్రీహాస్యము అనునవి ఈ
 నాల్గును సన్నివంశ్యులగు క్షత్రియులు (క్షత్రియధర్మము నను
 సరించు బ్రాహ్మణులన్న మూట. అగ్ని వంశము వారందరు బ్రాహ్మ
 ణులే. నైదికధర్మ విప్లవముచూచి వారు కత్తిపట్టుకొని స్త్రీచ్ఛా
 దులను సంహరించి ధర్మరాజ్యస్థాపనచేసి వేదధర్మోద్ధరణ చేసిరి.
 వృత్తినిబట్టివారు క్షత్రియులుగాని జన్మముచే బ్రాహ్మణులే)
 నాశనముచేసి కలివైస నాకు నిలువనీడ లేకుండ చేసినారు.
 మేనిపై నాశవిడిచి, కులముచెడి, రాజ్యముపోయి నేను
 భీష్ముడనై నీ పాదముల నీడఁ జేరితిని' అని కలి వాపోయిన
 విని కృష్ణుడు చిఱునవ్వునవ్వి, 'ఓకలీ! నేను నిన్ను రక్షించుటకు
 'మహావతి' యందు జన్మింతును. నా యంశము భూమిపై
 నవతరించి మహాబలులయిన యగ్ని వంశీయులను నశింపఁజేసి

మేచ్చరాజులను స్థాపించును. అసి రాధాస్వామి వలికి యంత
ర్థాన మందెను. కలి మేచ్చ స్త్రీనోఁ బరమానంద మందెను.

ఈలోన 'వాక్సరము' అను గ్రామమున 'వ్రతప' అను
పేరుగల 'ఆశీరి' (గొల్లపడుచు) * నచమర్గావ్రతము నవవర్షము
లాచరించెను. చండిక ప్రసన్నయై బలరామకృష్ణులకు సమాను
లయివ కుమారులు నీ వంశమున గల్గుదురని వర మనుగ్రహించి
యేగెను. వసువంతుడను రా జాగోపిసౌందర్యమును చూచి
ముచ్చటపడి యామెను యథావిధిగా వివాహమై యామెం
దనయింటికే దెచ్చికొనెను. ఆమెయందతనికి దేశరాజు, వత్స
రాజు నను సర్వురు కుమారులు గల్గిరి. వారు మగధదేశములను
జయించి రాజులయిరి. వసుసాధిపుడగు శతయత్తుడను నొక
మేచ్చుడుండెను. వానికుమారుడు పేరణుడు. శివునియాజ్ఞచే
నతిడు భీముని యంశమునఁ బుట్టెను. వానికి తాలవృక్షమంత
యెత్తును నూర్చివేగమును గల తాలనుడను కుమారుడు
గల్గెను. వానికి దేశరాజు వత్సరాజులతో యుద్ధము తటస్థిం
చెను. తాలనుఁ డోడిపోయి వారో సంతి చేసికొనెను. వారు
మువ్వరు 'జయసింహుని' బలపరీక్ష కరుదెంచిరి.

* ఆశీరులు, గొల్లలు యాదవ శాఖగణివారు. వీరు క్షత్రియులే.
గొల్లవృత్తి నాశ్రయించిరి. కంసుని పరిహాలనగో వానికి భయపడి నందాడు
లగు యాదవులు రాజ్యము చేయుటకు వీలులేక, గొల్లవృత్తి నాశ్రయించి
గోపోవణ ననుసరించి పాలు పెరుగు లఱుకొని జీవించిరి. ఆపద్ధర్మముగా
వీరీవృత్తి గ్రహించిరి. అప్పుడుకూడ వీరికి గోవులను కాచిరేగాని గొట్టె
లను మేకలను గాచినట్లు లేదు. భాగవతమున నాశీరులు యాదవులని
పేర్కొనబడి యున్నది.

—: 5 అ. పృ క్షీ రా జు :—

ఇంద్రప్రస్థమున ననంగపాలుఁడు సంతానార్థియై శైవ
యజ్ఞ మొకటి చేసెను. వానికి చంద్రకాంతి, కీర్తిమాలిని
యను నిద్రకు కూతురులు గలిగిరి. చంద్రకాంతిని కాన్యకుబ్జ
రాజునకును, రాష్ట్రపాలుని వంశమువాఁడు, చాపహానికులుఁడు
నగు సోమేశ్వరరాజునకు కీర్తిమాలిని నొసంగి వివాహము
గావింపఁబడెను. సోమేశ్వరుఁ డజమీరు రాజ్యాధిపతి. హిమా
లయమునఁ దప మాచరించు జయశర్మ యను ద్విజుఁడు రాజు
వివాహోత్సవము, రాజవైభవము గాంచి తాను రాజు కావలె
నని కుతూహలపడి దేహము విడిచి, చంద్రకాంతికిఁ గుమారుఁ
డయి జన్మించెను. ఆ బాలుఁడే జయచంద్రుఁ డను పేరొం
డెను. వాని తమ్ముఁడు రత్నభానుఁడు. రత్నభానుఁడు గౌడ
వంగ మరుదేశములందలి రాజులను దండించి యింటికివచ్చి
యన్నయాజ్ఞ సనువర్తించెను. గంగాసింహుని చెల్లెలు వీరవతి
రత్నభానుని భార్య యయ్యెను. (ఈ గంగాసింహుడు భోజుని
పరంపరలోవాఁడు) వారికి నకులుని యంశమై లక్షణుఁ డను
కుమారుఁడు పుట్టెను. అతఁ డేడేండ్లు వచ్చునంతకే తండ్రితో
సమమయిన బలము గలవాఁ డయ్యెను. ఇంక కీర్తిమాలికి
ముగ్గురు పుత్రు లుదయించిరి. దుంధుకాకుఁడు, కృష్ణకుమా
రుఁడు, పృథివీరాజు నని వారి పేరులు. పృథివీరాజు పండ్రెం
డేండ్ల ప్రియమందే సింహముమీద స్వారిచేయువాఁడయ్యెను.
అనంగపాలుఁ డతని విక్రమము విని యా దౌహికునికిఁ దన
రాజ్య మిచ్చెను. పిమ్మట నతఁడు హిమగిరియందు యోగనిష్ఠుఁ

బూనెను. దుంధుమారుడు చునుకను, అజమేగమున కృష్ణ
కుమారుడును రాజులైన. నా కిద్దరికి జంధ-పంశజాలయిన
ప్రద్యోతుడు, విద్యోతుడును ముగ్ధులయిరి. ప్రద్యోత
మంత్రితనయుడు పరిమలుడు. అతడు లక్షసేనకు నాయ
కుడై రాజుకొలుపునో నుండెను. విద్యోతుని కుమారుడు
భీష్మసింహుడు గజసేన కధిపతి యయ్యెను. అసంగపాలుడు
(తాత) స్వర్ణస్థుడు కాగా పృథ్వీరాజు తనకు శత్రువులని గమ
సించి ప్రద్యోతాదులను పట్టెను తన రాజ్యమునుండి వెడలు
గొట్టెను. వారు రెండుచందలమంది భూరుహో గావ్యకబ్జమున
కేసి 'జయచంద్రుని' నాశ్రయించిరి. జయచంద్రా! నీ పితల్లి
కొడుకు పృథ్వీరాజు మాతానుహునిరాజ్యము వడసి గర్వించి
యున్నాడు. మేము న్యాయముగా నడిగితిమి. అర్ధరాజ్య
మిచ్చుంటిమి. కాని యతడు కాదనెను. అనిన జయచంద్రుడు
దుంధుమారునికుమారుని దనయశ్వపైశ్యమున కధిపతిం గావించి,
వాని మంత్రీయగు ప్రద్యోతుని కుమారుడగు పరిమలుని
దన మంత్రీం గావించుకొనెను. కృష్ణకుమారుని కుమారుని గజ
పైశ్య నాయకునిగను, విద్యోతనుని కుమారుడు భీష్మసింహుని
తనకు మఱియొక మంత్రిగను నిలుపుకొనెను. వారి జీవన
మునకై 'మహావతి' యను పుర మొనంగెను. అది జయచం
ద్రునకు మిక్కిలి ప్రియమైన పురము. అతడు మఱియొక
పట్టణము గట్టుకొనెను. జయచంద్రునికి అగమ, మలన యను
నిద్దరు చెల్లెండుండిరి. అగమను పృథ్వీరాజున కిచ్చెను. మల
నను పరిమలునకిచ్చి వివాహము గావించెను. వివాహమయిన

తరువాత పృథ్వీరాజు చిత్తబద్ధుని నివాసమును దుగ్గమును సుముహూర్తిమున నిద్రింపఁ జేసెను. దానికి దేహాలీ (గుమ్మము) నెత్తించెను. 'దేహాలీ భావిభాగ్య సూతకమయినదిగా రాజు గమనించి యాపురమునకు 'దేహాలీ' యనుపేరు పెట్టెను. దానినే దేహాలీ గ్రామమని నాడు పిలువఁ జొచ్చిరి. (అదే నేకు 'థిస్లి' యని పిలువబడుచున్నది.) అవ్వల మా జేండ్లకు జయ చంద్రుడు పదునారులక్షల సైన్యము కూర్చుకొనినమీఁదట పృథ్వీరాజునకు 'మనమాతామహుని రాజ్యములో నాకును భాగమున్నది. ఇత్తువా? సగము నా కివ్వవలయును' అని యుత్తరము వ్రాసెను. అది చూచి పృథ్వీరాజు తా నిరువది లక్షల సైన్యమువాడ నని గర్వించి, జయచంద్రుని కిట్లు దూత నంపెను. 'జయచంద్ర! చంద్రవంశరాజులను నేను వెడలగొట్టునప్పటికి నా సేన పదునారు లక్ష లుండెను. ఇప్పటి కిరువదిలక్షలుగా నది పెంచితిని. నీ సేన యింతలేదు. భారతి దేశమునందలి రాజు లందరిని నేను దండింపఁగలను. కాని నిన్ను దండించుట నాకు నీతికాదు. నాకు నీవు పన్ను గట్టుము. లేనిచో నా బాణముల నిన్ను జీల్చి చెండాడెద' నని వార్త వంపెను. వా రిర్వురకు నిట్లు వైరము పుట్టెను. జయచంద్రుఁ డార్యదేశము సగము జయించెను. పృథ్వీరాజు సగము కబళించెను. ఇట్లే యిద్ద రుద్ధతులవలన నగ్నివంశరాజుల రాజ్య నాశనమున కంకురార్పణమయ్యెను.

—: 6 ల. పృథ్వీరాజు జయచంద్రుల యుద్ధము :—

బకపతిడు తత్సభానుడు (జయచంద్రుని తమ్ముడు) పృథ్వీరాజు పాలించు జక్షిరాజుకే కేగి జయించి ధనరాసులను గొల్లగొట్టకొని వచ్చెను. పృథ్వీరాజు కిని చాల వింతపడెను. తత్సభానునికి బంధువులగురు భార్యలుండిరి. వారిలో నొకచని యందరిలోఁ దిలకమయి యుండెను. ఆమె పుట్టునొచ్చి. జయచంద్రునికి బదునారుగురు భార్యలుండిరి. కాని వారికి సంతతి లేదయ్యెను. గౌడదేశరాజు ఊతరు నివ్యవిభావని యనునామె జయచంద్రునిభార్యలలో నొక్కతె. ఆమె దాని 'సురభానవి' యనునాని యందఁగునకు మోహపడి జయచంద్రుని డామెంగూడి 'సంయుక్త' యను కుమార్తెం బడసెను. ఆ సంయుక్త స్వయంవరము చాటించెను. పృథ్వీరాజు వార్త విని 'చంద్రభట్టు అను మంత్రివలనఁ దన బంధు విగ్రహమును గాన్యకుబ్జమునకుఁ బంపి స్వయంవర మండపమున సల్పించెను. సంయుక్త యా విగ్రహము మెడలో స్వయంవర పుష్పహారము నుంచెను. జయచంద్రుఁ డదిచూచి 'మీ రాజు స్వాసైన్యముతో వచ్చి యీ బాలికను గెలుచుకొని పోయినచో నా కెంతేని ప్రియమగును' అని చంద్రభట్టునిచే వార్త నంపెను. పృథ్వీరాజు తన యిద్దరు బంధువులతో జయచంద్రునిపై దండెత్తెను. జయచంద్రుడు సన్నధుండయ్యెను. ఈశనది కవ్వలి యొడ్డున యుద్ధమారంభమయ్యెను. (ఈశనదియనగా సింధునది. దేవనదియని దీనికిఁ బ్రసిద్ధి. మనుస్మృతిలోనున్నది - సింధునది దాని యవనది దృష్టదృశియను దేవనదుల మధ్యభాగము

బ్రహ్మచర్యము అని మనసు పుట్టినప్పుడు) రత్న భానువు
 లక్ష్మణుడు కౌసల్యుని మొట్టమొదటగా నొడ్డెండు. అయినచోజులు
 తీసియుద్ధము చేయుటకు ముందు జరుగవలయు చాల సజ్జించెను.
 పృథ్వీరాజును సంగమమున జేరినది. శంకరాను
 గోపాముచే జయచంద్రుని సేవయెల్ల మూర్ఛిపోయెను. పృథ్వీ
 రాజు సంయుక్త సన్నిధి కరిగి యామె సౌందర్యమునకు
 మోహితుడయ్యెను. ఆమెయు నతనిని గాంచి యల్లెయయ్యెను.
 అతఁ డామెను బల్లకిలో నెక్కించుకొని ఢిల్లీవంకకు పోయెను.
 అంతట జయచంద్రుని సేవ మూర్ఛనండి లేచెను. వెంటనే
 రాజును దరిమిరి. పృథ్వీరాజు తనసేనను సగ మచట నాపి సగము
 సేనతో సంయుక్తతో ఢిల్లీ చేరెను. అవ్వల నా సైన్యములకు
 సూరకక్షేత్రమునఁ బెద్దయుద్ధమయ్యెను. రాత్రిపడగనే సేనలు
 చెదరి ఢిల్లీకి వారిపోయెను. దుంధుకారుఁడు కృష్ణకుమారుడును
 పరిద్రోతునితోఁ దలపడిరి. ఆతఁడు భూమిపై నొరిగెను. అంత
 విద్రోతుఁడు వారి నెదిరించి వారిచేఁ గూల్చబడెను. అవ్వల రత్న
 భానువు, లక్ష్మణుఁడు మొదలగువారు తీవ్రముగాఁ బోరిరి.
 రత్న భానుడును గూలెను. తుదకు మూర్ఛితులయిన
 ముగ్ధురను గొం సేనలు కాన్యకుజ్జమునకు వెళ్ళిపోయెను. ఉభయ
 పక్షములవారు బంధువుల కూర్ధ్వలోకక్రియ లాచరించిరి. ఆ
 పృథ్వీరాజు జయచంద్రుల యుద్ధమును పృథ్వీరాజు జయమును
 జయచంద్రుని విక్రమకీర్తియు నింటింట నెల్లరు చెప్పి కొనసాగిరి.
 జయచంద్రుడు కాన్యకుజ్జమునను పృథ్వీరాజు 'ఢిల్లీ' యందు
 నుత్సవములు గావించి పరమానందమందిరి.

—: 7 అ. జయచంద్ర వైభవము :—

విద్యోతుని కుమారుడు పుష్కసింహుడు గంగాతీరమున నిందుని సూర్యాంతర్గతముగా భావించేసి పూజించి యతని వలన దివ్యాశ్వమును (బడబను) బడసెను. ఆ సమయమున పరిమలుడు తన తండ్రియగు పుష్కసింహు పుష్కరాజుని యుద్ధమున హతుండగుటకుఁ జింతించి శివుని బాధన లింగరూపమున నర్పించెను. శంకరుఁ డాని పక్షించుట కతని సర్వరోగ రూపమున గ్రహించెను. అయిదుమాసము లా రోగపీడ నందియు నతఁడు పూజ మానఁడయ్యెను. తుదకు భార్యతోఁ గాశికేసి చావవలెనని పటమూలమున నుండగా నా మొదటనున్న పామొకటి మధురముగా స్వనించెను. అంతట రుద్రసర్ప మొకటి యటకు వచ్చెను. దానిజూచి సర్పము ‘నీవు సిద్ధ యుండవు. శివభక్తుని బీడించుచుంటివి. ఈ రాజు వట్టిమూర్ఖుడు. ఆరనాలమును ద్రావుట యెఱుంగఁడు.’ అనిన నంతట రుద్రసర్పము ‘ఓరి! పన్నగాధమ! నేను రాజుదేహమున నిత్యము నుండి యెంతో సంతోషించుచుంటిని. నా కిది నివాసము. దీని నెల్లు విడువమందువు. ఈ రాజు ‘తైలోష్ణము’ నొసంగఁడయ్యెను. తెలివితక్కువవాఁడు అని పలికి శరీరము లోనికి బోయెను. పరిమలుని భార్య ‘మలన’ యా మాటలు విని సర్పము చెప్పిన చికిత్స చేసెను. వెంటనే పరిమలుడు సర్పరోగము వాసి సర్వాంగనుండరుఁ డయ్యెను. తైలోష్ణము లచే సర్పబలము నింపి స్వయముగాఁ ద్రవ్వెను. అందుండి బొటనవ్రేలంత శివలింగ మావిర్భవించెను. అది జ్యోతిరూపము.

విధానము. అది గాఢాంధకారము గ్రమ్మిన యాయర్థ రాత్రమున నూర్పునట్లు వెలుగొందెను. రాజ మహిమ్నుడైన యాచార్యుని గిరిజానల్లభుని బూజించెను. మరియు నాశంకరు ననుగ్రహముచే దనయింట శ్రీనివాసుఁడు నిత్యనివాసము చేయునట్లు వరమంచెను. గౌరీశుఁ డట్లే యని యంతర్హితము డయ్యెను. అది మొదలుగ నాతని యింట దినదినము ఒక పుట్టి బంగారము లభించుచుండెను. అతఁడు మహావతీనగరమున కేతెంచెను. శ్రీష్ఠసింహుని గలిసికొని యతఁడు చాల సంతస ముండెను. అవ్వల పరిమలుఁడు జయసింహుని పురమున కేగెను. అతఁడును సంతసించి నీవు నీ పురమేగి నాకు విఘ్న మేమేని వచ్చిన సహాయపడుచుండు మని పంపెను. అపుడు లక్షణుఁడు శివు నర్చించి 'వరావతి' యను శక్తిని బడసెను. ఆశక్తి ఐరావతమును గజమునుండి జనించినది. ఆ శక్తి నధిష్ఠించి లక్షణుఁ డింటికి వచ్చెను. పరిమలుఁడు మహావతికి వెళ్ళిపోయెను. ఈ లోపున తానుఁడు మొదలయిన వీరులు మహావతి కేతెంచి పరిమలుని దర్శించి యతనితో నానందముగ వసించిరి. వారొక మాసముండి తమ పురముల కేగుతరి పరిమలుఁడు నా పుత్రులకు రాజ్యాధికార మొసంగి మిమ్ము గలిసికొందు నని వారిని బంపించెను. దేశరాజు తమ్మునితోఁగూడి ద్విజులకుఁ దనపుర మిచ్చెను. తాలనుఁడు కాశీపురమును దన కుమారుల కొసంగెను. మరియు నతఁడు రాక్షసప్రియుఁడు. రాక్షసమయుండగు దేవుని మేల్చుట విధానమునఁ బూజించెను. అట్లే పనుమంతుని

మూములు దేశరాజవత్సరాజు లింద్రాపూర్వఁడని సూర్యవర్చించి కృతకృత్యులయిరి. సింహానియను నొక దివ్యాశ్వము నెక్కియు పంచశబ్దముచు మహాగజము నెక్కి దేశరాజు వెడలఁదలచెను. వత్సరాజు పశీహకమును సూర్యదత్తమునిన గుఱ్ఱమునెక్కి యనింప నెంచెను. అట్లు మువ్వురు వీరులు మహావతీ పురమందు సత్కృతులై వినోదించిరి. అరువదివేల సేనలకు నాయకుఁడగు తాలసుండి మంత్రీసోదరులు కూడికొలువ నా జయచంద్రుడు కృతార్థుఁడయ్యెను.

—: 8 అ. కాలియుడు :—

జంబుకుఁడను రాజు శృంగేష్వరాజునకు భయపడి కాలియు డను పుత్రునితోఁగూడి సర్వదాతీరమున పార్శ్వ పూజలచేసి పు సనుగ్రహము వడసెను. పుష్పరేచేఁగాని గెల్వ రాకుండు విరమించెను. సర్వసేనమూర్ఖ చేయఁగలకత్తసి కాలియుడు దేవునివలనఁ బడసెను. తండ్రి యానతి సతఁడు గంగాయాత్ర కేరెను. మఱియు సతఁడు తన చల్లెలిం గని యేమికావలెనని యడఁగి నామె యుక కంఠహారము గావలెనని కోరెను. కాలియుడు గంగాయాత్ర సేసికొని దానములు గావించి జయచంద్రుని పురమున కేలెంచెను. అత్తరఁ గాన్యకుఱ్ఱాధి కుండగు జయచంద్రుడు నిర్ధనుడై యుండెను. అతనికిఁ గావలసిన హారము లభింపదయ్యెను. అంత పరిమలుండలు మహావతీకేగి పట్టణమును ముట్టడించెను. ఆరాజు కంకరుని శరణొందెను. శివానుగ్రహముచే నరువదివేల సైన్యముతో, దేశరాజు సత్వరాజుల సహాయముతో, తాలసునితో వందఱ

కడకాను. ఘోరము యుద్ధమయ్యును. కాలియుని సేనలు వాచిపోయెను. కాలియుడు శత్రుని కలంచి హింసాత్మకమును ప్రయోగించెను. అంత భీష్మసింహుడు మూర్ఖుడై తమైన సంజయను బాణముచే సేనలను లేపెను. భైరవమును బల్లెముచే శత్రుని గొట్టెను. అంత మాహింశకృతినే పరిమితముగా నున్నది. కాలియుడు లేచి యొకబల్లెముచే భీష్మసింహుని శిరము ఖండించెను. అంతటః దాలదామయి కాలియుని నోడించిరి. పరిమలుడు శత్రునోడించి ముగ్ధుని గొగగించుకొని స్వగృహమున కేగెను.

జయచంద్రుః డా విజయచార్తవిని ముక్తిచింతించెను. తాలనుని బిల్చి పైన్యానివతిం గావించెను. భీష్మసింహుడు చనిపోయిన యెదుమాసములకు, వాని భార్య మదాలస (ఘూర్జరరాజు కూతురు) యొక కుమారునిగాంచిను. అతడు సహదేవాంశముననివాడై చే నవశించిరవాడు. గాన పరిమలుడు జనోత్సవము జరిపించెను. * దేవతావారము తృప్త్యాంశమున నొక కుమారుడు పుట్టెను.

* ఈ కృష్ణాంశువిశేష సరిగా కృష్ణచరిత్రపోలికలోఁ గథలు మూలమందు వర్ణితములయినవి. కృష్ణచరిత్రకుఁ గేవలమిది యనుకరణములు. కృష్ణుడు చిన్న వయసులో చాణూర ముష్టికులను మల్లారను కంఠసభలోఁ జంపినకథకు సరిగా నీ కృష్ణాంశుడును మల్లయ్యుద్ధముచేసి జయించెను. ఇట్లే యీతని కథలు చాల యధ్యాయములందు వర్ణింపబడినవి. ఇవి యెవరో యిందుఁ జేర్చిరిని నా యభిప్రాయము. కావున వీనిని విడచితిని. చూడుడు- మూలము 9వ అధ్యాయమునుండి 41 అ. వరకు.

ఈ పరిశుద్ధపర్వము తృతీయఖండమున ముప్పదిరెండు అధ్యాయములలోఁ జూపాంతుడను నొకరాజు చరిత్ర వర్ణితమైనది. ఇది సరిగా కృష్ణావతార

ప్రతి సంగ్రహ రత్నము - చంద్రాక్షర భండము

—: 1 అ. ప్రతిమరవంశము :—

ఇట్లు ద్వారపరసంధిలో సూతుడు నైమిశారణ్యవాసులగు మును లెనిమిదివేలమంది సూర్యచంద్ర వంశముల చరిత్ర యంతయుం దెలిసి, కృష్ణావతారములెఱువారి విశ్రమార్హుని పాలనము ధర్మయుక్తముగా పడచెనని యని తెలిపెను. 'మూడు యుగములలో నవతరించిన వారి యీ నాల్గవదియగు కలియుగములో నేరూపమున నవతరించి యేమియు సేసెనో తెలుపుము, అగ్ని వంశ్యులగు వలుగుల వంశముల చరిత్ర వివరముగా వినఁగోరద' మను మునులప్రార్థనపై సూకుండిల్లనియె. అగ్నివంశులలోఁ బ్రమరుడను రాజు దక్షిణదిశకేగి యంబచే నిర్మింపఁబడిన

చరిత్రను బోలియున్నది. ఈ కృష్ణాంశునికే 'ఉదయసింహుడు' అను పేరు కనిపించుచున్నది. విక్రమాదిత్యుని తరువాత నితఁడు కృష్ణుని యంశమై యితఁ డవతరించెనని యున్నది. ఇతనియెడఁ గృష్ణుని లీలలన్నియు సమన్వయించుట చిత్రముగానున్నది. చరిత్రద్వైపిలో నీ కథల యాధార్థ్యమును గూర్చి సంశయము గల్గుచున్నది. కావున నేను కీని ననువదింపక విడిచితిని. ఈ తరువాత కుతుబుద్దీను మొదలయిన వహుస్థానీయల చరిత్రలు క్రైస్తవ చరిత్రలుగూడ యీ పురాణము పుక్కిటిపురాణ మనిపించుట కితరులచేఁ జేర్చబడినట్లు స్పష్టమయియున్నది. ఇట్లు పరదేశచరిత్రలు మనపురాణములలోఁ చొప్పించు సంగ్రహాయము మఱి యెయితర పురాణములందు నింతగా గనిపింపదు. భారతచక్రవర్తియైన విక్రమాదిత్య కాలివాహనులను సంపూర్ణముగాఁ జెప్పటయే లూపాంతిసంగ్రహ రత్నముయొక్క ముఖ్య తాత్పర్యముగాఁ గనిపించుచున్నది. అనవసరములయిన యితరదేశ చరిత్రలు వీనిలో ముడిచెట్టి భారతదేశ చరిత్ర కలుగు మొనర్చి నిజము బయల్పడకుండునట్లెవరో యిట్లు చేసిరి.

‘అంబావతి’ పురుషుడు రాజధానిగ నారేండ్లు పాలించెను. అతడు సామవేది. గొప్ప శూరుడని ప్రఖ్యాతినందెను. వాని కుమారుడు మహామరుడు. వానిపుత్రుడు దేవాపి, వాని సుతుడు దేవదూతయు రాజ్యముసేసిరి. బౌద్ధమతానుయాయగు నశోకుడు యుద్ధమునఁ జంపఁబడినతరువాత కలి నూర్వోపాసనచేసి రవి యనుగ్రహమున నైదేండ్లకు శకుండను నొక పురుషుని బడసి వానికి “తైత్తిరము” అను నగరము నిచ్చెను. వాఁడందు గోవులు దిన్నులు ననువారిని లోబఱచుకొని యార్వదేశవినాశమునకుఁ బలుమారులు యత్నించి యగ్నినంశ రాజులను సంహించెను. అల్పాయుష్కులయి పెక్కుమంది నశించిరి. దేవదూతుని కొడుకు గంధర్వసేనుఁ డేబదియేండ్లు పాలించి * తపస్సునకు బోయెను.

తపస్సుచేసి శివుని యాజ్ఞచే మఱలవచ్చి రాజ్యమేలెను. అప్పుడు విక్రమాదిత్యుడు కలిగెను. అతడు నూరేండ్లు పాలించెను. పిమ్మట దేవభక్తుడు పదేండ్లుపాలించి శిఖలవలన మరణించెను. అతని కుమారుడు శాలివాహనుడు శకులను తయించి యఱువదియేండ్లు పాలించి స్వర్గమందెను. శాలివాహనుని కుమారుడు శాలిహోత్రుడు. వాని తరువాత శాలివర్ధ

* ఈ తపస్సునకు తైత్తిరముందు బెద్దకుమారుడగు శంఖునికి రాజ్యము పట్టుమగ్నమైను. ఆ శంఖుడు ముప్పది యేండ్లలి గడించెను. రాజ్య మరాజక మయ్యెనని విని గంధర్వసేనుడు తపసు పాలించివచ్చి మఱల రాజ్యభారము వహించెను. ఆ సమయమున గంధర్వసేనునికి వీరవతియను భార్యయందు కలి 3001 కి సరియైన 101 B. C. లో నొక కుమారుడు గల్గెను. అతడే విక్రమాదిత్యుడు. వివరము చూడుడు పుట. 105.

నుడు, శకహంత, సుహృద్మిత్రుడు. హాస్యోత్సాహుడు, ఇంద్ర
పాలుడు వరుసగా బాలకులైరి. ఇంద్రపాలుఁ డింద్రావతీయను
పురము నిర్మించినవాఁడు. వాఁకుమారులు ముగ్ధులు. వారిలో
మాల్వవంతుఁడు 'మాల్వచరి' యను నగరము నిర్మించెను.
అతఁడు కాలమున నాశ్లేష్ఠు వానలులేక పంటలు పండవయ్యెను.
గొప్ప కఱివునచ్చెను. రాజుకూడ యాహవమునకుఁ గట్టపడి
కుక్క పెంట యెఱువగా వేసి పండించిన ధాన్యము నింటనున్న
దేవతార్చనకు నీవేదించ వలసినచ్చెను. అంతట భగవానుడు
ప్రసన్నుడై నీ నంశంబు నిక ముందు కఱివురాదు. సువృష్టియై
నస్యసమృద్ధియునుగని యాశీర్వాదమునుండి వెనువెంటను. మాల్వ
వంతుని కుమారుడు శంభుదత్తుఁడు. అతఁడు శివానుగ్రహముచే
జనించెను. అతఁడు తండ్రినిగ నేమియుఁ ద్రావఁ దలము చేసెను.
వానికుమారుడు భోజురాజు. ఐహ్యుట నిచ్చరాజు, భోజరాజు,
నేబదియేండ్లు పాలించిరి. భోజునికుమారుడు శంభుదత్తుఁడు
నలుబది సంవత్సరము జేతెను. శంభుదత్తుఁడొడుకు సిందు
పాలుడు, అతఁడు వేదవేత్త. తండ్రి యింతకాల మేలినవాడు
బందుఖండము (బుందేల్ఖండి) అను పేరున రాష్ట్రము
నిర్మించెను. బిందుపాలుని కుమారుడు రాజపాలుడు తండ్రివలె
నలుబదియేండ్లజేతెను. వానికొడుకు మహేందరుడు, తర్వాత
సోమవర్మ, కామచర్మ, భూమిపాలుడు, నలుబదియేండ్లలినారు.
భూమిపాలుడు 'భూసరస్సు' అను నొక సరస్సు త్రవ్వించెను.
అచట నొక నగరము కట్టించెను. అతని కుమారుడు రంగ
పాలుడు, భూమిపాలుడు పెక్కుమంది రాజులను గెలిచి

పీడింపబడు అను బిరుదునంది ప్రఖ్యాతికెక్కెను. అతడు రంగపాలుని బట్టాభిషేకించి వనమేగి తపమాచరించి స్వర్గము నందెను. వానికి కల్పసింహుడు జనించెను. అతడు రంగపాలుని చంపి నలుబదియేండ్లలిగాడు. వానికి సంతతి లేకుండెను. ఒక పురుషుడతడు గంగాస్నానమునకేగి పెక్కుదాసము లాచరించి కల్పక్షేత్రము (కురుక్షేత్రమున కేగి) యీ పుణ్యభూమి యంతయు సౌన్దర్యము దిబ్బయినదని చూచి యక్కడ 'కలాపనగరము' నిర్మించి యచట రాజ్యము సేసెను. వాతరు వాత గంగాసింహుడు రాజయ్యెను. అతడు తొంబదియేండ్లు చాటినతరువాత కూడ యుద్ధమునకేగి మహమ్మద్ గోరికి బృహ్మ రాజునకు జరిగిన యుద్ధములో (2 వ కురుక్షేత్రమిదియే) ప్రాణములు వాసి స్వర్గమందెను. ఇంతటితో బ్రహ్మనివంశము సమాప్త మయ్యెను.

—: 2 అ. చయహాసి వంశము :—

చయహాసి మధ్యదేశమునకు రాజయ్యెను. బ్రహ్మ నిర్మించిన 'అజమేర' మనుపుర మతని ముఖ్యవట్టణము. అజుడనగా బ్రహ్మ అతని 'మా' యనగా లక్ష్మి (సంపద) అది యందుగలదు గాన యది 'అజమేర' మని పేరొందెను. (దీనినే యిప్పుడు 'అక్షమిర్' అనుచున్నారు) చయహాసి రాజ్య కాలము * పదియేండ్లు. వాని కుమారుడు తోమరుడు అతడు పార్థివలింగ పూజసేసి యొక సంవత్సరములో ననుగ్రహము వడసి 'ఇంద్రప్రస్థము' అను పుర మా దేవునివలన సంపాదించెను. ఈతోమరుని వంశమువారు తోమరు అనబడు క్షత్రియులయిరి.

* ఈ రాజ్యకాలమున లెక్కలు సరిగలేవు.

అనగా వాగు బాహ్యజ్ఞానమును కనుసరించియు దానిని పై న గాజ్యపాలనము, ముష్ణములు చేయుట మొదలగు విధముగా ప్రధానముగా కనుకరించి ప్రశ్నిముఖి చేసిరి. భావము. నోమును ముష్ణము సామలదేవుడు. ఇతడు మం ప్రిస్థితకైకాను. అందు విధినినుగి నామకము 'నామల దేవ తాతము' అను ప్రశ్నోకనామము విహించితి రావము.

—: సామల దేవ నంశము :—

నామలదేవుడు పూర్తిగా క్షత్రియకుల ధర్మపరుడు గాక బ్రాహ్మణ ధర్మపరిపాలనము సేసిపోవెను. నాని కుమారుడు నుహదేవుడు. వాని పరింపరలో అజయము, పిరసింహుడు విందునరుడు వరుసగా మధ్యదేశములికి. విందునరునికి మిథున చూపులగు కనల్లలు గగ్గరి. అందు పిర యను కన్యను విక్రముని కిచ్చి కేదవిధిగా వివాహము చేసెను. కుమారుడైన పిరవిహంతకునికి 'మధ్యరాష్ట్ర' రాజ్యము నొసంగెను. పిరవిహంతకుని పరంపరలో మాణిక్యడు, నుహసింహుడు * చంద్రగుప్తుడు ప్రతాపవంతుడు (2వ చంద్రగుప్తుడు) మోహనుడు క్షేత్రరాయుడు నాగవాహనుడు, లోహ ధారుడు పిరసింహుడు, విబుధుడు, చంద్రరాయుడు హరిహరుడు, వసంతుడు, బలాంగుడు, ప్రియధుడు, అంగరాయుడు, విశాలుడు, శార్ణదేవుడు, మంత్రదేవుడు, జయసింహుడు ననువారు పాలకులయిరి. జయసింహుడు చార్వా వర్తదేశములను గెలిచి ధనరాసులను దెచ్చి బహుఫల ప్రద

మగు + యాగముచేసి మున్నాడు. జయసింహుని కుమారుడు అనందదేవుడు. అతని కుమారుడు సోమేశ్వరుడు. మంచిహూరుడు. ఇతఁ డనంగపాలుని కూతురగు కీర్తిమాలిని బెండ్లాడి యామెయందు మువ్వురుకుమారులను బడసెను. అందు బెద్దవాడు మంఘకారుడు. మఘకారాష్ట్రమేలెరు. మధ్యముడు కుమారుఁ డినువాడు (కృష్ణ కుమారుడనియు వాడుక.) అకోమిర్ లోఁ దండ్రి సింహాననమెక్కెను. మూడవ యతఁడు మహారాజు (పుష్పరాజు) ఇతఁడే మాతామహుడైన యనంగ పాలుని క్షిప్తి రాజ్యమునకు (ఇంద్రప్రస్థమునకు, క్షిప్తిప్రాంతమే ఇంద్రప్రస్థపురము నున్నచోటని తెలియుచున్నది.) రాజయ్యెను. * అనంగపాలుడు దౌహిత్రుడైన పుష్పరాజును దత్తతచేసికొని తన రాజ్యమునే యతనికిచ్చెను. ఈ పుష్పరాజు మహమ్మద్ గోరి తోడియుద్ధములోఁ జనిపోయెను. (1193 A. D. లో) ఇంతటితో చావహానివంశము ముగిసెను. ఆ వంశములో శేషించిన రాజులు, వారి భార్యలు పిశాచప్రియులయిన

* ఇతఁడు హాద్యవంద్ర గుప్తుడును గుప్తవంద్రగుప్తుడును కాడు. సామలదేవుని వంశమునందలి యగ్ని వంశపురాజు.

+ ఈ జయసింహుడు చేసినది అశ్వమేధయాగము. జయసింహేశ్వరమేధము అనుపేర శ్రీ శ్రీ శ్రీ శృంగగిరి విరూపాక్ష పీఠాధిశ్వరులు (శ్రీ)రాణీచయనులుగారు అని పూర్వాశ్రమ సామంతులుగల సుప్రసిద్ధ పండితులు) ఈ జయసింహుని అశ్వమేధకథనే సంస్కృత నాటకముగా రచించియున్నారు. పిరి పితము లోగడ పీనుగులమహానాథుల దుండెడిది. పిరి కిష్కలు కి) కి) కి) కల్యాణానంద భారతీ మాంతాచార్య స్వామివారు ప్రకృత హా పీఠమును గుంటూరునందు స్థాపించి యున్నాడు

ష్టేచ్ఛులచే నవిశ్రేణువలన విస్మయంకరం అయిరి. వాండ్రును బుట్టిన సంతానము ష్టేచ్ఛులుగా. ముగ్ధులుగా. కాక జాబ్బులు మేహములు నను గంకరిజాతులయిరి. ఆందు మేహములు 'ముస్లిమ్' ధర్మానుయాయులుగాను. 'జాబ్బు' లార్చ్యధర్మాను యాయులుగాను నైరి. చాచునాని శోమరవంశముందలి కొలన మంది తిప్పించుకొన్నవా రిచ్చటచ్చట క్రిశ్చియులుగానే యుండిపోయిరి.

—: శి అ. శు క్ల వం శ ము :—

(చాచుకృత చరితము)

బ్రహ్మవర్తమున వసిందు కశ్యపుడును బ్రాహ్మణుని కార్యవతియును భార్య యుండెను. ఆ సంతులనం బదిమంది కుమారులు గల్గిరి. అతడు మిశ్రదేశమేగి (ఈజిప్టు) తన విద్యా నామధ్యముచే మిశ్రదేశమందలి తెలివిగల ష్టేచ్ఛులను లోబఱచుకొని స్వదేశమునకు వచ్చి వారిని రాజపుత్రులలో (మరుదేశములో) నుంచెను. కొందఱు శిష్యులతో సరస్వతీ ద్విపద్మతుల మధ్యమం దున్న బ్రహ్మవర్తమందు వసించెను.

* అనంగపాలుడు క్షత్రియకులముగఁ జేరినవాడు ఇంద్రప్రస్థ రాష్ట్రధిపతియున తోమరుని వంశముగోరివాడు. అనంగపాలుని కిద్దరు కుమారులు. కీర్తిమాలిని, చంద్రకాంతి యనువాడు. కీర్తిమాలిని గోమేశ్వరుడు పెండ్లిచేసెను. మా. పుట 200.

+ మాచవ అధ్యాయము 1 స్లోకమునందే 10 స్లోకమువరకు కైఫియ లోని స్వచ్ఛతాభ తెల్పుచినది. అది యీ పురాణములోఁ బ్రక్షిప్తగా పో. అలుపొనగితి శత 2710 (892 B. C.) నందలి ముగిసినప్పుడు శుక్లచంద్ర చరిత్ర చెప్పబడుచున్నది.

అతిని కుమారులు తొమ్మిదిగురు, నతని శిష్యులు నతనిలోనే
 పెరిచిరి. నాల్గవ కుమారుడుగు శుక్లుని మాత్రము రాజపుటా
 నాలో నున్న యర్జునదర్శితము (ఆచార్యదర్శితముని నేటివాడుక)
 లోనున్న చైతన్యమును శిఖరముమీద దపముచేయుమని సం
 పెను. మిగత కుమారులకు శిష్యులకు మనుస్మృతి ధర్మములను
 బోధించెను. శుక్లుడు సచ్చిదానందవిగ్రహము, జగన్నాథుడు
 నగు వాసుదేవుని బ్రసన్నుని కేసికొనెను. ద్వారకాపతియగు
 నాదేవుఁ * డావిప్రుని చేయిపట్టుకొని తీసికొనివెళ్ళి సముద్రాంత
 భాగమునకు వచ్చి దివ్యకోభా సమన్వితమగు ద్వారకను
 జూపించెను. కలిలో సంచుమించు రెండువేల సంవత్సరము
 లయినతరువాత నన్నిహోత్రు ననుగ్రహమున నరుభ్యమున
 కేగి తనతోడివారగు ప్రమరచేహాని పరివారలను ముగ్గురితో
 బాంధులను జయించి హరికృపచే ద్వారకను నిర్మించెను.
 భారతవర్ష పశ్చిమభాగమునఁ బడేండ్లు పాలించెను. అతిని
 కుమారుడు విష్వక్సేనుడు. అతఁడు హరికృపచే లభించినవాడు.
 అతఁ డిరువదియేండ్లు, వానికుమారుడు జయసేనుడు ముప్పది
 యేండ్లు, వానికొడుకు విసేను డేబదియేండ్లు పాలించిరి. వానికిక
 మిథునము పుట్టెను. అం దాడుదాని పేరు ప్రమోదయనియు,
 కుమారునిపేరు మోదసింహుడు ననియు, నేర్పడెను. విసేనుడు
 ప్రమోదను విక్రముని కొనంగెను. రాజ్యమును గుమారుని
 కిచ్చెను. అతఁడు తండ్రియంతికాల మేలెను. మోదసింహునికి
 సింధువర్మ జన్మించి తండ్రియంతికాల మేలెను. సింధువర్మ

* శుక్లుడు (చాళుక్యుడు) అగ్ని వంశ్యుడగు బ్రాహ్మణుడేయని
 యచట పుష్పముగా “విప్రమ్” అను పదము తెల్పుచున్నది.

కుమారుడు సింధుద్వీపుడును తండ్రియంతకాలము పాలించెను. వానికుమారుడు శ్రీనిధి. అతడు గౌతమవంశమున జన్మించిన 'కాచ్చసి' యను నామము వివాహమాడెను. అట్లు చేసి కచ్చదేశమున కేగెను. అంతటి పులిందులను యచనులను నతడు జయించి యచలు రాజ్యము స్థాపించెను. ఆదేశము సింధుశీరమున నున్నది. వాని కుమారుడు భుజవర్మ శబరులను భిల్లులను కలిచి రాష్ట్రనిర్మాణము చేసెను. తండ్రి యంతకాల మేలెను. వానికుమారుడు భుజదేశుడు. అతడు నుంచి ప్రసిద్ధి కెక్కెను. తండ్రియంతకాల మేలెను. వాని కుమారుడు రణవర్మ, వానిశరువాత చిత్రీవర్మ రాజులైరి. చిత్రీవర్మపేర చిత్రీనగరము వసమునడును నిర్మితమైనది. వాని కుమారుడు ధర్మవర్మ, వాని కుమారులు కృష్ణవర్మ, ఉదయుడు ననువారు తండ్రియంతకాల మేలిరి. ఉదయుని పేర నుదయ పురము నిర్మితమయ్యెను. అది వసమధ్యమందున్నది. అతడు తండ్రియంతకాల మేలెను. వానికుమారుడు వాప్యకర్మ. అతడు వాపీకూప తటాకాదులు, చక్కనిమేడలు, ధర్మార్థముగ నిర్మించెను. అతడు చాల ధర్మవరుడు. అంతట బలదుండను రాజు లక్ష పైన్యముతో విచ్చెను. వాడు మహామద మతస్థుడు. వాప్యకర్మ వానితో బోరాడి వైశాచకులగు స్నేచ్ఛులను జయించి కృష్ణోత్సవము చేయించెను. అతడు తండ్రియంతకాల మేలెను. వాని సుతుడు గుహిలుడు, తరువాత కాలభోజుడు. రాష్ట్రపాలుడు నను వారు పైవారిలో సమానముగ నేలిరి. రాష్ట్రపాలుడు సత్పైతామహమయిన రాజ్యము విడిచి, వైష్ణవియగు శక్తిని దపముచే నారాధించెను. సర్వమంగళయు,

నాటికాదు. చౌరిసర్వవర్షము వేలుపు నూదువా. డగుటచే నేమియును చౌరివాతమునకును. అతడు దేవదత్త యగు కన్యావతియును నొక మండలి వివాహ మాడెను. ఆమెయం దాతని లేడుగురు సత్తమాత్మకలయొక్క మంగళకవైభవ కుమార్తెలు చెందిరి. శతల, వార్వతి, కన్య, పుష్పవతి, గోవర్ధని, సిందూర, కాలియని వానినామములు. వారుచదునగానాగిష్టామాహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహ, ఇంద్రాణి, నామూడియు నగు మాతృకల యంశలు. ఒకనాడు రాజభార్య దారముకట్టి యొక చుట్టికడనను నూతిలో నెప్పటియట్లు వదలెను. అంతట నానా గోమహిషాపి నెలకు పెక్కునంది సుందరుల నందు జూచెను. వారిములకు కృష్ణచక్రము మాతమునో నున్నట్లును నాభరణము లేమియు లేనిదాని నున్నననుచును విమనస్సుచిన్న పుచ్చుకొనెను. ఆమె నీరుకోడుచున్న యాకడవ యెంతలాగినను మీదికి రాదయ్యెను. అంతట కన్యావతి కుండలేకయే యింట కేగి చూచునప్పటి కామె కుమార్తె లేడుగురు శిలలయియుండిరి. వేలుపువచ్చి తన భార్యను గారణమేమని తర్జించెను. మఱియు నతడు బ్రహ్మచర్య నియమమును విడిచి ఆమెతో గ్రీడించెను. అంతట నామెయం దతనికి యశోవిగ్రహుడను కుమారుడు జన్మించెను. అతడు మంచిబలశాలియు ధర్మశీలియునై యుండెను. అతఁ డార్యావర్తము నిరువదియేండ్లు పాలించెను. వానికుమారుడు మహీచంద్రుడు వానితరువాత చంద్రదేవుడు మందపాలుడు ననువారు తలకొక యిరువదియేండ్లు పాలించిన వారు. మందపాలుని కాలములో నెల్లరాజులు నతనిని విడిచి

యశోనాథుని యింట నివసించెను. అతడు పదియేండ్ల పాలించెను. వానికి కుంభపాలుడు జన్మించెను. * రాజనీయ మను నగరము పశ్చిమ దేశమున నున్నది. దానిలో మహామదుఁ డను స్త్రీచ్ఛపైశాచధర్మసకుఁడు పెక్కు దేశములను జూరచి ధనము కొల్లగొట్టి స్త్రీచ్ఛధర్మమును పెంచెను. వాడు తనపై శక్తిరాగాఁ గుంభపాలుఁడు కలిచే వృజింపబడినవానిగా వాని నెఱింగి తేలివిగలవాడు గాన వానికి బోలెడి హోయెను. మహా మదుఁడు సంతోషించి వానికి ధనరాసులన్నియు నిచ్చివేసెను. వాడు మాంత్రిఖండకమందలి ధన రాజనీయనగరమునకు వెళ్లి బోయెను. కుంభపాలుఁ డిర్వదియేండ్లు పాలించెను. వాని కుమారుఁడు దేవపాలుఁ + డనంగుని కూతురును జంద్రీకాంతి యను దానిని వివాహమాడెను. మఱియు నతడు కన్యాకబ్జ మునంగల గృహమునకువచ్చి రాజుల నందరిని జయించి తండ్రి యంతకాల మేలెను. వానికి జయచంద్రుఁడు రత్న భానుఁడు నను నిద్దరు కుమారులు గల్గిరి. ఆర్యావర్తమునఁ తూర్పుభాగమును నుత్తరభాగమును జయించి రత్న భానుని కుమారుఁడు లక్షణుఁ డను వాడు విష్ణుధక్తుడై రాజ్యమేలెను. అతడు కరుక్షేత్ర మున యుద్ధముచేసి ప్రాణములువాసి స్వర్గమందెను. ఇంతటితో శుక్లుని వంశమున జన్మించి వైశ్యులకుఁ బాలకుడైన కుంభ పాలుని వంశము సమాప్తమయ్యెను. విష్వక్సేనుని వంశము నందు జన్మించినవారు విష్వక్సేనులనియు, (బ్రాహ్మణులై క్షత్రియధర్మము గొన్నవారు) విశేనుని కులమందు పుట్టినవారు

* ఇది గోరీ మహాపురుష పుత్రాంతమే.

విసేనులను త్రితీయులనియు, గోహాలుని సంశమునందలి వారు గోహాలులను త్రితీయులనియు, పెరొందిరి. రాష్ట్రపాలుని సంశమువారు రాష్ట్రపాలురను రాజులనియు (వీరు త్రితీయ ధర్మానునారులు గాని యన్న సంశీయులన్నమాట) వైశ్యపాలకుఁ డైన కుంభపాలుని సంశములోనివారు వైశ్యపాలురనియు పెరొందిరి. శుక్ల సంశధురంధరుఁడగు లతఁడును మరణింపగా నా త్రితీయులందరు (త్రితీయధర్మపదాలముయున్న యగ్ని సంశరాజులన్నమాట) కురుక్షేత్రమునందు నశించిరి. మిగిలిన కొలదిమంది త్సుద్రరాజులు వర్ణసంకరమునొంది స్త్రేచ్ఛులచేఁ జెరువబడి భయాపకమైన స్త్రేచ్ఛదేశమున జన్మించిరి.

—: 4 అ. పరిహారుని సంశము :—

ఓ భృగువర ! పరిహారుని సంశము తెల్పద వినుము. పరిహారుఁడు ధర్మవేదపరాయణుఁడై పౌద్ధులను జయించి సర్వ మయియగు శక్తిని ధ్యాపించిన నామె సార్థయోజనవిశాల మయిన యొక నగరమును జిత్రీకూట గిరిపై (బెంగాలులో నున్నది) నిర్మించి యాతనికిచ్చెను. కలియానగరమున బంధింపఁ బడెను గాన దానికిఁ 'గలినిర్జరము' అను పేరు గలిగెను. అదే కలింజరపురమును ప్రఖ్యాతి చెందినది. అందాతఁడు పండ్రిం దేండ్లు పాలించెను. వాని కుమారుఁడు గౌరవర్మ. అతఁడు తండ్రి యంతకాల మేలెను. గౌరవర్మ తన తమ్ముఁడగు ఘోరవర్మ నారాజ్యమున నునిచి తాను గౌడదేశమున కేగి పాలించెను. గౌరవర్మ కుమారుఁడు సుపద్ముఁడు. వాని తరువాత రూపణుఁడు గౌరవర్మ పాలించిరి. శఙ్ఖుఁడు మహాలక్ష్మీపూజ గావించిన

నూఁజేడ్లియిన తరువాత నా దేవి కామార్జీ, మానమున
 భక్తుని కాలింప నచట వెలసెను. కామవర్మ యోబదియేండ్లు
 పాలించెను. వానికి భోగుడు భోగవతియను మిథునము
 జన్మించెను. అందు భోగవతి నతఁడు విక్రముచి కిచ్చెను. తా
 రాజ్యము భోగుని కిచ్చెను. భోగవర్మకు కాలివర్మ జన్మించెను.
 అతఁడు మహాకాలి కుత్సవములు సేయించెను. ఆ మైత్రసన్నయై
 యనేకవిధములయిన పుష్పములకు నిలయమైన 'కలిక' (ఒక
 మొగ్గను) సృజించి యిచ్చెను. ఆ పుష్పములచే నేర్పడిన
 నగరమునకు 'కలికాతా' యను పేరు గల్గెను. (కలికత్తా
 యున్న చోట) కలివర్మ కుమారుడు కౌశికుడు. తండ్రియంత
 కాల మేలెను. వాని కుమారుడు కాత్యాయనుడు, తరువాత
 హేమవతుడు, శివవర్మ, భవవర్మ, రుద్రవర్మ, భోజవర్మ
 యనువారు వరుసగా నేబదియేండ్లు వంతునఁ బాలించిరి.
 భోజవర్మ వనోదేశమున (వనమధ్యభాగమందు) భోజరాష్ట్ర
 మను నొక రాష్ట్రమును నిర్మించెను. వానితరువాత గవవర్మ,
 వింధ్యవర్మ, యనువా రేబదియేండ్లు వంతునఁ బాలించినవారే.
 వింధ్యవర్మ తనరాజ్యమును దమ్మునికిచ్చి వంగదేశమున కేగెను.
 వాని కుమారుడు సుఖసేనుడు, తండ్రియంతకాల మేలెను.
 వానికుమారుడు బలాకుడు పదియేండ్లు వానితరువాత లక్ష్మ
 ణుడు, మాధవుడు, వేశవుడు, సురసేనుడు, నారాయణుడు
 శాంతివర్మ యనువారు పదియేండ్లు వంతునఁ బాలించిరి. శాంతి
 వర్మ గంగాతీరమునందు శాంతిపురమును నిర్మించెను. పాస
 కుమారుడు నదీవర్మ. అతఁడు గంగాదేవిచే వరమువడసి గౌడ

(బరిస్సా) రాష్ట్రమునందు 'సహా' యను నగరమును నిర్మించెను. ఆపురము వేదధర్మములకు నిలయయై గంగాదేవి పిలుపుచే రప్పించబడిన యొకానొక విద్యాధరునిచే సంరక్షింపబడెను. సహావర్మ యిరువదియేండ్లు పాలించెను. వాని నుండియే గంగావంశ మను ప్రసిద్ధమైన రాజవంశము స్పృశింపడి. (గాంగవంశ మని పిలువబడుచున్నది) సహావర్మ కుమారుడు, శార్దూలేవుండు అతడు బలశాలి, హరిభక్తుడు. అతడు గౌడదేశము(బరిస్సా)న కేగి శ్రీ హరిధ్యానపరుండై పదియేండ్లు పాలించెను. వాని కుమారుడు గంగాదేవుండు ఇరువదేండ్లు పాలించెను. వానికుమారుడు డనంగుండు గౌడదేశమున యున్నాడు. వాని కుమారుడు రాజేశ్వరుండు. తరువాత నృసింహుండు, కలివర్మ, మహీపతి యను వారు పాలించిరి. (మహీపతి 2 వ పృథ్వీరాజు) జయచంద్రుని యాజ్ఞచే 'ఉర్విమాయ' యను నగరము నిర్మించి యందు నివసించెను. చంద్రవంశజులయిన రాజులందరు కురుక్షేత్రయుద్ధమునఁ జనిపోయిరి (మహమ్మద్ గోరీ యుద్ధమన్నమాట). అప్పుడు పృథ్వీరాజు మహావతియను నగరమునకు రాజై యుండెను. అతఁ డిరువదియేండ్లైనను. అతని 'సహాద్దీను' (సహబుద్దీను) అను మహమ్మదీయునిచేఁ గురుక్షేత్రమున నుయోధుని యంతమున జన్మించిన రాజు అందఱు నశించిరి. పరిహరుని కుమారుడు ఘోరవర్మ కలింజరపుర మేలెను. వాని సుతుండు శార్దూలుండు. ఆ శార్దూలుని గంధమువారు శార్దూలీయులనిఖ్యాతికెక్కిరి. మహామాయా శక్తి యనుగ్రహముచే శార్దూలీయుల రాజ్యము నలుమూలల

వ్యాపించెను. ఇంతవఱకు నగ్నివంశరాజుల చరిత్ర సూర్యచంద్ర
వంశరాజుల చరిత్రనలె సకల పాపహరమయినది నీకుఁ దెల్పితిని.
భూమిఁడు హరి స్వయముగా నెట్లవలెరించెనో యది జెల్పెన
నని నూతుండు భృగువరునితోఁ బల్కెను.

—: శ్ అ. వైవస్వతమన్వంతర ప్రారంభ చరిత్ర :—

అవ్యక్త జన్మఁడగు బ్రహ్మకు మథ్యాహ్నముకాగా,
చాక్షుషమన్వంతరమున మహావాయువు విసరెను. అయ్యెడ
హిమగిరికూడ కంపించెను. సప్తద్వీపములు, సముద్రములు
కలిసి యొకే జలమయములయ్యెను. భూమి యా జలప్రళయ
మున మునింగెను. వేయియేండ్లయిన తరువాత విష్ణుమూర్తి
శివునితో, బ్రహ్మతోగూడి శిశుమూర చక్రము నాకాశమున
యథానుకూలము సరిచేసెను. అనగా నాయా గ్రహములను
నక్షత్రమండలమును నుండవలసినస్థితిలో నుంచెను. అటుమిఁడ
జ్యోతిశ్చక్రములచే భూమియంతయు నెండి గట్టిపడెను. అవ్వల
బ్రహ్మముఖమునుండి సోముని ద్విజులకందరకు రాజుగా సృజిం
చెను. అతఁడు సర్వవేద విశారదుండయ్యెను. భుజములనుండి
క్షత్రియరాజుని సూర్యుని రాజనీతివిశారదునిగా సృజించెను.
తొడలనుండి వైశ్యరాజుగా రిత్వికరుండగు సముద్రుని బుట్టిం
చెను. పాదములనుండి విశ్వక్సేను దక్షుఁ డనుపేర శూద్ర
రాజుగా జనింపజేసెను. సోమునివలన బ్రాహ్మణులు, సూర్యుని
వలన రాజవంశజులు, సముద్రమువలన వైశ్యులు, దక్షునివలన
శూద్రులును గల్గిరి. సూర్యమండలమం దుండి వైవస్వతమను
పుదయించెను. అతని రాజ్యకాలము డెబ్బదియొక్క మహా.

యొగముల కాలము. అయ్యెడ భగవంతుడుగు విష్ణువు
విశ్వరూపానతారము ధరించెను. అందుః బూర్వార్థమున
విష్ణువలె, పరార్థమున వామనుడని, కృతయుగమున జాలుడు
యొండెను. కృతయుగమునం దప్పుడు సమల యాయుర్దా
యము నాల్గునందలయొంట్లు. పూర్వార్థమందు సంభవించిన
హరి త్రేతాయుగమున దశావసమునందెను. అప్పుడు మానవుల
సూర్యుగ్దాయము మహాదునందలు. ద్వాపరమున హరి వార్ధక
యందెను. అయ్యెడ సూర్యుగ్దాయపు రెండునందలు. కలియుగ
విశ్వరూపుడు సర్వాంగుడెను. అయ్యెడ సమలయాయపు
పందయొంట్లు మాత్రమే. అదియెనను నే నొలదిమంది ధర్మ
పరులకోతప్పు యందలకలెను. మహాయుగ పరార్థమున
నింద్రానుడుగు వామనుడు చిత్రరూపుడు మహాశ్వా
ముడునై గరుడునెక్కి విశ్వరూపూతిముచేయువాడై త్రియుగ
స్వరూపుడై విహరించెను. ఆనితయుగమున వామనుడు త్రియుగ
స్వరూపుడై శ్వేతవర్ణియై కృతయుగమున హంసనామమున
పర్తించెను. త్రేతాయుగమున రక్తరూపుడై యజ్ఞుడను పేర
నలరెను. ద్వాపరమున బీతరూపుడై స్వర్ణగర్భుడై యుండెను.
కలికాలము రాజోవుతటి ద్వాపరయుగ సంఖ్యాకాలమున
వామనుని కళ యంతయు నేకీభూతమై దేవకీగర్భమున నుద
యించెను. అతడు వసుదేవుని కుమారుడై మధురయం
దావిర్భవించుతటి బ్రహ్మాదిదేవత లాదేవుని వినుతించిరి.
అయ్యెడ స్వామి ప్రసన్నుడై దేవతలతో దేవహితమునకు
దైత్యవిధనమునకు నేనవతరింతును, కలియుగమందును బహువిధ

మూల వర్తమాను, భూమిపై బృందావనము నా దివ్యభావము
 ముక్తసాక్షిహావము. అందు నేనురహస్యక్రీడ లొనరింతును.
 వేదములన్నియు గోపకలయి నాశోః గ్రీడించును. కలియుగాల
 తమున నేను రాధాదేవి పార్థసము ననుసరించి బృందావన
 మందలి యారహస్యీడను సమాప్తిసేసి 'కల్కి'గా నవతరింతును.
 అవ్వల యుగాంతప్రళయ మొనరించి రెండుమూర్తులు భరించి
 త్పతియుగమున సత్యధర్మ ప్రవర్తకండనయ్యెడ అసిన విష
 బ్ద వారకులందరు సంతాపింపెరి. అద్భుతచర్య కల హాస
 యొక్క యీ యాట యుగయుగ మందు నిట్లే జరుగుచుండును.
 విష్ణుభక్తులే విశ్వంతర్యామియై వర్తించు నవిష్ణువును దెలిసి
 కొనగలరు రాజునకు దాసులయినవారు తమరాజయొక్క
 గౌరవమును గుర్తింపనేర్తురుగాని తదితరులు తెలియనేర్తురా?
 విష్ణువాంఛానుసారము సనాతనియగు విష్ణుమాయ వివిధలోక
 రచన నొనరించును. ఆమహాకాళియే సర్వమును గాలమయ
 మొనరించి నూ వెనుక తానే మింగి మహాగౌరియనంబడును.
 అట్టి విష్ణుమా యాశక్తియగు మహాకాళికి నమస్కారము.
 అమ్మా! భయభ్రాంతులగు మమ్ము దయచూడుము.

6 అ. అవ్వలిరాజులను దెలుపుమన మహర్షి యిట్లు తెలుపఁ
 పొడంగెను. పైశాచుండగు కుతుకొద్దీను (కుతుబుద్దీను) అను
 వాడు ఢిల్లీ రాజయి యాదవులచే బాలింపబడు బలీగఢము
 మీదికిదండెత్తెను. (శహబుద్దీను తరువాతబానిసవంశము వాండగు
 కుతుబుద్దీను రాజయ్యెను) వాడు వీరసేనుని పోతుండగు హుస

శనుని జయించి స్వ వాక్మిమించెను. వాని కాలములో నానా
 దేశరాజులు నేకమయి వానిని జయించిరి. అదివిని శహస్రుదేవు
 శక్తికనబ్బి శత్రురాజులను జయించి 'మూర్తిఖండము' అను
 రాజ్యభాగమును స్థాపజచెను. వాని తరువాత స్నేహ్యులు
 ముగ్ధులవచ్చి పరుగుగా పైదు, ఆలు, ఏడు సంవత్సరములు
 పాలించి చనియిరి. నేడు మొదలుగ నొక శతాబ్దములో
 స్నేహ్యురాజులు దేశతీర్థ నాశనమొనర్చి యల్పాయుష్యులగు
 చతురము కాన జునులారా! మీ రందఱు విశాలానగరము
 పకు నాశోఁ గూడరండు. అది నూతనండు తెలుపగా ముచు
 లందరు సతనితో హిమాలయముందున్న విశాలానగరమున కేగి
 సమాధిస్థలై పారిభ్యాస పరాచురై యొక శతాబ్దములో
 బ్రహ్మాలోకము నుంచె. ఇట్లు పట్టి వ్యాసుభగవానులు 'ఇంత
 దినుక రాజోపు చరిత్రను యోగాభ్యాస బలముచే సద్భుత
 ముగాఁ దెల్పితిమి. ఇతియేమి వినగోరెద'వన మను విల్లనియె.
 'స వేదతత్త్వజ్ఞ! భగవంతుడా! నీవు సర్వలోక శివంకరుడవు.
 నేను మాయాసంభవుడను. తాము వేదసంభవులు. నాజ్ఞానము
 సర్వము పవిత్రచే నావరింపబడి యున్నది. అందుచే నే ననేక
 జన్మములంది లోకమునకు వచ్చితిని. పరిబ్రహ్మయే కృపతో
 దురదృష్టవంతుని నన్ను గని స్వయముగా వ్యాసరూపము
 దాల్చి దయచేసెను. మునీంద్రుడగు నావేదవ్యాసునకు
 సవిద్యామోహభావములను దొలగించి రక్షించు స్వామికి
 సమస్కారము. అవ్వల నూతాదు లేమి యొనరించిరో యది
 యెల్ల తెలుపుము. అన వ్యాసుం డిట్లనియె. బ్రహ్మాండగోళమున

నుండి మొదటికన్నమాట) నడచినపుడు మరల పదునెనిమిది
 మహాకల్పము లగును. బ్రహ్మ స్థానముగను సూక్ష్మముగను
 చెందు విధములయి యున్నాడు. స్థూలమయినపుడు, గుణిగను,
 సూక్ష్మమయినపుడు నిర్గుణముగాను నా బ్రహ్మత్వమున్నది.
 సగుణుడైనపుడు 'విరాట్టు' అనబడును. అతఃజే విష్ణువాభి
 కమలమం దుదయించినవాడు. నిర్గుణుడయినపుడు 'స్వయం
 భువు' అనబడును. అతఃజవ్యయుడు, అవ్యక్తజన్ముడు. సగుణ
 బ్రహ్మకే నూతేంద్రాయర్దాయము కాలనిర్మితమయి యున్నది.
 ఒకలక్ష తొంబదివేల మనుష్య సంవత్సరము లావిరాట్టున కొక
 పగలు. నిర్గుణుఁ కాలమునకుఁబరుడు. అవ్యక్తమనగాఁ బ్రకృతి.
 దానికిఁ బండ్రిండంగములు కలవు. అవి ఇంద్రియములు.
 ఇంద్రియముల విషయములు, ముగియు, బుద్ధి యనునవి. అవ్యక్త
 ముకంటెఁ బరమైన బ్రహ్మము సూక్ష్మజ్యోతిః. అదియవ్యయము.
 అది వ్యక్తస్థితి నందినపుడు 'అవ్యక్తజన్మ' యని పిలువబడును. ఏ
 యోగినూతేంద్రునమాధిపత్యసాధించునో వానిమనసు సూక్ష్మమైన
 గాలియై బ్రహ్మపదమున కెగిరిపోవును. ఆస్థానము సత్యలోకమని
 పిలువబడును. అది సనాతనము. అదియోగముచే నందఁడగినది.
 సమాధినిష్ఠులగు మును లటకేగుదురు. అచట నొక క్షణమున్న
 మునులకు భూలోకము అక్కణ్ లక్ష సంవత్సరము లయ్యెను.
 అవ్వల మఱిల వాగు శరీరము పండుదుగు. అట్లు పొంది కన్ను
 తెరిచునంతలో వారికి బ్రహ్మయొక్క ద్వితీయాహ్నికము
 ప్రాప్తించెను. వాగు చూచునప్పటికి మనుజులు పశువులుయై
 యుండిరి. వారి కడువదియేగొద్దకంటె నాయువులేకుండెను. బొటన

ప్రేలంత వాడవుండిరి. వర్ణములు సంకరములయ్యెను. చెదరు చెదరుగా చర్మలక్షణములు కానిపించెను. అందరు స్త్రీచ్ఛులు నాస్తికులయి పోయిరి. సర్వవేదములు స్వతీర్థములు భూమండలమును విడిచి పోయెను. అవి గోపికాకూటముదాల్చి హరిశోరాసలీలతోత్సవము నొనరించెను. పాపండులు బహుజాతీయులు, నానామార్గ దర్శకులయి కలిచే నిర్మితములయిన వర్ణములను నంచించిరి. ఇది చూచి మునులు రోమహర్షణుని సన్నిధి కేగి పాంజలులై స్తుతించిరి. అంతట నా సూతుఁడు యోగసిద్ధుని బాసి కల్పాఖ్యానమును ముచుల కెఱింగించెను. ఆ యంశము తెలుపుచున్నాను వినుము.

—: తిమిరలింగుని చరిత్ర. (తైమూర్ లంగ్) :—

సూతుండిట్లనియె. ఓమునీందులారా! ద్వాపరము తరువాత లక్షసంవత్సరములలో జరిగిన వృత్తాంతము చెప్పుచున్నాను. వినుఁడు. ముకులవంశము వాఁడైన విశాచకుఁడు స్త్రేచ్ఛరాజు తిమిరలింగుడనువాఁడు మధ్యదేశమునకు వచ్చెను. వాఁడాయ్యలను స్త్రేచ్ఛులచుగూడ జయించి కాలహూతుడై దేహలీనగరము నందలి యందఱి రాజులను జంపెను. మఱియు నార్యదేశ వాసులయిన నిపుల బిల్చి “మీరు మూర్తిపూజకులు మీరు నిర్మించిన మూర్తి మీకు కూతురునంటిది. అట్టి సాలగ్రామ శిలామయ మునైన యీ మూర్తిని మీరు పూజించుటయే మిన్దాయము? మీరు పఠించు వేదములు సకలశాస్త్రములు లోకమును నంచించుటకు మునులు పనిలేక కల్పించినవి. మీరు తెలుపు విష్ణువు భగవంతుఁడు కాఁడు.” అని చెల్చి వాగిని

బలాత్కారముగ నన్నిటోనికిఁ ద్రోసెను. వారారాధించు నాలగ్రామము లన్నిటిని మాటలుగట్టి మొంటెలమీఁదఁ దోలించుకొనిపోయి తైత్తిరము అనుదేశమున నొకకోట గట్టికొని, యం దా సాలగ్రామములచేఁ దన సింహాసనమునకు మెట్లు గట్టించుకొనెను. అంతట దేవతలందఱు దుఃఖితులయి ప్రభువగు సింద్రునికడ మొఱిపెట్టుకొనిరి. అతఁడిదంతయు విని బలిచక్రవర్తి చేసినపనిగా నెఱింగి వజ్రాయుధముగొని తైత్తిర దేశముపై వైచెను. ఆ మాఘాతమున తిమిరలింగుఁడు వాని సభలోని వారును జచ్చిరి. అటుపై విద్వాంసులూ సాలగ్రామములనన్నిటిని గొని గండకీనదిలోనికి విసరివైచి స్వర్గము నందిరి. ఇంద్రుఁడవ్వల దేవతలతోఁ గలిసి దేవపూజ్యుఁడును గురునితో వేదధర్మ నాశ నముచేఁ గలిలోఁ గలుగఁబోవు కష్టములను చెప్పకొనెను. అంతట బృహస్పతి గౌడదేశమున గంగాతీరమందు శాంతిమయి యను పురమున బ్రాహ్మణుడఁనై యవతరింతును, నీవును బ్రాహ్మణాకృతిదాల్చి యచటికి వచ్చి దేవకార్యము నిర్వహింపుమని తెల్పెను. అంతట నింద్రుఁడు గురువాక్యానుసార మేకాదశరుద్రులతో నష్టవసువులతో నశ్వినీదేవత లిద్దరితోఁ బ్రయాగ యను తీర్థమునకు వచ్చి మాఘమాసమున మకర రాశిలో నుండగా సూర్యభగవాను నర్చించెను. అయ్యెడ బృహస్పతి యింద్రాదులకు సూర్యమహిమ వండ్రెం డథ్థాయముల కథగాఁ చెల్పెను.

—: 7 అ. సూర్యమహిమ-ఈశ్వరపురియను భక్తుని

జన్మవృత్తాంతము (బృహస్పతి యిందుగ్రీనకుఁ దెల్పుట) :—

బర్హిష్మతీపురమున ధాతృశర్మయను విప్రుఁడు సంతా
నార్థియై ప్రజాపతింగూర్చి తపమొనరించి మెప్పించెను. అయి
దేండ్లకుఁ బ్రసన్నుఁడై బ్రహ్మ కుమారుని కన్యను మరల నొక
కుమారుని నొసంగెను. వారికి వివాహములగుటకు గంధర్వ
రాజగు తుంబురుని దపంబుచేసి మెప్పించి యిష్టసిద్ధి వడసెను.
అవ్వల నల్లుడు కూతురు విహరింపగాఁ జూచి సంతసించి వారికి
నూతనాంబరాభరణాదులు సమృద్ధిగా లభింపఁజేయ నెంచి
యక్షమయ్యగు నొక విద్య నుపాసించెను. అందువలన
స్వర్ణలాభము గల్గెను. ఇంతలో నతనికి మరణ కాల మాసన్నమై
రోగవశుండయ్యెను. రోగశాంతికై శంకరు నర్చించెను. హరు
ననుగ్రహ ముండి చైత్రమాసమున భానువార ప్రతములచే
సూర్యనారాధించి సాక్షాత్కరింపఁ జేసికొని యిట్లు నుతించెను.
ఓసూర్యదేవ! ఈశరీరమందున్న మనస్సునకు ప్రియమైన బ్రహ్మత్వి
నివృత్తి రూపములయిన రెండవస్థలు నీవలన నేర్పడును.
తిగిగుణశక్తులకు నీ వాధార ఘాతుండవు నాకు మోక్షము

దేవతలుకూడ తిటిగి పట్టించునలసరవా లే. పట్టించుకొండే
 తిటిగిరాదు. అతడు నోవృద్ధులమే విష్ణుపదము. నీకొక్క మను
 కాలము మోక్షము గల్గును. అది పూర్వదేవుడంతర్థాల
 మందెను. బ్రాహ్మణుడొక్క ముక్తియందెను. శిష్టు తనకథ తెల్పు
 చున్న బ్రహ్మసృష్టికే త్రైతమానమున సూర్యుడు నాకాత్మకంబి
 నంగ దేశమున నాయంతిలో దేవకార్యాత్మ వావలెరింతి. అది
 ముఖమునుండి తేలును గ్రహించి తన భక్తురాలగు ముక్త్యు
 యను బ్రాహ్మణభార్య కొనంగెను. అంతమున్న ముక్తియందే
 ధాతృశిర్మయే కావ్యకావ్యముల నా విప్రపత్నియం దవలెరిం
 చెను. ఈశ్వరచ్చా మిది యతడు పేరొందెను. అతడు మంచి
 నేదపడెను. ముఖము నోవృద్ధ తెచ్చెన వినుము.

—: రామాయందుని కథ :—

శ్రీరామాయందుని కథ :—

హృదయ సారాయణ మొనరించెను. సూర్యానుగ్రహముచే వారిద్దరికిని వివాహము జరిగెను. వారు సూర్యేంద్ర ముదిమి యెఱుంగక శ్రీమయనునది యేమో తెలియక యారోగ్య పంతులయి విహరించి రవిసామీప్య మందిరి. ఇక్కడ విని యింద్రుడు సూర్యు నారాధించిన నతని రక్షింప భాస్కర స్వామి రామానందుఁ డను పేరఁ గాశీపురమునం దవతరించెను. రామానందుఁడు కన్యాకుబ్జవాసియగు దేవలుఁడను బ్రాహ్మణునికి జన్మించెను. అతఁ డాబాల్యజ్ఞాని. రామనామ పరాయణుఁడు. తల్లిదండ్రులను బాసి రాఘవుని శరణొందెను. చతుర్దశ కలాత్మకుఁడగు సీతాపతి యతని హృదయమందిరమున వసించెను.

జ్యేష్ఠ మాస సూర్య ప్రభావము

—: నింబార్క చరిత్ర :—

ఇంద్రునితో బృహస్పతి యిట్లనియె. కృతయుగమునం దర్యమయను బ్రాహ్మణుఁడుండెను. అతఁడు వేదవేదాంగ కుశలుఁడు. ధర్మశాస్త్ర పరాయణుఁడు. అతఁడు ధనార్థియై జ్యేష్ఠమాసమున సూర్యు నారాధించెను. ప్రభాతమున శ్వేత కుసుమ చందనాదులచేతను, మధ్యాహ్నమున రక్త కుసుమాదులచేతను సాయంకాలము పీతకుసుమాదులచేతను బూజించెను. ఇట్లాక నెల చేసెను. అంతట రవి యొకమణి నాతని కొసంగెను. "రత్నముయొక్క మహిమచే దినదిన మొక కుంచెడు బంగార మతనియింట నుత్పన్నమయ్యెను. దానిచే నతఁడు వాపీకూప తటాకాది ప్రతిషటు కావించెను. వేయియేండ్లు సుఖముగా

(బుధికి యతఃకు సూర్యలోకము వడసెను. అచట లక్షయేండ్లుండి సూర్యరూపుడయ్యెను. అనిన విని యింద్రాదులు సూర్యు నర్చించిరి. సూర్యభగవానుడు ప్రత్యక్షమై సంభాక్కుడను మేన సుదర్శనుడు ద్వాపరాంతమునఁ గృష్ణాజ్ఞచే ననతించి ధర్మ స్థానిని వారించును. అని తెల్పును. సంభాక్కుడు కృష్ణుని యాజ్ఞానుసారము మేరుదక్షిణ పార్శ్వమున సర్పదాతరమున తైలంగకమను దేశమున నవతరించి నారదోపదేశము పొంది మధుర నైమిశము, ద్వాపరతి. సుదర్శనాశ్రమము మొదలయిన ష్టేత్రముల వసించి సప్తప్రాములగు మానవుల నుద్ధరించెను. సుదర్శనాశ్రమమున భృగువంశుని భవ్రుడగు నరుణుడను వేద వేదాంగపారగుడగు బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. అతఁడు ఋషిరూప ధనుడు. అతనిభార్య జయంతి. ఆమెయచే దాతెనచే విష్ణుచక్ర సంభూతమగు దివ్యతేజము నుంచెను. జయంతి మహాపతివ్రత గావున నా దివ్యతేజమును దన గర్భమున ధరించి చంద్రునిచే రాణించు దిశవలె నంతేని తేజరిల్లెను. కార్తికశుక్ల పూర్ణిమ యందు చంద్రుడు పృషభమందుండగా నైదు గ్రహము లుచ్చస్థములయియుండగా సూర్యాస్తమయ సమయమున మేష లగ్నమందు నింబార్కస్వామి యవతారము సేసిరి. ఈ విశ్వమున వారు వేదధర్మమును బ్రవర్తింపఁజేసిరి. ఒకప్పుడు బ్రహ్మ వారి యాశ్రమమున కేతెంచి “సూర్యాస్తమయము కాకుండ నాకు భోజనము పెట్టుము. మిక్కిలి యాకలితో వచ్చితిని” అనెను. వారల్లే పెట్టుదు ననిరి. అంతలోనే సూర్యాస్తమయము కాఁ జొచ్చెను. అదిచూచి యమ్ముని నింబవృక్షముపై (వేపచెట్టు

మీఁడ) దన ప్రభావసంపదచే దేజస్తత్వమగు సుదర్శనమును (విష్ణుదత్తమును) స్థాపించిరి. అది సూర్యునట్లు వెలుంగుచు గాఢమకాలము కానట్లు చూపిన బ్రహ్మ యాశ్చర్యమంది, యేమధారియై యపరసూర్యునట్లు వెలుంగు నమ్మునిబాలునికి పాస్తాంగ దండప్రణామ మాచరించి బాగు బాగు ! నీ పూజకు గంతించితిని. 'నింతార్కుడను' పేరు కికు ప్రసిద్ధమగునని తేల్చి యనుగ్రహించి యంతర్ధాన మందెను.

—: 8 అ. మధ్వాచార్యులు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. దేవేశ్వరా ! మున్ను త్రేతా యుగమున శక్రశర్మ యను విప్రుఁడుండెను. అయోధ్య యతని నివాసము. అతఁడు దేవపూజాపరుఁడు. రుద్రులను, సూర్యులను, అశ్వినీ దేవతల నతం డర్పించెను. యజుర్వేదమయ మంత్రములచే నతని యారాధన జరిగెను. ముప్పదిముగ్గురు దేవతలు క్షుద్రగణములతోఁగూడి యాతని మనోరథము తీర్చిరి. అతఁడు పదివేలేండ్లు ముదిమి, రోగము నెఱుంగక యీ లోక మున నుఖించి శరీరమువాసి సూర్యుడయ్యెను. ఒక లక్ష యేండ్లతఁడు సూర్యమండలమం దధికారము సాగించెను. అవ్వల బ్రహ్మలోక మేగెను. అట నెఱివిదివేల యేండ్లు విహరించెను. ఈ యంశము విని యిందుగ్రిడు, భాస్కరు నర్పించి యాపాద పూర్ణిమయందు సూర్య సాక్షాత్కార మందెను. మఱియు బృందావనమున కలియుగమున నే నవరింతు ననియె. అట్లే రవి మాధవుడను విప్రునికి మధు వను పేర వేదమార్గతత్పరుడై

యవతరించెను. అతఁడే మధ్వానామ్యుఁడు. అతఁడు భుక్తి ముక్తి ప్రదయైన వైష్ణవీశక్తి నొసంగే మధురతరంగాభాషణవిముఖులగు మానవులను భక్తిపరులను గావించెను.

—: శ్రీధరస్వామి చరిత్ర :—

ద్వాపరమున మేఘశర్మయను ఋషి యుండెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు, ధర్మపరుఁడు, న్యవసాయ జీవనుఁడు. కృషి లబ్ధయైన ధనముతో బడియన భాగమునే తిన దినము దేవగూడేవ సమర్పణము లొనర్చెను. అతఁడు పని నై దేండ్లవాడయి యుండగా శంతనుఁడు రాజయిన కాలము ననావృష్టి యయ్యెను. అతఁడున్న ప్రదేశమున కొక కోశుని మేరలో వర్షము కురిసి ధాన్యము తెగపండెను. మేఘశర్మ మాత్రమారోజులలో నైశ్వర్యవంతుడై యుండెను. తక్కిన ప్రజలు రాజును శరణొందిరి. రాజు మేఘశర్మ నాహ్వానించి గురువుగా వరించెను. అతఁడు తేనితో 'పండ్రొందు లక్షలు నూర్యజపము చేయింపుము. శ్రావణపూర్ణిమయం దీ జపము జరుగవలెను. అనిన నా నృపతి యట్లే కావించి బ్రాహ్మణ సంతర్పణము కావించెను. నూర్యదేవుడంతట హర్షించి సువృష్టి కురిసి సస్యశ్యామలముగా నాతని రాజ్యము నొనర్చెను. శంతనుడంతట నే పృథ్విని నైన గరంబునఁదాకిన నతఁడు యవకుండగుచుండెను. అతఁడైదువందలయేండ్లు నుఖముగా జీవించి కాయమువాసి రవియై లక్షయేండ్లధికారముని బ్రహ్మలోక మందెను. ఇట్లు తెలుపు బృహస్పతికి సూర్యదేవుఁడు ప్రయాగలో సాక్షాత్కరించి 'కలియుగమందు మైచ్చరాజ్యము

బృందావనమున నవతరించి దేవకార్యము నిర్వర్తింతును' అని తెలిపి శ్రీధరస్వామియనుపేర వేదశర్మకుఁ గుమారుడై జన్మించెను. శ్రీ మద్భాగవతశాస్త్రమున కాతండు పండితుల కొఱకై వ్యాఖ్యానము రచించెను.

—: విష్ణు స్వామి కథ :—

గురుఁడిట్లనియె. కలియుగమున ప్రాంశుశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడు వేదవేత్తయై దేవతాతిథిపూజ లాచరించుచుండె. అతడుఁ సత్యవాది. మహాసాధువు. స్త్రీయము హింస యెఱుంగనివాఁడు. దారపుత్రాదులఁ బోషించుకొన నతడు రాజకడ భిక్షుమడుగఁ బోగాఁ గలి బ్రాహ్మణుడై యచటికివచ్చి 'విప్రా! ఇదిగో! ఇది నా ప్రదేశము. చాలసుందరము. ఇందు వసించి సుఖంపుము' అనిన నా బాపఁ డాసపడి యా వాటికయందుఁ బ్రవేశించెను. కలి యా తోటలో రమ్యములయిన పండ్లు కోసి యాతనికి భుజింపుమని యిచ్చెను. ఇవి కలిందమను పండ్లు. నాతో నీ వారగింపుమని ప్రార్థించెను. అంత నా విప్రుఁడు విభీతకఫలమందును కలిందఫలమందును గలి యావేశించి యుండునని పండితులందురు. ఒకవేళ నీవు వీనిని నాకు భక్తి విశ్వాసములతో నిచ్చితివేని మంచిదే! సంజోషము. కాని వీనిని సాలగ్రామమునకు నివేదింపక తినను. సాలగ్రామము స్వయముగా బ్రహ్మరూపము, సచ్చిదానంద విగ్రహము. అద్దాని దర్శనమాత్రముచే నభివ్యక్తమైన పదార్థమయినను, భక్త్యుమే కాగలదు. అనిన విని కవి నిరాశచెంది మిగుల

సిగ్గుపడెను. బ్రాహ్మణుడుమాత్రే మా పండు గ్రహించి
 భూమిగామమున కనుపించి, అచటి రాజున కా ఫలము
 నొసంగెను. అంతట గలియే రాజగనుండి యా బ్రాహ్మణుని
 గొట్టి లోహమయమయిన తిరిసాలయం దుంచెను. వ్రాంశు
 శేర్ష మఱునా మదయమున సూర్యోదయము కాగా భాస్కర
 స్వామిని ఋగ్వేద మంత్రములచే నుతించెను. రవి సాక్షాత్క-
 రించి యీ విప్రుని చెవిలో నాకాశవాణిరూపమున “విప్రా!
 హరి కాలస్వరూపుడు. విశ్వపాదమునకై యీతనిచే జతు
 రుడు. విశ్వపాదమునకై విశ్వపాదము విశ్వములను కలుపి

మున్ను సర్వ దేవతల నర్పించి పిమ్మట విష్ణునర్పింపవలయును.” అని విజ్ఞాపించెను. అది విని వారందఱు నతనిం గొనియాడి ‘విష్ణుస్వామి’ యని యాతని గొనియాడిరి.

—: వాణీ భూషణుడు :—

వెంశీయు గురుఁ డిట్లనియె. చైత్రీరథభును దేశమున భిగభర్త యగు విప్రఁడుండెను. అతఁడు మేధావి యను మునికి మంజుభోషయందు జన్మించెను. అతఁడు బాల్యమందే తల్లి దండ్రులచే విడువఁబడి సూర్యు నారాధించెను. సూతేంద్రకు సూర్యమండ్లలాంతర్వతయగు నావిత్రియను దేవత సర్వ సూర్యులకు సూర్యుడయినవాని జననియు, నా సూర్యమండలముయొక్క కుమారియు నయిన యామె యాతనితపమునకు మెచ్చి ప్రత్యక్ష మయ్యెను. ఆశ్వయుజ మాసమున సూర్యమండలమున కధిపతిగా నా బ్రాహ్మణు నొనరించెను. లక్షవేల సంవత్సరము లత డాశ్వయుజమాసములం దన్నింట మండలాంతర్వర్తియై వెలుంగుచు లోకవాసు లందఱి పూజ లందుకొనెను. కాన ‘దేవేంద్రా! నీవు సూర్యు నారాధింపు’ మన నట్లొనరింప సూర్యుఁడు ప్రత్యక్ష మై దేవతలతో “కాన్యకుబ్జ దేశమున వాణీభూషణుడను పేర సత్యదేవుని కుమారుడనై జనింతును.” అని యట్లే యవతరించి మాంసభక్షకులయిన పాపండులను నాస్తికులను జయించి ఛందోగ్రింథ మొకటి రచించెను. లేళ్ళు, మేకలు మొదలగు వానిం జంపి తినువారును మత్స్యభుక్తులు నొకచోఁగూడి యాతనితో శాస్త్రార్థము చేసిరి. వారందఱు సధర్మమిత్రుఁడగు కలీరక్షణలోనున్నవారు. వారి నందఱిని విష్ణుభక్తుఁడగు వాణీ

భూషణుడు వైష్ణవి యగు శక్తిని తన ముఖమానుసి రప్పించి వారి నోర్పు గట్టివేసెను. మరియు వారికి బ్రతికింపెను. అంతట వా రాశ్చర్యపడి యాతనికి శిష్యుడై వైష్ణవమతి స్వీకారము చేసిరి.

—: భట్టోజ క్షితులు :—

వెండియు బృహస్పతి యిట్లనియె: గురగూరమున 'దేవయాజి' యను నుత్తమభక్తుడు, వేదపరాయణుడగు బ్రాహ్మణుండుండెను. వానికొక కొడుకు పుట్టి, పుట్టగానే మృతమౌడెను. అంత నా బ్రాహ్మణుడు సూర్య నారాధించెను. అంతట నా బాలుడు బ్రతికి వివస్వంతుడగు శిష్యుడై, పదునాఱు సంవత్సరముల యీడువచ్చుచున్నటి కాలము స్వవిద్యాభ్యాసము సంతానము గాంచి సూర్యవ్రత మొనరించెను. శివరాత్రినాడు వాని భార్య భూషణములన్న మక్కువగలది సుకీల యనునది భర్తసేవ కేతెంచెను. అతడు శివవ్రతపరుడైకూడ యా సుందరినింగని మోహవశుడై యా శివరాత్రియందు బలాత్కరించి యామెతో విహరించెను. ఆదోషమున వాడు కుష్టురోగి యయ్యెను. ఒకమహానుభావు నువదేశముచే నలెడు సూర్యోపాసనచేసి యారోగమునుండి విముక్తిగాంచెను. అదిత్య హృదయ పారాయణ మొనర్చి యాతడు మన్నన సుందరుడయ్యెను. ఇంతమున్ను ననితలచే ననహింతుకొనఁబడిన యాతఁ డిప్పుడు వారిచే బ్రాగ్భింపఁబడుచుండెను. కాని యాతడు బ్రహ్మచర్యవ్రతమాని బ్రహ్మధ్యానపరుండయ్యెను. శతాయువై జ్ఞానియై నీరోగియై సుఖించి కొంతకాలమునకు

కాలవశుడై నూర్యమండలముఁ జేరెను. కార్తికమాస నూర్యుడై లక్షయేండ్లు రాజిల్లెను. ఈ మాటవిని యిందుగ్రిడు మాసమాత్రము సూర్యునర్పించి పూర్ణిమనాడు సూర్యసాక్షాత్కారము వడసెను. రవి యాతనింగని ' నేను దేవకార్యము నిర్వర్తించెద, విద్వాంసులగు భట్టులు ధూర్తులై సూత్రపాఠము ఖండించిరి. ధాతుపాఠము పఠింపఁ బడుటలేదు. స్వరవర్ణము భ్రష్టమైనది. ఆ భట్టు 'పాపండుల జయించి వేదము నుద్ధరింతును' అని యాతఁడు కాశికేగి వేదశర్మయను విప్రుని గృహమున దీక్షితులవంశమున కార్యగుణుడను పేర నవతరించెను. పండ్రెండవయేడు వచ్చునంతకు సర్వశాస్త్ర విశారదుడై శివారాధన మొనర్చెను. మూడేండ్లలో విశ్వనాథుఁ డతనికి ప్రత్యక్షమై యుత్తమ జ్ఞాన మొసంగెను. ఆ జ్ఞాన ప్రభావముచే వ్యక్తావ్యక్తమయిన సర్వము హృదయగోచరమయ్యెను. అవ్యక్తవిషయమైనబుద్ధి ద్వాదశాంగములుగలవిద్య. అహంకార రూపమై వ్యక్తవిషయకమైన బుద్ధి అజ-అవిద్య యనుపేరునఁ బదునాఱింగములుకల విద్యయై యున్నది. అవ్యక్తము పరబ్రహ్మము. వ్యక్తము శబ్దమయము. అహంకారము లోకకారణము. అది వ్యక్తము. అష్టాదశాంగకము. అది నందివాహనము. పృథ్వీరూపధరమని పండితులచే వర్ణితమైనది. దానికి నాల్గు శృంగములు, మూడు పాదములు, రెండు శిరస్సులు, సప్తహస్తములు త్రిధాబద్ధము. ఆ నందివాహనమునకు సుబంతము తిగంతముకృదంతము అప్యయము నని రెండురెండుగా గూడి మొత్తము నాల్గుకొమ్మలు. భూతభవిష్య

ద్వర్తమానములు మూడుపాదములు. కూశి యోగకూశియును
రెండుశబ్దములు శిరస్సులు. కర్తృకర్త, కరణము, సంస్కృతానము,
అపాదానము, సంబంధము, అధికారము ననుసేడును భుజములు.
స్వరాన్నితము వాక్యమనంబడును. విభక్త్యంతము పదమని
యెఱుంగ నగును. వాక్యము. పదము నను రెండిటిచే నావృష
భము బద్ధమయియున్నది. దానిమీఁద నిత్యము నున్నది
యవ్యక్తము లింగమాపి. ఆ వృషభలింగములు రెండింటినిండి
జనించిన యహంకారమే హరి. అతఁడే నారాయణుడు. గోప
శాస్త్రకుఁడు, బహుమూర్తి అమూర్తియు. ఇట్టి జ్ఞానమును
హృదయమందుఁ గని సింహంతఁమున రచించి పాపండులగు
భట్టుల జయించి భట్టోజి దీక్షితుఁడను ఖ్యాతీనందను.

—: వరాహ మిహిరాచార్యులు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. రమ్యమగు కాంచీపురమున
మునుపు సత్యదత్తు డను వేదపరుడైన రాజనొద్ద నొక గణకుఁడు
(జ్యోతిషికుఁడు) బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. 'అతఁడు రాజుతో
ఇది యభిజన్మహుర్తము. పుష్యమి నక్షత్రము. 'రాజా!
ఇప్పుడు బహువృత్తికరముగా బంగారమును సేకరింపుము' అనెను.
రా జదివిని డిండిమము వాయిించి యిట్లు చాటింపజేసెను.
వైశ్యులు బంగారమునువెల పెట్టి కొనజేనియెడల 'నేనది కొనెదను,
ఎంతబంగారమైనను నేను గ్రహింతును. ఇది నిజము' అంతట
శూద్రులు సేకరించిన బంగారమంతయు వైశ్యులు కొని విలువఁ
జేసిరి. ఒకప్పుడు లోహకారుఁడు దరిద్రమును (వేదరకమును)

గోహరూపమున గొనివచ్చి దానికి నూరు బంగారునాణెము
 లిమ్మని రాజును యాచించెను. రాజు యిచ్చి యాలోహ
 మూర్తియైన దారిద్ర్యము నింటికిఁ దెచ్చెను. అర్థరాత్రమున
 జీకటిలో కర్మ ధర్మరూపములు రెండును రాజగృహమునుండి
 చూచుచుండగనే తొలగిపోయెను. అనంతరము సత్యపురుషుఁడు
 రాజుతో దరిద్రరూప పురుషుఁ డెచ్చటనుండునో యచట కర్మ
 పులుండరు. కర్మము లేనపుడు ధర్మముకూడ భూతలమునందు
 స్థిరముగానుండదు. ధర్మము లేనియెడల లక్ష్మి యెన్నఁడును
 శోభింపదు. నేమి లక్ష్మి లేనిచోట నెప్పుడు నుండను. ఇట్లు
 పలికి వెళ్లిపోవనున్న సత్యపురుషుని జేత పట్టుకొని వినముఁ
 డయి, రాజు 'దేవా! నన్ను విడిచి పోఁదలచితివి. ఇట్లు చేయ
 వలదు' అనెను. అతఁడంగీకరించి యతనియింటనే వసించెను.
 పిమ్మట లక్ష్మియు వెడలిపోనున్న నామెనుగూడ పార్థినించి
 రాజుపెను. అంతట జ్యోతిషికుడగు పురోహితుని బిలిచి యీ
 జరిగినదెల్ల దెలిపి యాతనికి లక్షబంగారము నొసంగెను. అంతట
 నతనికిఁ గుమారుఁ డుదయింపగా వాని జన్మోత్సవమున సర్వ
 ధవము వ్యయించెను. అవ్వల మార్గశీర్షమున పూషయను
 సూర్యు నారాజుకుమారుఁడు సేవించి మోక్షమిందెను. కాన
 సీపును మార్గశీర్షమున రవి నర్చింపుమన నింద్రుఁ డట్లు సేవిం
 చెను. అంతట సూర్యభగవానుఁడు ప్రత్యక్షమై 'యజ్ఞయిని
 యందు రుద్రప్రశువను వాని యింట మిహిరాచార్యుఁడ ననుపేర
 జ్యోతిశ్శాస్త్రప్రవర్తకుఁడనై యవతరింతు' నని తెల్పెను. శిల్పి
 నట్లే మూలగండాంతమున నభిజిద్యోగమున జన్మించిన నాశికు

వును కట్టిపెట్టెలోనుంచి తొండి నడిమివస్తుమున వదలెను. ఆపెట్టె నుముద్రీమునకుఁ బోయెను. అచట రాక్షసస్త్రీలు దాసిం గానాడిరి. అతఁడు లంకకుఁ జరి యచట జ్యోతిశ్శాస్త్రము నధ్యయనముచేసెను. జాతిక ఫలితము మూకపశిష్ణములు మొదలయిన భాగము లాతిః దామూలాగ్రీముగ నేర్చి లంకాధిపు డగు విభీషణుని దర్శించెను. 'భక్తాగ్రీణి! హరిప్రియ! నమస్కారము. రాక్షసస్త్రీలచే సంరక్షితుండనై నేను మిమ్ము శరణందితిని.' అనిన విని విభీషణుఁడు విష్ణుభక్తునిగా నాతనిం గ్రహించి యతని నాతని జన్మభూమి కంపించెను. మ్లేచ్ఛులు నాశనము పేసిన వేదాంగజ్యోతిషమును మూడువిధములయి యున్న దానిని బునదుద్ధరించెను.

—: 9 అ. ధన్వంతరి :—

ఇట్లు బృహస్పతి దేవతలకు నిందునకుఁ దెలిపి ప్రయాగ క్షేత్రమున వెండియు నిట్లనియె. సూర్యుఁడు హరునాజ్ఞచే బ్రతిష్ఠానపురమునఁ ద్రోతాయుగము చివర జన్మించెను. ఆ కథ తెల్పిద వినుండు. సింహలద్వీపమునఁ బరీక్షితుండనురాజు వేద ధర్మపరుఁడు, దేవతాతిథి పూజకుఁడు నగువాఁడుండెను. వానికి భానుమతియను కన్యకయుండెను. ఆమె సూర్యవ్రతపఠాయణ. దినదినము మధ్యాహ్న సమయమున సూర్యదేవుఁ డామెనివేదించు భక్త్యము నారగించువాఁడు. ఆమె యొక భానువారమున సాగరస్నానమున కేగెను. నారద మహర్షి యామందరి నొంటరిగా నముద్రీమున స్నానము చేయుచుండగాఁ జూచి యామె చీక

పుట్టినట్లు నీవు యమూగా 'సుందరి ! నన్ను చేబట్టుము. నీ చూపు
 అక్షర శక్తి మేల్కొన్నది' అనెను. కుమారి యదివిని నమ్రముఖుడై
 'దేవరీ ! నేను గర్భము. నీవు సుతునాసంగ గలతాండవు. స్వర్గ
 మండలమున దేవసుందరులు నిన్ను వలతురు. మేనక రంభ
 మొదలయిన వారెక్కడ ! మనుష్యాంగన నేనెక్కడ ? నవద్వార
 ములుగల యీ దేహము దుర్గంధ భూయిష్ఠము. దేవసుందరుల
 శరీరము ధృతితుచ్ఛములు కావు. అందుచే నీకు పెక్కునమస్కా
 రములు' అనెను. విని సురముని సిగ్గుపడి శంకరునికడ కేగి సర్వము
 విన్నవించెను. లోకశంకరుడైన శంకరుడు కుష్ఠీయయియున్న
 వానింగా నమ్ముచు నెఱింగి తాను భాస్కరుని న్నుతించి ప్రత్యక్షము
 సేసికొనెను. ప్రభాకరుడు నారదుని శరీరమును నారోగ్య
 వంతము నొనర్చి శంభుని గని 'ప్రభూ ! మఱి యేమియాజ్ఞ
 యిత్తువన శివుడు నీవు భూమిపై ద్విజుండవై జనించి యారాజు
 కూతురును జేష్ఠుమనెను. సూర్యుడట్లే కావించెను. సవిత
 భానుమతితో గూడ తపముసేసి తిరిగి సూర్యలోకమున కేగెను.
 అతని నీవర్చిప్రమన నిందుగ్గిడు పౌషమాసమున సూర్యారోధన
 చేసి యనుగ్రహము వడసెను. అయ్యెడ భానుడు 'నేను కాశీ
 పురమున ధన్వంతరినై యవతరించి కలిచే రోగపీడితులగు
 మానవులను సంరక్షింతును. ఆవిధముగా దేవకార్యమును నిర్వ
 హింతు'ని కల్పదత్తుడను విప్రునికే గుమారుడై యవతరించెను.
 మఱియు నాతడు బ్రాహ్మణ వృద్ధులతో గూడిన సుశ్రుతు
 డను రాజకుమారుని శిష్యుని గావించికొని కల్పవేదము
 శబ్దించెను. రోగములు లేని శరీరము కల్పమనబడును. ఆ కాంక్ష

కల్పజ్ఞాన మిందుఁ దెల్పుఁబడినది నానా పక్షముల గల్పవేదమును పేరుగల్గెను. ఇన్వంతరి ప్రసిద్ధిపొందెను. అంతః పక్షము మాత్రము ననే కలియుగమున నోగజాంతి యయ్యెను. ఇన్వంతరి పరచిత మగు నా కల్పవేదమును సుశ్రుతాచార్యుడు పఠించి దానిపై సూరధ్యాయముల సుశ్రుత తంత్రమును రచించెను.

—: జ య దే వ్ర :—

మఱియు బ్రహ్మస్పతి యిట్లునియె. మున్ను సంపాదకముల హేలియను బ్రాహ్మణుఁ డుండెను. అతఁడు సూర్యోపాసకుఁడు అటువదినాల్గు కళలయందు నిపుణుఁడు. దానము పట్టుటమాని పక్షింగము వృత్తిచే నతఁడు జీవించెను. మఱియు వస్త్రకళ, లోహకళ, చిత్రకళ, ధాతుమూర్తి నిర్మాణకళ, కారుకళ (పక్షింగము) నేర్చి యాచరింపఁగా జెట్టి యైదువేల బంగారు నాణెముల సంపాదించెను. ఒక్కొక్కమాస మొక్కొక్క కళచే నిల్లు కూడఁజెట్టిన ద్రవ్యముచే సూర్యోపాసన చేయుచుండెను. ఆ యర్చనము మాఘమాసమున జరుపుచుండెను. మాఘ మాసమున కధిష్ఠానమగు రవి విశ్వకర్మ యనుపేరఁ బఠగు వాఁడు జ్యోతిరూపుడై పచ్చి పంపాపురముననున్న రమ్యమైన యొక స్తంభమునఁ బింబించెను. మధ్యాహ్న వేళ హేలి నివేదించు భోజనము నారగించి సర్వదేవమయుఁడగు నా భగవంతుడు త్రైలోక్యముననుగ్రహమున భావించెను. ఆ హేలి యను విప్రుడు ప్రాణములువాసి సూర్యుడై మాఘమున బ్రతాకము గల్పించుచుండెను. అతనిని నీవు భజింపు మన

నిందుడు దేవతలతో విశ్వకర్మయను నా సూర్యదేవు
 సర్పించెను. భానుమూర్తి వంగదేశమున బిల్వగ్రామమున
 జయదేవుడనై కవి శిరోమణినై యవతరింతునని చెప్పి కందుకి
 యను బ్రాహ్మణునియింట నివతరింతునని యల్లు సేసెను. ఏదేండ్ల
 యీడుననే యితడు పితృమాతృ భక్తుడైయుండి పండ్రెండేండ్లు
 వారికి సేసచేసెను. వారు చనిపోయి కుమారుడగు జయ
 దేవుడే డృష్టులై గయాశాస్త్రము సేసిన ఫలమున స్వర్గ
 మందిరి. జయదేవుడు విరాగియై యట జరించుచు ముప్పది
 రోండ్ల ప్రియము నొందెను. అయ్యెడనే ఒక బ్రాహ్మణుడు
 తనకుమార్తెను జగన్నాథస్వామి కంకితము సేసెను. పూజా
 సంతర మనిరుద్ధుడు దారుబ్రహ్మమయుడునగు జగన్నాథుడు
 స్వయముగ 'ఓ సత్యవ్రత ! జయదేవుడు నామూర్తి. నీ యీ
 కుమారికను పద్మావతి నాతనికి నివేదింపుము' అనెను.
 అతడును విరాగియైయున్న యా జయదేవునికిఁ దన కన్య
 నప్పించి తనయింటి కేగెను. ఆ పద్మావతి యతినిం దన నుండ
 దునిగా భావించి బెక్కిండ్లతని సన్నిధి నే పరిచరించెను. అతడు
 వేదాంగమగు నిరుక్తమును దృశ్యసమాధిలో రచించెను.
 గవేంద్రాది శబ్దములయందు వర్ణాగమము, సింహశబ్దమందు వర్ణ
 విధిపర్యయము (హింసయను పదము తారుమారు చేసిన సింహ
 శబ్దమగునన్నమాట) షోడశాది శబ్దములందు వికారము.
 పృషోదరాది గణమందు వర్ణనాశనము, మయూర భ్రమరాది
 శబ్దములందు ధాతువుయొక్క వర్ణవికార వర్ణనాశనములచే
 నగు యోగమునను నీ యైదువిధములయిన రుక్త ప్రక్రియలను

నాకు నిద్రించెను. బాగవంతులుగూ కూడ నుండు చిరుత్త
 మువ్వాడను భ్రష్టుముగ్గు కిరిండు పునరుద్ధరించెను. వాగ్దేవత
 భావాకర్షణ కపటములగు మూఁకులు. వారిని జయించి
 వానిని పరిశుద్ధులుగా వ్యాకర్షణశాస్త్రమును రచించి యున్నాడు
 ఒకనాడు దొంగలహృదయమున నిరవ్వకొన్ని హస్తాదుగు
 కలిపురుషుడు రాజ్యసంగీత యా బాహ్యమునగనము గొల్లి,
 గొట్టి పద్మావతి వతివ్రతయగుట వలంచి యింటికిఁ బోయెను.
 కళి యా వారుని హస్తములను గొడములను ఖండించెను.
 పద్మావతి యొక నూతనోదయమున్న భర్తను గని దుఃఖించి
 వెలువరించి పెక్కునిజ్జల వాపాయెను. ఒకనాడు రాజు
 వెలువై యలకు వచ్చి కాలుసేతులు లేని ముసియగు నా
 జయదేవునిని కారణమగిరిన జయదేవుడు 'నా యీ యవధికి
 గర్వమే కారణము. మఱియెవ్వరును గారు.' అనెను. ధర్మపాలు
 డను నా రాజువిని, యాతని భార్యతోఁగూడఁ బల్లకి నెక్కించు
 కొని యింటికిఁ గొంపోయెను. అతని నొక ధర్మశాలయందు
 నిల్పెను. ఒకప్పుడు కలిపేరితులగు దొంగలు వైష్ణవరూపులై
 తాజును దర్శించి 'మేము శాస్త్రపారంగతులము, మేము
 నివేదించిన భక్త్యమును స్వయముగా హరి యారగించును.
 చూడుము.' అని కలిభక్తులగు నా వైష్ణవులు చతుర్ముఖ
 డగు విష్ణుని రాజునకు మాయచేఁ జూపించిరి. ధర్మపాలు
 డాశ్చర్యపడి జయదేవుని దరికేగి 'గురుత్తమ ! నాయింటికి
 విచిత్రమహిములగు విష్ణుభక్తులు విచ్చేసి విష్ణు సాక్షాత్కా
 రము నాకుఁ జేయించిరి. దామును ద్వరగారండు' అన జయ

నిందుడు దేవతలతో విశ్వకర్మయను నా సూర్యదేవు
 నర్పించెను. భానుమూర్తి వంగదేశమున బిల్వగ్రామమున
 జయదేవుడనై కవి శిరోమణినియై యవతరింతునని చెప్పి కందుకి
 యను బాహ్మణునియింట నవతరింతునని యట్లు సేసెను. ఏదేండ్ల
 యీడుననే యితడు పితృమాతృ భక్తుడైయుండి పండ్రెండేండ్లు
 వారికి సేవచేసెను. వారు చనిపోయి కుమారుడగు జయ
 దేవునిచే దృష్టులై గయాశాస్త్రము సేసిన ఫలమున స్వర్గ
 మందిరి. జయదేవుడు విరాగియై యటఁ జరించుచు ముప్పది
 యేండ్ల పాయము నొందెను. అయ్యెడనే ఒక బ్రాహ్మణుడు
 తనకుమార్తెను జగన్నాథస్వామి కంకితము సేసెను. పూజా
 సంతర మనిరుద్ధుడు దారుబ్రహ్మమయుడునగు జగన్నాథుడు
 స్వయముగ 'ఓ సత్యవ్రత ! జయదేవుడు నామూర్తి. నీ యీ
 కుమారికను పద్మావతి నాతనికి నివేదింపుము' అనెను.
 అతడును విరాగియైయున్న యా జయదేవునికిఁ దన కన్య
 నర్పించి తనయింటి కేగెను. ఆ పద్మావతి యతనిం దన సుంద
 రునిగా భావించి బెక్కిండ్లతని సన్నిధి నే పరిచరించెను. అతడు
 వేదాంగమగు నిరుక్తమును దృఢసమాధిలో రచించెను.
 గవేంద్రుని శబ్దములయందు వర్ణాగమము, సింహశబ్దమందు వర్ణ
 విధిపర్యయము (హింసయను పదము తారుమారు చేసిన సింహ
 శబ్దమగునన్నమాట) షోడశాది శబ్దములందు వికారము,
 పృషోధరాది గణమందు వర్ణనాశనము, మయూర భృమరాది
 శబ్దములందు ఛాతువుయొక్క వర్ణవికార వర్ణనాశనములచే
 నగు యోగమునను నీ యైదువిధములయిన రుక్త ప్రక్రియలను

నతిండు నిర్వచించెను. నాగవంశమునకు మోడులు పురుక్ష
మర్యాదను భక్తిప్రముఖము నతిండు పునరుద్ధరించెను. వాక్యకృతి
భాషాకర్తలు కవిప్రియులగు మహాపురుషులు. వారిని జయించి
వాటిని పరిశుద్ధముగు వ్యాధిరక్షాశాస్త్రమును రచించి యున్నాడు
ఒకనాడు దొంగలవృద్ధయమున సురవ్యకొన్ని భూమిండగు
కలిపురుషుండు రాజానంగిన యా బాహ్యమనీషనము నొల్ల
నొట్టి సద్భావతి పతివ్రతయగుట వలంచి యింటికి జోయెను.
కళి యా వారుని హస్తములను గొడములను ఖండించెను.
పద్మావతి యొక సూతితో బడియున్న భర్తను గని దుఃఖించి
వెలువరించి పెక్కురక్షుల వాపోయెను. ఒకనాడు రాజు
పేటకై యటకు వచ్చి కాలుసేతులు లేని మునియగు నా
జయదేవుంగని కారణమడిగిన జయదేవుడు 'నా యీ యవస్థకు
గర్భమే కారణము. మఱియెవ్వరును గారు.' అనెను. ధర్మపాలుం
డను నా రాజువిని, యాతని భార్యతోగూడఁ బల్లకి నెక్కించు
కొని యింటికి గొంపోయెను. అతని నొక ధర్మశాలయందు
నిలపెను. ఒకప్పుడు కలిపేరితులగు దొంగలు వైష్ణవరూపులై
తాజును దర్శించి 'మేము శాస్త్రపారంగతులము, మేము
నివేదించిన భక్త్యమును స్వయముగా హరి యారగించును.
చూడుము.' అని కలిభక్తులగు నా వైష్ణవులు చతుర్ముఖు
డగు విష్ణుని రాజునకు మాయచే జూపించిరి. ధర్మపాలుం
డాశ్చర్యపడి జయదేవుని సరికేగి 'గురూత్తమ! నాయింటికి
విచిత్రమహిములగు విష్ణుభక్తులు విచ్చేసి విష్ణు సాక్షాత్కా
రము నాకు జేయించిరి. దామును ద్వరగారండు' అన జయ

దేవుడు వింతపాడెను. అవ్వల నాచోరులు నన్ని ఈ బ్రాహ్మణుడు గాడదేశమున నుండు నొక వంటబ్రాహ్మణుడు. ధనలోభముచే నాపండరూపుడగు వీడు వంటలో విషము పెట్టెను. రాజుగిరిహించి వాని శూలమున కొఱత వేయించెను. అంతలో మేమచటికి బోయితిమి. నేరముచేసిన వానింగా నెఱింగి వానికి బుద్ధిచెప్పి రాజుచే శూలముచుండి వీనిం దప్పించితిమి. రాజు నీని కాలుసేతులు ఖండించెను. మాకు వీడు శిష్యుడు.' ఇట్లు వారు చెప్ప చుండగనే దారిత దుఃఖించెను. వెంటనే యా దొంగలను పాతాళమునకు దించి వేసెను. జయదేవుడు డిల్లు దురవస్థంబడిన దొంగలంగన దయచే విలపించెను. అట్లతడు విలపించుచుండగా నాతని కాలుసేతు లెప్పటియట్లు వచ్చెను. అవ్వల జయదేవుడు నిజవృత్తాంతము నాతని కెఱిగించెను. రాజు సంతసించి జయదేవముఖోద్ధతమగు గీతగోవిందమును గానముచేసి మోక్షమందెను.

—: 10 అ. కృష్ణచైతన్యము :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. విష్ణుశర్మయును నొక బ్రాహ్మణుడు వేదపారంగతుడు. సర్వదేవమయుడగు విష్ణు నారాధించి సర్వదేవతలకుఁ బూజ్యుడయ్యెను. అతఁడు భిక్షావృత్తిచే జీవించుచు భార్యతో వసించెను. వానికి సంతానము లేదయ్యెను. అతనియింటి కొక వ్రతనిష్ఠుండగు యోగివచ్చి 'స్వర్గవేది' యను మణినిచ్చెను. మూడురోజులకు సరయూ స్నానముసేసి మఱల నీకడకు వత్తునని యేగెను. విష్ణుశర్మ తన భార్య మేనిబిండ

బంగారు నగలుండటమూచి 'ఓహో! మదమేళి! హమ్మ! నీసికి-
 డెచ్చటనున్నాడో యటకుఁ బామ్మ! నేను విష్ణుభర్తృడను.
 దీనుడగు చోరభీతుడను. మదమేక్కియున్న చిన్న నేనెల్లు
 గ్రహింప నేర్తును? అనినవిని యీ పరివర్తిత బెడలి తనకి
 లభించిన స్వర్ణవేదితో బంగారు మంతయు నాటెని కొనంగెను.
 బ్రాహ్మణుడు బలముకొలది యీ ధనమును స్వర్ణవేదిని
 తిఱుగ ఘర్షణానదితో బారవేసెను. మూడువోజులకు పచ్చి
 యతి తానిచ్చిన స్వర్ణవేది యేమయ్యెనని యీ యుత్తమ
 బ్రాహ్మణి నడిగి తెలిసికొని మిక్కిలి కొపించి యీమెభర్త
 కడకేగి 'ఓయీ! నా స్వర్ణకము నా కిమ్ము. ఈయవేని ప్రాణ
 ముల నిజత' అనియె. అంత విష్ణుశర్మ "నీవు ఘర్షణానదితో
 మన్న నీ స్వర్ణకము దెచ్చికొమ్ము" అని పలికి యీ యతితో
 నదీతీరమునకేగి కొన్ని ముండ్లనుజూపి యివిగో స్వర్ణవేదులని
 చూపెను. అవి నిజముగా స్వర్ణవేదులగుట చూచి యీ యతి
 యీ విప్రోత్తమునికి నమస్కరించి నేను బండ్రెండ్రులు శివా
 రాధన సేసితిని. శివానుగ్రహముచే నీ యమూల్య స్వర్ణమణి
 లభించినది. అది నీ దర్శన భాగ్యముచే బహురూపమయినది.
 ఇది నీ మహిమయేయని పలికి శుభజ్ఞానము వడసి మోక్ష
 మందెను. విష్ణుశర్మ వేయేండ్లిలపై పసించి సూర్యు నారాధించి
 విష్ణు ననుగ్రహముచే మోక్షమందెను. ఆ బ్రాహ్మణుడే విష్ణు
 తేజముఁదాల్చి ఫాల్గున మాసమున దేవకార్యపరుండై ముల్లో
 కముల వెలిగించెను. ఇట్లే నీవును నారాధింపు మన గురు
 వాక్యము ననుసరించి యింద్రుడు సూర్యమయుడైన హరి

దేవుడు వింతపడెను. అవ్వల నాచోరులు నన్ని ఈ బ్రాహ్మణుడు గాడదేశమున నుండు నొక వంటశ్రాహ్మణుడు. ధన లోభముచే నామండరాపుడగు వీడు వంటలో విషము పెట్టెను. రా జది గ్రహించి వాని శూలమున కొఱత వేయించెను. అంతలో మే మచటికిఁ బోయితిమి. నేరముచేసిన వానింగా నెఱింగి వానికి బుద్ధిచెప్పి రాజుచే శూలముచుండి వీనిం దప్పించితిమి. రాజు వీని కాలుసేతులు ఖండించెను. మాకు వీడు శిష్యుడు.' ఇట్లు వారు చెప్పు చుండగనే దారిల దుఃఖించెను. వెంటనే యా దొంగలను పాతాళమునకు దించి వేసెను. జయదేవుఁ డిట్లు దురవస్థంబడిన దొంగలంగని దయచే విలపించెను. అట్లతఁడు విలపించుచుండగా నాతని కాలుసేతు లెప్పటియట్లు వచ్చెను. అవ్వల జయదేవుడు నిజవృత్తాంతము నాతని కెఱింగించెను. రాజు సంతసించి జయదేవముఖోద్ధృతమగు గీతగోవిందమును గానముచేసి మోక్షమందెను.

—: 10 అ. కృష్ణచైతన్యము :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. విష్ణుశర్మయును నొక బ్రాహ్మణుడు వేదపారంగతుఁడు. సర్వదేవమయుఁడగు విష్ణు నారాధించి సర్వదేవతలకుఁ బూజ్యుండయ్యెను. అతఁడు భిక్షావృత్తిచే జీవించుచు భార్యతో వసించెను. వానికి సంతానము లేదయ్యెను. అతనియింటి కొక వ్రతనిష్ఠుండగు యోగివచ్చి 'స్వర్గవేది' యను మణినిచ్చెను. మూడువోజులకు సరయూ న్నానముసేసి మఱల నీకడకు వత్తునని యేగెను. విష్ణుశర్మ తన భార్య మేనినిండ

బంగారు సగలుండుటచూచి 'ఓసీ! మదవతి! పొమ్ము! నీరసికుఁ
డెచ్చటనున్నాఁడో యటకుఁ బొమ్ము. నేను విష్ణుభక్తుఁడను.
దీనుఁడగు చోరభీతుఁడను. మదమెక్కియున్న నిన్ను నేనెట్లు
గ్రహింప నేర్తును? అనినవిని యా పతివ్రత బెడరి తనకు
లభించిన స్వర్గవేదితో బంగార మంతయు నాతని కొనంగెను.
బ్రాహ్మణుఁడు బలముకొలది యా ధనమును స్వర్గవేదిని
తిలుగ ఘర్లురానదిలోఁ బారచేసెను. మూడురోజులకు వచ్చి
యతి తానిచ్చిన స్వర్గవేది యేమయ్యెనని యా యుత్తమ
బ్రాహ్మణి నడిగి తెలిసికొని మిక్కిలి కోపించి యామెభర్త
కడకేగి 'ఓయీ! నా స్వర్గకము నా కిమ్ము. ఈయవేని ప్రాణ
ముల విడతు' ననియె. అంత విష్ణుశర్మ "నీవు ఘర్లురానదిలో
నున్న నీ స్వర్గకము దెచ్చికొమ్ము" అని పలికి యా యతితో
నదితీరమునకేగి కొన్ని ముండ్లనుజూపి యివిగో స్వర్గవేదులని
చూపెను. అవి నిజముగా స్వర్గవేదులగుట చూచి యా యతి
యూ విప్రోత్తమునికి నమస్కరించి నేను బండ్రిండ్డెడులు శివా
రాధన సేసితిని. శివానుగ్రహముచే నీ యమూల్య స్వర్గమణి
లభించినది. అది నీ దర్శన భాగ్యముచే బహుయాపమయినది.
ఇది నీ మహిమయేయని పలికి శుభజ్ఞానము వడసి మోక్ష
మందెను. విష్ణుశర్మ వేయేండ్లిలపై వసించి సూర్యు నారాధించి
విష్ణు సనుగ్రహముచే మోక్షమందెను. ఆ బ్రాహ్మణుడే విష్ణు
తేజముఁడాల్చి ఫాల్గున మాసమున దేవకార్యపరుండై ముల్లో
కముల వెలిగించెను. ఇట్లే నీవును నారాధింపు మన గురు
వాక్యము ననుసరించి యింద్రుఁడు సూర్యమయుండైన హర

పొందిన సూర్యపాండలము నుండి సూర్యభగవాన్‌నుడు
 పునస్సుండై నాల్గుభుజములు గల్గి యెట్లునిమేనితో యత్నింపవలె
 వచ్చి యిందుగ్రసేనఁ బ్రవేశించెను. ఆ తేజస్సుచే నిందుండి
 తన మేనిఁ తనలో లేన మొనరించుకొని తానును శచీదేవియు
 సయోనిసంభవులై మిథునరూపులై వైష్ణవాగ్ని ప్రవీడితులై
 యొక సంవత్సర పర్యంతము గంగాతీర మహావనమునఁ
 న్నిడించిరి. బ్రాహ్మణి రూపమున నున్న శచీదేవి గర్భవతీ
 యయ్యెను. భాద్రపద శుద్ధద్వాదశీ గురువారమున హరియొక్క
 సర్వశిలు ధరించి చతుర్భుజుఁడు తక్తాంగుడునై ప్రా
 దుర్భావమందెను. రుద్రులు, వసువులు, విశ్వేదేవులు,
 మరుత్తులు నాధ్యులు ద్వాదశసూర్యులు, సిద్ధులు నాతని
 స్తుతించిరి. 'నాథా! వజ్రాయుధము, ధ్వజము, వద్మము గద,
 యంకుశము నను శుభలక్షణములు గల్గి మహాభరణమై విధి
 శింకరాదులచే మునులచే నానందమున సేవింపఁబడుచు సంసార
 భయహరణంబగు నీచరణమునకు మొక్కుచున్నాను. శంఖ
 చక్ర గదా వనమాలాధరుండవై సురవైరినై కఠోరశరీరుడవై
 చరాచరలోకభర్తనై ఖలనాశకుడవై సురకార్యవిర్వాహ
 కుండవైన నీకు నమస్కారము. శచీనందనానందకారివై మహా
 పాప సంతాపహారివై లోకధారివై స్వభక్తాఘకోటిప్రహారి వైన
 నీకు మా వందనము. హంసరూపుడగు నీచే సత్యమును (సత్య
 యుగమనియు భావము) యజ్ఞరూపుడవగు నీచే వేదము
 రక్షితములు. నీవే యజ్ఞరూపివై లోకమును ధరింతువు. శచీనం
 దనా! శకునికి త్తేమము సేయఁదలచి కరుణావిగ్రహుండవై

కలిలో నున్నతోజ్జ్వలమగు భక్తిసంపద ననుగ్రహింప నవత
రించితివి. సుందరద్యుతికదంబ సందీప్తిఁడగు శచీనందనుఁడు
మా హృదయములం దెల్లవేళల స్ఫురించుగాక! కరుణచే నరులం
జాలించి పుడమిపై నిలిపి నీ పరాత్పరమైన పదమును వారికి
నివేదింప నెంచి నీయంతట నీవై యవతరింతువు. కలిలో
డైత్యులవలన వ్యధాభిమగ్నులగు సురల నుద్ధరింపుము.
మహాప్రభూ! నీవు కృష్ణచైతన్యనామమున శచీనందనుండవై
యవత రించితివిగదే! మాధుర్యమధువుచే సుగంధపదనుండవై
కారు క్యామృతనిర్ఘరముల జాల్యార్చి స్వర్ణాంబుజవనములకు
వికాసము గల్పించుచు నుత్తమప్రేమకు హేమాచలమై భక్తాం
బోధరధారివై విజయివై మా యిలవేల్పువై చైతన్యకృష్ణుఁడైన
హరివై సర్వోన్నతుండవై యున్నావు. దేవదేవుల యధర్మ
పర్తసముచే బీడితయై యీ భూదేవి తన శరీరమును సంగోచ
పఱచుకొని చిక్కి నక్కినక్కి టిలుగుచున్నది. నీ నామ
మాత్రముచే నసురకోటి విదళితమైరి. స్లేచ్ఛులు పాతాలమునకు
డిగిపోయిరి. ధర్మపరులు సురేశనమనులయినారు. బుట్టి సీత
సర్వవ్యాపికి నమస్కారము. ఇట్లు యజ్ఞేశుని వినుతించి దేవతలు
బృహస్పతి సన్నిధికే తెంచి మేము రుద్రులము. ఇరుగో వసువులు
వీ రశ్వినీ దేవతలు. ఏదేయంశముల నెచట మే మవతరింప
వలయునో యానతిమ్మని యడిగిరి. అంత గురుఁడు వారికిట్లు
తెలిపెను.

—: వాల్మీకి :—

పూర్వజన్మమున నొక ద్విజాడు బోయయై ధనుర్బాణములఁ దాల్చి బ్రాహ్మణహింస యెల్లపుడు సేయుచు వారి జందెములఁ ద్రొంచుచు హేళనచేయుచు నల్లరి పెట్టుచుండెను. వానికి బ్రాహ్మణ ద్రవ్యమన్న నమృత ప్రియమై యుండెను. క్షత్రియద్రవ్యము మధురము. వైశ్యునన్న మన్నమే యయ్యెను. శూద్రుని ధనము రక్తము. ఇట్లు వాడు త్రివర్ణ ప్రజలను వేచికొని తినుచుండెను. అంతట దేవతలు భయభ్రాంతులైరి. బ్రహ్మకు మొఱపెట్టుకొనిరి. బ్రహ్మ సప్తర్షులతో నీ యంక మెఱిగించెను. మరీచి మహర్షి విని వశిష్ఠాదులతో నేగి యావేటకానివనమునఁ జరించెను. వాడు వానందతీరి జంపుదునని యెత్తివచ్చెను. వారు వానిం గని “ఓరీ! కిరాతుఁడ! పోరా! బ్రహ్మహత్యాపాప మెవఁ డనుభవించును? ఆలోచించుకోరా! యనిరి. వాడు వారి దృష్టిప్రసార మాత్రముచే పరిశుద్ధుఁడై తన వంశీయుల దగ్గరకుఁబోయి ‘నేను జాలపాతకములను జేసితని. నా పాపమును నా సొత్తును బంచికొన్నట్లు మీకు పంచికొనక తప్పదు.’ అనిన వాండు ‘మా కేమిపట్టినది? నీ పాపము మేనునుభవింపఁ బని లేదు. ఈభూమి సాక్షి, ఈ రవిసాక్షి’ అనిరి. వా డామాటలు విని మునులదరిని వినతుఁడై మొక్కిళ్లుచు నా పాపము తఱుగునుపాయము సెలవి’ డని వేడికొనెను. వారును రామనామమును మించినది లేదు. అది సర్వాహూఘ వినాశకము. మేము తిఱిగి నీ యొద్దకువచ్చు నందాక జపింపుము. అని యానతిచ్చి తీర్థమునుండి తీర్థమానకు

నెడలిరి. వాడు 'మరామరామరా' యని వేయేండ్లు జపించెను. వాని జపమహిమచే నవ్వన ముత్పలసంకులమై యుత్పలారణ్యమును ప్రసాది నందెను. వల్మీకమునుండి (పుట్టనుండి) వెలువరింపబడి పరిశుద్ధతేజమున వెలుంగు చున్నట్టి నవ్విపుని జూడవచ్చి సప్తమలు విస్మయభరితులై 'వల్మీకమునుండి వెలువడిన కతన వాల్మీకి యనబురగెదవు, నీవు త్రికాలజ్ఞుడవయ్యెద' వని తెలిపి స్వలోకములకు నేగిరి. అమ్మని రామాయణము నష్టాదశకల్పయుక్తముగను శతకోటిప్రవిస్తరముగను సర్వాఘోషునికృతనంబుగ రచించెను. అవ్వల నశఁడు శివుడై యటనే నివసించెను. అమ్మని మృగవ్యాధస్వామియనుపేర శివలింగమయి యిప్పటికి నట నధిష్ఠించియున్నాడు.

—: (శ్రీ) జగద్గురు శంకరాచార్యులు :—

ఆద్యమగు సత్యయుగమున వై వస్వ తాంతరమున బ్రహ్మ యుత్పలారణ్యమున నొక యజ్ఞము చేసెను. అయ్యెడ సరస్వతి నదియై యటకు వచ్చెను. ఆ నదీసందర్శనముచే బ్రహ్మముఖము నుండి బ్రాహ్మణుని, బాహువులనుండి క్షత్రియుని, ఊరువులనుండి వైశ్యుని పాదములనుండి శూద్రుని జనింపఁజేసెను. ద్విజులకెల్ల రాజగు సోమఁడు చంద్రుడను పేర ద్విజుడై యొప్పె. సర్వాతపుండగు సూర్యుడు కశ్యపును (సీర్యమును) = పాతి రక్షించువాడుగాన కశ్యపుడనుపేర మరచియను క్షత్రియుడయ్యెను. రత్నముల కాకరముగాన రత్నాకరుడు, లోకముల ద్రవ్యములచే ధరించువాడు

గాన ధర్మఁడు, గంభీరమై (లోతైన కోశముగలవాఁడు) లోకములను ఏనకృత్యములచే దక్షించువాఁడు (రక్షించువాఁడని భావము) గాన దక్షప్రజాపతి. బ్రహ్మమేనినుండి పుట్టినవారుగాన వారు బ్రాహ్మణులనబడిరి. వర్ణధర్మముచే వారెల్ల క్రమముగ నర్హత్వకులునై యొప్పిరి. దక్షుని మనమన జనించిన కన్య నై నువందలమంది పుడమిపై విష్ణుమాయామహిమచే కాల భూతులై యున్నారు. అయ్యెడ బ్రహ్మ సోమునికి అశ్వినీమండలము నిగువదియెడు నక్షత్రముల గణమును లోకవృద్ధికై యొసంగెను. కశ్యపుని కదితిగణమును నక్షత్రరూపమైన దానిని బవమూడింటి సమూహము నొసంగెను. ధర్మనికి కీర్తి ప్రభుతుల నొసంగెను. వైవస్వతాంతరమున నానావిధములు స్పష్టములయ్యెను. బ్రహ్మయానతిచే వారికిఁ బతి దక్షుండయ్యెను. భూమిపై నాదక్షుడు యజ్ఞతత్పరుడై స్వయమగా నివాస మేర్పఱచుకొనెను. సర్వదేవతలు దక్షునికి సమస్కరించుచుఁ జరితురుగదా ! భూతనాథుండగు మహాదేవుఁడు మాత్ర మెన్నఁడు మౌక్తికఁడయ్యెను. దానికిఁ గోపించి దక్షుడు యజ్ఞమున శివునకు హవిర్భాగ మీయఁడయ్యె. మృగవ్యాధుండగు శివుఁడు కోపించి వీరభద్రావతారమెత్తి తిశిరస్కుండఁడు త్రినేత్రుఁడు త్రిపదుఁడునై యటకు వచ్చెను. అతనిచే దేవమునిపితృకోటి వీడితులైరి. యజ్ఞపురుషుడు భయభ్రాంతుడై లేడియై చరచరఁ బారిపోవుచుండగా గిరాతుడై శివుఁడు వానింగొట్టెను. అంతట బ్రహ్మ మధురస్వరంబుల నప్పరమశివుని నుతించెను. శంభుఁడు మిగుల నుబ్బి యాతని యజ్ఞము సంపూర్ణ మొనరించెను. తులారాశియందు సూర్యుడుండగా నా చంద్రుని

చంద్రమండలమందు స్థాపించెను. అంతట కుమ్రుడు చంద్రుని
రూపుడై సప్తభువనములందు జరించెను. ఈమాటవిని కుడ్రు
రూపుడైన వీరభద్రుడు సంతసించి తనయంశమును మేనినుండి
యేర్పడి ద్విజునియింట నిలిపెను. భైరవవిప్రుని యింట
నాయంశమేగి యాతని కుమారుడై కలియందు శంకరులను
నామమున విశ్రుతమయ్యెను. ఆబాలుడు గుణశాలి, వేత్త
బ్రహ్మచారి యయ్యెను. నైవసూర్గ ప్రదర్శకమగు శంకర
భాష్యము నొసరించెను. తిరుప్రండ్రము, అక్షమాల పంచాక్షర
మంత్రమును శైవులకు మంగళకరముగా శంకరాచార్యుల
వారిచే నేర్పఱుపఁబడినవి.

—: 11 అ. గిరిశర్మ (రుద్రా)వతారము) :—

—: ఆ నందగిరి :—

నైమిశారణ్యమున నజగరుడు డను బ్రాహ్మణుడు
వేదాంతశాస్త్రపండితుడు, శంభుపూజకుడు నగు జ్ఞాని యొకఁ
డుండెను. అతడు చేసిన పార్థివలింగ పూజకు సంతసించి
జీవన్ముక్తి జ్ఞానమును శంకరుడు దయచేసెను. ఆజ్ఞానముచే
నతడు సంకర్షణు నర్పించి యిట్లు పుష్కలములయిన స్తుతులు
గావించెను.

సదైవ్యము ప్రధానము. పరంజ్యోతిరూపము నిరా
కారము. అవ్యక్తము ఆనందనిత్యము. తిరిలింగైక్యభిన్నమయిన
యా వస్తువు త్రిధారూపమయినది. అందు సత్త్వము వుంరూ
పము. రజస్సు స్త్రీరూపము, తక్కినది తమోరూపము. అట్టి

శేషనానుకంఠాన మూర్తికి నమస్కారము. ఆదిభూతమైన రజస్వే
 మాయ. మన్యభూతంజైన సకలజను త్వరూపము. అన్యభూతము
 తమోమయము, సపుంసకము. అట్టి నాగేశ్వర! నీకు వంద
 నములు. పుంరూపధారివై నీవు కాలకర్తవు, సరుల నాకర్షించు
 నీవు సగర్వ ఋడవు, బ్రహ్మధామమగు నీయందు మునీంద్రులు
 రమింతురు. సమస్తారము, నీకు మఱలమఱల సమస్తారము, సకుల
 శరీరములం దాధారభూతయగు శివాశబ్దవాచ్యయగుశక్తి యోగ
 నిద్రా నీశక్తియే. ఇట్లు నుతించు సజగరునికి మృత్యుంజయుడు తన
 దివ్యమంగళశరీరమున సాయుజ్యము ననుగ్రహించెను. అం దా
 తడు సర్పమయ్యెను. వేయిపడగలు గలిగి శౌరాంగుడై శౌర
 విగ్రహుడై క్షీరాబ్ధియందు నివాసము నొందెను. ఆ సర్పాఖ్య
 మగు మహారుద్రుని సన్నిధికి స్వయంభువు వచ్చి సూర్యుడు
 కర్కటకరాశిలో నుండగా జంద్రుడు నక్షత్రమండల గతుఁ
 డైన తఱి నారుద్రుని స్థాపించెను. అతడు చంద్రుడుకూడ
 యయ్యెను. ఈ యంశమును శేషుడు బృహస్పతి ముఖమున
 విని ప్రసన్నుడై తన మోమునుండి తన యొకానొక తేజమును
 సృజించి వింధ్యగిరిపై దేవదత్తుడను విప్రునింట నావిర్భవింపఁ
 జేసెను. గిరిశర్మయనుపేర నా జన్మించిన బాలుడు విద్వాంసు
 లను గెలిచి కాశీపురమున కేతెంచి శంకరుని శిష్యుడయ్యెను.
 బృహస్పతి వెండియు నిట్లనియె.

—: పు రీ శ ర్మ :—

ప్రయాగయందు హరిసేవకుఁ డను విప్రుఁడుండెను.
 అతడు దరిద్రుఁడు, హరిభక్తుడు. వానిపేరు వై ర్మతుఁడని;

సాయంకాలమున కతికష్టముమీఁద నాతనికి భిక్ష లభించు చుండెను. ఒకనాడు సారదయోగి దయచేసి యాతని పూజలంది విష్ణులోకమున కేగి నారాయణ సందర్శనముచేసి భగవంతునితో 'స్వామి! నీ పూజయందు నిష్కల దేవతలకు భక్తులయిన వారు భూమియందు భసభాన్య సమృద్ధులయి యున్నారు. నీకు భక్తులయినవారు దరిదుర్లుగానే యున్నట్లు నేను జూచితిని. జనార్దనా! ఇందులకుఁ గారణము తెలుపవే' యనెను. భక్త వత్సలుండగు నారాయణమూర్తి యిట్లనియె. నా భక్తుఁడు బ్రహ్మ నా ప్రియులగు భక్తులను వశపఱచుకొని లోకతంత్రము నడుపును. అతనిచే ధర్మము, అధర్మము జేయఁబడినది. ధర్మము వేదమయము. సప్తలోకములు ధర్మమూలకముగా నా బుద్ధి మంతుఁడు నిర్మించినాఁడు. భూర్లోకము భువర్లోకము స్వర్లోకము మహర్లోకము జనోలోకము తపోలోకము సత్యలోకము నను నీలోకములం దొకదానికంటె నొకదానియందు రెట్టింపు సుఖముండును. అధర్మము వేదభిన్నము. అది శబ్దాన్యకర్తృకము. అనఁగా వేదబోధిత కర్మముగాక వేదేతర బోధితమైనది. మహా వాణిచే దూషితములయిన (వేదదూరములయిన వన్నమాట. మహావాణి = వేదము) శబ్దములు లౌకికములు. అవి పాపమయములు. అవి దైత్యులను బెంచునవి. అదే యధర్మము. దానికి సంబంధించినవే సప్తలోకములు. భూమియొక్క క్రింది గర్తము లందు పిఠినిర్మితములయిన అతలము వితలము సుతలము తలము మహాతలము రసాతలము పాతాళము. ననునవి యస్య ధర్మముచే నేర్పడినవి. అవికూడ సుఖభూములే. అన్యధర్మమే

యధర్మము. దేవతలకంటె భిన్నులయిన యనుకు లా యవ్య
 ధర్మమున కధిదేవతలు. ధర్మపక్షమువారు దేవతలు. అధర్మ
 పక్షమువా రనుకులు. దేవతలకు దైత్యులకుఁ గూడ చెందని
 ధర్మము విధర్మము అనబడును. ఆవిధర్మము నాధారపడి
 యన్న లోకములు దుఃఖిప్రాయములు. అవి తామసిము
 అంధతామిగ్రము కుంభీపాకము శారవము మహాశారవము
 మూర్తిరయము ఇక్షుయంత్రము శాల్మలము అసిపత్రీవనము నని
 యివి యిరువది యొక్కటి. ఈ బ్రహ్మాండము లోకమయము.
 దానిమీఁద నా స్థానమున్నది. నా భక్తులు నాపదమందుదురు.
 దేవభక్తులు సప్తలోకము లందుదురు. దైత్యభక్తులు తామస
 లోకము లందుదురు. వారు అతలాది లోకములందుదురు. పాతా
 లముకంటె లక్షయోజనములు క్రిందిది యథోలోకము. విధర్మ
 పరు లాయథోలోక మందుదురు. విధిభిష్టులు నా భక్తులెవరు
 మున్నున్న దేవతలను బూజించి మీఁద నన్న భజింతురో
 వారు లక్ష్మీ సంపన్నులయి భుక్తిముక్తులను రెండింటిని సాధిం
 తురు. వైరృతుఁడు ప్రయాగయందు నాప్రియులగు దేవతలను
 విడిచి నన్ననన్య భావమునఁ బూజించువాఁడు గాన దరిద్రుఁ
 డయ్యెను. దేవత లనుగ్రహించిన ద్రవ్యమును జను లనుభవింప
 వలయును. నే ననుగ్రహించు వస్తువు బ్రహ్మాండమున లేదు.
 (అది బ్రహ్మాండతీతమైన తత్త్వమన్నమాట). కావున నా
 యాజ్ఞచే నా విపులీకి వరమిమ్ము. అనిన నారదయోగి యరు
 దెంచి యా బ్రాహ్మణునిభార్య యింటనుండగా వర మేదేని
 కోరు మనిన నామె సుతర్నిని గని “నేను రాణిని గావలయునని

యున్నది' అని యముని దయచే దివ్యరూపిణి యప్పుడే యయ్యెను. సాయంకాలమునకు ద్విజుఁ డింటి కేతెంచెను. నారదుఁడు 'హరిప్రియా ! నీ భార్య వగలాభమున రాణియైనది, నీ వేమి కోరెద' వన నాతఁడు దైవవశుడై రోషముచే నా భార్య యాడునక్క కావలెననెను. అమె యట్లే యయ్యెను. అంతలో వారికుమారుఁడు గురుభక్తుఁడు వచ్చి 'స్వామీ ! దేవమాయా విమోహితులగు వీరి కీయవస్థవచ్చినది. వీరి కీ గతి యెట్లు తప్పనో యట్లనుగ్రహింపుము' అనెను. నారదు డాస్థితికిఁ జింతిలి నైర్మతునితో 'ఈ బ్రహ్మాండము దేవమయము. దాని కధీశ్వరుఁడు శంకరుఁడు. కాన నీవతని శరణొందుము' అనెను. అంతట నా విప్రుఁడు పార్థివపూజచేసి పరమభక్తితో నొక్క సంవత్సరము సేవించెను. భక్తవత్సలుఁడు శంభుండు కుబేరునంత యైశ్వర్యము దయసేసెను. దానితో నా ద్విజుఁడు ధర్మాచరణము సేసెను. పూజరుఁ డను ప్రసిద్ధి నందెను. శివభక్తిప్రభావముచే వేయియేండ్లు సుఖములంది మేనువాని స్వర్గమందెను. సూర్యుఁడు వృషభరాశిలో నున్నతరి సోమము నకు రాజగు చంద్రునివలె నైర్మతుఁడను పేర రుద్రుఁడై యొప్పెను. గురుఁడు తెల్పిన యీ మాటవిని నైర్మతుఁడు తన యంశముతో నవనికేతెంచి గిరినాలగిరియందు సిద్ధసాంఖ్యుఁడను యోగికిఁ గుమారుడై వసుశర్మయును పేర వేదశాస్త్రపారంగతుఁడను విఖ్యాతినొందెను. పండ్రెండవయేటనే యతఁడు పండితులను బ్రెక్కుమందిని జయించి కాశీనగర మేతెంచి తత్పార్థియై శంకరాచార్యులవారి నర్చించి శిష్యుడై యిరువది

నాల్గు సంవత్సరము లా గురుసేన చేసెను కాని శివానుగ్రహము లభింపజయ్యెను. అయ్యెడఁ జింతించి యాబ్రాహ్మణుఁడు తన మేని మాంసఖండములను హోమము చేసెను. కాని రుద్రుఁడు సాక్షాత్కరింపజయ్యెను. శుచియై మేకను దెచ్చి సంసారము చేసెను. అంతట రుద్రభగవానుఁ డామేషముతో నరుదెంచి స్వరూపము దర్శింపజేసెను. శుద్ధస్ఫటికనుందరమగు నారూపము జూచి ననుశర్మ 'శరణాగతవత్సల ! పార్వతీ వల్లభ ! నాకుఁ గుమారు నిమ్ము' అని యడిగిన శంకరుఁడు నవ్వి పుత్రదాత బ్రహ్మ. భాగ్యకర్త పరాత్పరుఁడు. శతజన్మాంతముల కారతఁడు పుత్రు ననుగ్రహింపలేదు. అందుచే నా యంశముచే నేను నీకు పుత్రు నొసంగెదను.' అని తన ముఖమునుండి తేజము నాకర్షించి యాతని భార్యయందు సంయోజించెను. పదియవ మాసమున నామెకు సుతుం డుదయించెను. వాని యొకకాలు మేకకాలును బోలియుండెను. కాన అజైకపాదుఁ డను ఖ్యాతి నందెను. నాల్గేండ్ల యీడున నతనిని మృత్యువు మ్రింగఁబోగా నతఁడు మృత్యువుతో యుద్ధముచేసి యొక్క సంవత్సరములో సర్వరోగములను మట్టుపెట్టి మృత్యువునుగెల్చి మృత్యుంజయుఁ డను బిరుదొందెను. మృత్యువు తన యధికారభంగమునకు దుఃఖించి బ్రహ్మకడ మొఱపెట్టుకొనెను. అయ్యెడ బ్రహ్మ సర్వదేవగణములతో రవి కుంభరాశిలో నున్నతటి చంద్ర మండల మధ్యస్థుఁడైన యతని రుద్రునిగా నొనరించెను. ఈ వాక్యము విని యజైకపాదుఁడు మహిష్మతీపురమునకు వచ్చి కలిదోషహరుఁడై పురీశర్మ యనుపేర యతిదత్తుఁ డనువాని

కుమారుడై పదునాతేండ్ల ప్రాయమువాడై వేదపఠాదులు
లను జయించి శంకరాచార్యులవారి శిష్యుడయ్యెను.

—: 12 అ. భారతీ శుడు :—

బృహస్పతి ప్రయాగలోఁ దెల్పు కథ వినుము. హిర్యు
వను నొక రాక్షసుడు నికుంభుని వంశమువాఁ డుండెను. వాఁడు
వేదేండ్లు తపముసేసి దేవతలను బాధించెను. అయ్యెడ బ్రహ్మ
లోకరక్షణకుండ్లై వరము కోరుకొమ్మని వాఁడు తనకు
మృత్యువు లేనట్లు వర మిమ్మనెను. అట్లువరమంది సాతాశవాసు
లగు రాక్షసులను స్వర్గమున కెక్కించి స్వర్గవాసులగు దేవత
లను భూమిమీదికిఁ ద్రోలెను. అప్పుడొక లక్షసంవత్సరములు
నానాబాధలు గుడిచిరి. ఒకనాడు నారదయోగి దేవతలను బిల్పి
‘మీరు బ్రహ్మాండాధిపతియగు శంకరుని సేవింపుడన,
వేల్పు లాశ్చర్య చకితులై యుమాపతిని నూటపడకొండు సంవ
త్సరము లర్పించిరి. అయ్యెడ శివుడు జ్యోతిర్లింగ వలుడై
మూడు లోకములను దహించెను. దేవభక్తులగు వారు కొందఱే
దేవతలు శేషించిరి. మిగతవారు కూడ రక్షసులతో నశించిరి.
ఇంతలో బ్రహ్మ విష్ణువుతోఁ గూడ సామవేద మంత్రీములచే
నుతించెను. దిననాథుడు మిథునరాశియం దుండగా చంద్ర
మండలాధిపుడగు హిర్యుఘ్నుని మహారుద్రుని గావించెను.
ఈ మాట హిర్యుఘ్నుడు విని దేవకార్యార్థము హిమాలయ
మున సాధ్యకర్మయనువాని కుమారుడై మంచి కలాభిజ్ఞుడై

భారతీకుడను పేరొంది పండితులను జయించి కాశీపుర మేగి శంకరాచార్యులవారిచే వాదమున జయింపబడి వారికి శిష్యుడయ్యెను.

—: నా భ శ ర్క :—

మయునికొడుకు మాయి యనువాడు సూర్యుని గూర్చి వేయేండ్లు తపముచేసెను. వాని తపస్సుచే లోకములన్నియుఁ దపించెను. అంతట బ్రహ్మ వానికిఁ బ్రసన్నుడై మూడు పురముల నిర్మించి యిచ్చెను. ఒకటి సువర్ణమయము- స్వర్గ తుల్యము. పదునాఱు యోజనములు వైశాల్యము గలది. దానికొక యోజనము క్రిందుగా భువర్గమయమైన యొక రజతమయమైనపురము. దానికింద నొక యోజనములో భూల్లోకము-అయోమయము (ఇనుముతోఁగట్టినది) నూఱుకొట్టమంది దైత్యులు ధర్మాచరణపరులయి యందు సుందరస్త్రీలతో విహరించుచు యజ్ఞములయందు హవిర్భాగముల గ్రహించుచు దేవతలట్లు ప్రకాశించిరి. అయ్యెడ దేవతలు దుర్బలులై యాకలిచే బీడితులై మహావిష్ణువును నుతించిరి. మేము పదునారు మహాయుగము లధికారము గోల్పడియుంటిమి. తామన మన్వంతరమునం దీ పదునాఱు మహాయుగములు మాయకు లగు రాక్షసులు సుఖ మనుభవించిరి. అనిన విని దైత్యులు సంస్కృతవార్తయందు (వేదవిహిత సంస్కారాచరణమందు) ధర్మపరులయి యుండుట గని తాను జాడ్యరూపుడై భయంకరమయిన కలిరాగా నజినుడను బ్రాహ్మణుని కుమారుడై యవతరించెను. వేదధర్మపరులయిన విప్రులను మోసపుచ్చెను.

అంతట తీవ్రస్థులగు నా విప్రులు వేదబాహ్యులై కర్మదూరులై
తామసమన్వంతరమునఁ బదునాటవ కలియుగము వచ్చినపుడు
యజ్ఞపర్జితలయి పోయిరి. అంతట తీవ్రపురవాసులగు దైత్యులు
రోషముగొని వేదయజ్ఞ శూన్యులయిన మానవులను బీడింపఁ
జొచ్చిరి. ఆ కల్పముచివర నందరు దైత్యులచే భక్షింపఁబడి
నశించిరి. తిరిగి సత్యయుగము రాగా గుహ్యకాలయమగు
క్షైలాసమందు దేవతలచే నారాధితుఁడై శంభుఁడు సర్వలోక
శివంకరుఁడు గావున జ్యోతిర్లింగ స్వరూపము ధరించి యచట
నావిర్భవించెను. ఈ లోపునఁ దామసమన్వంతరమున దేవతలు
ప్రసన్నులై భూమిసారమంతయుంగొని యథావిధిగా రథము
నొనరించి చంద్రసూర్యుల సారముచే జక్రము లొనరించి
సుమేరువుయొక్క సారమును జండాగా నెత్తి స్వందనరూపమైన
యా వాహనమును శివునకిచ్చిరి. అందు బ్రహ్మ సారధి
యయ్యెను. దేవతలు గుఱ్ఱములయిరి. లోకాలోక పర్వతము
యొక్క సారము శివధను వయ్యెను. అజగవమును పేరు దానికిఁ
బ్రసిద్ధమైనది. ఆ కఠినమైన విల్లును భగవంతుఁ డెక్కువెట్టెను.
దేవదేవుని రోషమాత్రముచే నా విల్లు భగ్నమైపోయెను.
విష్ణువు వింతపడి స్వర్గలోకసారమును సమకూర్చి పిశాకమను
మఱియొక ధనువు నొనరించి శివున కందించెను. ఆ వింటికి
శేఘ్రుఁడు నారియయ్యెను. అగ్ని వాయువులు టెక్కలైరి. ములికి
సనాతనుఁడగు విష్ణువయ్యెను. ఆ బాణముచే కోట్లకోలది రక్క
సులు హతులైరి. అంతట నుగురు మాయిపాలించు తీవ్రప
రుషులు గొల్పివై చెను. అది యట్లు భస్మము కాగా లోకపతి

యగు బ్రహ్మ సూర్యుడు మీనరాశియందుండగాఁ దనముఖము నుండి తన యంశము నాకర్షించి హరుని ద్వారమున హిమవత్పర్వతము చరియయం దుంచెను. అంతట మచ్చందుడను శినయోగి గోరఖండను యోగికి గురువునైన మహానుభావుని ముఖమున నా తేజముఁ బ్రవేశించెను. రంభయను స్వర్గ వేశ్య కామరూపిణి మచ్చందుని వశీకరించుకొని- యాతనితోఁ గ్రీడించెను. ఆమెయందు సుందరుడగు కుమారుడొదయించెను. నాథశర్మయను మహాపండితుడయి పండితులజయించి కాశీపుర మేగి శంకరజగద్గురువుల శిష్యుడయ్యెను.

—: క్షే త్రి శ ర్మ :—

చాక్షుష మన్వంతరమునఁ బండ్రెండవ ద్వాపరమున తాల జంఘీయులగు క్షత్రియులచే భృగువంశ భవులు నశింపఁ జేయఁ బడి వారిధనమును హరించిరి. ఒక మునిభార్య గర్భిణియై హిమ తుంగమున నూరేండ్లు తపము చేసెను. ఆ తల్లి తొడలను భేదించుకొని యొక పుత్రుఁ డుదయించెను. వాని తేజముచే లోకమంతయు శస్త్రమయ్యెను. అంతట దేవతలు బ్రహ్మదగ్గర కేగి మొఱపెట్టిరి. అతని యాజ్ఞచే వా రాతేజమును సమద్ర మునఁ బారవేసిరి. అందలి జలదేవత బడబయై యా తేజమును జాగ్రత్తగా యారాద్యతేజము భరింపలేక కక్కి-వేసెను. అంతట బ్రహ్మ స్వయముగాఁ ద్రాకొటగిరికివచ్చి యావర్వతము క్రిందు భాగమున సాగరమం దాతేజము నుంచెను సూర్యుడు మేష ముందుండగా చంద్రుడుండల గతుడైన రుద్రునిగా నాతన్నిబ్రహ్మ

యొనరించెను. ఊరువులనుండి (తొడలనుండి) పుట్టుటచే నాతఁ
 'డొర్వడు' అను పిన్ని యయ్యెను. బడబాముఖమునఁ బుట్టిన
 వాడగుటచే బాడబుడ నంటఁగెను. ఈమాట విని బడబాగ్ని
 తనముఖమునుండి శేజము నుత్పాదించి కురుక్షేత్రముం
 గావించెను. మఱియు సారస్వత బ్రాహ్మణునియింట నా
 రుదుగ్గిడు క్షేత్రీశర్మయను పండితుడై జనించెను. శంకరుని
 శిష్యుడై యాతఁడు బ్రహ్మచర్యవ్రతము శంభుభక్తుడై
 యాతఁడు కాశీనగరమున వసించెను.

— ఉం తి రా జు :—

మున్ను జలప్రళయమైనతఱి స్థావర జంగమాత్మక
 ప్రపంచము నశింపగా బ్రహ్మకు నూటవ సంవత్సరము
 వయస్సు రాగా ప్రకృతి యను మాయాశక్తి సర్వజలమును
 ద్రాగెను. అత్తఱి బ్రకృతి మహాకాళియను పేర సంధికార
 స్వరూపిణియై యేకాకినియై యుండెను. మూడుకోట్ల యిరు
 వదిలక్షల మహాయుగములు గడచిపోయెను. నిత్యశుద్ధ సనాతని
 యగు నాదేవి మహాగౌరవగు స్వరూపమును పంచముఖములు
 పదిభుజములు, మూడునేత్రములు గల్గినట్లు ధరించెను.
 ఆమె ఫాలనేత్రమున నొకానొక సూక్ష్మతేజము గోచర
 మయ్యెను. అయ్యెడ దిశలయందున్న బ్రహ్మయును బ్రకృతి
 తన భుజములం బట్ట నెంచియు సమర్థత లేనిదయ్యెను.
 అంతట నాశ్చర్యపడి యమ్మాత తన పంచముఖములచేతను
 పరమభక్తితో పరాత్పరు నుతించెను. తూర్పుగానున్న ముఖము

నుండి నెడలు ధాతుశబ్దములచేతను దక్షిణముఖమందుదయించిన
 సత్త్వములచేతను, పడమటి దెసగానున్న ముఖమందుఁగల్గిన
 విభక్తిమయశబ్దములచేతను, ఉత్తరముఖమునం దొదవిన తిక్ష్ణ
 భక్తి మయములయిన శబ్దములచేతను సభోముఖసంభవములగు
 సర్వమాతృలచేతను నా నిరంజను సచ్చిదానంద ఘనమైన
 పూర్ణబ్రహ్మమును స్తుతించి సంతృప్తిపఱచెను. అంతట నా
 బ్రహ్మము స్వయంభువు డనుపేరఁ బురుషమూర్తి ధరించెను.
 అవ్యక్తమగు వికృతినుండి పుట్టుటచే నాతఁ డవ్యక్తజన్ముఁ
 డనంబడెను. వానికి నరదయై లోకరూపిణియగు నా దేవి యాతని
 పూర్వార్థభాగమునుండి షోడశాత్మకమై మహాలక్ష్మియై
 యవతరించెను. ఆమె పదునెనిమిది భుజములు లోకరక్షణ
 సరాయణము లయ్యెను. స్వయంభువుఁ డా రూపముగని యా
 శ్చర్యపడి యామె యంతట దరి నెడకి గానఁడయ్యెను. బ్రహ్మ
 త్వమువలన బహురూపమగుటవల్ల బ్రహ్మయని పేరొంది,
 సత్యలోకమం దధిష్ఠించెను. తన నాల్గుముఖములనుండి యుద్భ
 వించిన నాల్గువేదములచే నతఁడు శంకరు వినుటించెను. ఆతని
 మేనినుండి నదీనదములు జనించి యేకార్ణవమయ్యెను. ఆందుఁ
 బ్రభువు స్వయముగా శయనించును. అవ్యక్తజన్ముఁడగు నతఁడు
 సహస్రియుగబర్యంతముండి సత్యలోకమును జేరి మఱల సృష్టి
 కావించెను. గుణరూపములయిన సృష్ట లనంతములు. వానిచే
 సర్వము మహాలక్ష్మీమయమై జగత్తు వ్యక్తమయ్యెను. మహా
 లక్ష్మి యాతని సృష్టి బాహుశ్యముగాంచి సర్వేశ్వరుఁడగు భగ
 వంతుని జేరి మొక్కి యవ్యక్తమంగలుఁడగు కృష్ణునితో

నిట్లనియె 'స్వామి! నిత్యశుద్ధాత్మ! నరులు మహత్తరులయి
యున్నారు. వారితెక్క యెట్లు చేయవలెనో తెల్పుము' అనిన
సవ్యయుడగు నా భగవంతుడు రెండువిధములుగా నై పూర్వార్థముచే
రక్తాంగుడును, పరార్థముచే గౌరాంగుడు నయ్యెను.
ఇద్వరు చతుర్భుజులు. సర్వసృష్టిగణములకు నాతఁ డీశుడు.
అతఁడే గణేశుడును పేరొందెను. అతఁడు యోగులకు ధ్యేయుడు.
ఒకప్పుడు విధివలన నుడయించి పార్వతీవల్లభుడగు శివుడు
గణేశు నర్పించెను. వేయేండ్ల కాలనికి గణపతి ప్రసన్నుడై
పరము కోరుమనియె. అయ్యెడ శివుడు శుద్ధ చిత్తుడై వినమ్ర
బుద్ధియై యిట్లు స్తుతించెను. విష్ణుస్వరూపుడు పరమాత్మ
చతుర్భుజుడు, రక్తుడు, యజ్ఞపూర్ణకరుడు; విఘ్నహరుడు,
జగద్భర్త, సర్వానందప్రదాత, సిద్ధిపతి, నిధీశ్వరుడు నగు నీకు
నమస్కారము. నాకు గుహరుడవు కమ్ము నాయెడ ననుగ్ర
హము చూపుము' అనిన విని భక్తవత్సలుడగు గణపతి సర్వ
తేజోభూతమయి పార్వతీ శరీరమునుండి జన్మించి కైలాసమున
సర్వదేవత లొవరించు మంగళాచారము లంది విరాజిల్లెను.
అయ్యెడ మహాత్మవమయ్యెను. అంతలో సూర్యప్రత్యుడగు
దూరదృష్టిగల శని స్వయముగా నచటికి వచ్చెను అతని
వర్ణనమయినంతనే గణపతి శిశువైయుండి శిరస్సును గోల్పో
యెను. అంతట హాహాకారమయ్యెను. రవి తులారాశియందున్న
తటి నిరుపదియేడు రాజులు మాత్రమే భూమిపై చంద్రాగోళ
మున నా శిరస్సు ప్రకాశించెను. దేవతలు స్తుతింప సూర్యసంభ
వుడు జనభయంకరుడగు శని యేనుఁగు తలయొక్క దంతముగల

దాని రాగరూపమయిన దానిని ఛేదించి తెచ్చి యా శిశువు నెట్టనిమెడ కతికించెను. గజజాతిచే నుతింపఁబడి బ్రహ్మ కర్కట శిరమును దాని కతికించెను. అంతటఁ గర్కటము శిరోహీన మయ్యెను. * ఇట్లు గణేశ్వరుఁడు గజాననుండయ్యెను. ఇట్లు తెలుపు బృహస్పతి వాక్యము విని గణేశుండు తన ముఖము నుండి తేజము నాహరించి కాశీక్షేత్రమున దైవజ్ఞుఁడను విప్రుని కుమారుఁడై జన్మించెను. అతఁడే డుంధిరాజును పేరఁ బ్రసిద్ధి కెక్కెను. అతఁడు ఫలాత్మకమయిన జాతకాభరణమును జ్యోతి శ్శాస్త్రమును వేదరక్షణకు రచించి శంకరాచార్య స్వామివారి నన్నిధి కేతెంచి శిష్యుఁడై వ్రసన్నాత్ముఁడై గురుసేవాపకుం డయ్యెను.

—: 18 అ. క పా లి భై ర వుఁ డు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె :

అవ్యక్తజన్మఁడగు బ్రహ్మకు పదునాఱు సంవత్సరములు రాగా నతఁడు కమలమునుండి సృష్టిసంకల్పము చేయగా నాతని మోమునుండి శారద యవతరించెను. ఆ సుందరిని గని బ్రహ్మ కామాత్తుఁడై బలాత్కరించి రతి నర్థించెను. ఆమె రోషముగాని “ నీ కైదు ముఖములుండుట యశుభముగా

* ఈ కథ భగోళములోఁ గనిపించు నక్షత్రములలో రానులు మొదలగు తేజోమండలము లందలి పరిణామములను సంబంధించిన భాగముగాఁ గనిపించుచున్నది. దీని సమన్వయ మార్థము ప్రకృతము భగోళనిపుణులగు శ్రీ గొబ్బూరి వెంకటానంద రాఘవాచార్యుగారికి వదలుచున్నాను.

నున్నది. నాల్గు వేదములుగా నాల్గుముఖము లుండుటయే యోగ్యము.” అని యంతర్ధాన మయ్యెను. బ్రహ్మ కోప ముండెను. వాఁకోపాగ్నినుండి రుద్రుఁడు భయంకరుఁడై జరించెను. అతఁడు భైరవుఁ డనుపేర కాలరూపుఁడై సప్త వాహనుఁడయ్యెను. నృసింహుని గోళ్యంబోలిన గోళ్యచే బ్రహ్మ యైదవతల గిల్లి వేసెను. ఆతఁడు గర్జనమున కడలి బ్రహ్మ రుద్రుని శరణొందెను. పాపులమగు యాధీ పృథ్వులను (బుద్ధి పృథ్వులను) ప్రహోదన చేయువాఁడెవ్వఁడు? అని భైరవుఁడు స్వామి బ్రహ్మ వైన నిన్ను వరేణ్యుని శెఱియొందితిని. సవితయుక్క- యా వరేణ్య మగు భర్గమును ధ్యానించుచున్నాము, అని గట్టి రోదనము సేసెను. ఆకాశమునుండి యశుఁబిందువులు రాలెను. అంతట రుద్రాక్షులు జనించెను. శివుఁడు బ్రహ్మపథచే భయపడి కపాలము చేతఁబట్టుకొని ‘కపాలి’ అని పేరొందెను. విశ్వమునఁ గల సర్వక్షేత్ర తీర్థములకు యాత్రచేసెను. కాని యా బ్రహ్మ హత్యాపాపము తొలఁగదయ్యెను. కాని రుద్రాక్షవృక్షముల కడనున్న తఱి నాతని దోషము దూరముగాఁ దొలగిపోయెను. అది మొదలు శంభుఁడు రుద్రాక్షుల ధరించుచు కాశీపురమునకు వచ్చెను. అంత చేతిలో కపాలము విమోచన ముండెను. అట కపాలమోచనము అను తీర్థమేర్పడెను. అంతలో బ్రహ్మ సర్వ దేవతలతోఁగూడి మహాదేవుని నుతించెను. సూర్యుఁడు మకర ములోనుండగా చంద్రున కధీశ్వరునిగా బ్రహ్మ కపాలియగు మహారుద్రుని గావించెను. ఈ బృహస్పతిమాట విని భైరవుఁడు తన ముఖమునుండి తన యంశము నాకర్షించి కాశీయం

దయోనిజుడై కపాలమోచనకుండమునుండి యావిర్భవించెను. అతఁడు యతిరూపుడై వేదనిధియై భైరవుఁడను పేరొంది అఘోరమగు కఠినమయిన మార్గమునందు దన శిష్యులను బ్రేరేపించెను. తుద కతఁడు శంకరాచార్య స్వామివారి శిష్యుడై డామర మను మంత్రభూతమయిన తంత్రము నొనరించెను. కీలీతములయిన మంత్రముల నాతఁడు డుత్కీలీతము లొనరించెను. (అనగా రహస్యసంకేతములుగా నుండి వినియోగమునకు రాని కొన్ని మంత్రముల నాతఁడు వినియోగమునకు దెచ్చెనని తోచెడిది).

—: బా ల శ ర్మ :—

బ్రహ్మస్థి యిట్లనియె. త్రిపురాధిపతి చెల్లెలు మయుని శూమార్తై 'మండోదరి' యను నామె యుండెను. ఆమె గుప్త భావనచేసి త్రిపురాసుర సంహారమయిన తరువాత మహావిష్ణుని భక్తిచే సంతুষ్టు నొనర్చెను. ఆ భక్తియోగముచే నామె వింధ్యాద్రీకందరమున సంతర్థానమయ్యెను. ఆమె సమాధి కాలము రెండువందల మహాయుగములు. వైవస్వతమన్వంతరమురాగాఁ బండ్రెండవ కృతయుగమున బ్రహ్మకుమారుఁడు పులస్త్యుఁడు విశ్వీవనుఁడను వాఁడు నూరేండ్లు తపముచేసి సుమాలికూతురు కైకసిని బెండ్లాడి గంధమాదన పర్వతము మీద నరటితోటలో నామెతో విహరించెను. అంత రావణ కుంభకర్ణులు పుట్టిరి. రావణుఁడు మాతృభక్తుఁడు. వానితమ్ముడు పితృభక్తుఁడు. వేయేండ్లు ఘోరతపము చేసిరి. వారికి బ్రహ్మ

దేవదానపుల కజయ్యత్వము నొసంగెను. వాండు పుష్పక విమానము గొని విహరించుచు లోకముల గడగడ లాడించిరి. పార్థివలింగ పూజచేసి శంకరునివలన పరములందిరి. మానసనరో పరమున కుత్తరమున గౌతముని కుమార్తె 'అంజన' కేసరి యను వానరుని భోగిని యయ్యెను. శివుడు తన పూర్వార్థాంశముచే నా వానరునియందు బ్రవేశించెను. అతడు స్మరాతురుండై యంజనను గూడెను. ఇంతలో వాయుదేవుడు స్వాంశముచే కేసరి మేనఁ బ్రవేశించి యంజనదేవి నలరించెను. అట్లాదంపతులు పండ్రొండేండ్లు కీడించిరి. అంతట నంజని గర్భవతియై కుమారుంఁగాచెను. రుద్రుడే వానరముఖుడై యవతరించెను. అతని కురూపముగని తల్లి పర్వతముక్రిందఁ బడవైచెను. ఆశిశువు సూర్యునివంకఁజూచి పండని మింగుటకు పట్టుకొనెను. ఇందుఁడు వజ్రాయుధము వైచిన నతనిని విడిచిపెట్టడయ్యెను. సూర్యుడు మొట్టొయని యార్చెను. అంతట రావణుడు తోకతో నా కపిశిశువును గ్రహించి యతనితో ముష్టియుద్ధము చేసెను. వానితోఁ బోరాడుట కాంజనేయుడు సూర్యుని విడిచి పెట్టెను. అంత రావణునితో నొకయేడు పోరెను. చివరకు రావణుడు భయభ్రాంతుడై పారిపోయెను. అంతట విశ్రాంతుడు వేదమయస్తులచే రుద్రావతారమగు వానరుని కొని యాడెను. అంతట రావణుని వదలి యాంజనేయుడు పంపాతీరమున నివాసమేర్పఱచుకొనెను. అచ్చట స్థాణువై యుండెను. గాన 'స్థాణువు' అనుపేర రుద్రుడగు హనుమంతుఁడుండెను. అతడు దేవతలను బౌధించు రావణుని గుర్తింపజేసెననించు

వాఁడై హనుమంతుఁ డలరారెను. అతనితపమునకు మెచ్చి బ్రహ్మ సాక్షాత్కరించెను. వినయమితరుండై యున్న యాతనిగని వైవస్వతమన్వంతరమున నిరువదియెనిమిదవ యుగమున త్రేతాయుగపూర్వపాదమున రాముఁ డవతరింపఁగా నాతని భక్తితో సేవించి కృతార్థుడు కాగలఁడు, అని భాద్రపదమునఁ బ్రకాశించు చంద్రుని నాతనికొనంగి రావణునికి నుందరియగు మండోదరిని బ్రహ్మ యొసంగెను. వైరృతుఁడను దిక్పాలునికి రావణుఁడు గల్లెను. అల్పాయువై రామునిచే మరణ మందెను. ఈమాట యయోనియగు హనుమంతుఁడు కడలివనమున విని దేహము ధరించి భూమిపై 'బాలశర్మ' యను పేర జనించెను. కాశీపురి కేగి మణికర్ణికాఘట్టమున రామపక్షమున బాలశర్మయు శివపక్షమున శంకర జగద్గురువులనుగా నిర్వరును శాస్త్రార్థముచేసిరి. శంకరాచార్యస్వామివారిచే బాలశర్మ యోడింపబడెను. శిష్యుండై యటనే గురుసేవచేసి సర్వజాతి వధామయమైన మంత్రితంత్రముల నొనరించెను.

—: 14 అ. రా మా ను జ లు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె: ఈ దృశ్యము (ప్రపంచము) తేని యప్పుడు సదనదాత్మకము, నక్షరమయము, పరము, నిత్యము,

♦ ఈ కథ కొంతదాక శివకల్యాణ వృత్తాంతమయి యుండి మీఁదట రామానుజాచార్య చరిత్రగా మారినది. రామానుజాచార్యుల వారి వాదమునకు శంకరాచార్యుల వారోడిరని యిందు వర్ణితమయినది. శంకర రామానుజు లేక కాలికులనుట దురూహము. అదిగాక రామానుజులవారితో శంకరులు సాక్షాత్తుగా వాదముచేసి యోడినట్లు నెక్కడను ఏ చరిత్రలు చెప్పబలేదు. ఇది వైష్ణవపక్షపాతు లెవరో యిందు జేర్చిరని తోచుచున్నది.

శౌన్దర్యభూతము పరాత్పరము ననునది యొక్కటియే యోగి
 దృశ్యమై యుండును. అది వ్యాప్తరూపము, అచింత్యము. అది
 స్థూలముకాదు, సూక్ష్మముగాదు. శీతముగా దుష్ణముకాదు.
 అది యాదిమధ్యాంత రహితము. ఆకారనర్జితము. దానికిఁ
 గ్రిందుగానున్న రేఖ ప్రకృతి. అదేమాయ. మహత్త్వత్వమయి
 దానికిఁ గ్రిందుగా రజస్సత్వతమో భూతలములగు రేఖ లూర్ధ్వ
 ములయి యున్నవి. 'ఓం' అను సులక్షణమైన యా బ్రహ్మ
 పరమని యెఱుంగవగునది. అందు కొంతకాలమున కొక యిచ్చ
 జనించెను. అందుండి యహంకారము, దానినుండి తన్మాత్రీలు
 నందుండి పంచభూతములు జ్ఞానవిజ్ఞానములు జనించెను. ఇరువది
 రెండు జడభూత తత్త్వములనుజూచి స్వేచ్ఛామయుండగు ప్రభువు
 ద్వంద్వభూతుఁడై బుద్ధియనుచేర జీవుఁడై యొప్పెను.
 పూర్వార్థమునుండి సగుణుఁడు పరార్థమునుండి నిర్గుణుఁడు
 నయ్యెను. ఆ రెండింటిచే సర్వము గృహీతమైనది. అందువల్ల
 చైతన్య మేర్పడెను. ఆ చైతన్యమే విరాట్టు అను పేరొందెను.
 విరాట్టు నాభినుండి పద్మము నూరుయోజనములు విశాలమైనది
 జనించెను. ఆ పద్మమునుండి కుసుమము యోజనాయామమైనది
 జన్మించెను. ఆపద్మమునుండి విరిజ్చి ప్రాధుర్భవించెను. అతఁడు
 రెండుభుజములు నాల్గుమోములు రెండు పాదములుగలవాఁడు.
 అతఁ డేడుజానల శరీరముగలవాఁడు. అట్లు జనించి యతఁడు
 దీర్ఘచింతలోఁ బడెను. నే నెవ్వఁడను? ఎక్కడినుండి ఎందులకు
 వచ్చితిని? నా తల్లి యెవ్వరై? నా తండ్రి యెవ్వఁడు? అని
 పౌదయమున నాలోచించుచుండగా నతనికొక శబ్దము

వినిపించెను. 'నీ యీ సం దేహానివారణకుఁ దపముచేయుము' అను నా శబ్దమువిని యతఁడు మహాత్తరమైన తపముసేసెను. వేయేండ్లు విష్ణుధ్యానము సేసెను. యోగగమ్యుఁడు, నిర్గుణుఁడు గుణవిస్తరుఁడు, చతుర్భుజుఁడు, శ్యామాంగుఁడు, బలవంతుఁడు అస్త్రధారి, దివ్యభూషణ భూషితుఁడు నగు హరి బాలుఁడై బ్రహ్మతోడపై తండ్రితోడమీఁదఁ గుమారుడై కూరుచుం డెను. అంతట విధి మేల్కని యతనింజూచి మోహపడి వత్సా! వత్సా! యనిపిలిచెను. విష్ణుఁడు నవ్వి 'నేను నీతండ్రిని' అనెను. నేను తండ్రిని నేను తండ్రినని వారిర్వురు వివాదపడుచుండగా రుద్దుఁడు జనించెను. ఆ రుద్దుఁడు కేవల తమోమయుండు, జోశిల్లింగరూపుఁడు, భయంకరుఁడు, ననంతయోజనవిస్తరుఁడై యుండెను. బ్రహ్మ హంసరూపుఁడై హరి వరాహరూపుఁడై యిర్వురు నూతేండ్లు క్రిందును మీఁదును సంచరించిరి. కాని యంతట దరి గానకవచ్చి సిగ్గుపడి యిద్దరు నా'లింగమూర్తిని స్తుతించిరి. వారిచే వినుతుండై సాక్షాత్తు హరుఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యెను. అతఁడు కైలాసనిలయుండై సమాధిగతుం డయ్యెను. ఆరుద్రయోగి కైదు దివ్యయుగము లిల్లు గడచెను. ఈలోపున ఘోరుఁడగు తారకానుకుఁడు వేయేండ్లు తపముచేసి బ్రహ్మ వలన వరముపొందెను. శివవీర్యముచే గలిగిన కుమారుఁడు నీకు మారకుఁ డగునని బ్రహ్మ తెల్పెను. అంత వాఁడు దేవత లను దండించెను. ఇందుకిడు కైలాసవాసియగు రుద్రు నాశ్ర యించెను. అతఁడు ప్రత్యక్షమై వరము కోరుమనఁగా నీ వీర్య మునఁ గలిగినబాలుఁడు తారకుని సంహరింపవలయునటఁకాపున

వివాహము చేసికొనుము. దక్షునికుమార్తె సతీదేవి వాని యజ్ఞమున దేహము చాసెను ఆమె తేజమే హిమగిరియం దవతరించెను. హిమవంతుఁ డత్యముని కుమార్తె మేనయను దానిని బరిణయమాడెను. హిమవంతుఁడు మనుష్యరూపుడై యామెతో గ్రీడించెను. అంతట మేన తొమ్మిదినంవత్సరములు గర్భము మోసి గౌరియను కన్యం గనెను. ఆమె పుట్టినపుడే తొమ్మిది యేండ్ల బాలయయ్యెను. ఆమె శంకరునిగూర్చి తపము చేసెను. దేవత లామెను శంకరునికిఁ జూపి వివాహము చేసికొమ్మనిరి. అంతట మహా దేవుఁడు దేవతలతో 'సురలారా ! మీ పలు కనుచితము. నాశంఖం బెద్దలగు రుద్రులు మృగవ్యాధాదులు కుమారవ్రతధారులయి పదిమంది యున్నారు. వారు జ్యోతి సముద్భవులు. వారిలో నేనుజన్మవాడను. నాపేరు భవుఁడందురు. యోగరాజును. నేను మాయాచూషయగు సంగనను లోక దాత్రి నెట్లు వివాహమాడుదును? ఆమె పాక్షాద్యగవతి. ఆమెచే విశ్వమెల్ల నిండియున్నది. ఆమె లోకమందలి యందఱు యోగులకుఁ దల్లి. నేను యోగిని. నే నామె నెట్లు వరింతును? అందువలన నేను మీకొఱకు నా వీర్యమును ధరింతును. దాని నగ్నిపొంది మీ కార్యము నిర్వహించును. అని దేవుఁడు తన వీర్యమును వహ్నికొసంగెను. హరుఁడు తాను మాత్రము సమాధినిష్ఠుఁ డయ్యెను. అంతట నింద్రాదులు వహ్నితో సత్యలోకమేగి ప్రజాపతికి సర్వము నివేదించిరి. అతఁడు పరబ్రహ్మమునకు నమస్కరించి కృష్ణధ్యానము సేసెను. ధ్యానమార్గమున బ్రహ్మ పరమస్థానమున కేగి శంకరునిభాషితము

సేవించెను. అంత విష్ణువు తన మోమునుండి తేజము నుత్పాదించిపంజేశెను. అందుండి సుందరములుగుడు బ్రహ్మాండ వర్ణుడు నగు ప్రద్యుమ్నుఁ డుదయించెను. హానితోఁగూడ బ్రహ్మవచ్చి యీ దేవత లాతనిని సమర్పించెను. ఆతని తేజస్సుచే స్త్రీ పురుషులు ముల్లోకములందు నైక్యమయిరి. స్థావరములు కూడ సౌమ్యము లయి కామాగ్ని వీడితములయి నదులతో లతలతోఁ గలిసికొనినవి. బ్రహ్మాండాధిపతి శివుఁడు సాక్షాదుద్రుఁడు కాలాగ్నితుల్యుడై తన మాడవ నేత్రమునుండి తేజము నొందించి యీ వ్యధను శమింపజేసెను. అంతట కంపితుడై కృష్ణాంగుడు (ప్రద్యుమ్నుఁడు) కునుమచాపముగొని పంచ దివ్యశరములను మహాదేవుఁడు బంధువుఁడు నగు వానిపై వదలెను. ఉచ్చాటవమను బాణముచే లోకశంకరుఁడు గమన శీలుఁడయ్యెను. వశీకరణ బాణముచే శివుఁడు నారీవశుండయ్యెను. స్తంభనమను బాణముచే హరుఁడు పార్వతిపజ్జ స్థిరుండయ్యెను. ఆ కర్షణముచే శివాకర్షణత త్పురుడై యొప్పెను. మూరణమను బాణముచే మూర్ఛితుండయ్యెను. ఇంతలో నా దేవి మహాత్తత్వ మున నున్నదై మూర్ఛితుడైన శివునింగని యటనే యంతర్ధాన మందెను. అంతట శంభుఁడు లేచి మిక్కిలి విలపించెను. అంతట యోగినియగు గిరిజ యటకువచ్చి శంకరునకు మ్రొక్కి 'నేను శన్యను, తల్లి దండ్రుల చాటుదానను. వారియొద్దనుండి నీవు నన్ను జేకొనుము' శివుఁడట్లేయని సత్త్వరులను హిమవంతునికడ కంపిన వారు సంబంధము సంఘటింప జేసిరి. బ్రహ్మాండమునందున్న దేవతలకు స్వామి మహేశ్వరుఁడు. ఆతని వివాహమునకు

వా రనంతగణములుగా వచ్చిన హిమచతుఃశుడు గని గిరిజను శరణొందెను. అప్పుడు పార్వతీయెల్లెడల నిధులనుసిద్ధులను గోట్లకొలదిగనందు వెలయుంచెను. బ్రహ్మాదిదేవత లందుకు హర్షించి పార్వతీనిస్తుతించిరి. 'ఉ' అనగా వితర్కము. మాయనగా లక్ష్మి. ఆమె బహురూప. అందుచే ఉమయను పద మాతల్లి కేర్పడినది. అట్టి శక్తికి నమస్కారము. గౌరవర్ణముచే గౌరి, శ్యామవర్ణముచే గాలిక, రక్తవర్ణముచే హైమవతియు నైన యాదేవికి వందనము. చండికవగు నీయంతుడెలియలేను. నీవంబవు (తల్లివి). అని యిల్లునుతింప విని వరద, సర్వమంగళయగు నాదేవి మీకు రాక్షసభీతియెల్ల హరింతును. నేను భూమిపై నవతరింతునని శంభునితో కైలాసమున గుహలో మునునభావమున వేదోండ్లు విహరించెను. ఇంతలో దేవతలు విరికివార్త శంకరుని వినుటించిరి. అంతట నా పార్వతీపరమేశ్వరులు వారి కంటంబడిగొనిని సిగ్గుపడి పిమ్మటఁ బశ్చాత్తాపపడిరి. వారికోపముచే నురలు పారిపోయిరి. ప్రద్యుమ్నుడు మాత్రము చెదరి పారిపోక వృషభమునలె నిలువబడి రుద్రకోపాగ్నిచే దగ్ధుడయ్యెను. మఱియు నాతఁడు భస్మరూపమును బాసి పిమ్మట సూక్ష్మదేహియై యనంగుఁ డను పేరొందెను. స్థూలరూపయగు రతి నూరేడ్చు శంకరుని ధ్యానవశయై యారాధించెను. అంతట నతఁ డామెకు 'రతీదేవి ! నీవు లోకులకు యావనారంభమున లోకుల హృదయములం దుండి నాకొఱకు నీభర్తయగు ప్రద్యుమ్నుని గూడి సుఖంతువు. ఇప్పుడు స్వారోచీషమన్వంతరము జరుగుచున్నది. వైవస్వతమన్వంతరమురాగా, ద్వాపరాంతమున కృష్ణుఁ డవత

రించును. అప్పు డాతనికుమారుడగు ప్రిద్యుమ్నుని మేరుశిఖర
మున రమ్యమయిన నందనవనమున భజింతువు. ఇతర ద్వాప
రాంతములం దా మన్మథుడు స్వరగర్భుడై కృష్ణుని వలెనే
యతఁడును భూమియందు వర్తించును. బ్రహ్మయొక్క
మధ్యాహ్నమగునప్పుడు ప్రతికల్పమున హరి జనులకు లోక
కల్యాణ మొనరించును. అని శంకరుఁ డంతర్థానమందెను.
రుద్రాణి గిరిజ యయ్యెను. గిరిజావల్లభుడు భవుండయ్యెను.
ఈ మాట బ్రహ్మస్పతి పలుకగా విని భవుడు తనముఖమునఁ
దసయంశము నుత్పాదించఁజేసి భూమియందు గోదావరీ నదీతీర
మున ఆచార్యశర్మ యింట శంకరాంశుడై యవతరించెను.
అతఁడే రామానుజుడు. రామశర్మ కతఁడు తమ్ముడు. ఒకప్పుడు
రామశర్మ పతంజలి యోగమతము ననుసరించినవాడై తీర్థాట
నము చేయుచు శివప్రియులగు కాశీపుర మేగి శంకరాచార్యుల
నర్పించి శిష్యుడయ్యెను. అతఁడు కృష్ణపక్షముపూని వైష్ణవుడై
శంకరులతో వాదించి యోడిపోయి సిగ్గుపడి రాత్రి యెవరికిఁ
దెలియకుండ యింటికి వచ్చివేసెను. రామానుజుఁ డా మాటవిని
సర్వకాస్తార్థవిశారదుండుకాన భ్రాతృశిష్యులతోఁ గాశీపురికేగి
శంకరులతో వాదించెను. ఒకనెల వా దాడినతిరువాతి నతఁడు
వేదాంతమునందుఁ బ్రతిపాదితమైనవాడు హరి యని తెల్పెను.
అతఁడే వాసుదేవుడు. వసుదేవుడను నాతడు పనువులయం
దంశఁచే బ్రీకాశించుచున్నాడు. ఆ వసుదేవుడే బ్రహ్మ. వాని
సారము వాసుదేవుడు. అతఁడే హరి. అతఁడు శివపూజకుడు.
అదివిని శంకరాచార్యులవారు సిగ్గుపడి యొక పక్షము భాష్య

శాస్త్రమునందు శివుడు ప్రతిపాద్యుడని వర్ణించెను. రామానుజుడు డాభాష్యమందును వారినే చూపించెను. గోవిందుడును నేనత నై య్యాకరణదేవత పరా = పర యనెడు గాం = వాక్కును (సరావాక్కు అన్నమాట. అది యోగిజనైకప్రత్యక్షము) దానిని బొందువాడు గోవిందుడు 'గిరిశుడు' గోవిందుడుకాడు. అతడు గిరుల కీశుడు, గోపాలుడు, సుదుగ్ధుడుకాడు. అతడు గవారూఢుడు. శంభువు పశుపతిగాని గోపతికాడు. ఇదివిని శంకరులు సిగ్గుపడి మీమాంసాశాస్త్రవాదమునకు వచ్చిరి. పదమూడురోజులు వాదమయ్యెను. రామానుజమతప్రియుడైన యజ్ఞపురుషుడు మృగభూతుడైనవాడు శంకరులచే విచ్చిన్నుడయ్యెను. ఆచార ప్రభవమైన ధర్మము యజ్ఞ దేవునచే నిర్మితము. యజ్ఞమున ప్రజాపతి వక్షము భిష్టాచారమయ్యెను. అన విని రామానుజుడు యజ్ఞము కర్మముకొఱకేర్పడినది. అది విశ్వపరిపాలన చేయఁగలది. కర్మము బ్రహ్మాద్భవము (వేదమువల్ల నేర్పడునది యన్నమాట బ్రహ్మము (వేదము) అక్షరసముద్భవము. ఆయక్షరము సాక్షాచ్ఛివుడే. అతడు శబ్దబ్రహ్మ మధిష్ఠించియున్నాడు. పురాణపురుషుడు, యజ్ఞరూపుడు, అతడే యక్షరుడు, అక్షరముకంటె పరమాత్మ యుత్తముడు. అక్షరతృప్తివల్ల యజ్ఞములో తృప్తుడుకాడు. అతడే యజ్ఞపురుషుడు. అతని పేరు వేదమందు లోకమందు బ్రసిద్ధమై యున్నది. శివుడు ప్రసేచ్యుని కభివృద్ధిగని మృగరూపియై దివ్యబాణములచే నతని తృప్తిపఱచెను. సమర్థుడగు యజ్ఞపురుషుడు గురుమయునిగా

శివునెఱింగి సారిపోయెను. అతనిచే భర్తవ్యవస్థ గొప్పదిగాఁ జేయబడెను. శంకరుఁడు సిగ్గుపడి న్యాయశాస్త్రవాదమునకు వచ్చెను. భవుఁడనగా నగువాఁడు (భవతి) మృదుఁడనగా (మృదతి) సుఖపెట్టువాఁడు. లోకములను భరించువాఁడు కాన నతఁడు 'భర్గుడు.' హరించువాఁడు హనుడు. పాపమును రోచింపఁ జేయువాడు కాన రుద్రుఁడు స్వయముగా శివుఁడు. కర్త భర్త హర్తయును. శివునుండి విష్ణుఁడు, విష్ణునుండి బ్రహ్మ ఘామికి వచ్చిరి. అని రామానుజుఁడు శంభునిమహిమ యదృశ్యము. ఇతఁడు నిజముగా ధన్యుఁడు నిజము నిజము నాయాజ్ఞ యుదే. కర్త కారయితయు శంభుడే. రామనామము పరము. దానిని శంభుఁడేల జపించును? ఎవని తేజముచే ననంతసృష్టి జనించెనో యతఁ డనంతుఁడు. శేపించువాఁడు కాన శేషుఁడు అతనియందు లోకములు రమించు గాన రాముఁడు. అదే నా ప్రభువుయొక్క ధామము (తేజము). ఈ మాట విని శంకరుఁడు సిగ్గుపడెను. అంతట నతడు యోగశాస్త్రమెత్తుకొనెను. కాలరూపుఁడు యోగేశ్వరుఁడు కృష్ణుడే యని సాంఖ్యశాస్త్రమునఁ గపిలుఁడు హరియేయనియె. కల = వీర్యమును పాతి = రక్షించు వాఁడు కపి. వాని రుద్రుని 'లాతి, యాకర్షించువాఁడు కపిలుఁడు. అతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు సర్వరూపుఁడు. దానికి శంకరుఁడు లజ్జితుడై శుక్లాంబరములు దాల్చి గోవిందనామము జపించి శుద్ధుడై రామానుజునకు శిష్యుఁడయ్యెను. రుద్రమహిమ చెప్ప ప్రసంగములో నీకథ తెల్పితిని. ఇది విన్నవార్లు ధనధాన్య పుత్ర పౌత్రాది సమృద్ధి గలవా రయ్యెదరు.

స ను మ హీ మః

—: 1౩ అ. త్రి లో చ స వై శ్చ్య దు :—

బృహస్పతి యుత్తనియె. వై వస్వతాంతరమున గృతయుగ మందు విశ్రవసుమునిభార్య యిల్వల శివు నారాధించెను. ఆలోన వీక్షితుల సంశమున యక్షతర్కమును ధూర్జడు యక్షిణీపూజచేయువాఁడు జనించెను. నా షోక స్నేహితుని కోడలినిగూడి యా దోషముచే గుఱురోగి యయ్యెను. మంత్ర పత్నలయగు యక్షిణి యా రోగిని విడిచి కైలాసమున కేగెను. యక్షతర్క యాకలిగొని యొక శివరాత్రిపర్వమున స్త్రీ లొన రించిన శివపూజ చూచి వారి యుపదేశముచే నుదయము పారణ యొనరించెను. ఆ శివాలయములో నా యదయమే వాఁడు మరణించెను. ఆ పుణ్యముచే కర్ణాటకమునకు రాజై పుట్టెను. రాజరాజను పేరొందెను. అతఁడు తన రాజ్యమున నింటింట దినదినము శివార్చనము సేయించెను. అట్లు నూరేండ్లు పాలించి కుమారునికిఁ బట్టాభిషేకము చేసి కాశీపురమేగి విశ్వేశ్వరు నారాధించెను. మూఁడేండ్లయిన తరువాత పరమ శివుఁడు జ్యోతిర్లింగ రూపుఁడై రాజరాజేశ్వరుఁడను పేర సాక్షాత్కరించెను. ఆ శివుని యనుగ్రహ మంది యా రాజు ప్రాణములువాసి యిల్వలా గర్భమున జన్మించెను. అతడు పుట్టిన వేళ మంచిది గాదయ్యెను. అందుచే కుబేరుడను పేరొందెను. అతఁడు తనముచే బ్రహ్మను సంత్పత్తి పఱచెను. బ్రహ్మ వచ్చి 'అలక' యను వరమిచ్చెను. యక్షులు మూఁడు కోట్ల మంది యని లెక్క కనిపించును. వారి కాయఁడు రాజయ్యెను.

అతని యాజ్ఞాపత్రములయి కన్నులు బహురూపులయి యతని బలులచే నర్పించిరి. అందుచే గిన్న రేణుఁడని పేరొందెను. గుహ్యములు నరస్వరూపులయి దివ్యమూల్యములచే వ్యాపారము సేసిరి. వారికి నతఁడు ప్రభువయ్యెను. పర్వతములనుండి యాతఁడు రత్నములను సేకరించి లోకములకు రాక్షసుల ద్వారమున నింటింటఁ జనము జనమున కందించెను. వేదపరాయణులు ధర్మకార్య పనులయిన వారి ధనాగారము లాతఁడేతనే నింపఁ బడుచుండెను. లోభపరులు, ధూర్తులు నూరక పోగుచేయు వారికి కుబేరుఁడు సోదరుఁడు (రావణుఁడు) రాక్షసపతి ద్రవ్యము ననుకూర్చుచుండెను. శైవులయిన వరులు వహ్నిదగ్గులయినపుడు వారి మాంసము నగ్నిమూలమున రాక్షసు లనుభవించురు. అ స్త్రైశ్వర్యసంపన్నుడైన కుబేరుని రావణుఁడు జయించి వెడల గొట్టి లంకాపతి యయ్యెను. అంతటఁ గుబేరుఁడు శంకరు నర్పించి యాతనికి హితుఁ డయ్యెను. వానికి 'అలకాపతి' యను పురము నిర్మించి విశ్వకర్మ యిచ్చెను. అవ్వల రావణుఁడు కైలాసగిరి కేగి నలకూబరభోగిని యైన రంభను జూచి మోహించిన నామె 'ఓహీ! నీకు నేను గోడలని (కుబేరుని కుమారుఁడు నలకూబరుడుగాన) దాకితినిగాన కుష్మరోగి వగుదు'వని శపించెను. అదిగాక నీవు నీ యన్న పుష్పకము లాగికొంటివి కాని యది నీకు నిష్ఫలమగుగాక! యనియు ననిన రావణుఁడుదుఃఖించి శివునిపార్థివ లింగపూజలచే నర్పించి పండ్రొండేండ్లు భక్తి సేసినను శంకరు ననుగ్రహము కలుగదయ్యెను. అంతట వాఁడు తన శిరస్సుల నగ్నిహోమము సేసెను. స్థూలదేహాప్తయ్య నట్లే కావించెను.

భస్మమయ్యును వాడు బ్రహ్మవరముచే నశింపఁడయ్యెను. అవ్వల నగ్నిసంభవమయిన దివ్యదేహమును బొందెను. వాయు రూపుఁడగు రుద్రుని కాదేహమును గూడ సమర్పించెను. వాయురూపులగు పిశాచులూ మేనిం దివి వైచిరి. కాని వాడు వరలాభముచేఁ జావక వాయుదేవునిచే లభించిన కళేబరమును గొని యది యాకాశరూపుఁడగు రుద్రుని కర్పించెను. అప్పుడు ఘోరములగు మాతృగణములచే భక్షింపఁబడియు చావక నభమునుండి మఱల జన్మించిన శూన్యభూతమైన శరీరమును సోఽహం భూతుఁడగు శివునకే సమర్పణము చేసెను. అంతట నహంకార దేవతయగు రుద్రుఁడు ప్రసన్నుండై కుబేరునికివలె రావణునికి మిత్రుండయ్యెను. ఒక్కొక్కతలకు గోటికోటి శిరస్సులుత్పన్నములయ్యెను. వాని శరీరము వ్రజకఠినమయ్యెను. వాడు బ్రహ్మాండమం దెల్ల విహరించి దేవదైత్య మనుష్య పన్నుగుల భార్యలను బెండ్లికూతుండ్రినే హరించి కీడించెను. పతివ్రతా మతమయిన రమ్యమగు వేదధర్మము వానిచే భగ్నమయ్యెను. ఆకలిదప్పలు లేక వాడు శంకరునిచేఁ దర్పితుండై యజ్ఞములం దితరదేవతల విడిచిపెట్టెను. వారు తృణార్తులైరి. వారందఱు నేకమయి క్షీరాబ్ధికేగి విష్ణు నర్పించిరి. అంతట నా విష్ణుదేవుఁ డిట్లనియె. క్షేత్రపరాహకల్పమున నింతటిదానవుఁ డింతమున్ను పుట్టలేడు. మార్కండ కల్పమున శుంభనిశుంభులు, కుంభ కర్ణుఁడు జనించిరి. రావణులును బెక్కురు జన్మించిరి. కాని యట్టి రావణుఁ డెన్నఁడు జనింపలేదు. నేను బ్రహ్మ రుద్రుఁడు జనించుటకుఁ గారణమైన ప్రకృతి మాయాశక్తి కొటివిశ్వ

విధాయినీ. దేవతలకు సంకటము వచ్చినపుడది తీర్పగలవాడు భగవంతుడు హరుడు. రుద్రులకు సంకటము వచ్చినపుడు నేను దీర్ప సమర్థుడను. నాకు సంకటమయినపుడు హరుడు తీర్పనర్హుడు. బ్రహ్మకు దుఃఖమయినపుడు పరాప్రకృతి యది నవరింప నర్హురాలు. మున్ను మధుకైటభులను దానవులు జస్మించిరి. వారివలన దుఃఖమంది బ్రహ్మ జగదంబికను స్తుతించెను. అంతట నామె బలముచేతనే నే నా మధుకైటభుల సంహరించితిని. కావున నా యాజ్ఞచే మీరు సనాతనియగు విష్ణుమాయను శరణందుడు. ఈ మాటవిని దేవత లాదేని నర్పించిరి. అంతట బ్రహ్మ జ్యోతిర్మయి యగు శివ రెండై సీతారామరూపముల నవని నవతరించెను. త్రిలింగజగని సీత. ఆమెచే రెండుగా విభజింపఁబడిన బ్రహ్మాంశము శబ్దారూపము లయి రామలక్ష్మణు లైనది. శబ్దమాత్రసమూహములకు రాముడు స్వామి. అర్థమాత్రసమూహములకు స్వామి క్షీబుడైన లక్ష్మణుడు. ఎవని పీఠ్యము వజ్రమయమై బ్రహ్మ చర్యము దృఢమైనదో యతఁడు క్షీబుడు. అతని తరువాత వానరులు గూడ క్షీబులే యైరి. వారిద్దరికి మంగళదాయిని యగు పరాప్రకృతి సీత. ఆమె యయోనిజయై భూమినుండి యుదయించినది. ఆమె సర్వమునకు యోనికారిణి. సీతారామ సీతారామ యని వేయిమారులు జపించిన బుద్ధిమంతుడు నను వమ ఫలమందును. ఆ యిర్వరు కారణభూతులయిన దేవతలు రాధేయుని యింట వెలసిరి. ఈ దృశ్యప్రపంచము గోచరించని వేళ ప్రకృతి యక్షరరూపమై శేషించి స్వేచ్ఛచే మూడు

తెలుగులైనది. అందు శేషుని పూర్వార్థము రాముడు మధ్యాంశము లక్ష్మణుడు. మూడవయంశముచే పుంసపుంసరూపులగు పరేశ్వరు లుదయించిరి. అందు పరభాగము యోగసిద్ధి. ఇతర కల్పములందు క్షీరనాగరిశయనుడుగు హరియో రాముడు. శేషుడు కుద్రీయాపుంస లక్ష్మణుడు. భగవతీయగు లక్ష్మీ సీతయై జనకు నింట నావిరివిరినది. సుదర్శనాయుధము (చక్రము) భరతుడు హంశంఖము శిత్ప్రేక్షుడు. శ్వేత వారాహకల్పమున రాముడు పరాత్పరుడు. సృష్ట్యముడు భరతుడు. అసిరుద్ధుడు శిత్ప్రేక్షుడు. వారిచే రాక్షసులు విడలితులైరి. రాముడు తనకీర్తిని లోకమున వెలయించి పుష్పకము కుబేరున కొనంగెను. కుద్రీసంఖ్యలో వేయొండు రాజ్యముచేసి రామచంద్రప్రభువు పరమస్థాన మందెను. ఈ నాక్యములు విసి కుబేరుడు మొదటి వసుదేవత గావున తన మోమునుండి యంశము గ్రహించి వైశ్యుడై ధనదత్తుడను వారి కుమారుడై త్రిలోచనుడనుపేర మధురయం దవతరించెను. అతడు సర్వద్రవ్యమును తీర్థములందు దానమొసంగి కాశికేగి రామానందుడను వైష్ణవునిక మొక్కి పశుడై శిష్యుడయ్యెను. గురునాజ్ఞచే నవ్వుల యింటికే తెంచి రామభక్తి పరుడై సాధుసేవియై యుండెను. రాము డాతనియింట దాసుడై పదుమూడవసూసమున సర్వవాంఛల నతనికొసంగె. మఱి తన్నాదుల సమృద్ధిగూర్చి స్వయముగా వైష్ణవయతులకు బ్రాహ్మణుల కొసంగెను. మఱియు నా రామప్రభువు 'నేను రాముడను, నీభక్తికి దానుడనైతిని. నీయింట నున్నాను.

ఇంతటినుండి నీ హృదయమును నశితును, అయింతి
తొండయ్యెను. ఆ వైశ్యుడు భార్యను బుతుని బాసి వైరాగ్య
మంది సరియూతీరమున రామధ్యాసపరమంజై వసించెను.

— 16 అ. నామదేవుడు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. ధృతివంశమువాఁడగు
బ్రాహ్మణునిబట్టి యను రాజు స్వాధ్యయంబుననున్వంతరమున ననేక
యజ్ఞము లాచరించెను. నారదోపదేశముచే దుడ కాతఁడు
హింసామయమయిన యజ్ఞము మాని జ్ఞానియై వైష్ణవుంజై
బదిమంది కుమారులం గనెను. ప్రచేతను లనుపేర వారందఱు
నొక్కటై తండ్రి యాజ్ఞచే సముద్రమధ్యమునఁ దపము చేసిరి.
వారి తపమునకు మెచ్చి బ్రహ్మ యేడు సముద్రతీరములందు
నేడుగురను స్థాపించి యెనిమిదవవాని రత్నాకరమందును, నవ
ముని మానసోత్తరమందుఁ, బదియవవానిని మేరుశాఖయందు,
నుంచి సంతసించెను. మొదటివాఁడు ఆపస్త్యుని వహించును
గాన ఆపవుడు అనంబడెను. రెండవవాఁడు వరుణుడు. యాద
సములకుఁబతి. అతనికి బ్రహ్మ దైత్యుల బంధించు పాశమిచ్చెను.
అందుచే నతఁడు పాశియనంబడెను. అతఁడు మునుపటిజన్మమున
బ్రాహ్మణుంజై శక్తిపూజకుంజై యుండెను. ఆపవుడు వారుణి
తాపువాఁడై భద్రకాళికి భక్తుడయ్యెను. నానారత్నములచే
గుచ్చబడిన రక్తమాలికలను రక్తచందసమును గొని మంత్ర
సంయుతుంజై భద్రకాళికి సమర్పించి నవాక్షరమంత్రజపపరమం
జయ్యెను. విష్ణునిర్మాతమగు కేవలచరిత్రము నిత్యము పారాయణ

చేయించుండెను. ఇట్లు మహాదేంద్రుని సరికి దేవి ప్రసన్నయై దర్శనమొసంగెను. ఆనవుడు గొప్పవిహంగమున యిట్లునియె. విష్ణుకల్పమున మహిషాసురుడు డుండెను. నాడు ముగ్ధోకముల జయించి ఇంద్రుడయ్యెను. స్వానోచిషమన్వంతమున విష్ణువు తనముఖమనుండి తేజము నుత్పాదించి బ్రాలాహలియగు జ్యోతిర్లింగమూర్తియై వానిని సంహరించెను. కుద్రకల్పమున రోదనముచేయు శంభుముఖము నుండి రావణుడు వేయి శిరిస్సులు కలవాడు బ్రహ్మాండరావణుడన జనించెను. వాడు లోకాలోకగిరికి గ్రంధుగా వసించెను. వాడొకప్పుడు మన్వంతమున బ్రహ్మాండాధిపతి యయ్యెను. అప్పుల వైవస్వతమన్వంతర త్రేతాయుగమున రాముడు రఘువంశమున జనించెను. అతడు సంకర్షణుడే. పదునాతేండ్ర యీడువాడై యతఁ డీశ్వరధనువగు నాజగవ మను ధనుస్సును విజెను. అంత బ్రహ్మాదులు సహస్రముఖుడను రావణునికథ వినిపించిరి. అది విని సీతతో రాముడు హంసయాన మెక్కి లోకాలోకగిరి కేగి వానితో ఘోరముగఁ బోరాడెను. అతని హంసరథముమీఁది పతాకమున హనుమంతుడు డుండెను. దానికి వేదములు గుఱ్ఱములు. సారథి బ్రహ్మ. రావణుడు రెండు కాలచేతులతోఁ బోరి రామలక్ష్మణులను మూర్ఛగొట్టెను. అంతట బ్రహ్మ స్తుతింప బ్రహ్మరూపిణియగు సీత శాంతయయి యా బ్రహ్మాండరావణుని సంహరించెను. బ్రహ్మకల్పమున తాలజంఘుని వంశమున మురాసుగుడు కుదుగిని జయించి కుద్రాసనాధిపత్యము వహించెను. ఈ విషయము మహాదేవుడు క్షీరసముద్రాశ్రయియగు

విష్ణునికేదెలిపెను. అంతట హరి గరుడారూఢుడై యేగి యుద్ధము చేసెను. వేయేండ్లు సంగరమయినంగని బ్రహ్మ వెఱచి పరా ప్రకృతిని స్తుతించెను. ఆ దేవి కుమారియై సప్తవాహినియై నాల్గు భుజములు గొనివచ్చి వానితో 'ఓరీ! నీ వీదేవుని బరా జయ మందించితివి. నేనువిజయ యను శక్తిని. ఉన్నీలిని. వింజులి, త్రిస్పృశ. పక్షవక్షాని. జయ, జయంతి. విజయ యనుపేర నేను ప్రతివర్షమందు ఏకాదశీ రూపిణియైయుండును. నా కుమారుడు వైష్ణవ్రుడనువాడు. ఏకాదశి యనుపేర నేను వేదమధ్యమందుండును. నన్ను నీవు జయించి నా పాణిగ్రహణము చేయుము. అంతట నీవు సర్వపూజ్యుడవయ్యెదవు. అనిన మురాసురుడు డామె రూపమునకు మోహపడి యామెతోబోరి యొక్క యతిక్షణములో నశించెను. వానితమ్ముడు సరకాసురుడు యుద్ధము చేసెను. ఏకాదశీ దేవి హుంకారమాత్రముచే బోరెను. వారిర్వురతేజము సన్నమధ్యమందుఁ బ్రవేశించెను. అంతట సన్నము దుష్టమై మానవులకు రోగభయము కూర్చెను. అది చూచి యేకాదశి రవిశుక్రల నా యన్నము పరిశుద్ధిచేయుండనెను. వారట్లుచేసి దేవపూజ్యులయిరి. ఇదంతయు నీ లీల యని దేవిని నుతించెను. భద్రకాళి యిది విని యాపవునింగని 'ప్రళయవేశ సీవు నా యనుగ్రహముచే నెట్టి యాపద పొందవు, సుఖవగుము' అనియె. అంతట నా విప్రుడు వరుణుడయ్యెను. ఇట్లు తెలుపు బృహస్పతిపలుకు విని రెండవవసువు వరుణుడు తన యంశముచే దేహాలియందు (ధీలీ) ధర్మభక్తునియింట జనించెను. విధవయై గర్భిణియై ధర్మభక్తుని కుమార్తెయందు నామదేవుఁ

డను సాంఖ్యయోగపరాయణుడై జన్మించెను. అతఁ డాబ్రహ్మ స్తంబపర్యంతమైన జగమెల్ల విష్ణుమయ మని గుర్తించి కాశికేగి రామానందుఁ డను విష్ణుభక్తుని సేవించి శిష్యుడయ్యెను. 'సికందర్' అను మ్రేచ్ఛరాజు దేహలీరాజయి నామదేవుని బిలిచి యరకోటి ధనమొసంగెను. వాడు కలిప్రియుఁడు. నామదేవుఁ డాధనముతో గంగకు మెట్లు కట్టించెను. ఆయోగి పదిమంది విపులను వైదుగులు రాజులను, విదుగురు వైశ్యులను, నూరుగోవులను, చనిపోయినవారిని బ్రతికించెను.

—: పంకజుడు :—

బృహస్పతి యిట్లనియె. విశ్వానరుఁడను బ్రాహ్మణుఁడుండను. అతఁడు వేదపండితుఁడు. అతఁడు సంతానము లేక బ్రహ్మను బూజించి ప్రకృతికంటె బగుఁడగు కుమారునిమ్మనిపొందించెను. విని యాశ్చర్యపడి బ్రహ్మయిట్లనియె. ప్రకృతికంటె బహువౌక్కు సరమాత్మ. అతఁ డబుద్ధియై బోధించును. అశ్రుతియై శ్రీవణము చేయును. అదేహియై స్పృశించును. అచక్షువై చూచును. అజిహ్వియై దుచిచూచును. అఘ్రాణియై యాఘ్రాణించును. అముఖయై వేదము చెప్పును. అకర్మయై కర్మముచేయును. అపదుడై నడిచును. అలింగియై భోగించును. అగుహ్యయై గుహ్య భూమియైన యీ తత్త్వమును చేయును. శబ్దబ్రహ్మమై స్పర్శ మయమై రూపబ్రహ్మమై రసాత్మకమై గంధబ్రహ్మమై సరమై

జ్ఞేయమైన యా తత్త్వమునకు నమస్కారము. ప్రకృతి పును
 మును విధి అనాదియు వికారములు గుణములు ప్రకృతి
 సంభవములు. ప్రకృతి పునుషు లిద్దరు నేకాద్ధులు, ఏకశబ్దులు.
 ఏకరూపులు, నిర్వచిగ్రహులు, ఆదిమధ్యాంతరహితులు, తత్త్వ
 శుద్ధులు. పుంస్త్రీసపుంసకజనని ప్రకృతి. ఏకాయ. పురుషుడు
 కవి, నూత్నుడు, కూటస్థుడు, జ్ఞానతత్పరుడు అజన్మయై
 జన్మించును. అట్టివాడు నీకు కుమారుడెట్లుగును? అందువలన
 మాయాభూతుడగు వారి నీ కుమారుడగును. ఇట్లని బ్రహ్మ
 యంతర్ధాన మందెను. అగ్ని యంతట వసువులకెల్ల పతియగున
 వాడు విశ్వానరునికి గుమారుడై వైశ్వానరుడనుపేర
 జన్మించెను. అతడే పూర్వకల్పమున 'అనలుడు' అనబడెను.
 వైవధుడను బ్రాహ్మణుడు నలునిబోలిక నుండెను. నలవియోగ
 మంది పతివ్రతయగు దమయంతి తన తండ్రియింటి కేతెంచి
 భర్తను వెదకించుటలో నలునిబోలికలో నున్న బ్రాహ్మణుని గని
 మోహపడెను. అంతట నశరీరవాణి 'ఇతడు నలుడు గాడు,
 బ్రహ్మవరముచే జనించిన అనలుడు. ఇతడు మహాసరస్వతి
 నారాధించినవాడు. ఆమహిమచే విశ్వానరునికొడుకైనాడు'
 అనెను. ఈ మాటవిని పావకుడు తన యంశముచే రంకణు
 డనుపేర లక్ష్మీదత్తుని కుమారుడై కాంచనపురమున నవతరిం
 చెను. వానిభార్య 'యంశణ' యనునామె. వారిద్దరు ధర్మకార్య
 ములకు ధనము వ్యయించి కట్టై లమ్మకొని జీవించిరి. అతని
 గురువు రామానందుడు.

—: క పీ ఠ :—

దిశికొడుకులు విష్ణునిచే సంహరింపబడగా దితి కశ్యపుని
 బూజించెను. పరబ్రహ్మంజేండ్లు సేవయైనతరువాతఁ గశ్యపుడు
 భార్యను వరము కోరుమనెను. నా సవతికిఁ బండ్రిండుగురు
 కుమారులు. నా కిద్దఱే. వారైనను పిష్టునిచే నిహతులైరి. కాన
 నాకు ద్వాదశాదిత్యనాశకుండగు కుమారు నిమ్ము. అనిన విని
 కశ్యపుడు బ్రహ్మలోకమున, ధర్మము - అధర్మము నను రెంటిని
 నిర్మించెను. ధర్మపక్షమువా రతనికిఁ బ్రియులు. అధర్మపక్షము
 శత్రువులు. అధర్మపక్షమువారుకాన నీ కుమారు లిద్దరునశించిరి.
 కావున నీవు శుద్ధభావము నూనుము. నీకుఁ జిరంజీవియగు
 కుమారుడు గల్గును. అనిన విని దితి శుభవ్రత మూనెను. అంత
 నామె గర్భమున నుత్తముఁ డుండెను. ఇందుఁడు భయపడి
 దితియింట సేవకుడై వసించుచు, నేడవనెల రాగా దితి
 యశుచియై నిదురించినవేళ సంగుప్తమాత్రుడై వజ్రాయుధము
 గొని యామెగర్భమునఁ బ్రవేశించి గర్భము నేడుగా నొనరిం
 చెను. ఆసప్తఖండములు జీవముగల్గి మిక్కిలి బలవంతములయి
 యుండగా నొక్కొకఖండమును మఱల నేడేడుగా నొనరించెను.
 అవ్వల వారితో వెలికి వచ్చి దితికి నమస్కారము చేసెను. దితి
 యతనియెడ ననుగ్రహమంది యా సంతానము ఇంద్రునికి
 సేవకులయిన మరుద్గణములుగా నొసంగెను. ఇందుఁడు పూర్వ
 జన్మమున 'ఇలుడను' వేదపండితుండై జసించెను. ఇలుడను
 పేర రాజునై విష్ణుభక్తుడై మఱి మనుకుమారుడై జన్మించెను.
 అతఁ డొంటరిగా గుట్టమెక్కి మేరువుమీఁది వనమున కేగెను.

మేరువుక్తింఽభాగమున స్వర్ణగర్భమను ఖండమున రాజ్య
విరాజిణము చేసికొని యందు నసించెను. ఇటునిచే నావరింపఁ
బడినది గావున నాఖండమున కిలావృతిమనుపేరు గల్గెను.
భారతమున నే.లోకము లున్ననో యివి యన్నియు నిలావృత
మున నున్నవి. వృక్షములతో నొండి మేరు వా యిలావృతిమందు
బ్రహ్మచే నిర్మితమైనది. అందు బంగారుమెట్లు నిర్మించినవారు
మానవులు. ఆ సోవానములనెక్కి క్రమముగా లోకము స్వర్ణ
లోకమును జేరును. అట్లు సదేహులయి వచ్చు మానవులను
స్వర్ణమండలమునం గని సురలెల్లరు విస్మితులై మహేశ్వరుని
శరణందిరి. భవానీసహితుడగు శంకరుఁ డది యెఱింగి యిలా
వృతివనమునఁ గీడించెను. ఇంతలో నైవస్వతకుమారుడగు
సిలుడను నతఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు వేటకైవచ్చి దిగంబరియైన సదా
శివునింగని కనులు మూసికొనెను. వానింగని నిగ్గుపడిన గొరింగని
శంకరుఁడెట్లు శపించెను. 'ఈ ఖండమున నేను గాక యే మగవాఁ
డైన ప్రీ రూపమందును' ఈ శాపముచే నిలుఁ డిల యను సంగన
యయ్యెను. ఆమె మేరుశిఖరమున బహుకాలము లేపముచేసెను.
అట్లు ఇరువదియేడు మహాయుగములు జరిగెను. ఆమె త్రేతా
యుగమధ్యమున చంద్రీకుమారుడైన బుధుని వివాహమాడెను.
మున్ను అయోధ్యాపతి యిలావృత మేగెను. అతనిభార్య మద
వతి వార్వతీవ్రతము చేసెను. అత్తజి నిలుడను బ్రాహ్మణుఁ
డామెంగని మోహపడెను. ఆమెను దాకెను. అంతట నశిరీర
వాణి యీ యిలుడను విప్రుఁడు కేవలము బ్రాహ్మణుఁడు
గాఁడు. ఇతఁ డనిలుఁడు (వాయువు). ఇతఁడగ్ని సేవచేయగా నగ్ని

ప్రసన్నుడై 'ఓయీ నీవు నలుబది తొమ్మిది రకముల వాయువులను జనింపజేయుదువు. నేను నలుబదితొమ్మిది రూపములు ధరించి నీకు సహాయపడుచుందును. కుబేరుఁ డిటువదియొక భాగములయి వరుణునికి సహాయపడు స్నేహితుఁ డయినట్లే నేను నీకు మిత్రుఁడ నయ్యెదను. అనునంతట నా విప్రుఁడు దితి గర్భమున వాయువై జనించెను. ఇట్లు బ్రహ్మస్పతి తెలుపుచుండగా ధాన్యపాలుఁడను వైశ్ణవి యింట మూలగండమున నొక గొలుఁడు జన్మించి తలిదండ్రులచే విడువబడి కాశీనగరమున వింధ్యవనమునందు 'అలికుఁడను' పేర స్త్రీచ్ఛుడై యుండెను. అతఁడు సంతతిలేనివాడై బట్టలు నేసికొనుచు కబీరుఁడను పేరొందెను. అతఁడు చాలచక్కనివాడు. అతఁ డేదనయేట గోక్షీరములు త్రావుచు రామానందుఁడను గురువు నాశ్రయించి రామధ్యానపథం డయ్యెను. తన చేతులార సంస్కృతమైన యన్నమునే విష్ణునిపేదన చేయుచుండెను. వారి సాక్షాత్కార మతని కయ్యెను.

—: స ర శ్రీ :—

ఉత్తానపాదుని కుమారుఁడు భువిప్రుడు. భగవదనుగ్రహమంది యుండెనుగదా! అతఁడు ధ్రువస్థాన మంది ప్రకాశించెను. అతఁడే దిక్పతి, అతడే భగవాంధిపతి, సభాపతి, కాలకర్త. శింశుమారచక్రమున కతఁడే ప్రభువు. పంచతత్త్వాత్మికయగు మాయారూపయగు ప్రకృతి కతఁడే స్వామి. వానికి భూదేవి యందుఁ గుజుఁడు (భౌముఁడు) జన్మించెను. భువిప్రకు జలదేవి యందు శుక్రుఁడును, వహ్ని దేవియందు నేనును (బ్రహ్మస్పతి యన్నమాట) వాసుదేవియందు కేతువును, సభోదేవియందు

రాహువును జనించిరి. అతనికి పూర్వదిశయం దై రావతము, ఆగ్నేయదిశయందు పుండరీకము, అట్లే తక్కిన దిశలందు వరుసగా వామనము, కుముదము, పుష్పదంతము, సార్వభౌమము, సుప్రతీకము నను దిగ్గజములు, నభోదిశలందు జనించినవి. అభిముఖ, కపిల, పింగల, తామ్రకర్ణి, శుభ్రదంతి, అంగన, అంజనావతి యను, నాడయేనుఁగులు భూమి దిశలయం దుదయించినవి. సోదరి, తల్లి, కూతురు, కోడలు పశుయోనియందు జనించిన వారికి భార్య లగుదురు. దేవయోనియందు జనించిన నగులకు చెల్లెలు భార్యయగును. మనువువంశమున జనించినవారికి (మానవుల కన్నమాట) అన్యలకు జన్మించిన స్త్రీలు భార్యలగుదురు. ఈ ధర్మరహస్యము బ్రహ్మయే చెప్పినారు. నేను మీకుఁ దెల్పితిని. భూమికి మీదను కిందుగాను ధ్రువుఁడు రెండు విధములుగా నుండును. అతఁడు దివారూపుఁ డైనపుడు సత్త్వమయుడుఁగను రాత్రి రూపుఁడైనపుడు తమోగుణమయుఁడుగను నుండును. అథో ధ్రువునం దెల్ల కాలము రాత్రియేకాని పగలనునది లేదు. అక్కడ సరకములున్నవి. ఊర్ధ్వధ్రువునం దెల్లపుడు పగలే కాని రాత్రియుండదు. † భూధ్రువునందు రాత్రియు పగలు సమభాగములయి యుండును (తపోలోకమందన్నమాట) మహాము జనము తపము సత్యము నను లోకము లందెల్లపుడు

† 'తపోమధ్యే నిశాదివా' అని మాలము. కాని యిది సరిగాదని నేననుకొని యిక్కడ భూధ్రువునని వ్రాసితిని. తపోలోకము నిత్యము పగలేయని తరువాతి పాదములో నున్నది. కనుక యిట్లు భావించితిని.

దినమే (పగలే). శారవము, అంధకూపము, తామిస్రమునకు
సరళలోకము లంధకార బంధురములు. వాసయందు కల్పమాన
మంతయు రాత్రియే ధ్రువుండు పూర్వజన్మమందు విష్ణుభక్తుడగు
జాహ్నుషుడు. అటువదియేండ్లన్ని తీర్థములందు నతడు
ప్రాతిస్తానము సేసెను. ఆ పుణ్యముచే సునీతియందు
ధ్రువుండై జన్మించెను. అతడు ముప్పదియాఱు వేలేండ్లు
రాజ్యము సేసి ధ్రువస్థాన మందెను. ఈ బృహస్పతి వచనము
విని యైదవ వసువగు ధ్రువుండు గూర్జర దేశమున నొక వైశ్య
స్త్రీ యందు జన్మించెను. అతడు బృందావనమందు ప్రతి
దినము శివానుగ్రహముచే విష్ణుకీడలు చూచి సంతసించు
చుండెను. అతని కుమారుని వివాహమునందు భక్తవత్సలు
లుండగు హరి యాదవులతోవచ్చి వాంఛితము లొసంగెను.
అతడు కాశీపురమేగి 'నరశీ' యను భక్తుండై రామానందుని
శిష్యుడై విష్ణుధర్మ విశారదుండయ్యెను. బృహస్పతి యిట్లనియె.

పీపుడు - నానకుడు - నిత్యానందుడు.

ఒకప్పుడు గంగాతీరమున ననసూయతో నత్రి తీవ్రతప
మొనరింపగా స్వస్వవాహనారూఢులై త్రిమూర్తులు దయచేసి
పరము కోరుమన నతడేమియు పలుకక పరమాత్మ తత్పరుడై
యుండెను. అతని భావము గ్రహించి వారనసూయ దరికేగిరి.
రుద్రుడు లింగహస్తాండై విష్ణువు రసవర్ధనుడై బ్రహ్మ కామ
బ్రహ్మలోవుండై (అర్థముకాలేదు). మాకు భోగసుఖ మిమ్ముని
యడిగిరి. పత్రివతి వారి మాటవిని యేమియు పలుకదయ్యెను.

వారు మాయావశుడై యామెను బలాత్కరించిరి. అంతట
 నామె కోపించి మీరు నాకుఁ గుమారు లగుదురుగాక యనెను.
 అందుచే మహాదేవుని లింగము, బ్రహ్మ శిరస్సు, వాసుదేవుని
 చరణములు మానవులకే పూజనీయము లగుననియె. అంతట
 వారు విని భక్తివమ్మిటై యామెను నుతించిరి. అనసూయ
 మీరు నా పుత్రులై నా శాపము వాసెద రనెను. అంతట బ్రహ్మ
 చంద్రుఁ డయ్యెను. హరి దత్తాత్రేయుఁ డయ్యెను. హరుఁడు
 సాక్షాద్ధూర్వాసుఁ డయ్యెను. వారందరు యోగులయిరి.
 ఇంతలోఁ బ్రకృతి వారి గుణవంతుల నొనరించెను. అంతట
 మన్వంతర పృథ్వీ యయ్యెను. వారి దరికి హృషీతులను దేవ
 తలు ముగ్గురువచ్చి చంద్రుఁడు సోముఁడను నాఱవ వసు వగును.
 రుద్రాంశుఁడగు దూర్వాసుఁడు సప్తమ వసువగు ప్రత్యూషుఁడు.
 దత్తాత్రేయ మహాయోగి పృథాసుఁడను నెనిమిదవ వసువు.
 ఇట్లు తెల్పగా విని ముగ్గురు వసువులు తమ యంశలచేఁ గలి
 దోషము వారించుటకు భూమిపై నవరితరించిరి. దక్షిణాత్య
 దేశమున రాజు గృహమున వైశ్యజాతియందుఁ 'పీప' అనుపేర
 సోముఁడు సుదేవుని కుమారుఁ డయ్యెను. అతడు రాజ్యమేలి
 రామానందుని శిష్యుడై ద్వారకయందు వసించెను. అతఁడు
 కృష్ణునివలన బంగారపు విష్ణుముద్ర వడసి నైష్ఠవుల కొసంగెను.
 అతని పేతత్వమును నశింపజేయును. ప్రత్యూషుఁడు పాంచాల
 వైశ్యజాతిలో మార్గపాలుని కుమారుఁడై నానకుఁడను పేర
 (గురునానక్) రామానందుని శిష్యుడై మైచ్చులను లోఁబఱచు

కొని సూక్ష్మమార్గము చూపెను. ప్రభానుఁడు శాంతిపురమున బ్రహ్మజాతీయందు జనించి శుక్లనత్తుని కుమారుఁడై నిత్యా నందుఁడను పేరొందెను.

—: సధనుఁడు, రైదాసుఁడు :—

(అశ్వినీకుమారుల అవతారములు)

ఇట్లు బృహస్పతి పలికి యశ్వినీ దేవతలను జూచి వారి కథ యిట్లు తెలుపఁ జూరంభించెను. వైష్ణవతమన్వంతరమున విశ్వకర్మ చిత్రగుప్తుల చిత్రలేఖన సౌందర్యముగాంచి యసూయ పడి మహామాయను భజించిన నామె 'సంజ్ఞ' యనుపేర నవత రించెను. పదునాఱవ సంవత్సరమురాగా నామె తండ్రి మేరు పుపై సర్వదేవతల నాహ్వానించెను. ఇటువదియాఱుగురు యక్షరాజులు కుబేరాదులు వచ్చిరి. పదిమంది యాదాశపతులు (వరుణులు), నలుబది తొమ్మిండుగురు నావకులు (అగ్నులు), అందరే వాయువులు, ఇద్దరు ధ్రువులు (ఊర్ధ్వధ్రువుఁడు- అధో ధ్రువుఁడు), పదునాఱుగురు సోములు, పదుముగ్గురు ప్రత్యూ షులు, విప్రచిత్తి ప్రముఖులగు దానవు లెనుబది నాల్గురు, ప్రహ్లాదాదిదైత్యులు, వాసుక్యాదులగు పన్నగులు, శేషుఁడు మొదలయిన నాగులు, తార్క్ష్యాదులగు గరుడులు సంజ్ఞ స్వయం వరమున కరుదెంచిరి. గొప్ప కోలాహలముగా నుండెను. అంతట దేవకన్యలతో సంజ్ఞ యాకాశమునఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను. ఆమెం గని బలవంతుఁడగు బలి యందరు విలుకాండ్రి చూచు చుండగనే చేయిపట్టుకొని దీసికొనిపోయెను. అంతట దేవదానవ

యుద్ధ మయ్యెను. ఉభయ సైన్యములందు హతులైనవారిచే నిలావర్తము దుర్గమ మయ్యెను. పదునేనురోజు లాసంగరము జరిగెను. పాంచజన్యుడు ధాతయు, హయగ్రీవుడు, మిత్రీకుడును, అఘాసురుడు, అర్యముడును, బలుడు, ఇంద్రుడును, బకాసురుడు, వరుణుడును, శకలుడు, పాంశువును, వత్సాసురుడు, భగుడును, వివస్వంతుడు, బలి, ప్రలంబుడు, పూష, గర్దభుడు, సవిత, విశ్వకర్మ, మయుడును, కాలనేమి, హరియును విజయకాంక్షులై యొండొరులుపోరాడిరి. దైత్యు లోడి పారిపోయిరి. వివస్వంతుడు సంజ్ఞాదేవిని గొని రథమం దెక్కించుకొని విశ్వకర్మ కొసంగెను. సంజ్ఞా వివస్వంతునే వరించెను. నీవు పరాక్రమముచే నన్ను గెల్చికొంటివి. సోదరుని కుమార్తెను బరిగ్రహించిన దోషము నీకురాదు. స్త్రీ వీరభోగ్యుని మునులు తెల్పియున్నారు. ప్రకృతి గుణభిన్నుని గుణైకిక యని రెండు విధములయి యున్నది. గుణసామ్య యయిన ప్రకృతిమాత యనిపించుకొనును. సత్వభూతయైన యీ ప్రకృతి భగిని. రజోభూత గేహిని, తమోభూత కన్య. అట్టి ప్రకృతికి నమస్కారము. అట్లే పురుషులును నిర్గుణులు. సగుణులు నని యిటు తెలింగులు. నిర్గుణ భేకరూపులు, జ్ఞానులు. సగుణులు బహురూపులు, అజ్ఞానులు. వీరు దేవభాగ్యహృణ రూపులు. జ్ఞానమయి యైన స్త్రీ పుత్రుడైన తండ్రియైన సోదరుడైన సగుణాక యెవ్వనినేని వరించును. అతఁ డామెకు భర్తయే యగును. బ్రహ్మ స్వకీయమగు కుమార్తెను విష్ణువు తనతల్లిని శంభుడు తన భగినిని పరిగ్రహించి శ్రేష్ఠులయిరి. ఇట్లు వేదోక్త

మయిన యామె వాక్యము విని యదితి కుమారుడగు వివ
స్వంతుడు భ్రాతృ కుమార్తెయగు సంజ్ఞను గ్రహించి శ్రేష్ఠు
డయ్యెను. వారికి యముడు యమునయు జనించిరి. సంజ్ఞ
భర్తను కేవలము తేజోమయునిగా నెన్ని ఛాయను సృజించి
తాను తపమున కేగెను. ఆ ఛాయయందు సావర్ణిమనువు, శని,
తపతియునువారు సూర్యుని కూర్చుండి జన్మించిరి. ఛాయ వారి
యెడ పక్షపాతము చేయుట చూచి రోషించి యామెను వివ
స్వంతుడు భస్మముచేసెను. అంతట శని సావర్ణియు తండ్రితో
యుద్ధముచేసి యెడిపోయిరి. వారు హిమగిరిపై తీవ్రతపము
చేసిరి. మహాకాలి వరము నిచ్చిన వారు వచ్చి మరల రవితోఁ
బోరాడిరి. సూర్యుడు జడిసి పారిపోయెను. సంజ్ఞ బడబాకృతి
దాల్చి కురుఖండమున తపస్వినియై యుండెను. ఆమెను జూచి
తాను హయమై యామెతోఁ గ్రీడించెను. అంత నామె
కిద్దరు కుమారులు గల్గిరి. వారు సూర్యమండలము దరికేగగా
శత్రులని యెంచి వారిని లోహదండములచేఁ గొట్టెను. వారి
కాళ్లు విరిగి పోయెను. కాని ఆశ్వినేయులగు వారిని సూర్యుడు
గని జీవుడు ఈశ్వరుడు నెట్లో నరుడు నారాయణుడు నెట్లో
యట్లు మీరొకే నామమున 'నాసత్య' లనబలుగుదురు. సోమ
శక్తి యగు ఇడాదేవి మీకు పెద్దభార్యయు సూర్యశక్తి పింగల
మీకు చిన్న భార్యయు నగుంగాక! మీలో మొదటివాఁ డిడాపతి
రెండవవాఁడు పింగలాపతియు నగుదురుగాక! పండ్రెండవ రాశికి
గూర్చుండియును శని రాజై మానవులు చేయు శాంతికి శుభం
డగుగాక! సావర్ణి మానవుల రాశిచక్రమునకు భ్రమకారకుడై

శాంతి కరుండగును. తపంతి జన్మలగ్నమందుండును. ఆ పాప కీర్తికి ఇడయుఁ పింగలయు శాంతి కూర్తురు. ఈ మాట విని యాశ్వినులు దేవనైద్యులయిరి. సావర్ణి శనియు రాహువు కేతువునైరి. వారికి శాంతి కరులై యశ్వినీ దేవతలు వర్తించిరి. అనిన విని యశ్వినీ దేవతలు తమ యంశలచే శూద్రస్త్రియందు జన్మించిరి. మేకలఁజంపు చండాలునియింట నిడాపతి సధనుఁడను పేర పితృభక్తుఁడై జనించెను. అతఁడు కబీరుశిష్యుఁడై వెలు గొందెను. వాఁడు క్రిందటి జన్మమున సత్యనిధియను బ్రాహ్మ ణుఁడై భయముచేఁ బారిన గోవును చండాలునికిఁ జూపించెను. దాన సతని పుణ్యము నశించెను. రెండవ వాఁడగు పింగలాపతి మానదాసుఁ డను చర్మకారుని కుమారుఁడు రైదాసుఁడను పేర జన్మించెను. కాశీపురమున కబీరుతో మతవాదముసేసి శంకరా చార్యుల వారిదగ్గర కేగి వాదించి వారిచే నోడింపఁబడి వారికి మొక్కి రామానందుల సన్నిధిని శిష్యుడయ్యెను. ఈ చరిత్రలు రెండును కలిపాపహరములు.

—: 19 అ. రోష ఋడు :—

ఇట్లు బృహస్పతి తెలిపి తన యంశముచే ఇష్టిక యను పురమున గురుదత్తుఁడను విప్రుని కుమారుఁడు రోషఋడుపేర జన్మించెను. బ్రహ్మ మార్గప్రదర్శకుఁడై యెప్పెను. నూత్ర గ్రింథమయి యగు మాలను జలనిర్మితమగు తిలకమును వాసు దేవమంత్రమును గలియుగమునఁ బ్రతి మానవునికి నందించి కృష్ణచైతన్యని సన్నిధి కేగి యతని యాజ్ఞచేఁ గంబశమునుగొని తన యింటి కేగెను. ఇకమీద కృష్ణచైతన్యని చరిత్రవినుము.

—: కృష్ణ చైతన్య లు :—

కలిలో నెవ్వని చరిత్ర విన్నవారికి భయము కల్గదో యట్టి కృష్ణచైతన్య దివ్యచరిత్ర వినుమని యిట్లు సూతుండు శౌనకాదులకుఁ దెలుపఁదొడంగెను. యజ్ఞకర్తయు యజ్ఞాంశమును నగు కృష్ణచైతన్యఁ డైదవయేడు వయసుగల్గియుండగా వంగదేశమున శారదాదేవీ భక్తుఁడగు నీశ్వరుఁడను విప్రుఁడుండెను. అతఁడు సరస్వతీ వరమంది శాంతిపుగమున వసించుచు సకలపండితులను శాస్త్రవాదములం దోడించి విలసిల్లుచుండెను. అతఁడు గంగాతీరమున దివ్యస్తవముచేసి పేరొందెను. అంతట యజ్ఞాంశుఁ డచట కేతెంచి స్తవముచేయుచున్న యీశ్వరుని దగ్గరకువచ్చి “నీవు చేయు స్తుతియందు సుకృతము ఇష్టాపూర్తములు (వాసీకూపతటాకాది నిర్మాణము) అర్థము వేదసారము లు వర్ణించితివి. ఇది దూషణమా లేక భూషణమా యని యడుగ నాతఁడు దూషణ మించుకయు నిందు లేదు. అంతయు భూషణమే యనెను. కాదు కాదు నీ చెప్పినదంతయు నిందయే (దూషణమే) యని చైతన్యుఁడు వాదించెను. మఱియు సుకృతమునునదే ధర్మము. పూర్తమనగాఁ జైతన్యము (జ్ఞానకళయన్న మాట) అర్థమనగా వీర్యము. ఈ మ్హాఁడు వేదముల సార భూతములు గంగాజలమునం దిది దూషణము. శరీరమునం దిది భూషణము అనెను. ఆమాటవిని సరస్వతీ భక్తుఁడు భిక్షుకుడు నగు నీశ్వరుఁ డాశ్చర్యపడెను. శారద తన వాడగు నీశ్వరుఁడు వాదమున నోడియి సిగ్గుపడుటకని నీ వీకృష్ణ చైతన్యని శిష్యుడవు కమ్మనెను. అతఁ డాట్లే చైతన్యని శిష్యుఁడయ్యెను.

వెండియు నూతుండిట్లనియె. శ్రీధరుడను 'శివభక్తు డొకఁ
డుండెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁ డొకరాజు పార్థివచే భాగవత
సప్తహము కావించెను. అందు లభించిన ధనముంగొని శ్రీధరుఁ
డత్త వారింటికిగెను. అట కొంతకాలముండి భార్యతో స్వగ్రా
మము వెళ్ళుచుండగా దారిలో దొంగలుకొట్టి యాతని సొమ్ము
హరించిరి. అతనిజంపి యాతని గోరథముచు (ఎడ్ల బండి యన్న
మాట) భార్యను ధనమునుగూడ యా చోరులు తీసికొని
పోయిరి. ఇంతలో సచ్చిదానంద విగ్రహుఁడైన రాముఁడా
దొంగల నేడ్వరను సంహరించి బ్రాహ్మణుని బ్రతికించెను.
శ్రీధరుఁ డదిమొదలుగ బృందావనమున నివసించి వైష్ణవాగ్రే
సరుండయ్యెను. కృష్ణ చైతన్యుఁ డేడవసంవత్సరములో నుండగా
శ్రీధరుఁడాతని సన్నిధికిగి బ్రహ్మజ్ఞానము వడసెను. అవ్వల
నాతఁడు భాగవతమునకు టీక రచించెను.

—: బ ల భ ద్రుఁ డు :—

శంకరార్చనపరుండగు రామశర్మయను బ్రాహ్మణుఁడు
కాశీనివాసియై యుండెను. అవిముక్తేశ్వరమున శివరాత్రి నా
డతఁడొంటరిగాఁ బంచాక్షర జపతత్పరుండయ్యెను. లోక శంక
రుండగు శంకరుఁడాతనికి సాక్షాత్కరించి నరము కోరుమనియె.
అంతట నాతఁడు సమాధిగతులయిన మునుల కేదేవుఁడు పర
ముఁడై ధ్యానగోచరుండగునో యా దేవుఁడే నా హృదయమున
వసించునట్లనుగ్రహింపవేయని యడిగెను. అవ్యయుండగు పురు
షుని యర్థతేజమై యొక్కతేయయ్యు మూఁడువిధముల గోచ

రించునదై శూన్యభూతయయ్యు బ్రహ్మస్వరూపిణియై యలరు
 పక్వత్రిమాయ యను నొక శక్తియున్నది. ఆమె పురుష తేజము
 గ్రహించి పునపునకరూపులగు నిర్గురు కుమారులను గన్నది.
 అందు పురుషుడు నారాయణుడు. అతడు గౌరవర్ణుడు
 (తెలుపు). ఎనిమిది బాహువులుగలవాడు. విశ్వరక్షకుడగు
 నా భగవంతుడు స్వేచ్ఛగా మూడు తెఱుంగులయ్యెను.
 అందు సగము తేజము వాడు వనమాలి చతుర్భుజుడనగు
 విష్ణువు. అతడు క్షీరశయనుడు. అతడే ఆదిత్యుడు. అతడే
 సద్గుణదేవత. ఆశక్తియొక్క మిగిలిన సగభాగము నరనారా
 యణులను ఋషులు. జిష్ణుడు విష్ణుడునని. వారిర్వురు గంధ
 మాదనపర్వతమునం దున్నవారు. క్షీబుడు (నపుంసకుడు).
 కేవలము బ్రహ్మరూపము. అదే సంకర్షణమూర్తి. అందు
 పూర్వార్థము గౌరవేషుడు (తెల్లని శేషమూర్తియన్నమాట.
 పరార్థము రామలక్ష్మణులు. గౌరవేషమూర్తియే ద్వాపరాంత
 మందు బలభద్రుండై యవతరించెను. రామలక్ష్మణధ్యానము
 బలభద్రపూజనము నేను జేయుదును. నీవు నది పొంది సుఖం
 పుము. అని యంతర్ధానమై రామానందునికిఁ గుమారుఁ
 డయ్యెను. అతడు పండ్రెండేండ్లు వయసువాడగు కృష్ణ
 చైతన్యుని జేరి శిష్యుడయ్యెను. అతఁ డధ్యాత్మరామాయణము
 రచించెను.

—: జీవానందుడు - రూపానందుడు :—

జీవానందుడు రూపానందుడనువానితోఁ గృష్ణచైతన్య
 చరిత్ర) ఖిని శాంతిపురమేగి చైతన్యుడు పదునాతేండ్లు యీడులో

నున్నతటి ఆర్యా! తమ మతమేమని ప్రశ్నించెను. అంతట నవ్వి చైతన్యుడు నేను శాక్తుడను. శక్తిపూజకుడను. శైవుఁ డను. లోకక్షేమమునకై శివదీక్షఁగొని శైవుఁడ నగుదును. విష్ణు ధ్యానపరుండనై వేటొక్కపుడు వైష్ణవుఁడు నయ్యెద. నేను పాపపురుషునికి బలియైన భక్తియను మత్తును ద్రావి యది శక్తికి సమర్పించి జ్ఞానాగ్నియందు హోమముచేయుదును. ' అనిన నతనికడ వారు శిష్యులైరి. అవ్వల సర్వులకుఁ బూజనీయులైరి. రూపానందుఁడు కృష్ణఖండమఱు పురాణాంగమును రచించెను. జీవానందుఁడు షట్సందర్భము అను నొక గ్రంథము రచించెను.

—: విష్ణు స్వామి :—

విష్ణుస్వామియను విప్రుఁడు శాంతిపురమేగి పందొమ్మిది యేండ్ల ప్రియముగల చైతన్యుని దరికేగి ఏదేవుఁడు సర్వదేవ తలకుఁ బూజ్యుఁడు? అని యడిగిన నాతఁడిట్లనియె. సర్వదేవత లలో శంకరుఁడు త్రమోత్తముఁడు. అనుగ్రహకారకుఁడు. భగ వంతుఁడు. హరుఁడు. విష్ణువునకు, రుద్రునకు, బ్రహ్మకుఁగూడ ప్రభువు. అట్టి హరుని పూజసేయక యేమిసేసినను వ్యర్థమే. వైష్ణవులయ్యు నెవ్వరు శివు నర్చింతురో వారికి విష్ణుభక్తి సుస్థిరమగును. అనిన విని విష్ణుస్వామి చైతన్యునకు శిష్యుఁడై కృష్ణమంత్రోపాసన చేయుచు శివారాధన తత్పరుండయ్యె. గురుని యాజ్ఞచే వైష్ణవసంహితను నిర్మించెను.

—: మ థ్వా చా ర్యు లు :—

కృష్ణభక్తుడగు మథ్వాచార్యులు యజ్ఞాంశుని (కృష్ణ చైతన్యుని) మహానుభావుండని గుర్తించి శాంతిపురమునకేగి మొక్కి కృష్ణుడు సాక్షాద్భగవంతుడు. తక్కిన బ్రహ్మాది దేవతలు సృష్టికారకులు కాన వారిని బూజించిన నేమి? శాక్తేయులు వృథాగా హింసామయములైన యశ్వమేధాదులచే దేవతల నర్చింతురు. అనినవిని శచీకుమారుడైన యజ్ఞాంశుడు కృష్ణుడు భగవంతుడు గాడు. ఇతడు తామసుడు. దొంగ, భోగి, హింసకుడు, మాంసభక్షకుడు. ప్రకృతికంటె బరుడైన యుత్తమలక్షణసంపన్నుడే భగవంతుడు. బుద్ధిగలవాడు బ్రహ్మ. అహంకారము గలవాడు శివుడు. శబ్దమాత్ముడు గణపతి. స్పర్శమాత్ముడు యముడు. రూపమాత్ముడు కుమారుడు. రసమాత్ముడు కుబేరుడు. గంధమాత్ముడు విశ్వేశ్వర. శ్రీవణమాత్ముడు శని. త్వష్టాత్ముడు బుధుడు. చక్షుష్మాత్ముడు సూర్యుడు. ఘ్రాణమశ్వినులు. బృహస్పతి ముఖము. హస్త మిందురు. కృష్ణుడు పాదములు. లింగము దక్షప్రజాపతి. గుడము మృత్యువు. హింసాయజ్ఞములచే నతడు తృప్తినందును. యజ్ఞములం దుపయుక్తమైన పశువు బ్రహ్మాత్వ మందును. దానికి మోక్షము గలిగించిన మహిమచే యజమాని పుణ్యమందును. ఎవడు శాస్త్రవిధిచే గాక వృథాగా హింసా యజ్ఞము చేయునో వాడంధతామిశ్రలోకము లందును. హింసా యజ్ఞములందు మహాపాపముగలదు మహాపుణ్యమును గలదు. ఇందులకే కృష్ణుడు కలియుగమునందు హింసాయజ్ఞము నాపి

కార్తికశుద్ధ పాడ్యమినాడు అన్నకూటమయమైన యజ్ఞమును స్థాపించెను. అంతట నిందుఁ డుపేందునియెడ గోపించి వ్రజ వాటమును దారావృష్టిచే ముంచెత్తెను. అయ్యెడఁ గృష్ణుఁడు లోకరక్షణకు ననాతనియగు ప్రకృతిని సంతృప్తి పఱచెను. ఆ ప్రకృతి తన పూర్వార్థతేజముచే రాధారూపము దాల్చి కృష్ణుని హృదయమునందు వసించెను. ఆమెశక్తిచే భగవంతుఁడు గోవర్ధనపర్వతము గొడుగుగాఁ బట్టి రాశ్వనానను వారించెను. అయ్యెడ గిరిధరుఁడను పేరు కృష్ణునికిఁ గల్గెను. ఆ రాధాకృష్ణుఁడు పూర్ణబ్రహ్మము. ఇందుచే గేవలకృష్ణుఁడు భగవంతుఁడు గాఁడు. రాధాకృష్ణుఁడే భగవంతుఁడు. అతఁడే పరమాత్మ. ఈ మాటవిని మాధవాచార్యులు కృష్ణచైతన్యల శిష్యులై వారి సన్నిధానమున వసించెను.

—: కృష్ణచైతన్యల చరిత్ర :—

—: 20 అ. భట్టోజ దీక్షితులు :—

ఒకప్పుడు భట్టోజ దీక్షితులు కృష్ణచైతన్యల వారికి నమస్కరించి మహాదేవుఁ డొక్కఁడే శరీరులకాత్మ స్వరూపుఁడు అతఁడే గురువు. సర్వసమర్థుఁడు. విష్ణువు బ్రహ్మయు నతని దాసులు. కాన వారిని బూజింపనేల ! అనినవిని కృష్ణచైతన్య డిటువదియెండ్లవాడు చిటునవ్వునవ్వి భట్టోజితో “ ఓ యీ ! ఈ శంభుఁడు మహేశ్వరుఁడు గాఁడు. అతఁడు కర్తయుగాఁడు. విష్ణువుకంటె మఱియెవ్వరును భర్తలులేరు. శివుఁడు సంహారకుఁడు మాత్రమే. ఒక్కటే మూర్తి మూఁడుతీరు లయినది.

శాక్తతంత్రముల మూలమునఁ జేయు పూజచే బ్రహ్మ మోక్ష పొందాయకుండు. వైష్ణవ మార్గముచేఁ జేయు పూజలకు విష్ణువు మోక్షదాయకుండు. శైవమార్గమునఁ బూజించువారికి శంభుండు మోక్షప్రదుండు. శాక్తుండు గృహస్థాశ్రమి యజ్ఞభోక్త పితృ దేవతాప్రసాదభాజనుండు. వానప్రస్థు వైష్ణవుండు. అతడు కండమూలాశనుండు. రౌద్రుండు (రుద్ర)భక్తుండు శుద్ధరూపుండు. నిర్గుణుండు. బ్రహ్మచర్యాశ్రమము నుండియే తురీయాశ్రమ స్వీకారముసేయును. ఈ వాక్యములు విని చైతన్యులకు శిష్యుడై భట్టోజి వ్యాకరణముమీఁద వ్యాఖ్యానము రచించెను. అదే సిద్ధాంత కౌముది యని పేరందియున్నది.

—: ప రా హ మి హి రు డు :—

సూర్యభక్తుడు పరాహమిహిరుడను పండితుండు కృష్ణ చైతన్యులను వారెవరువదిరెండవయేట దర్శించి ఈ సూర్య భగవానుడే ప్రాంతఃకాలమున బ్రహ్మయు, మధ్యాహ్నమున విష్ణువు, సాయంసమయమున సదాశివుండు నై యున్నాడు. కాన సూర్యోపాసన త్రిమూర్తుల యుపాసనయేకాని వేఱు కాదు. అనిన విని కృష్ణచైతన్యులు ప్రకృతి పర-అపరయని రెండువిధములు. పరాకృతి నామమాత్ర ప్రష్పమాత్ర తన్మాత్ర శబ్దమాత్ర స్వర్ణమాత్ర రూపమాత్ర రసమాత్ర గంధమాత్ర యని యెనిమిది మూర్తు లయియున్నది. అపరా ప్రకృతి కేవలము జీవభూత, నిత్యశుద్ధ, జగన్మయి. భూమ్యాదులు, మనోబుద్ధ్య హంకారములు నపరాప్రకృతి కెనిమిది మూర్తులు

గలవు. విష్ణువు బ్రహ్మ మహాదేవుడు గణపతి యముడు గుహుడు కుబేరుడు విశ్వకర్మ యనువారు బరాప్రకృతికి దేవతలు. సుమేరువు వరుణుడు వహ్ని వాయువు ధ్రువుడు సోముడు రవి శేషుడు అవరాప్రకృతి దేవతలు. కాన సోమ పతి రుద్రుడు; సూర్యపతి సాక్షాద్బ్రహ్మ. శేషపతి హరి. అట్టి వానికి నమస్కారము. ఈ వాక్యములు విని శిష్యుడై వరాహమిహిరుడు నాల్గంగములుగల జ్యోతిశ్శాస్త్రము రచించెను. వరాహసంహిత, బృహజ్జాతకము, మరి యితర శ్శుద్ధితంత్రములను వరాహమిహిరాచార్యులు రచించుచు నా శాంతి పురమందే వసించిరి.

—: వాణీ భూషణుడు —

శివభక్తుడైన వాణీభూషణుడు కృష్ణచైతన్యుల వారితో “విష్ణుమాయ ప్రకృతి ఆమెవలన విశ్వము, విశ్వమువలన విశ్వదేవుడు జనించెను. త్రిమూర్తులకు మూలమైన శక్తి యొక్క తెయే పూజ్యురాలు” అనిన విని చైతన్యుడు జడ రూపయు త్రిగుణమయియు నగు ప్రకృతి యొక్కటే తనంతట చా నీ విశ్వమును సృజింపజాలదు. పురుషసహాయము లేనిది యది సాధ్యముకాదు. దేవీభాగవతమున నొక కథ ప్రసిద్ధమయియున్నది. విచుము. ఈ జగత్తు పుట్టియు జడమై కదలిక మెదలిక లేకున్నజూచి ప్రకృతి శూన్యాత్మకుడైన పురుషుని మెచ్చజేసిన నాతడు మాయాజనితమైన విశ్వగోలకమున భగవంతుడు డనుప్రవేశము సేసెను. పుంలింగ ప్రకృతి యందు

జొచ్చి యతఁడు పులింగుఁడును స్త్రీలింగ ప్రకృతియందు స్త్రీలింగుఁడును నపునకప్రకృతియందు నపునకుఁడునైయాత్మ యున్నాఁడు. అవ్యక్తప్రకృతియందున్నప్పు డితఁడే నిర్గుణుఁడు. అధోక్షజుఁడు నను పేరొందినాఁడు. అట్టి శూన్యరూపుఁడు సాక్షి యు నగు పరమునికి నమస్కారము. అనిన విని కృష్ణ చైతన్యలు ముప్పదియేండ్ల యీడున నున్నతఱి వారికి శిష్యుఁ డయ్యెను.

—: ధన్వంతరి :—

ధన్వంతరియను బ్రాహ్మణుఁడు బ్రహ్మభక్తుఁడు. కృష్ణ చైతన్యలవారి యొద్దకేగి నీవు పురుషశ్రేష్ఠుఁడవు, నిత్యశుద్ధుఁ డవు, మాయ జడము. నిత్యుఁడు అవ్యక్తుఁడునగు నాత్మ వలనఁ బ్రకృతి జనించినది. కాన పరుఁ డొక్కఁడే పూజ్యుఁడు అనిన విని చైతన్యస్వామి పురుషుఁడు శ్రేష్ఠుఁడు కాన ప్రకృతి లేక యత ఁడేమియు చేయనేరఁడు. వరాహపురాణమునఁ గథ యిట్లున్నది. నిత్యుఁడగు పురాణపురుషుఁడు స్వేచ్ఛచే బహురూపి యయ్యెను. కాని జగద్రీచన యతనిచేతఁ గాదయ్యెను. చిరకాల మతఁడు ప్రకృతిని స్తుతించెను. ఆమెవచ్చి మహాత్తత్వమును రచించెను. అందుండి క్రమముగా నహంకారము వంచతన్మాత్రాలు మహా భూతములు వానినుండి యీ జగత్తు క్రమముగా జనించెను. కాన పురుషునికంటెఁ బ్రకృతి పరురాలు. ప్రకృతికంటెఁ బురు షుఁడు పరుఁడు. ఆ ట్లన్యోన్యపరమగు నాద్వంద్వమునకు వంద నము. ఈమాట ధన్వంతరి విని శిష్యుఁడై గురుసన్నిధిని వసించి వేదాంగమగు కల్పవేదమును (ఆయుర్వేదము) రచించెను, శుశ్రుతాదు లాతని శిష్యులయిరి.

—: జ య దే వుఁ డు :—

జయదేవుఁడు బౌద్ధధర్మపరుడై యుండి కృష్ణచైతన్యల వారి యిరువదియైదవయేట వచ్చి నమస్కరించి ఎవ్వని నాభి నుండి బ్రహ్మశ్రోగ్రూడ కమల ముదయించెనో యాదేవుఁడు బ్రహ్మనూః (బ్రహ్మసువు) అని సామవేదములందుఁ గీర్తింపఁ బడెను. అతని జెండాయందు విశ్వుడగు నారాయణుఁడు వసించెను. కాన విశ్వకేతువని యతనికిఁ బేరుగలదు. నిరోధము లేనివాఁడుగాన 'అసిరుద్ధుఁడు' అనంబడును. ఆతని భార్య బ్రాహ్మముహూర్తము. ఆమె నిత్య. ఉపయనియు నామెకుఁ బేరు గలదు. ఆదేవుఁడు స్వయముగా లోకహీతమునకై యర్చావ తారుండయ్యెను. అన విని చైతన్యములు వేదమే నారాయణుఁడు. దానినుండి కాలము, దానినుండి కర్మము, దానినుండి ధర్మము, శ్రమముగాఁ బ్రవిర్తిల్లుచున్నవి. ధర్మమునుండి కామము, కామమునుండి రతి యను భార్యయు నేర్పడెను. రతియందుఁ గామమునకు జనించినవాఁ డనిరుద్ధుఁడు. వాని చెల్లెలు ఉష. ఇద్దరు నొకేమా రుదయించిరి. కాలమే కృష్ణుఁడు. ఆతని సహోదరి రాధ. బ్రహ్మ కర్మరూపి. వాని సోదరి నియతి. ధర్మరూపుఁడు మహాదేవుఁడు. శ్రద్ధ వాని సోదరి. అనిరుద్ధుఁడు సర్వేశుఁ డెట్లంటేని, బ్రహ్మాండమందలి సృష్టి స్థూలము, సూక్ష్మము, కారణము నని మూడు విధములు. స్థూలసృష్టికి నారాయణుఁడు నారాయణియను శక్తి జనించిరి. వారినుండి నీరు పుట్టెను. అందుండి శేషుఁడు జనించెను. నారాయణుఁడు నువ్వుడైన తతి నాతని నాభినుండి పద్మ మనంతయోజన విశాలమయి జనించెను.

అందుండి బ్రహ్మ, వానినుండి స్థూలసృష్టి సంభవించెను. ఇత
సూక్ష్మసృష్టి కనిరుద్ధుడు (ఉపాపతి) యతనినుండి బ్రహ్మాండ
మస్తకమున వీర్యమయమైన నీరు, అందు శేషుడు నుండిరి.
వారి నాభినుండి బ్రహ్మ జవించెను. సూక్ష్మసృష్టి స్వప్నమందు
వలె జవించెను. ఇత కారణసృష్టికై వేదరూపుడై నారా
యణుఁ డవతరించెను. వేదమునుండి కాలము, దానినుండి
కర్మము, దానినుండి ధర్మాదులు నేర్పడినవి. నీ గురువును
ఓఢ్రదేశవాసియగు జగన్నాథుఁ డవతరించెను. నేను శిష్యు
లతో నట కేగవలయును. అనిన విని కృష్ణచైతన్యస్వామిశిష్యులు
తమతమ శిష్యుల నాహ్వానించి యెల్లరు నటకేగిరి. శంకర
శిష్యులు పండ్రిండుసంఘములవారు రామానుజుని దరికేగిరి.
నామదేవాదులు యేడుగురు శిష్యకూటములవారు రామానం
దులవారికి మొక్కి యటనుండిరి. రోవణుడు తన శిష్యులతో
వచ్చి కృష్ణచైతన్యప్రభువును సేవించెను. భక్తిపరులగు వారెల్ల
జగన్నాథపురమున కేగిరి. నిధులు సిద్ధులును నట వారిని సేవింప
వచ్చి యుండెను. శైవశాక్త మతములవారు వైష్ణవులు కలిసి
పదివేలమంది కృష్ణచైతన్యప్రభుని సేవించుచు జగన్నాథమున
వసించిరి. ఉపాపతియగు ననిరుద్ధస్వామియం దర్పావతారుడై
యన్నాడు. అతఁడు భక్తపరుల రాక గని విప్రమునివేషము
దాల్చి కృష్ణచైతన్యలవా రున్నచోటికేగెను. చైతన్యస్వామి
యాతనింగని మొక్కి, ‘ప్రభూ! భయంకరమయిన యీకలిలో
మీరేమి మత ము త్రమమని భావించురు? కృపతోఁ దెల్పుడు.’
అనిన జగన్నాథస్వామి స్వయముగా నిట్లనియె. మిశ్రదేశమందు

జనించిన స్లేచ్చులు ఘోర్యపునిచే. శాసింపబడి శూద్రవర్ణము నుండి సంస్కరింపబడినవారై బ్రాహ్మణవర్ణమును జేరి (బ్రాహ్మణధర్మ మనుసరించి సాత్త్వికులయియన్నమాట) శిఖా యజ్ఞోపవీతముల ధరించి వేదము పఠించుచు యజ్ఞములు చేసి యిందుని బూజించిరి. అందుల కిందుడు దుశ్శించి శ్వేతద్వీపమున కేతించి నన్ను స్తుతించి దేవమంగళార్థము మేల్కొల్పి 'దయానిధీ! శూద్రసంస్కృతమయిన యన్నమును ద్విజుడు భక్షింప నర్హముగాదు. శూద్రులు చేయించు యజ్ఞములచే భగవంతుడు తృప్తినొండడు. కాశ్యపుడు స్వర్గస్థుడు కాగా మాగధుడు రాజై యుండగా నాశత్రువు బలి కలిపక్షమునఁజేరి నన్ను నిస్తేజస్కుని గావించెను. మిశ్ర దేశమందు జనించిన స్లేచ్చునిచే సంస్కృతభాష సంస్కరింప బడినది. ఆ పని కేవలము దేవతల వినాశనమునకు దైత్యుల వర్ధనమునకుఁ దలపెట్టబడినది. ఆర్యులకు దూష్యమైన ప్రాకృతమునువాడు దెచ్చిపెట్టినాడు. కాన నన్ను శరణొందెడు నన్ను రక్షింపుము. అనిన విని నేనపు డిందునితో నంటిని. ద్వాదశాదిత్యులు భూమిపై నవతరింపుడు. నేను లోకక్షేమ మాసించి కలిలో నవతరింతును. ప్రవీణుడు నిపుణుడు అభిజ్ఞుడు కుశలుడు కృతి సుఖ నిష్ఠాతుడు శిక్షితుడు సర్వజ్ఞుడు సుగతుడు ప్రబుద్ధుడు బుద్ధుడు ననుపేర ధాత మిత్రుడు ఆర్యమ శక్రుడు మేఘుడు ప్రాంశువు భగుడు వివస్వంతుడు పూష సవిత త్వష్ట విష్ణువు అను నాదిత్యులు కీకటదేశమున జననమందిరి. వేదనిందను గావించుచు భాద్రశాస్త్రవ్యాప్తి

గావించిరి. వారిపద్దనుండి వేదములను గొని సురలు మునువరుల కిచ్చిరి. వేదనిందాప్రభావముచే దేవతలు కష్టముల పాలైరి. బౌద్ధరూపియైన విష్ణువును నుశించిరి. హరి యోగబలము చేతనే వారి శ్రమ హరించెను. ఆ దోషముచే బౌద్ధుఁడు సగ్నుఁడు (దిగంబరి) యయ్యెను. అందుఁ బౌర్వార్థముచే నేమినాథుఁ డనియు పరార్థముచే బౌద్ధుఁడనియు నాతఁడు రెండు విధము లయ్యెను. బౌద్ధరాజ్య వినాశమునకే దారుపాపాణ రూపుఁడై సింధుతీరమున లోకరక్షార్థము జగన్నాథమూర్తియై యవత రించెను. స్వర్గలోకమునుండివచ్చిన యింద్రీయమున్నడను రాజా స్వామికాలయము కట్టించెను. ఇట కృష్ణచైతన్యులవారి మహిమ కేంద్రీకృతమైయున్నది. అది సర్వాభీష్టదము. మోక్షదమును. ఇచట వర్ణధర్మముగాని వేదధర్మముగాని పాటించఁబడదు. ఈ కృష్ణచైతన్య మండల మందొక యోజనము మేర ప్రతనియమ పరిపాటియుండదు. యవనభాష మాటలాడువారిని బౌద్ధులను జూచినవారిని బవిత్రము చేయుటకే నేనిట్లు జగన్నాథమూర్తి నయ్యెదనని భగవంతుడు తెల్పెను. కలికాలమున నా దర్శనము చేయువారు శుద్ధులగుదురు.

---: 21 అ. బౌద్ధమతవిధ్వంసనము - ఆర్యమతప్రవర్తనము :—

జగన్నాథుల వాక్యము విని కృష్ణచైతన్యులు 'ప్రభో ! మీ మతము ననుసరించి యుత్తమ శ్రేయస్సేదియో తెలుపుఁ డన జగన్నాథుం డిట్లనియె. కలిలో వేయేండ్లు గడచిన తరువాత కన్వయింపఁబడుచున్న కళ్యాణ కుమారుఁడై యుదయించును. వాని

'సర్వ' 'త' 'సహ' యుగ దేవకన్యక. వారు సరస్వతీతీరమున
 ని.ద్రాజ్ఞ చే దం.తులయి వర్తించిరి. కణ్వుడు వేదసూక్తము
 లచే సాన్వతీనని నుశించెను. ఒక సంవత్సరమునా దేవి
 పునన్మయై యార్చనంతతి వృద్ధి నందునట్లువరమిచ్చెను. వారికిఁ
 బదుమంది కుమారులు కలిగిరి. వారి పేరులు ఉపాధ్యాయుడు
 దీక్షితుడు పాఠకుడు శుక్లుడు మిశ్రకుడు అగ్నిహోత్రి
 ద్వివేది త్రివేది పాండుడు చతుర్వేదియని. వారు సరస్వతీదేవి
 నారాధించిరి. ఆమె పండ్రెండేళ్ల యిడువారైన తతీ వారికిఁ
 గ్రామముగా నుపాధ్యాయి దీక్షిత పాఠకి శుక్లక మిశ్రాణి అగ్ని
 హోత్రిణి ద్వివేదిని త్రివేదిని పాండుని తుర్యవేదిని యను
 కన్యలను భార్యలనుగా నొసంగెను. ఆ దంపతులకుఁ బదునాఱు
 గురవంతున గోత్రకర్తలగు కుమారులు గల్గిరి. వారిపేరులు
 కశ్యపుడు భరద్వాజుడు విశ్వామిత్రుడు శౌతముడు జమదగ్ని
 వశిష్ఠుడు వత్సుడు శౌతముడు పరాశరుడు గర్గుడు అత్రి
 భృగువు అంగిరస్సు శృంగి కాత్యాయనుడు యాజ్ఞవల్క్యుడు
 నని యేర్పడినవి. కణ్వుడు సరస్వతీశాసనముచే మిశ్రదేశ
 మునకేగి స్లేచ్ఛులచే సంస్కృతము భాషింపజేసి పదివేలమంది
 దాక వారి స్వాధీనపఱచుకొని బ్రహ్మవర్తనమున కేతెంచెను.
 వారందరు తమస్సుచేసి సరస్వతిని బ్రసన్నం జేసికొనిరి. అయి
 దేండ్లకు దేవి ప్రాదుర్భవించి యా స్లేచ్ఛులను శూద్ర
 వర్ణాంతరులను గావించెను. వారందరు కారువృత్తి (పడంగము)
 నాశ్రయించిరి. వారిలో రెండువేలమంది వైశ్యులయిరి.
 వారిలో నాచార్యపృథువు అనునాతడు కశ్యపసేవకుడు పం

డ్రొండ్ల తపముచేసి కణ్వుని యనుగ్రహ మందెను. వానికిఁ గణ్వుడు తూర్పుదిశ నొక గ్రామమిచ్చెను. అది మాగధ మను పేరొందెను. కణ్వుడు స్వర్గస్థుడైన తరువాత శూద్రవర్ణులయిన మేచ్చులు యజ్ఞము లొనరించి యిందుని సేవించిరి. ఇందుఁ డందులకు దుఃఖించి దేవతలతో వేదములను హరింప బ్రాహ్మ ణుడై యవని నవతరించెను. అతఁడే జనుండను పేరొందెను. వానిభార్య 'జయని' యను నామె. వా రదితికశ్యపుల యంశము లచే కీకటస్థలమందుఁ బుట్టిరి. వారివలన నాదిత్యులు బోకక్షేమ శారణులయి జనించిరి. కర్మనాశ యను నదీతీరమున బోధగయ యను పురము గలదు. వారచట నివసించి పౌద్ధశాస్త్రీర్థములు గావించిరి. వేదములను శూద్రులవరముచేసి విశాల కేగిరి. సమాధినున్న మునులందఱకు నా ధర్మముల నేర్పి వెడలిపోయిరి. అది మొదలు భూమిపై దేవతలు లేకుండ వెడలిపోయిరి. మేచ్చులు పౌద్ధులయిరి. మఱి యితరులు వేదతత్పరు లయిరి. సరస్వతీప్రభావముచే వా రార్యు లనబడిరి. వారు దేవపితరు లకు హవ్యకవ్యములు సమర్పించిరి. కలిలో నరువదియేడువేల యేండ్లయిన తరువాత బలిపంపగా మయాసురు డవని కేతెంచెను. శాక్యసింహగురువై ప్రసిద్ధికెక్కిన. అతఁడు బహుమాయావి. గౌతము డను పేర నతఁడు పౌద్ధధర్మమును వ్యాపింపఁజేసెను. వానిచే నన్ని తీర్థములందు యంత్రములు స్థాపింపఁబడెను. శిఖాయజ్ఞోపవీతములు వీడి వర్ణసంకతులయి వదికోట్లమంది యార్యులయ్యెడ పౌద్ధులయిరి. అయిదు లక్షల

మంది మిగిలినవారు పర్వతములకు బోయిరి. చతుర్వేదప్రభావముచే వహ్నివంశీయులగు రాజు లిరువదినాల్గు కుటుంబముల వారు యోధులయి బౌద్ధులను జయించిరి. వారిని సంస్కరించి వింధ్యదక్షిణమున స్థాపించిరి. అచట మఱిల వర్ణవ్యవస్థ యేర్పడెను. అయిదు లక్షలమంది యార్యులు చరించిన నేల యార్యావర్త మనంబడెను. ఈ మాటవిని కృష్ణచైతన్యఁడు జగన్నాథుని శిష్యుడయ్యెను. శుక్లదత్తుని కుమారుఁడు నిత్యానందుఁడను విప్రుఁడు జగన్నాథునకు శిష్యుడయ్యెను. అంతట నయ్యుపాపతి యనిరుద్ధుఁడు వారిద్దరియెడఁ బ్రసన్నుడయ్యెను. మార్కండేయవటమున జగన్నాథుని దర్శించి సముద్రమందును నింద్రద్వ్యమ్నుసరస్సున స్నానముచేసినఁ బుష్కలము కలుగదు. ఈ కథయు ననంతఫలదము. ఇట్లు నడచిన కథ విని కలిచేఁ బ్రార్థితుఁడై బలి దుఃఖితుఁడై మయునితో సుకందరుఁడనుష్టేచ్ఛ రాజు నా యభివృద్ధి కోరువాఁడు. వానికి నీవు సహాయము చేయుము. అనిన మయుఁడు నూరుగురు దైత్యులతోఁ గూడి కర్మభూమి కేతెంచి యేడు మోక్షపురములందును యంత్రము లను నిర్మించెను. వానికిఁ గిందుగానున్న లోకములన్నియు ష్టేచ్ఛమయము లయిపోయెను. అంతట నార్యులకు శోక కారణమై పెద్ద కోలాహలము బయలుదేరెను. కృష్ణచైతన్య భక్తులగు వైష్ణవు లది విని గురూపదిష్ట దివ్యమంత్రము జపించి ధన్యులయిరి. రామానందుని శిష్యుఁడా మంత్రమునూదల క్రిందుగా నుపదేశించి యాష్టేచ్ఛు లందరిని వైష్ణవులను గావించెను. ఫలమునఁ దిగిశూలచిహ్నముగ (చామములు)

కంఠమునఁ దులసిమాల నాలుకపై రామనామము వారికిఁ బ్రధానము లయ్యెను. రామానందుల మహిమచే మ్రోచ్చు లందఱు వైష్ణవు లయిపోయిరి. రామానందమతమున వారు 'సంయోగులు' అను పేరందిరి. ముఖ్య వైష్ణవులగు నార్యు లయోగ్యులందు పసిందిరి. నింబాదిత్యుఁడు (నింబారుఁడన్న మాట) శిష్యులతోఁ గంచికేగెను. అచట రాజమార్గమున నున్న మ్రోచ్చు యంత్రమును జూచి తన గురుమంత్రమును విశ్రాంతిగాఁ (తలకిందుగా) జేసి యుపదేశించి యచటనే యుండెను. అంతట నచటివారందఱు వైష్ణవులయిరి. విష్ణుస్వామి హరిద్వారమునఁ దన వర్గముతోఁ జేరి యచటి బౌద్ధయంత్రమును దలకిందులు చేసెను. ఉర్ధ్వపుండ్రము (రెండు రేఖలతో) దానినడుమ బిందువునుంచి తులసిమాల దాల్చి మోమున మాధవ మంత్రము జపించుట వారి లక్షణమయ్యెను. మధుగుఁ యాధవాచార్యులు వచ్చి రాజమార్గమునందలి బౌద్ధ యంత్రమును దలకిందుచేసి లలాటమున ముక్కు సగభాగము, చివరి దాక కరవిరపత్రీతుల్యమయిన బొట్టు, తులసివేరు, రాధాకృష్ణ మంత్రము తన ముఖ్యలక్షణములుగాఁ బ్రచారము చేసెను. శంకరాచార్యులవారు శైవమార్గపరాయణులయి రామానుజుల యాజ్ఞచే గాళిపురమునకేగి యచట బౌద్ధయంత్రమును దారు మారు చేసి మోమున త్రిపుండ్రము, గుద్రాక్షమాల, గోవింద మంత్రము నుపదేశించెను. రామానుజులు తోతాదరి యను పురమునకేగి లలాటమునఁ గంఠమందు నూర్ధ్వరేఖలనడుమ పసుపుపచ్చని యూర్ధ్వరేఖయొకటియు తులసిమాలయు నుపదేశ

సింఁచెను. ఉజ్జయినియందు వరాహామిహిరులు యంత్రము నిష్కలముచేసి యందరిని శైవులను గావించెను. ఫాలమున చితాభస్మము, కంఠమున రుద్రాక్షమాల, శివనామజపము నాతని మతచిహ్నము లయ్యెను. కాన్యకుబ్జమున వాణీభూషణుడు అర్ధచంద్రాకృతియైన నామము, రక్తచందనమాల, దేవీ నామము నాతని లక్షణములయ్యెను. ధన్వంతరి పర్యాయాగలో యంత్రము నశింపజేసి అర్థభాగ మెఱ్ఱని పుండ్రము, నొక బిందువును రక్తచందనమాలయు తన చిహ్నములుగా నుంచెను. భట్టజ యుత్పలారణ్యమేగి తిరిపుండ్రము, కంఠమున రుద్రాక్షమాల విశ్వనాథనామజపము లక్షణము నొనరించెను. రోషణుఁ డిష్టికయను పురమేగి యచటి యంత్రమును దలకొందుచేసి జనమునకు బ్రహ్మమార్గ ముపదేశించెను. జయదేవుఁడు ద్వారకలో విష్ణుభక్తి యొక యెఱ్ఱని నామము ఫాలమున, మెడలోఁ దామరపూసలమాల గోవిందమంత్రము ముఖ్యచిహ్నములు గావించెను. ఇల్లు శైవులు వైష్ణవులు శాక్తులుగాఁ బలురీతులయిరి. శాక్తులు నిర్గుణులు, వైష్ణవులు సగుణులు శైవులు సగుణనిర్గుణులు నై యొప్పిరి. నిత్యానందుఁడు శాంతిపురమందును నదీహాసగరమున హరియు, కబీరు మాగధమందు, రైదాసు కలీంజరమున, సధనుఁడు నైమిశమున సమాధి నందిరి. ఇప్పటికిని వైష్ణవసంఘము లటనున్నవి. యజ్ఞవల్క్యీయయ్యెను. ఇంతవరకుఁ గృష్ణచైతన్యలవారి దివ్యచరిత్ర మీకుఁ దెల్పితిని. మయానురాదులు నిష్కలులై బలిదగ్గరకుఁ భోయిరి.

—: 22 అ. అశ్వరు - అతని యాస్థానపండితులు :—

బలి యీ కథ విని రోషణుడను మఱియొక రక్కసుని బిల్చి 'తిమిరలింగుని కొడుకు సరుషుడనువాడు కలడు. నీవు వానికడకేగి రాక్షసకార్యము చక్కబెట్టుము' అనిన వాడు వేదమార్గములను దేహాల్పరవాసులను బాదుచేసెను. సరుషుడై దేండ్లు పాలించినతరువాత వాని కుమారుడు † 'బాబరు' ఇరువదేండ్లు పాలించెను. అప్పల హోమాయువు † (హుమాయూన్) మదాంధుడై దేవశత్రునై పాలించెను. దేవతలప్పుడు నదీహోవనవాసియగు కృష్ణచైతన్యుల శరణు బొందిరి. అంతట నాస్వామి రోషముగొని వాని రాజ్యమునకు భంగముచేసెను. అంతట మహారాష్ట్రులు శేషశాకునికే (ఇతడు నూర్ వంశమువాడు) బట్టముగట్టిరి. వాడు స్లేచ్ఛుడయ్యు ఢిల్లీని న్యాయముగానే (15 సంవత్సరములు) యేతెను. (ఏనిని హుమాయూన్ మరలజయించి యొక్క సంవత్సరము పాలించి నట్లు చరిత్ర కన్పించుచున్నది.) శంకరాచార్యులవారి శిష్యుడు బ్రహ్మచారియు నగు ముకుందుడు ప్రయాగలో దపముచేసి యిరువదిమంది శిష్యులతోఁ గూడియుండి బాబరుచే దేవతలు భగ్గిష్టలగుట విని తన దేహము నగ్నిలో హోమము గావించెను. వాని శిష్యులు నగ్నియం దురికిరి. ఆవుపాలతో రోషముతోఁ

† బాబరు కాలము క్రీ. శ 1526-30 మధ్య. † బాబరు కుమారుడు హుమాయూన్ క్రీ. శ 1530 నుంచి 1556 దాకా. హుమాయూన్ కొడుకు అక్బరు క్రీ. 1556-1606 వరకు పాలించినాడు. అశ్వరు కొడుకు ఫరీష్. ఫరీష్ 'ఇహంగీర్' అను బిరుదున్నది. ఇతడు ఏబది యేళ్లు పరిపాలించినట్లె

గూడ త్రావిన దోషముచే ముకుందుడు స్లేచ్చుడై జనించెను. హుమాయూను కుమారుడై కాశ్మీరమందు జనించెను. అతని జన్మసమయమున నశరీరపాణి 'వీ డకస్మాత్తుగా నుదయించినాడు, మంచి భాగ్యశాలి. పైశాచమార్గమున నింత వాడు మతియొకడుండడు. వీడు 'అకబరు' (అక్బరు) అని పిలువబడును. శ్రీధనుడు, శ్రీవతి, శంభువు, వరేణ్యుడు, మధువ్రతి, విమలుడు, దేవవంతుడు సోముడు, వర్ధనుడు,

దున్నదికాని ఇతవదిశెండ్రకంఠై బాలించినట్లు ప్రమాణాంతరాలు కనిపించుటలేదు. జహంగీర్ కుమారుడు 'ఖుర్షుడు' అని యీ పురాణములో గనిపించుచున్నది. వీనికి 'హజహాన్' అను బిరుదున్నట్లును, ఆపేరే ప్రసిద్ధిగా వ్యాపించినట్లున్నది. వీని రాజ్యకాలము పదియేండ్లు. 'హజహాన్' కుమారులలో నొకడు నవరంగుడు. వీనినే ఔరంగజేబు అని వాడుచున్నారు. వీని రాజ్యకాలము క్రీ. శ. 1658-1707 ఔరంగజేబు కొడుకు అలోముడు (అలీమ్) 'బహదూర్ షా' యని వీని నందురు. శివాజి ఔరంగజేబును జంపి పిమ్మట నా రాజ్యమున వీనిని దన పక్షమున బ్రతినిధిగా నుంచెను. ఈ బహదూర్ షా క్రీ. శ. 1713 దాకా (అయిదేండ్లు) పాలించెను. ఫలరుషాడు (పటల్ సియర్ యని చరిత్రలో వాడుక) 6 సంవత్సరములు పాలించెను. వీడు బహదూర్ షా కొడుకగు జహందర్ షా యనే వాణ్ణి చంపి రాజ్యానికి వచ్చినాడు. (ముకుందుడు పేరు పురాణమున గనించుచున్నది. వాడే 'జహందర్ షా' అయి యుండును.) 'జహందర్ షా' కొడుకు మహమూదుడు (మహమ్మద్ షాహా యని చరిత్రలో వాడుక) వీడు క్రీ. శ. 1777-1806 వరకు బాలించెను. వీనికాలములోనే పారశీకరాజు నాదర్ షా దండెత్తి వచ్చి ఢిల్లీ నాక్రమించుకొన్నాడు. మహమ్మద్ షాను ఖైదు చేసినాడు. వీడు ఢిల్లీ రాజ్యమందు చాలా దుండగములుచేసి ధనము కొల్లగొట్టి మయూరాపనమును దీసికొని పారశీకమున కురాసాన్ కు వెళ్లిపోయినాడు. ఈ 'కురాసాన్' పదమే యీ పురాణములో 'ఖురజను' అని వాడబడినది. ఈ మహమ్మదు షా కొడుకు 'మహమత్సుడు' అని యీ పురాణమునందున్నది. ఈ పేరు చరిత్రలో తొరకలేదు.

వర్తకుడు, నుచి. మాంధాత, మానకారి, కేశవుడు, మాధవుడు, మధువు, దేవాసి. సోమపుడు, శూరుడు, మదనుడు, ననువారికి గురువైన ముకుందుడు నీ యింట జనించినాడు” అని యువశరీరవాసి ‘హుమానూనుకు’ దెల్పెను. అది విని వాడు దానములు చేసెను. అక్షరునకుఁ బదియేండ్ల యీడున వాని తండ్రి దేహలికి వచ్చి (ఫిల్లీకి) కేశవాకుని జయించి రాజయ్యెను. అప్పల నతఁ డొకయేడు పాలించెను. పిమ్మట ‘అక్షరు’ రాజయ్యెను. అక్షరునకుఁ బూర్వజన్మమందు శిష్యులయినవా రాతని రాజరికమున మంతులుగా నైరి. కేశవుడు గానసేనుడు (తాన్ సేన్ అను సంగీత పండితుడు) వైజవాక్కు మాధవుడు హరిదాసు మధ్వాచార్య పంశీయుడగు మధువు (సర్వరాగజ్ఞుని) నతని యాస్థానమం దుండిరి. గతజన్మమున దేవాసి య ను వాఁడు వీరబలుఁ డనుపేర నుండెను. అతనికి పాశ్చిమాత్యుడు, సోమపుడు, మానసిం హుడను. గౌతమపంశీయుడు సేనాపతు లయిరి. సూరుడు, దక్షిణుడు ననువా రాతని యాస్థాన పండితు లయిరి. బిల్వ మంగలుఁ డను సభినయ శాస్త్రవేత్త యక్షరునకు మిత్రుఁ డయ్యెను. మదనుడను బ్రాహ్మణుడు పూర్వదేశీయుఁడు నర్తకుఁ డయ్యెను. చందలుఁడు రహస్యకీడా పండితుఁ డయ్యెను (కామశాస్త్ర పండితుఁ డన్నమాట). తులసీశర్మ పౌరాణికుఁ డయ్యెను. రాఘవానందుఁ డను నతఁడు స్త్రీలకుఁ శిక్షణ గఱపువాఁ డయ్యెను. అతఁడు రామానందమతము

వాడు. శ్రీపతి గుడ్డివాడు. మధ్యమతమువాడు. సూరదాసు కృష్ణలీల యను గ్రంథము రచించిన కవి. చంద్రిభట్టుని కులమున శంఖుడు జనించెను. అతడు రామానంద మతస్థుడు. వరేఘ్యుడు నంతియే. కలికుఁ డనువాడు భాషా ఛందశ్శాస్త్రజ్ఞుడు. మధ్యమతమువాడు. అతడు రామలీల యను గ్రంథమును రచించెను. కేశవుడు విష్ణుస్వామి మతస్థుడై జనించెను. కవిప్రియము మొదలయిన గ్రంథముల నాతడు రచించెను. రామజ్యోత్స్న యను గ్రంథమునుగూడ యాతడు రచించెను. సోముడు నింబార్కమతమువాడై జనించి రహస్యశ్రీదాశాస్త్రము రచించెను. వర్ధనుడు చరణదాసకుడై జనించి జ్ఞానమాల యను గ్రంథము చేసెను. అతడు రైదాస మతము వాడు. వర్తకుడు, రోపణ మతస్థుడు. రత్న భానుడు జైమిని సూత్రములపై భాషాటీక (హిందీటీక) రచించెను. రుచి మధ్వాచార్య మతమున జనించెను. అతడు నానాగానమయమైన 'లీల' యను గ్రంథము రచించెను. మాంధాత కావ్యశబ్దావ్హానుడు. మధ్వాచార్యుడు. భాషాభాగవతము రచించెను (హిందీ భాగవత మన్నమాట). మానకరుడు స్త్రీరూపధారియై 'మీరా' యనుపేర రాజకుమారికయై కృష్ణభక్తి నొందెను. 'మా' యనగా శోభ. 'ఈ' అనగా గమనము (నడక) యేనుఁగు బోలినది. కాన 'మీరా' యను పేరేర్పడెనట. ఆమె మధ్వాచార్య మతస్థురాలు. ఇదంతయు భాషా గ్రంథముల చరిత్రగా నీకుఁ దెల్పితిని. ఇది కలిపాపహరము.

—: ఔరంగజేబు - శివాజీ:—

అశ్వరు యేబదియేండ్లు పాలించి స్వర్గ మందెను. వాని కుమారుడు సలోముడు (సలీము) ఏబదియేండ్లు పాలించెను. వానికొడుకు ఖుర్దకుడు పదియేండ్లు పాలించెను. వానికి నల్లరు కొడుకులు. అందు నవరంగుడు మధ్యముడు (ఔరంగజేబు అన్నమాట) వాడు తండ్రిని యన్నదమ్ములను జయించి రాజయ్యెను. పూర్వజన్మమున వాడు అంధకుడను వాడు వాని యంశముచే గర్భభూమియందు బుట్టెను. వేదములను దేవతలను భిష్ట మొనర్చి రాక్షసవక్షము వృద్ధి చేసినాడు. ఆమాటవిని కృష్ణచైతన్యులు పంశత్తయ మగునని వానికి శాప మిచ్చిరి. వాడు నలుబది తొమ్మిది యేండ్లు పాలించెను. సేవాజయుఁ డను రాజు (శివాజీ అన్నమాట) దేవ పక్షము వాడు. మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణుడై వానిని జంపి వాని కొడు కును ఢిల్లీకి రాజు గావించి తాను దక్షిణదేశమునకు వెడలిపోయెను. ఔరంగజేబు కొడుకు అలోముడు (అలీము) ఏదేండ్లు పాలించెను. పిమ్మట వాడు విద్రాధమ రోగముచే జనిపోయెను. విక్రమార్క శకము పదునేడువందల డెబ్బదిలో (కీ). శ. 1713 లో) అలోముడు చనిపోయెను. తాలనుని కులమున స్నేచ్ఛుడగు ఫలరుషుడు జనించి ముకలుడను వాని కులము నంతమొందించి రాజ్యమేలెను. అతడు పదియేండ్లలి శత్రువులచే మరణించి దైత్యలోకమున కేగెను. వాని కొడుకు మహామదుఁ డిరువదియేండ్లు పాలించెను. వానిరాష్ట్రమున నాదర్ పా'అను దైత్యుడువచ్చి యాహ్మలను

సంహరించి ఖురజమను దేశమునకు వచ్చెను. మహామదుని కొడుకు మహామత్స్యడు తండ్రి రాజ్యముగొని యైదేండ్లేను. వాడు తాలనుడను మేచ్చుని వంశములోనివాడు. మహా రాష్ట్రాలచే సంహరింపబడెను. * ఢిల్లీలో నపుడు పదియేండ్లు మాధవుండను మహారాష్ట్రుడు పాలించెను. అపుడు అలోముడు (వీడు మరియొక ఆలీము) రాజ్యమును బడసెను. వాని రాష్ట్రమున స్వదేశ రాజులు గ్రామముల కధిపతులయిరి. (చిన్న చిన్న జమీందారులైరన్నమాట) మాండలికు లపు డెక్కువయ్యెరి.

—: వానరులు - గురుండులు :—

ఇట్లు ముప్పదియేండ్లు చిల్లరరాజ్యములు వ్యాపించెను. అయ్యెడ దేవతలందరును కృష్ణచైతన్యనికడ కేగుదెంచిరి. కృష్ణాంశభూతుడగు నతఁ డందరిదుఃఖము గమనించి ముహూర్త మాత్రము థ్యానించి దేవతల నిట్లనియె. మున్ను రామచంద్ర పృథువు రావణుని సంహరించి కోతుల నమృతవర్షముచేఁ బునర్జీవింపఁజేసెను. వికటుండు, వృజిలుండు, జాలుండు, వర లీనుండు, సింహులుండు, జవుండు, సుమాత్ముండు నను తక్కువ రకపు వానరుల పౌర్ణనచే వారికి దేవాంగనలకు రావణుని వలనఁ

* మాధవుండను నీ మహారాష్ట్రుండు ఢిల్లీకి వీరింటుగానున్నట్లు చరిత్ర కనిపించుచున్నది.

గలిగిన కన్యల నొసంగి వెండియు వారితో నిట్లనియె.
 †“మీమీపేరులతో జాలంధరునిచే నిర్మితములయిన ద్వీపముల
 యందు మీరు మీరు రాజులయ్యెదరుగాక! నందినీ
 భేనువునకు (గోవునకు) * రుండము (తల) నుండి జన్మించిన

† నాడు ‘జాలంధరములు’ అనుపేరు కొన్నిదీవుల కపుడున్నట్లు తోచుచున్నది. రామభక్తులగు వానరు లా జాలంధర ద్వీపప్రాంతములకు రామస్వామి వేళ్ల పరిపాలన చేసినపు డా యా వానరులపేరు లా యా ద్వీపములకుఁ దరువాత వచ్చియుండును. వికటద్వీపము, వృజిలద్వీపము, జాలద్వీపము, వరలీనద్వీపము, సింహలద్వీపము, జావాద్వీపము, సుమత్ర (సుమత్రా) ద్వీపము.

* త్రేతాయుగమునాటి కథ యిక్కడ సంబంధింపఁబడినది. మున్ను విశ్వామిత్రుఁడు వశిష్ఠునితో యుద్ధము చేసినపుడు నందినీభేనువుయొక్క శరీరమునుండి వెక్కుమంది మ్లేచ్ఛులు జనించినట్లు పురాణములలో నున్నది. సంధినీభేనువుయొక్క ‘రుండము’ నుండి జనించినవారు మ్లేచ్ఛులలో నొకరక మగు ‘గురుండులు’ అన్నమాట. శ్రీ మహాభారతము ఆదిపర్వము 175 అధ్యాయములో నిట్లున్నది.

శ్లో॥ అస్యజ త్పప్లవాన్ పుచ్చాత్ పృస్సీవాన్ ద్రావిడాన్ శకాన్
 యోనిదేశాచ్చ యవనాన్ శకృత శృబరాన్ బహునాన్
 మూత్రేతి శ్వాసృజత్కాంశ్చి చ్ఛరి భాం శ్చైవ పార్శ్వతః
 పాండాన్ కిరాతాన్ కాంభోజాన్ సింహలాన్ బర్హతాన్ ఖశాన్
 చిబుకాంశ్చ పులిందాంశ్చ చీనాన్ హూణాన్ సకేశరాన్
 ఘనర్ష షేనత స్సా గౌ శ్శృచ్చాన్ బహువిధా సః.

26, 27, 28.

వికటాదు అనే వానరుడు రామాజ్ఞచే జాలంధర ద్వీపములకు వెళ్లి యంతకు పూర్వమే యక్కడున్న గురుండు లనెడి వైచ్చులను జయించెను. ఆ వికట వానరుని పరంపర యక్కడనే యుండి గురుండులతోఁ గలిసిపోయి సంతానమును గని యుండురు, వారే కోతిముఖములు గలవారుగా పుట్టి యీదేశమునకు వర్తకమునకై వచ్చి 'కలకత్తా' లో స్థావర మేర్పఱచుకొని యుండురు. మొదట గురుండులు శౌద్ధమతస్థులయి యుండి ఏనుకీర్తిస్తు తరువాత కైస్తవమత మవలంబించిరని యీ పురాణమునబట్టి తెలియుచున్నది.

“వికటమును పడమటి ద్వీపమున వానిభార్య వికటావతి అష్టకాశల చూర్ణమున (ఎనమండుగురు మళలురు గల ఒక నిపుణసంఘము పార్లమెంటు అన్నమాట) ద్వారా పరిపాలించినది. ఆమె భర్త పులోమార్పి 'కలికాతా' (కలకత్తా) యందుండెను. అతఁడు విక్రిమార్క శకము 1824 లో అనగా' క్రి. శ. 1766 లో (విక్రిమార్క శకంలో 58 తీసివేస్తే క్రిస్తుశకము వచ్చును) రాజాగానుండెను” అని మూలములో నున్నది. ఇది విక్టోరియాకథగా ముడి పెట్టుటకుఁ గుదురుటలేదు. విక్టోరియాకాలము 1766 క్రి.శ. ఆనుట పొసగదు. ఈకాలానికి సరిపడుటలేదు. ఇక్కడనుండి యున్న కథకు పాఠ భేదము లుండి తీరవలెను. ప్రస్తుతము ముద్రితమైన యీ భవిష్యపురాణ ప్రతినిబట్టి యీకథ చరిత్రతో సరిపడుటలేదు. విక్టోరియా కాలము క్రి. శ. 1858 అయి యున్నది. అదిగాక యామె భర్త 'పులోమార్పి' అని తరువాతి శ్లోకములోనున్నది. అది 'ఆల్బర్ట్ విక్టర్' అనేవాని అసలుపేరుతో నెట్లును సరిపడుటలేదు. విక్టోరియా రాజ్యకాలమును భవిష్యపురాణములో నెవరో చేర్చియుండురు. తేదా అంతకు పూర్వమున్న శ్లోకములు తీసివేసి రాయారు. ఆ షోడశ వాత గురుండులు ఏనుగురు పరిపాలింతురన్నమాట,

మేచ్చులు గురుండు లనంబడుదురు. ఆ జాతివారు మీఁదఁ జెప్పిన ద్వీపములం దుండురు. మీఁరా గురుండులను గెలిచి యచట రాజ్యము సేయుఁడు" అనిన హరివాక్యము విని యా వానరులు సంతోషపడి యేగిరి. వికటుని వంశమువారగు వానరులకు నచట జనించిన గురుండులు వానర ముఖము గలవారయి వాణిజ్యమునకై యిక్కడికి (భారతదేశమునకు) వచ్చిరి. ఆ వచ్చిన గురుండులు శౌద్ధ మతస్థులు. ఈశపుత్రమతమున నున్నవారు (ఏనుకీస్తుమతము స్వీకరించిరన్న మాట). వారి హృదయ ముత్తమ మయినది. సత్యవ్రతము, కామజయము, కోపము లేకపోవుట, సూర్యభక్తి వారిలక్షణములు. ఆగురుండులలో ఆర్చికుఁడనువానిని(హేష్టింగు ఏమో) కల్కికాతాయండు స్థాపించిరి. వికటుఁ డనువానిభార్య వికటావతి పశ్చిమ ద్వీపమునకు రాణియయ్యెను. ఆమె అష్టకౌశలమార్గమున రాజ్యమునేలెను. ఆమె భర్త పులోమార్చి కలకత్తాయందుం డెను. విక్రముని తరువాత కలిలో 1824 సంవత్సరము తరువాత పులోమార్చి రాజయ్యెను. వారి వంశమున నేడుగురు గురుండు

కూడా కుదురలేదు. ఆమె తర్వాత సప్తమ ఎడ్వర్డు, పంచమశార్జి, అష్టమ ఎడ్వర్డు, ప్రస్తుతము ఆరవశార్జి పరిపాలన హక్కిమే జరిగినది. ప్రస్తుతము శార్జి పరిపాలనకాలములో భరతదేశమునకు వచ్చిన స్వాతంత్ర్యము మాట లేనేలేదు. కాన యిక్కడి స్లోకములన్నియు ప్రక్షిప్తములేయని వా యభిప్రాయము.

ప్రస్తుతము కీ. శ. 1958 దీనికి 5కి కలుపగా విక్రమ శకము 2011 నడచుచున్నది. ఈ పురాణమునుబట్టి యిప్పటి పరిపాలనల క్రిమిమిట్లున్నది.

విక్రమ శకం

1824 సం॥లో మార్చి వికటావతి.

‘విశ్వోరియాభర్త విక్టర్’

84 సం॥రములు ఏడుగురు గురుండులు

విక్రమ శకం.

1888

8 వ వాడు బార్దిలుడు ఎంతకాలమో లేదు.

12 భేకలుండు 9 వ గురుండుడు

32 లార్డులుడు 10 వ గురుండుడు.

విక్రమ శకం.

1932

ఇటు మీద మానులు.

వారిలో 1 అర్జునుండు

ఇతని రాజ్యకాలమెంతో

యీపురాణములో లేదు.

2 దేవకర్ణుండు.

60

1992

దేవకర్ణుని తరువాత మాన

వంశమువారు(8గురు) పరి

పాలించిన కాలము 200

200

పన్నగారి(11వ మానుండు.

24

ఇతండు పన్నగులచే

మరణించునట)

2216

ఇక్కడినుండి నాగులు పరిపాలింతురు.

లనువదినాల్గేందు రాజ్యమునేసి నశించిరి. గురుండులలో నెనిమిదవ రాజు న్యాయముగా నేలుచుండగాఁ గలివక్షము పూనిబలిదావ పుడు మురానురుని దేవదేశమునకుఁ బంపెను. (భారత దేశమున కన్నమాట) ఆ మురానురుఁడు బార్డిలుఁడను రాజును వశము చేసికొని యార్జ్యధర్మ నాశనమునకై వాని కభివృద్ధి చేకూర్చెను. మూర్తిని ధరించిన దేవతలందరు నయ్యెడ యజ్ఞాంశుఁడయిన యోగికడ కేగి నమస్కరించి మురానురుఁడు వచ్చిన సంగతి తెల్పిరి. అంతట కృష్ణాంశుఁడు బౌద్ధులగు గురుండులు నాశన మగుదురుగాక యని శపించెను. అంతట గురుండులు కాల ప్రేరితులై యొక్క సంవత్సరములోనే క్షయముపొందిరి. అట్లు నశించినవారిసంఖ్య ముప్పదివేలదాక యుండెను. బార్డిలుఁడను నాస్తిచ్చరాజుశాపదండనముచే నశించెను. తొమ్మిదవగురుండుడు 'భేకలుఁడు' అను పేరుఁడు న్యాయముగాఁ బండ్రిందేండ్లు పాలించెను. వాని పరిపాలన మార్గ దేశమునందును నడచెను. పదియవ గురుండుడు లార్డలుఁడు ముప్పది రెండేండ్లు ధర్మ యుక్తముగాఁ బాలించెను.

—: † మా ను లు :—

లార్డలుఁడు చనిపోయిన తరువాత మకరందకులమున జనించిన యార్జ్యజాతీయులు హిమతంగవాసులునగు మానులు రాజ్యము

† ఈ పురాణములో రాబోవు రాజులచరిత్ర చెప్పనపుడు కూడా భవిష్యత్కీర్తియూ పుయోగము చేయబడలేదు. భూతకాల క్రియలే కనిపించుచున్నవి. చదువరులు వానిని భవిష్యత్కీర్తియలుగానే అవ్వయ పఱచుకొనవలెను. మూలానుసరణముగా నాంధ్రీకరించుటలో మూలములో నున్నట్లే భూతకాల క్రియలనే వాడితిని.

నకు వచ్చిరి. వారు బభ్రువర్ణులు (బూడిదరంగువారు) చిన్న ముక్కులు గలవారు. గుండ్రనివారు. పొడవైన తలలుగలవారు. ఇట్టివారు ఢిల్లీయందు రాజులైరి. వీరు బౌద్ధధర్మపరులు. వారలకు ఆర్జికుడనువాడు రాజయ్యెను. వానికొడుకు దేవకర్ణుడు గంగోత్రిగిరి శిఖరమునఁ బండ్రెండ్రెండులు రాజ్యాభివృద్ధికై ఘోరతప మొనరించెను. వాని తపమ్మునకు భగవతి యగు గంగాదేవి స్వరూపమును స్వేచ్ఛగాఁబడసి స్వర్గలోకమున కేగెను. అప్పుడు కుబేరుడు వచ్చి వానికి మహాపదము నొసంగి ఆర్యమండల పరిపాలనము నొసంగి యంతర్ధానమందెను. అంతట దేవకర్ణుఁ డరువదియేండ్లు మాండలికుఁడై యొప్పెను. వానివంశమునం దెనమండుగురు రాజులు దేవపూజాపరులై రెండువందలయేండ్లు పాలించి స్వర్గమందిరి. పదునొకొండవ మూనుడు పన్నగారియను పేరుగలవాఁ డిరువదినాల్గు వర్షములు పాలించి పన్నగులచే మరణమంది స్వర్గమొందెను. ఇంతదనుక మూనుల పరిపాలనము నడచినది.

—: 23 అ. నాగుల పరిపాలనము :—

విక్రమశకము 2264 సంవత్సరముల తరువాత భూతనంది రాజయ్యెను. ధనధాన్య సమృద్ధులగు లక్షన్నర కుబేర యక్షులగు మూనులను కిల్కిలానగరమందు జయించి నాగవంశీయులు రాజ్యము చేసిరి. ఆగ్నేయ దిశయందు పుండరీకునిచే నిర్మితమై కిల్కిలయను పురముండెను. పుండరీకాదులగు నాగు లట పరిపాలన చేసినపుడు వారింటింటఁ బూజింపఁబడిరి. స్వాహాస్వధా వషట్కారములు దేవపూజయు, దేవతలను విడిచి మేరు శిఖ

రమునం దుండిపోయినది. కుశేరుఁ డిందుప్రియాశ్శవే శూక
ధాన్యమం దాతివ భాగమును గ్రహించి కేవల కొసంగెను.
మఱి స్వర్ణాదివస్తువులు సకానరాజ్యమునల దేవేవి హరింపఁ
బడినవో యవన్నియు భూతనంది మఱల రప్పించి కోశములం
దించి మాండలికుఁడై పాలించెను. వానితరువాత శిశునంది
యేబదియేండ్లు రాజయ్యెను. అతఁడు నాగపూజచేయుచు దేవ
తలను దిరస్కరించి యిరువదియేండ్లు పాలించెను. వానితరువాత
యశోనంది సోదరుని సింహాసన మాక్రమించెను. అతఁడును
నాగభక్తుఁడే. అతఁ డిటువది యైదేండ్లు పాలించెను. అవ్వల
వానికుమారుఁడు ప్రవీరకుఁడు రాజయ్యెను. అతని రాజ్య
కాలము పదకొండేండ్లు. ఒకపుడు బాహ్లేకుఁడు సేనతోవచ్చిపడిన
నాపిశాచమైచ్చులతో నొక నెల పోరాడి ప్రవీరకుఁడు మైచ్చు
లను లక్షమందిని సంహరించెను. అయ్యెడ నటువదివేలమంది
నాగభక్తులును నశించిరి. రోమజదేశవాసియు మహాబలుఁడు
నగు బాదలుఁడనురాజు యశోనందిని బిలిచి జాలావతియను
తన కుమార్తె నిచ్చెను. అతఁ డామెం గ్రహించి యింటికి
వచ్చెను. ఆమె కొక కుమారుఁడు బాహ్లేకుఁడను బలశాలి
కలిగెను. వాని వంశమున జనించిన రాజులు బాహ్లేకులు
పదముగ్గురు నాల్గువందల యేం డ్లెలి మృతులయిరి. అయో
ముఖుఁడను బాహ్లేకుఁడు పాలించుతటి పితృగణములందరు కృష్ణ
చైతన్యని దర్శించి మొక్కి మేము పితృగణములము. నాగ
వంశ్యులగు రాజులు మమ్మనిర్లక్ష్యముచేసిరి. శ్రాద్ధతర్పణాదులు
మాకు జరుగుట లేదు. పితృపృథ్వివల్ల సోమవృద్ధియు, సందువల్ల

దేవవృద్ధియు, దేవవృద్ధివల్ల లోకవృద్ధియు, లోకవృద్ధివల్ల ప్రజావతియగు బ్రహ్మవృద్ధియు బ్రహ్మవృద్ధివలన నింటింట ప్రతిమానవునియందు నానందము కలుట నిక్కము. కావున మమ్ము రక్షింపుము. మే మనాది ప్రజలము” అనిన విని యజ్ఞాంశుడు ఆర్యవంశ వర్ధనుడగు పుష్యమిత్రుని పుట్టి పుట్ట గనే పదునాతేండ్ర ప్రియము వానింగా నవతరింపఁ జేసెను. అతఁ డయోనిజుడు. అయోముఖాదులను దేశమునుండి వెడలగొట్టి రాజయ్యెను. శివాంశమున జనించినవిక్రమార్కుడు శకులను గంధర్వపక్షము వారిని జయించి పూజ్యుడైనట్లు నాగపక్షియులగు రాజులను గోలకాన్యులను జయించి పుష్యమిత్రుడును బూజ్యుండయ్యెను.

—: పు ష్య మి త్రి య :—

పుష్యమిత్రుడు రాజ్యము చేయునాటికి విక్రమశకము 2772 సంవత్సరములయ్యెను. పుష్యమిత్రుడు నూతేండ్రు పాలించెను. అయోధ్య, మధుర, మాయ, కాశి, కాంచి, అవంతిక, ద్వాకావతి యను మోక్షపురముల నతఁడు పునరుద్ధారణ చేసెను. కురు సూకరవద్వక్షేత్రములు నైమిశోత్పల బృందాది వనక్షేత్రములు నానాతీర్థములును నాతని పాలనమున మఱియుద్ధరింపఁబడినవి. అయ్యడ ‘కలి’ గంధర్వుడై దేవ పితృదూషకుడై బ్రాహ్మణ వేషమున పుష్యమిత్రుని దగ్గరకు వచ్చి మ్రొక్కి రాజా! నీవు దయాశాలివి. ఆర్యదేశమున పితృ గణములు శ్రాద్ధతర్పణాదులచేఁ బూజింపబడవలసినవారు అనుట వట్టి యజ్ఞానము. పూర్వకర్మము ననుసరించి భూమిపైఁ జచ్చిన

నరు లెనుబడినాల్గులక్షల జీవరాసులతో నేదో రూపమున
జనింతురు. మయుఁడేదో మిషపెట్టి యీ పితృపూజకల్పించెను.
ఇదంతయు వృథాశ్రమము వృథాకర్మము' అనిన విని రాజు
నవ్వి 'నీవు మూర్ఖుడవు. మూఢుడవు. పరమెఱుంగవు.
భువన్లోకమునఁ గంటికిఁ గనిపింపక శూన్యలట్లుండి భాస్వరులై
(తేజోరూపులై వెలుఁగువారు అన్నమాట) పిండరూపమయిన
విమానములమీఁద సంచరించువారు పితృగణములు. ఉత్తము
లగు కుమారులు పిండదానము చేసినపు డా పిండమే సభో
మార్గమున పితృదేవతలు విహరించుట కనువైన విమానమై
సర్వానంద ప్రదాయకమగును. ఒక్క సంవత్సరము పిండపాయస
రూపమున వారి కునికి కన్పించుచున్నది. భగవద్గీత యందలి
పదునెనిమిది యధ్యాయములు, సప్తశతి మొదలయినవాని
పారాయణచేఁ బిండము పవిత్రము చేయబడిన దేని యదిమూఁడు
నందలయేండ్ల దాక యుండును. శ్రాద్ధతర్పణాదులు చేయక
భూమిపై జరించు నరులు నారకులు. వారి నూటయొక్కతరముల
వారు నరకమందురు. శ్రాద్ధకర్మము గొప్పధర్మము. శ్రాద్ధము
సర్వకారణము. అనినవిని గంధర్వుఁడైన కలి రాజునకు మొక్కి
రాజా ! నీవు నాకు మిత్రుఁడవుకమ్ము. నీకు నేను కింకరుఁడ
నయ్యెదను. అని యతఁడు పుష్పమిత్రుని జేకొని తన వీపుపై న
క్రించుకొని సప్తద్వీపములను సభోమార్గములను సప్తఖండ
ములను నతనికిఁజూపెను. పుష్పమిత్రుఁ డంతట నార్యధర్మ
వ్యవస్థ పునరుద్ధరించి ప్రాణములువాసి యజ్ఞాంశునియందు
లీనమయ్యెను.

—: ఆంధ్రులు :—

ఆంధ్రదేశమందుఁ బుట్టిన సుగడుఁడను బలవంతుఁడు పువ్వమిత్రుఁడు లేకపోయెనని చూచి తాను రాజ్యము పాలించెను. కర్మభూమి యం దాతఁ డిరువది యేండ్లజేరి. వాని వంశకుం దఱువదిమంది బహుమార్గులయి పువ్వమిత్రుని తరువాత మూడువందల పదియేండ్లు పాలించిరి. అవ్వల నాంధ్ర రాజులు నశించిరి. అవ్వల నేబదియేండ్లు భూమి యరాజక మయ్యెను. అయ్యెడ క్షుద్రులయిన నరులు లుబ్ధులయి దొంగ తనములు మొదలయిన దారుణమైన పనులచే ద్రావ్యముల గొల్ల గొట్టి దరిద్రులయిరి. భూమియందుబంగారముననది నశించెను. అవ్వల భగవంతుఁడు ప్రార్థింపఁబడి వారిఁగో “కౌశలకము అను దేశమున సూర్యాంశచే ‘రాక్షసారి’ యను రాజుగ జనించును. అతఁడు దేవ మార్గ పరాయణుఁడు. నా యాజ్ఞచే నతఁడు మహేశ్వరమం దవతిరించును.” అని

—♦ రాక్షసారి ♦—

తేల్చి విష్ణుఁ డంతర్ధాన మందెను. అంతటఁ బ్రజలు ‘రాక్షసారిని’ అయోధ్యయందుఁ బట్టాభిషేకించిరి. ఆంధ్రరాష్ట్రము నుండి రాక్షసులు కొల్లగొనిన ధనమంతయు నాతఁడు మరల రప్పించెను. రాక్షసులను జయించి యాధనమును గ్రామ గ్రామముందు నిలిపెను. అతఁడు ఒక బంగారుకాసున కెనిమిది వెండినాణెముల విలువను నిర్ణయించెను. ఒక వెండినాణెము నకు నూరు ఆర (ఇత్తడి) నాణెములు. అయిదురాగినాణెములొక

ఆరనాణెము, నాగము (సీసము) బైదింటి కొక రాగినాణెము నని యిట్లు నాణెముల చెలామణీ యతని రాజ్యకాలమున నేర్పడెను. ఈ రాగి, నాగము (సీసము) పంగము (తగరము) నని యిట్లొకదానిమీద నొకటి యుత్తమములుగా నాతడు నిర్ణయించెను. నూరు లోహనాణెము లొక పంగనాణెముగానతఁ డేర్పరచెను. ఏబదియేండ్లతఁడు పాలించి సూర్యలోకమందెను. వానివంశముం దరువదిమందిరాజులు వేడవరాయలులగు వారు పుష్కమిత్రుని తరువాత 700 సంవత్సరములయిన తరువాత రాజులయిరి. వారందరు కౌశలాన్వయసంభవులే. అవ్వల నేబది యేండ్లు మండలీకుఁడైన రాజు లేక చిన్న చిన్న జమీందారులు పాలించిరి. అవ్వల బైదవ్ దేశీయుఁడు విశారదుఁ డను రాజు ఆర్యదేశమున కేతెంచి లక్ష్మసైన్యముతో శ్శూద్ర)రాజుల నందరిని గెల్చి మండలీకుఁడయ్యెను. అయ్యెడనరులు నానాకళలయందుఁ జిత్ర)విచిత్ర)ములయిన పను లూరూరచేసి, వర్ణసంకరులయిరి. బ్రహ్మక్షత్రియ వర్ణములు నామమాత్ర)ములయి కన్పించెను. ఆర్యులు వైశ్యప్రాయులు శూద్ర)ప్రాయులు నయి నామమాత్ర)ముగా దేవతల నర్చించువారై యుండిరి. శారదుఁ డరువది యేండ్లైతను. వాని వంశమువా రాగుగురు తరువాతి రాజు లయిరి. పుష్కమిత్రుని తరువాత నూటపదునాణ్డెండ్లు వై దూరులు పాలించి నశించిరి. అవ్వల నాల్గువందలయేండ్లు శ్శూద్ర)లగు రాజులేలిరి. అవ్వల నైషధ రాష్ట్ర)మున కాలామాలి యను వాఁడు రాజయ్యెను. అతఁడు చిల్లరి రాజులను జయించెను. యమానాథీరమున ‘యమాభూయము’ అను నగరము

యోజననై శాల్యముగలది కాలకాలము అను పేర నిర్మితమయ్యెను. అం దా 'కాలామాలి' యార్యరాజులకుఁ బూజనీయుఁడైన రాజయ్యెను. అపుడు దేవతలను చితరులను పూజించుట మాని జనమెల్ల ప్రేతపూజ సేయఁజొచ్చిరి. నైషధదేశీయు లొక నూరేండ్లు దాక పాలించిరి. అవ్వల వేయేండ్లు నీచులగు రాజులేలిరి. దేవతార్చనము వేదమార్గము శుత్రమాత్రముగా నుండెను. (అనగా వివిపించునేకాని యెందును కనిపించదని యర్థము). కలిలో పువ్యమిత్తుని తరువాత 3132 తరువాత దేవతలు దుఃఖితులై కృష్ణచైతన్యని దరికేగి మొక్కి 'భగవంతుడా! ఇది కలికాలము. నాల్గువర్ణములు భ్రష్టాచారములయి ప్రేతమయములయి యేబదియేండ్లే పరమాయుర్దాయము గలిగి దేవపితృతీరస్కారము సేయుచు పిశాచములను బూజించుచున్నారు. ప్రతి గ్రామమందును 'కుష్మములు' (ప్రేతములు) పూజంపఁబడుచున్నవి. నరులెల్లరు దుఃఖిప్రాయులుగా కనిపించుచున్నారు. భూతప్రేతపిశాచములుడాకీసీశాకినీ గణములు నరులు తమను బూజించుచుండుటచే మదాంధులయి దేవపితృగణములను నిందించుచున్నారు. కాన మేము దుర్బలులమై భూతనాయకులు బలవంతులయి యున్నారు. శరణాగత పత్రులుడవు కాన మమ్ము దయతో రక్షింపుము. అనిన విని యజ్ఞాంశుడు నదీహోపవనమందు నివసించువాఁడు దేవతలంగని యిట్లనియె. మాగధుడగు రాజు పురంజనుడు బ్రహ్మహరుఁడై యుండును. వాని భార్య పురంజని. వారికి నాయాజ్ఞచే విశ్వస్థుని యను బలశాలి కుమారుఁడు గల్గును. అతఁడు

బ్రహ్మమార్గపరుడు.” అని యిట్లు తెల్పిన పదిమాసముల కాకుమారుడు గల్గెను. అతడు జనించినవేళ ‘నశరీరవాణి’ పుష్కమిత్రుఁ డెట్లు వర్ణభక్తప్రసవర్తనముచేసెనో యట్లే యా బాలుడు బ్రహ్మమార్గగామియై కలింద యదు మద్రకములను దేశములను జాతుర్వర్ణ్యవృష్థ కలవానినిగా నొనరించును. ప్రజలు బ్రహ్మభూయిష్టు లగుదురు. దుర్మార్గులగు రాజుల శిక్షించును. పద్మవతీపురమును బ్రథాన నగర మొనరించును. అనిన పురంజయఁడు క్షుధార్తులకు దానములు గావించెను. అయ్యెడ కలిలో 8,800 గడచెను. అపుడు విశ్వస్ఫూర్తి రాజయ్యెను. అతడు క్షుద్రరాజుల వశపరచుకొని బ్రాహ్మణవర్ణ వ్యవస్థచేసెను. అయ్యెడ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులు, పిశాచులు, గురుండులు మొదలయిన వర్ణసంకరు లందరు బ్రాహ్మణులయి పోయిరి. సంధ్యాతర్పణ దేవపూజాదులు ప్రవర్తిల్లెను. వేద విధు లాచరణకు వచ్చెను. అందరు నొకే భోజనము చేయు వారు, నొకే స్వభావము కలవారు నయిరి. అతఁ డట్లరువది యేండ్లు రాజ్యమేలెను. వాని వంశమువారు వేయిమంది రాజులయిరి. వారి పరిపాలనకాలము పదివేలయేండ్లు. వారందరు యజ్ఞములందు దేవతలకు రాక్షసులకు సమముగానే యజ్ఞ భాగము లిచ్చిరి. దేవత లాశ్చర్యపడి యజ్ఞాంశుని శరణందిరి. అది విని కృష్ణచైతన్యుడు “ వేదము సాక్షాత్సారాయణుడు. జ్ఞానరూపము, హంసరూపము, ఆ వేదము యుగభేదము ననుసరించి వర్ణభేద మేర్పరచినది. సత్వగుణుడు బ్రాహ్మణుడు, రాజునుడు క్షత్రియుడు, తామసుడు వైశ్యుడు, ఈ

మూఁడు గుణములు సమానాంశములుగాఁ గలవాఁడు శూద్రుఁడు. బ్రాహ్మణులచేఁ బితృదేవతలు క్షత్రియులచే సురలు, వైశ్యులచే యక్షరక్షస్సులు శూద్రులచే దైత్యదానవులు దృష్టినొందుదురు. కాయస్థుఁడను వర్ణమువానియందు నాల్గువర్ణములునుం గలవు. కాన కాయస్థులచే భూతప్రేత పిశాచాదులు. తృప్తిచెందును. ఇప్పుడు బ్రహ్మవర్ణమందే నాల్గు వర్ణములు నిమిడియున్నవి. బ్రహ్మసంకరమను నీవర్ణమందుదానవులు సగమును స్వర్ణవాసులు సగమును దృష్టినందుదురు. కాన నేను సౌరాష్ట్రరాజునింట నవతరించెదను. అనితెల్పి యొక కళచే సోమనాథుఁడను పేర నట నుడయించెను. రాజులగెల్చి సముద్ర తీరమున స్వయముగా రాజ్యముచేసెను. అయ్యెడ భూమి క్షత్రివర్ణమయమయ్యెను. సోమనాథుఁడు యజ్ఞముచే సురతృప్తి చేసి యేబదియేండ్లు రాజ్యమేలెను. వానివంశము నూటయేబది మంది రాజులు దేవతాప్రియులై రాజ్యమేలిరి. వారి రాజ్య కాలము కొంచెమెక్కువగా ముప్పది వేలయేండ్లయ్యెను. అంతట దైత్యులు దుఃఖించి కలితో 'మేము నూతేండ్లు శివునర్చించిన నిన్ను మా కనుగ్రహించెను. నీలో సగము వజ్రమయము, సగ భాగము కోమలము, నీశరీరము సుందరము. కాన మమ్ము రక్షింపుము' అనిన నా కలి గూర్జరమున నవతరించి సింహాకయను మాంసాశనియగు నొక ఆభీరి (గొల్లది) గర్భమున రాహువను పేరజనించెను. ఆరాహువుచంద్రవైరియైనట్లే యీరాహువు సుర వైరియయ్యెను. వాఁడుపుట్టినతరిభూమి కంపించెను. గ్రహము లన్నియు విపరీతములయ్యెను. అంతట వేల్పులు మూర్తులను

విడిచి పారిపోయిరి. సుమేరుగిరియం దిందుని శరణొందిరి. ఇందుడు జగదంబికను గొనియాడెను. కన్యామూర్తియై దేవి 'నాదర్శనముచే దేవతలగు మీ రాకలిదప్పులు లేనివారై తపస్సులచే నన్నే యెల్లపుడు దర్శింతురుగాక, అనియె. అంతట దేవతలు హర్షించిరి. ఆ ఆభీరికుమారుడు రాహువు నూరేండ్లు పాలించి ప్రాణములువాసి కలిలో లీనమయ్యెను. వాని వంశమున నూటయేబదిమంది పదివేలయేండ్లు పాలించిరి. మహామదుని మతము చిరకాలము క్రిందట నశించినది. మఱల వారుద్ధరించిరి. అంతట నెల్లరు స్లేచ్చు లయిపోయిరి. వేదములు లేవు. దేవతలులేరు. వర్ణములు లేవు. 'హద్దు' అనునదిలేదు. ద్విజులన్నవారు లేరు. వారుపోగా మిగిలిన జనము లర్బుద పర్వతమందు పండ్లండేండ్లు దేవతల సర్పించిన నాగిరినుండి యొక మహాభూతముదయించి కత్తియు పలకయుగొని స్లేచ్చులను గూల్చెను. ఆతనిపేరు 'అర్వబలి' యని. అతఁడైదు యోజనములమేర అర్వరీయరు పురము నిర్మించెను. అక్కడ మఱల మెల్ల మెల్లగా నార్యవంశము వృద్ధిపొందెను. అతఁడేబది యేండ్లు పాలించెను. వానివంశమున నూటయేబదిమంది పది వేలేండ్లు పాలించిరి. వారందరు సంకరులు స్లేచ్చస్నేహితులు నైరి. స్లేచ్చకన్యలఁ జెండ్లాడి నామమాత్రముచే నార్యులుగా నుండిరి. అంతట మాలవ దేశీయులగు స్లేచ్చులకును సర్బుద పర్వతప్రాంతము వారగు నార్యులకును ఘోరమైన యుద్ధము జరిగెను. స్లేచ్చుల నొక్క సంవత్సరములో నార్యులు జయించిరి. ఇరువదిలాల్లు వేలమంది స్లేచ్చులు నైదు వందలమంది

యాశ్వులును నశించిరి. కలిలో తొంబదివేల సంవత్సరము లగు సరికి భూమి స్లేచ్చుమయ మయ్యెను. ఎల్లరయందును అలక్ష్మి (దరిద్ర) దేవత) గోచరించెను.

24 అ. దైత్యులు కలితోఁ గూడి జలరూపములు సేసి కొని హరిఖండమున కేగిరి. హరిఖండము (చైనాపా)ంతము) ఆ ఖండమునం దాశకు ముందున్న మానవులు దేవతృణ్యులు. వారు పదివేల సంవత్సరము లాయుర్దాయము గలవారు. వారందరు దైత్యులతోఁ బోరాడిరి. పది యేండ్లలో వారెల్ల రాక్షసులచే నోడింపఁబడి యిందునిశరణొందిరి. ఇందుఁడు విశ్వకర్మ కడ “కేగి సప్త సింధువులందుం గల భృమి యను యంత్రము నీవు స్థాపించితివి. దాని మహిమచే మానవు లితరఖండములకుఁ బోతేకుండిరి. ఆ యంత్రమును మాయావి యగు మయుఁడు చెఱచినాఁడు. అప్పటినుండి మానవులు సర్వ ద్వీపములందును దిఱుంగ నేర్చిరి. కావున మాకు శత్రువులగు వారిసందరిని సంహరించి యొక హద్దన నిలిపి మమ్ము గాపాడుము” అనిన విని విశ్వకర్మ నివ్యయంత్ర మొకటి నిర్మించెను. దానివలన నా దైత్యులు చెల్లచెడ రైపోయిరి. ఆ యంత్రమునుండి గొప్ప వాయువు జనించి స్లేచ్చులను నశింపఁజేసెను. ఆ వాయువునకు ‘వాత్యుఁడను’ పెద్ద సుడిగాలి జనించెను. ఆవాత్యుఁడు స్లేచ్చులను, యక్షులను, పిశాచులను జయించెను. అతఁడు మంచి జ్ఞాని, బలవంతుఁడు. బ్రాహ్మణక్షత్రియ, వైశ్యులను మూఁడు వర్ణములవారి నాతఁడు గౌరవించెను. స్లేచ్చులను బలాత్కారముగ వర్ణమయుల నొనరిం

చెను. అతఁ డేబదియేండ్లు భూమిపై మండలికుండయి యేలెను. వాని యంశమున వాయుపక్షమువారు త్రివర్ణములకుఁ జెందినవారొక వేయిమంది పదునాఱువేలేండ్లు మాండలికు లయిరి. వాయువునుండి బ్రహ్మయు, హరియు, శివుఁడును జనించిరి. సర్వజగత్తును వాయుమయము. వాయువులేనిచో నందరు మృతులగుదురు.' అని భావించి వారందరు వాయువును బూజించిరి. కలి బలికి నమస్కరించి తన దుఃఖమును నివేదించిన బలి వామనమూర్తికి మ్రొక్కి, 'స్వామి! నీవు కలిని సృష్టించితివి. అతఁడు కర్మభూమియందలి వాత్సులగు ద్విజులచే నిరాకరింపఁబడెను. ఇప్పటికిఁ గొంచెము తక్కువగా కలిలో నొక్కపాదము ముగిసినది. ఇంద్రమాయచే నేను భూమిని విడిచితిని. కలిలో నొక వేయియేండ్లు నే నీ భూమి ననుభవింపగా నొక వేయియేండ్లు దేవత లానుభవింపఁజొచ్చిరి. అవ్వల వేయేండ్లు నేను, తరువాత నలుబదియైదువేల సంవత్సరములు దేవతలు నీ భూమిసార మనుభవించితిమి. ఇట్లు పర్యాయముగా దైత్యదానవు లీ కలియుగమున భూమియును భరింపబడుచున్నది. నీవు నాకుఁ గలి నొసంగితివి. కాని యాతని యధికార మేకాగ్రముగా సాగుటలేదు.' అనిన విని వామనమూర్తి తన యంశముచే దైత్యపక్షమును జెంపొందింప నవనిపై నవతరించెను. ఆసమయమున యమునాతీరమందుఁ గామశర్మయును విప్రుఁడు పండ్రిండేండ్లు హరిని బూజించెను. నాకుఁ గుమారుఁడవు కమ్మని వినుతించెను. హరి మున్ను సగభాగముచే దేవహూతియం దవతరించి యుండెనుగాన మిగిలిన సగభాగమున

భోగసింహుఁడు కేలిసింహుఁడు ననుపేర దేవరక్షకుఁడుగా
 దైత్యరక్షకుఁడుగా రెండుతీరుల నవతరించెను. అతఁడు వాత్య
 సంభవులగు రాజులను జయించి కల్పక్షేత్ర (కురుక్షేత్ర) మునకు
 వచ్చెను. మయుఁడు నిర్మించిన క్షీడావతి యను నగరము
 రహస్యముగానుండెను. అందు వారిద్దరు నివసించుచు కలిభారము
 వహించిరి. సర్వధర్మములకు సారమైనది భార్య. సనాతన ధర్మ
 సిద్ధి కామె మూలము. పతివ్రతయగునట్టి స్త్రీయందు జన్మించిన
 వా రాఘవులు. వారు దేవతలకుఁ బ్రియులు లేక దేవతలయెడ
 ప్రీతిగలవారు. దూషితయగు స్త్రీ యందు (చెడినస్త్రీ) జన్మిం
 చినవారు వర్ణసంకరులు. అని యాలోచించి భగవంతుఁడు
 కామమయమైన శరీరము ధరించి దినదినము వేలకొలది స్త్రీల
 ననుభవించెను. వారందరు గర్భవతులై కవలపిల్లలను గనఁ
 జొచ్చిరి. అన్నదమ్ము లప్పసెల్లెండ్రతోఁ గ్రీడింప నారంభించిరి.
 ఈ రీతిగాఁ గలియం దనంతమైన సృష్టి పెరిగిపోయెను. ఆ పుట్టిన
 సంతానము త్రివర్ణ ప్రజలను దినదినము భక్షించుచు కర్మ
 భూమియందు సంకరసంతానము పక్షులగుంపులట్లు పెరుగఁ
 జొచ్చిరి. అట్లు రెండువేల సంవత్సరములలోఁ బూర్వ మానవు
 లందఱిని వారు తినివేసిరి. అంతట కలి రెండవపాదము వచ్చెను.
 ఈ రెండవ పాదము వచ్చినంతట కిన్నరులు భూమిపైకి దిగిరి.
 వారు రెండున్నర (కిష్కులు) కిష్కు = 24 అంగుళములు
 పొడవుగల వారయి దైత్యమయ్యలై యుండిరి. పక్షులట్లు
 కర్మహీనులయి యిరువది నాల్గేండ్లు పూర్ణాయుర్దాయము కల
 వారై యా కిన్నరుల భూమిపై చరింపఁ దొడఁగిరి. వారిలో

వారికెట్టి భేదము గనిపింపదు. అట్టివారి పుత్రులను మీ కక్కడక్కడ భూమిపై గనిపించుచున్నారు. కలి రెండవ పాదము చివరదాక యిట్లే వీ గుందురు. వివాహము. రాజు, ఒక యుద్ధముము, ఒక కర్మము ననుస వేవియు నుండవు. నేడు మొదలు లక్షపాతికవేల సంవత్సరములలో భోగకేలియను వానివంశమునఁ బుట్టినవారు భూమిపై చరించురు. కావున నోమునులారా? మీరు నేనును గృష్ణచైతన్యలవారి యాజ్ఞ ననుసరించి యెటకేని పోవుదము. అనిన విని విశాలాపురమందున్న మునులందరు సూతునికి మ్రొక్కి యజ్ఞాంశు డగు. కృష్ణచైతన్యని కడకేగి సమస్కరించి బ్రహ్మరూపుఁడగు నతని యాజ్ఞ నర్థించిరి. నాక మధ్యమందున్న యింద్రలోకమున కేగెదమని విన్నవించిరి. వానిమాట విని కృష్ణచైతన్యలవారును శిష్యులతో స్వర్లోకమున కేగును. అప్పుడు కలి దైత్యులతోఁగూడ భూమియందు సంచరించును. మరియేమి వినఁగోరుదువని వ్యాసు లడుగ మను వ మృహర్షి వల్లభుం గని 'భోగకేలి' చరిత్ర సవిస్తరముగాఁ దెలుపుము. కలియుగమున మరుజు లెట్లుండురో తెలుపు మనెను. అంతట వ్యాసభగవాను లిట్లు తెలుపఁ దొడగిరి.

—: భోగసింహుఁడు - కేలిసింహుఁడు :—

వామనమూర్తి కలిలో భోగసింహుఁడు కేలిసింహుఁడు నను పేరులతో రెండు మూర్తులుగా నవతరించి దైత్యులను వాత్యాసంభవులగు మానవులను జయించి సంతసించిరి. అంతట దేవతలు దుఃఖితులయి తమతమ మూర్తులను విడిచిపెట్టి కృష్ణ

చైతన్యములకు నమస్కరించి వినయవినమితులై “ప్రభూ! నీ ప్రసాదముచే కలి ప్రథమపాదమున దైత్యపూజకు లగువారిని జయించి భూమి ననుభవించితిమి. ఇప్పు డిక మేమేమి చేయ వలయును? దయాకర! ఆనతీయవే” అనిన హరి యిట్లనియె. నేను మీతో స్వర్గమున కేగెదను. కాన మీరు దేవవంశ్యులగు మానవుల నందరిని వేపి నాతో స్వర్గమునకు రండు. అని యిట్లు కృష్ణచైతన్యము చెప్పిరని సూతరుడు తెలుపగానే దేవతలు విమానములం గొనివచ్చి సూతాదులను కృష్ణచైతన్యములను నందెక్కించుకొని యేగుదురు. ఆహ్లాదుడు గోరఖుడను యోగి శంకరాదులగు రుద్రాంశ సంభవులు భర్తృహరి యనుగాజు మఱి యితర యోగిపుంగవులు సను వారితోఁ గృష్ణచైతన్యముల వారు స్వర్గమున కేగుదురు. వామనాంశమున నవతరించిన యా యిద్దరును యోగనిష్ఠఁబూని కల్పక్షేత్రమున వసించుదురు. అప్పుడే దైత్యులందరు నానాటిమానవులచే మిక్కిలి సంత సించుచున్నవారై పాతాలాదిభూవివరములను వృద్ధిచేయుదురు. కలి మూడవపాదము రాగానే కిన్నరులుగూడ మెల్ల మెల్ల గా క్షయింతురు. మూడవపాదమున నిలువదియాటువే లగునప్ప టికి రుద్రాజ్ఞచే భృంగముపి భూతపక్షియుండై వచ్చును. వాని భార్య సౌరభియను నామె బలవంతులు, కౌలకల్పులు, ఘోరులు నగు నరులను గనును. వారందరు కిన్నరులను భక్షిం తురు. ఆ కలిసమయమందు వారి యాయుర్దాయ మిరువది యాటు సంవత్సరములు మాత్రమే యుండును. కిన్నరులు వామ నాంశుని శరణుండుదురు. భోగసింహుఁడు కేలిస్థిహుడు వారితో.

గొప్పయుద్ధము గావించును. ఆయుద్ధము పనియేండ్లు జరుగును. వారీ యిద్దరిని జయింతురు. అంతట వారిద్దరు ధైర్యులతోఁగూడి జాతాశమునకుఁ బోవుదురు. అయ్యెడ భృంగస్పృష్టి మహా ఘోరమగును. నరులు పశురూపులై తల్లులతో నప్పచెల్లెం డ్రతోఁ గ్రీడింతురు. తెగదిని త్రాగి కామాంధులయి పెక్కు మంది కొడుకులను గాంతురు. కలి మూఁడవపాదము ముగియు నప్పటి కాస్పృష్టి పశుపక్ష్యాదిరసోనిధులై ఘోరులై నశింతురు. కలి నాల్గవపాదమురాగా నిరువది యేండ్లు పరమాయుధ్దాయము గల్గి నరులెల్లరు నరకలోక మందువారయ్యెదరు. జలమనుష్యులు (సముద్రములలో మనుష్యులుండురని తెలియుచున్నది) నడవి మనుష్యులు నైన నరులవలె కలిలోని మానవులు కందమూల ఫలము లాహారముగాఁ గొని జీవింతురు. భయంకరములైన యలోకాది తమోలోకములన్నియు కర్మభూమియందుఁ బుట్టిన యీ పాపాత్ములచే నిండిపోవును. కృతయుగ ప్రథమపాదమున సత్యలోకము, రెండవపాదమున తపోలోకము, మూడవపాదమున జనోలోకము, నాల్గవ పాదమున స్వర్గలోకము, కర్మభూమి నవత రించిన పుణ్యాత్ములచే నిండును. త్రేతాయుగ ప్రథమపాద మున భూర్లోకము, రెండవపాదమున ఋషిలోకము, మూడవ పాదమున గ్రీహలోకము, నాల్గవదానియందు భువర్లోకము నిండును. ద్వాపర ప్రథమపాదమునఁ బుష్కరద్వీపము, రెండవ పాదమున శాల్మలము, మూడవదాన క్రౌంచము, నాల్గవదాన జంబూద్వీపము కర్మభూమి గతులగు మానవులచే నిండును. కలి మొదటిపాదమున సూర్యార్ధలోకములు నిండును. రెండవ దాన

సప్తపాతాలములు, మూడవదాన భూలోకము నిండును. అక్కడి నుండి (నాల్గవ పాదమున) నరకములన్నియు నిండిపోవును. నీ వడిగినయంత నేను దెల్పితినిని మనువునకు వ్యాసుండు పల్కెను.

—: 25 అ. కలి చతుర్థపాదము :—

వ్యాసులు వెండియు మనువున కిట్లనిరి. కలి నాల్గవ పాదమున జనించిన నరులచే నిరుపదియొక్క నరకములు నజీర్ణము గొని యుండును. అది యముని కడకేగి తమకుఁ గల్గిన యజీర్ణ వ్యాధి పుత్తాంతము విన్నవించుకొని చికిత్స నర్థించును. కలి సంధ్యలో ధర్మరాజు చిత్రగుప్తుడితో బ్రహ్మదగ్గర కేగును. అత్తరి బ్రహ్మ నల్లరు యములనుగాంచి (నాల్గు పాదములకు నల్లరు ప్రభువులు కాబోలును) వారు తెల్పినదంతయు విని క్షీరసముద్రమున కేగి జగన్నాథుని పృథాకపిని సాంఖ్యశాస్త్ర మయములయిన స్తోత్రములచే సంతృప్తు నొనరించును. అంతట హరి లోకమంగళార్థముగా రమ్యమైన వచనము పల్కును. ఓ దేవతలారా! సంభల గ్రామమున గాశ్యపుండను బ్రాహ్మణుడు విష్ణుకీర్తియను ప్రియురాలియందు విష్ణుయశుండను కుమారునిం గాంచును. అతఁడు కృష్ణలీలామయమైన గ్రంథమును మానవులకు వినిపించును. అంతట నా నరులందరు చెలరేగి యొకటిగాఁ గూడి విష్ణుయశుని భార్యతో సంకెలలచే బంధించి కారాగారమున నుంతురు. విష్ణుకీర్తియందు పూర్ణ రూపుండగు నా భగవంతుఁడు సాక్షాత్సారాయణుఁడు హరి యవతరించును.

అతఁడు సర్వలోక శివంకరుఁ డగును. మార్గశిర బహుళాష్టమి
యం దర్థరాత్రమున గాఢాంధకారమున బ్రహ్మాండమున దేవ
తలను మంగళము నొనఁగించుచుఁ బ్రాదుర్భవించును. త్రిమూ
ర్తులు గణపతి దిక్పాలురు విభీషణుఁడు చిత్రవామువు ధ్రువుఁడు
విశ్వేదేవులు నవగ్రహములు నాతఁడు సన్నిధానవర్తులయి స్తుతిం
తురు. అంతట నాస్వామి పరము కోరుమన దేవతలు బాల
రూపుడైన హరి నమస్కరించి కల్పకల్పమందు మన్వంతరము
నందు లోకముల నడక తెల్పుమన కల్కి యిట్లనియె. మహా
కల్పములు పదు ననిమిది. అవి ప్రకృతియొక్క శరీరమందున్నవి.
బ్రాహ్మము అందలి కథ బ్రహ్మపురాణము వర్ణించుచున్నది.
అది శతకోటి ప్రవిస్తరము. అప్సల కూర్మము, మాత్స్యము,
శ్వేతవారాహము, నృసింహము, వామనము, స్కాందము,
రామము, భాగవతము, మార్కండేయము, భవిష్యము,
లింగము, బ్రహ్మాండము, ఆగ్నేయము, వాయువ్యము,
సాద్యము, శైవము, వైష్ణవము, బ్రహ్మకల్పము. ఈ కల్పములు
రెండువేలు తిరిగివచ్చిన మహాకల్పమగును. సహస్రయుగపర్యం
తము బ్రహ్మాండమున కాయమని కీర్తితమైనది. ఆయా కల్ప
మందలి విరాట్టును బట్టి యా యా కల్పముల పేరు లేర్పడినవి.
ఒకకల్పములోఁ బదునాల్గురు మనువులు వత్తురు. స్వాయం
భువాది మన్వంతరములం దాయాయుగములం దాయాజీవుల
యాయుర్దాయములు వర్ణింపఁబడినవి.

—: కల్పములు - మన్వంతరములు :—

స్వాయంభువ మన్వంతరమునఁ గృతయుగమందు మానవుల యాయువు లక్ష సంవత్సరములు. త్రేతాయుగమునఁ బదివేలు, ద్వాపరమున వేయి. కలియందు నాల్గువందలు. స్వారోచిషమునఁ గృతయుగమున నెనుబదివేలు, త్రేతాయుగమందు లోసగము, ద్వాపరమం దందులో సగము. కలియందుఁ బదు నేనువందలు, తామసమున కృతయుగమున ముప్పదియారువేలు. త్రేతాయుగమందులో సగము. ద్వాపరమం దందులో సగము. కలియందు వేయి సంవత్సరములు. రైవత మన్వంతరమున ముప్పదివేలు, పదు నేనువేలు, ఏడున్నరవేలు, ఎనిమిదివందలును వరుసగా నెఱుంగునది. చాక్షుషమున నాల్గువేలు, మూడువందలు, రెండువందలు, ఒకవంద. సావర్ణికమున నిరువదివేలు, పదివేలు, అయిదువేలు, ఇరువదియైదు వందలును. బ్రహ్మసావర్ణికమునఁ బదివేలు, ఐదువేలు, ఇరువదియైదువందలు, పండ్రెండు వందలన్నరయు, దక్షసావర్ణికమునఁ బదివేలు, అయిదువేలు, ఇరువదియైదు వందలు, నందులో సగము. రుద్రసావర్ణికమున నెనిమిదివేలు, నాల్గువేలు, రెండువేలు, ఒకవేయియు. ధర్మసావర్ణికమున సంతే. భామమున నాల్గువేలు, మూడువేలు, పదిహేనువందలు దానిలో సగమును నుండును. యుగాంతమున కర్మభూమియొక్క లయము కల్పమనుబడును. మన్వంతరమున సర్వభూమిలయము ప్రళయమనంబడును. పురాణపురుషుని సాయంకాలము ప్రళయ మనంబడును. సర్వలోకలయము ముఖ్యకల్ప మనంబడును. ఇరువదియారువేల కల్పము లొక మహాకల్పము. పురాణపురుషుడు మేషరాశి యందున్న పుడు బ్రహ్మ దేవతలతో స్వాయంభువునిదగ్గర కేగెను.

పురాణపురుషుడు మకరమందున్న పుడు స్వాయంభువమన్వంతరమున వరాహమయ్యెను. పురాణపురుషుడు సింహమునందున్న తటిస్వారోచిషమన్వంతరమున నృసింహుఁ డయ్యెను. అతఁడు వృషభమందున్న వేళను త్తమ మన్వంతరమున గణములతోరుద్రుఁ డయ్యెను. మీనరాశినున్న వేళఁ దామస మన్వంతరమున మత్స్యమయ్యెను. మిథునమందున్న తటి వైవస్వతమన్వంతరమునఁ గృష్ణుఁడయ్యెను. కర్కాటమున నున్న తటి రైవత మన్వంతరమునఁ గూర్మ మయ్యెను. కన్యారాశియందున్న తటి చాక్షుష మన్వంతరమున జామదగ్న్యుఁడయ్యెను. వృశ్చికమందున్న సమయమున వైవస్వత మన్వంతరమున వామనుఁ డయ్యెను. తులారాశియందున్న వేళ వైవస్వత మన్వంతరమున కల్కి యయ్యెను. కుంభరాశియందున్న తటి సావర్ణిక మన్వంతరమున బుద్ధుఁ డగును. పురాణపురుషుడు ధనస్సున నున్న తటి వైవస్వత మన్వంతరమున దశరథరాముఁ డయ్యెను. కలి ముప్పది రెండు వేల/సంవత్సరములు మిగిలియుండగా నే నవతరింతును. (కల్కి) ఈ చతుర్వ్యగ ఖండము పఠించినను విన్నను పాపములు నశించును. విష్ణుకల్పమున విష్ణుపురాణము పఠింపబడినది. ఆకల్పమునందే పూర్వార్థము విష్ణునాభికమలమున బ్రహ్మాయుదయించెను. పరార్థమున విష్ణు వసతరించెను. మూడవ కల్పము శివకల్పము. అందు శివునిపూర్వార్థమునవిష్ణువు పరార్థమున విధి(బ్రహ్మయు) జనించిరి. శివపురాణము కల్పమునకు సంబంధించినది. నాల్గవది పాద్యకల్పము. దానికధిపతి గణపతి. గణేశునుండి రుద్రుఁడు, రుద్రునినుండి విష్ణువు నుదయించిరి. విష్ణునాభినుండి పరమేశ్వరి

యవతరించెను. అయిదవ మహాకల్పము వాయవ్యము. అంగు
 బురాణపురుషుడు మహేంద్రుడు. మహేంద్రుని నుం
 యింద్రియములు, ఇంద్రియములనుండి యింద్రియాధిష్ఠాన
 దేవతలు గల్గిరి. వానినామములు శని బుధుడు రవి శుక్రుడు
 విశ్వకర్మ బృహస్పతి ఇంద్రుడు విష్ణువు బ్రహ్మ రుద్రుడు
 సోముడు ననువారు క్రమముగా నింద్రియాధిష్ఠాన దేవతలు.
 లింగేంద్రియమునుండి పుట్టిన బ్రహ్మసృష్టికర్త. రక్షకుడు
 విష్ణువు. అతఁ డినువదినాల్గు తత్త్వములందు సతఁడు ప్రతికల్పము
 సందుండును. ససత్కుశూరుడు హంసవారాహుడు నారదుడు
 నారాయణుడు. కపిలుడు, ఆత్రేయుడు, యజ్ఞశ్శుడు,
 కంటకుడు, సృషభుడు, పృథువు మత్స్యుడు, కూర్మడు,
 భవంతరి, మోహిని, సృసింహుడు, వామనుడు, భార్గవుడు,
 రాముడు, వ్యాసుడు, బలుడు, కృష్ణుడు. బుద్ధుడు, కల్కి,
 స్వతత్త్వగుడు, గుహ్యజన్మ. మహాదేవుడు, సృష్టిదైత్య వినాశ
 కుడు నని ముగ్గురు మూర్తులు నైదవ కల్పమున జనించిరి.
 ఆఠవకల్పము వహ్ని కల్పము అందుఁ బురాణపురుషుడు
 స్కందుడు. పురుషావయవమునుండి స్కన్నుడుగాన స్కందుఁ
 డనబడెను. అతనియందుఁగల సూర్యరూపమయిన అర్చిస్సుఁ
 (బ్రాల) యందు హరి యుదయించెను. వహ్ని రూపమయిన
 యర్చియందుఁ బితామహుడు జనించెను. చంద్రరూపార్చి
 యందు హరుఁ డుదయించెను. పితామహునివలన ఋషులు
 మునులు వర్ణములు లోకములు జనించెను. ఆదిత్యులు విశ్వులు
 వసువులు తుషితులు భాస్కరానిలును మహాగాఢములు.

విష్ణువువలన జనించిరి. యక్షరాక్షస గంధర్వ పితృచ కిన్న
రాదులు దైత్యదానవులు భూతములు రుద్రునివలన జనించెను.
సప్తమకల్పము బ్రహ్మాండము. అందుఁ బాపకుండు పురాణ
పురుషుండు, వానినుండి వహ్ని యుదయించెను. వానినుండి అభి
ప్రత్యైను. అందుండి విరాజ్జాయమైన బ్రహ్మాండము రోమరోమ
ములజనించెను. బ్రహ్మాండమునుండిబ్రహ్మ, వానినుండి విష్ణువు,
వానినుండి హరుండు కల్గిరి. బ్రహ్మాండపురాణ మాకల్పము
నాటిది. అప్తమము లింగకల్పము. అందు ధర్మండు పురాణ
పురుషుండు. ధర్మనినుండి కాము డుదయించెను. వానినుండి
మూండు లింగము లేర్పడెను. పుంలింగమునుండి విష్ణువు, స్త్రీ
లింగమునుండి యిందిర, సపుంసకలింగమునుండి శేషుండు
నుదయించిరి. ఆ ముగ్గురు తమోమయులనుండి జగ మేకార్ణవ
మయ్యెను. నారాయణుండు నిదురించినతఱి నతని నాభినుండి
కమల ముదయించెను. అందుండి బ్రహ్మ వానినుండి విరాజ్జ
నుదయించెను. లింగపురాణ మాకల్పచరిత్రము. తొమ్మిదవ
మహాకల్పము మాత్స్యము. కుబేరుఁ డందుఁ బురాణపురుషుండు.
అవ్యయునినుండి ధూళిబృందము ప్రత్యైను. అందుండి కుబేరుండు
జనించెను. వానినుండి వేదమూర్తియగు మత్స్యము కల్గెను.
ఆ మత్స్యము కడుపులోనుండి నారాయణుండు, నతనినాభినుండి
బ్రహ్మ యుదయించిరి. బ్రహ్మనుండి దేతవలు, వారినుండి
యిరువదినాల్గు తత్త్వములు జనించెను. కూర్మకల్పమున మహా
మత్స్యమునుండి కూర్మము జనించెను. అందుండి త్రిమూర్తులు
గల్గిరి. శ్చేతనవారాహకల్పమున వరాహమునుండి విష్ణు వృద్ధ

యవతిరిగి చెను. అన్నిదశల మహాకల్పము వాయువ్యము. అంగుఁ
బురాణపురుషుఁడు మహేంద్రుఁడు. మహేంద్రుని నుండి
యింగ్రియములు, ఇంద్రియములనుండి యింద్రియాధిష్ఠాన
దేవతలు గల్గిరి. వానామములు శని బుధుఁడు రవి శుక్రుఁడు
విశ్వకర్మ బృహస్పతి ఇంద్రుఁడు విష్ణువు బ్రహ్మ రుద్రుఁడు
సోమఁడు సనువారు క్రమముగా నింద్రియాధిష్ఠాన దేవతలు.
లింగేంద్రియమునుండి పుట్టిన బ్రహ్మసృష్టికర్త. రక్షకుఁడు
విష్ణువు. ఆతఁ డినువదినాల్గు తత్త్వములందు సతఁడు ప్రతికల్పము
సండుండును. సనత్కుమారుఁడు హంసవారాహుఁడు నారదుఁడు
నారాయణుఁడు, కశిలుఁడు, ఆత్రేయుఁడు, యజ్ఞశ్వుఁడు,
కంటకుఁడు, నృపభుఁడు, పృథువు మత్స్యఁడు, కూర్మఁడు,
ధన్వంతరి, మోహిని, సృసింహుఁడు, వామనుఁడు, భార్గవుఁడు,
రాముఁడు, వ్యాసుఁడు, బలుఁడు, కృష్ణుఁడు. బుద్ధుఁడు, కల్కి,
స్వతత్త్వగుఁడు, గుహ్యజన్మ. మహాదేవుఁడు, సృష్టిదైత్య వినాశ
కుఁడు సని ముగ్గురు మూర్తులు నైదవ కల్పమున జనించిరి.
ఆఱవకల్పము వహ్ని కల్పము అందుఁ బురాణపురుషుఁడు
స్కందుఁడు. పురుషావయవమునుండి స్కన్నుఁడుగాన స్కందుఁ
డనబడెను. అతనియందుఁగల సూర్యరూపమయిన అర్చిస్సుఁ
(జ్వాల) యందు హరి యుదయించెను. వహ్ని రూపమయిన
యర్చియందుఁ బితామహుఁడు జనించెను. చంద్రరూపార్చి
యందు హరుఁ డుదయించెను. పితామహునివలన ఋషులు
మునులు వర్ణములు లోకములు జనించెను. ఆదిత్యులు విశ్వములు
వసువులు తుపితులు భాస్వరానిలులు మహారాజక సాధ్యులు

విష్ణువువలన జనించిరి. యక్షరాక్షస గంధర్వ పితృచ కిన్నరాదులు దైత్యదానవులు భూతములు రుద్రునివలన జనించెను. సప్తమకల్పము బ్రహ్మాండము. అందుఁ బావకుండు పురాణ పురుషుండు, వానినుండి వహ్ని యుదయించెను. వానినుండి అభి పుట్టెను. అందుండి విరాజ్జాయమైన బ్రహ్మాండము రోమరోమములజనించెను. బ్రహ్మాండమునుండిబ్రహ్మ, వానినుండి విష్ణువు, వానినుండి హరుండు కల్గిరి. బ్రహ్మాండపురాణ మాకల్పము నాటిది. అష్టమము లింగకల్పము. అందు ధర్మండు పురాణ పురుషుండు. ధర్మనినుండి కాము డుదయించెను. వానినుండి మూండు లింగము లేర్పడెను. పుంలింగమునుండి విష్ణువు, స్త్రీలింగమునుండి యిందిర, సప్తసకలింగమునుండి శేషుండు నుదయించిరి. ఆ ముగ్గురు తమోమయులనుండి జగ మేకార్ణవ మయ్యెను. నారాయణుండు నిదురించినతఱి సతని నాభినుండి కమల ముదయించెను. అందుండి బ్రహ్మ వానినుండి విరాట్టు నుదయించెను. లింగపురాణ మాకల్పచరిత్రము. తొమ్మిదవ మహాకల్పము మాత్స్యము. కుబేరుఁ డందుఁ బురాణపురుషుండు. అవ్యయునినుండి భూభృందము పుట్టెను. అందుండి కుబేరుండు జనించెను. వానినుండి వేదమూర్తియగు మత్స్యము కల్గెను. ఆ మత్స్యము కడుపులోనుండి నారాయణుండు, సతనినాభినుండి బ్రహ్మ యుదయించిరి. బ్రహ్మనుండి దేవతలు, వారినుండి యిరువదినాల్గు తత్త్వములు జనించెను. కూర్మకల్పమున మహామత్స్యమునుండి కూర్మము జనించెను. అందుండి త్రిమూర్తులు కల్గిరి. శ్లేతవారాహకల్పమున వరాహమునుండి విష్ణు వుద్భ

వించెను. వానినాభినుండి బ్రహ్మ, వానినుండి విరాట్టు జనించెను. పదియవది కూర్మకల్పము. అందు అచేతనుఁడు పురాణ పురుషుఁడు. శూన్యభూతుఁడగు నవ్యయునినుండి ప్రచేతస్సు జనించెను. వానినుండి మహాబ్ధి పుట్టెను. అందు నారాయణుఁడు శయనించెను. అతఁడే జలపతి. 'వాని సగము భాగమునుండి మహాకూర్మము, వానినుండి శేషుఁడు గల్గిరి. ఆ శేషునికి భూమయని శేషుఁడని భామనియని పేరుల మూఁడు రూపము లేర్పడెను. 'భూమ' యనగా విరాట్టు. అతఁడు శేషునిమీఁద నుండును. 'భామని' యనగా మహాలక్ష్మి. ఆమె భూమని హృదయమందుండునది. భూమనివలన బ్రహ్మ యుదయించెను. అతఁడే మూఁడు మూర్తుల స్వరూపము. మహాకాళి ఈ మహా కల్పములే శరీరముగా గలది. ఇప్పటికిఁ బది మహాకల్పములు జరిగినవి. ఇప్పుడు భవిష్యకల్పము జరుగుచున్నది. అక్షర రూపమైన పరబ్రహ్మనుండి యనేక సృష్టిరచనలు జరిగినవి. కొందరు ముప్పదిమూఁడు మహాకల్పములున్న వందురు. పదు నెనిమిదింటిని గొందరిట్లు పేరుపేర వర్ణించినారు. పదు నొకొండు మహాకల్పము లని కొందరు మునులనిరి. ఈ మున్ను తెల్పిన యక్షరునుండి రాధాకృష్ణుఁ డవతరించెను. రాధ, కృష్ణుఁడు నను నిర్దుర శరీర మేక రూపమైనది. అతఁడు వేయియుగములు తపము సేసెను. అంతట నా రూపము రెండు తీరు లయ్యెను. వారిద్దరు మఱి వేయియుగములు తపము చేసిరి. వారి మేనినుండి వెన్నెల యుదయించి చీకటులఁ జెండాడెను. ఆ వెన్నెలనుండి బృంధావనము జనించెను.

అందు ప్రతియోజనము యోజనము నిరుపదియొక్క-
ప్రకృతులున్నవి. దశేంద్రియముల ప్రకృతులు గోకులము,
వార్షభము, నాండము, భాండీరము, మాధురము, వజ్ర
మయము, మాన్యము, శ్రేయస్కము, గోపికము ననునవి
యింద్రియతన్మాత్రాలు పదింటినుండి జనించినవి. అట్లే పది
వనములును నేర్పడినవి. అవి బృందావనము, గోవనము,
బహులావనము, మధుశృంగము, కుంజవనము, దధివనము, రహ-
క్రీడావనము, వేణుపద్మము ననునవి. ప్రకృతి మనస్సునుండి
గోవర్ధనపర్వతము పుట్టినది. అదిబృందావనముల గాంచి పరమా-
నంద మందెను. కృష్ణునివలన ముప్పదికోట్ల గుణాత్మకులగు
గోపకులు జనించిరి. అందు శ్రీరామాదులు, సాత్త్వికులు,
అర్జునాదులు, రాజసులు, కంసాదులు, తామసులు. వీరందఱు
దివ్యలీలాప్రకారులు. రాధ శరీరమునుండి ముప్పదికోట్లు గోపి-
కలు జనించిరి. అందు లలితాదులు సాత్త్వికులు. కుబ్జాదులు.
రాజసులు. పూతనాదులు తామసులు. వీరు నానావిధ విలాస
చరిత్రలు వేయియుగములవరకు వారి విలాసములు జరిగినవి.
అవ్వల రాధాకృష్ణులు వారినందరిని సమీకరించి తపముచేసిరి.
అంతట కృష్ణుడు రెండు రూపములను రాధ రెండు రూపములను
ధరించిరి. కృష్ణుని పూర్వరూపము సహస్రశీర్షుడు, సహస్రా-
క్షుడు, సహస్రసాదుడు నగు విరాట్పయ్యెను. పరార్థముచే
కృష్ణుడు డయ్యెను. అట్లే రాధ పూర్వార్థముచే నేకశీర్షయు,
త్రినేత్రయు, ద్విపదియు నగు ద్విసహస్రీకాశక్తి యుదయిం-
చెను. పరార్థముచే రాధాదేవి యయ్యెను. వారే పురుషుడు

ప్రకృతి యనఁ బఱిగి తపము చేసిరి. బృందావనమునఁ జేసిన
 తపముచే ననంత యనంతఁడు నను ద్వంద్వమైరి. ఆ మిథునము
 యొక్క సంద్యోగమున ననంతకోటి బ్రహ్మాండము లుదయిం
 చెను. బ్రహ్మాండమునుండి బ్రహ్మ పుట్టి పద్మమునందు గూరు
 చుండెను. ఆ పద్మము యోజన విశాలమయి భూమండలమం
 దుండెను. ఆ పద్మ ముదయించిన సరస్సు పద్మసరోవర మనం
 బడెను. అదే పుష్కర క్షేత్రమని ప్రసిద్ధి నందెను.
 సరసాపుడైన బ్రహ్మ యచ్చెరువడి యాతామర తూడునం
 జొచ్చెను. నూరు దివ్యసంవత్సరముల కేనిదాని యంత
 దెలియఁ డయ్యెను. మాయా మోహితుడై రోదనము
 సేసెను. ఆ రోదనము నుండి రుద్రుఁ డుదయించెను.
 ఏల రోదించెదవు? నీ హృదయమందే నీ యీశ్వరుఁడున్నాడని
 యతఁడు దెల్పగా విని బ్రహ్మ సమాధిగతుఁ డయ్యెను. అంతట
 హరి యావిర్భవించెను. ఓ బ్రహ్మ! ఇది కర్మభూమి జీవుల
 సంతముచేయునది. జీవులను దయారు చేయునదియు నిదియే.
 ఇది వేయియోజనముల వైశాల్యము కలది. దీని కుత్తరమున
 హిమగిరి, తూర్పున మహాసముద్రము, రత్నాకరము అనుపేరు
 గల సముద్రము పడమటను, దక్షిణమున బడమియను సముద్ర
 మును గలవు. దీనికిఁ గ్రిందుగను మీందుగను సర్వలోకము
 లున్నవి. ఈకర్మభూమికి సరిగా నట్టనడుమనే పుష్కరమున్నది.
 నా వలన నీవు వేదములం బడసి యజ్ఞము సేయుము. ఆ
 యజ్ఞమువలన దేవతలు త్రిగుణాత్మకులు జనింతురు. సిద్ధవిద్యా
 ధర ఛారణులు సాత్త్వికులు. గంధర్వ యక్ష రక్షసులు రాజ

సులు. వారు పర్వతములగు దుంగురు. పిశాచులు, గుహ్యకులు, భూతములు, తామసులు వారధిగాములు. అట్లే స్వధామయములైన పితృగణములు మూడు జనించును. వారు విమానసదృశులై యాకాశమున నుందురు. అందు భేచకులు గౌరవర్ణులు శ్యాములు నగువారు సాత్త్వికులు. గిరిద్వీపమయులు, సరోరూపులు నగు పితరులు రాజసులు భూచకులు మూడవవారు. బిలములందు యాతనామయులగు పితరు లుందురు. తామసులు భూమిక్రింద నున్నారు. ఆలోకములు వృద్ధములు, మధ్యమములు క్షయములని నిలువంబడును. ఈ భూమి సర్వదా సనాతని * తారామయములయిన ఆలోకములు విమానములవలె నలరారుచు యజ్ఞములచే సంరక్షితములయి స్వేచ్ఛగా సంచరించును. భూమిమీద నెప్పుడు యజ్ఞము లేకుండునో యప్పుడు భగణములు (నక్షత్రాది జ్యోతిర్మండల మన్నమాట) విఘ్న భూతములై నిత్యము వక్షాతిచారము చేయును. కర్మభూమి శుభిరూపిణి, సనాతని, గోరూపిణి. దానిని పాలించువాడే గోవుడు. గోవశక్తి, గోపీపూజితుడు నగువాడు హరి. కోటి కోటి సహస్రపరిమితులయిన గోవులందరు హరికళలే. అన్నిగా లెక్కింపబడిన బ్రహ్మాండములు గోవనామము నందియున్నవి.

* ఈ శ్లోకము విక్కడ నున్నవి అర్థము కాలేదు.

మేరులైన నమేరుళ్ళ ద్వీపాశ్చ సప్తధా నహి

ఇలావృతాది ఖండాశ్చ సంతీ నైవ క్వచిత్ క్వచిత్.

కర్మభూమికి లక్షయోజనములపైన రవి, యామింద లక్షలో శశి, వానిమీద రెండు లక్షలలో నక్షత్రమండలము, దానిమీద రెండు లక్షలలో కుజుడు, వానికి రెండు లక్షలలో బుధుడు, వాని కంతదూరములో బృహస్పతి, శుక్రుడు, శని, రాహువు, కేతువు నున్నారు. కేతువున కేడులక్షలలో సప్తమండల మున్నది. వారికిఁ బదకొండు లక్షలలో ధ్రువుడు, వానికి లక్షలో మహాత్పదము, దానిమీద జనోలోకము తపోలోకము నొకదాని కొకటి లక్ష యోజనములలో నున్నవి. కర్మభూమికి కొటిన్నర యోజనములలోఁ దపోలోకమున్నది. కర్మభూమికిఁ గ్రిందుగా నేడు పాతాళములు లక్షలక్ష యోజనముల వంతున దూరములో నున్నవి. భూమికి కొటిన్నరలో సరకములున్నవి. కర్మ భూమి కుత్తరమున నెనిమిది ఖండములు లవణాదినముద్ర ములు సంతరంతరములుగా నున్నవి. కర్మభూమికి కొటిన్నర యోజనములలో నాల్గుదెసల లోకాలోకమున్నది. ఇదంతయు కలిసి యొక బ్రహ్మాండమనంబడును. ఇది నీవలన నేర్పడి కల్ప పర్యంత ముండును. దానికంతకుఁ గర్త విష్ణువే. రెండు దివ్య యుగములు వాని కొక పగలు రాత్రియు. ప్రకృతము భవిష్య మహాకల్పము జరుగుచున్నది. ఈ మహాకల్పములోఁ బదునెని మిది కల్పములు జరిగినవి. పరార్థమున దినద్వయము జరిగినది. ఇప్పుడు శ్వేతవరాహకల్పమున మధ్యాహ్న కాలము జరుగు చున్నది. భవిష్యకల్పముపేర నీ పురాణము లోక కల్యాణార్థము చెప్పబడినది. అని యిట్లు కల్పవాక్యములను విని దేవత లతనికి సమస్కరించి తమధామమున కేగిరి.

—: 26 అ. కల్కి చరిత్ర :—

కల్కిమూర్తి దివ్యాశ్వము నధిష్ఠించి ఖడ్గము దాల్చి
కవచము దొడిగి చర్మముపూని దైత్యభూతులగు మైచ్చులను
సంహరించి యోగమూనును. పదునాఱువేల సంవత్సరము
లాతని యోగాగ్నిచే దహింపజేయఁబడి కర్మభూమి భస్మ
ప్రాయమగును. అవ్వల ప్రళయమేఘములు జలమయము నొన
రును. అంతః గలియుగము బలిదగ్గరకుఁ బోవును. అంతట
హరి కర్మభూమిని మెట్టగా నొనరించి యజ్ఞములచే దేవతలను
యజించును. దేవతలు యజ్ఞభాగముల నంది వైవస్వతమనువు
కడకేగి యావృత్తాంతము నెల్లఁ దెలుపుదురు. కల్కి మోము
నుండి బాహ్మణులను, బాహువులనుండి క్షత్రిజాతినీ,
మోక్షాశ్లానుండి వైశ్యులను, పాదములనుండి శూద్రులను
జనింపజేయును. ఆవర్ణములవారి రంగులు (వర్ణములు) వరుసగా
గౌరము (తెలుపు) రక్తము (ఎఱుపు), పీతము (పచ్చపు),
శ్యామము (చామనచాయ), వారు దేవీ శక్తిచే ననేకులను
గుమారులను జనింపఁ జేయుదురు. వారి ప్రమాణము ఇరుసది
యొక్క కిష్కంధములుండును.

—: 27 అ. మరల కృతయుగారంభము :—

ఆమనుజులు స్వస్వధర్మపనులయి జాతిధర్మానుసారము
దేవతల యజింతురు. అంతట వైవస్వతమనువు కల్కిని
నమస్కరించి యతని యజ్ఞచే యయోధ్యాయందు రాజ్యము
చేయును. అతనిశిక్షనొంది ఇక్ష్వాకువు రాజగును. అతఁడు

నూరు దివ్యసంవత్సరములు పాలించును. కల్కి బ్రహ్మ సత్తాను చేయుతటి నాల్గువేదములు సాంగకములయి పదునెనిమిది పురాణములతో మూర్తీభవించి హర్షముతోవచ్చి కలికిని స్తుతించును. కార్తిక శుద్ధనవమి గురువారమున యజ్ఞకుండమునుండి మహోత్తమ పురుషుడు సత్య యుగుండను నాతడు సత్యమార్గ ప్రదర్శకుడై యుదయించును. అతనింగని బ్రహ్మాది దేవత లాతనికి లోబడి యాతిథిని మనువు యొక్క కర్మక్షయము సేయుదానిగాఁ బ్రశంసించును. ఈ తిథియందే మనుజుఁ డుసిరిచెట్టుక్రింద దేవతల సర్పించునో వాఁడు దానికి వశుఁడగును. దానికి అక్షయనవమి యుగాదినవమి యని పేరుగలవు. అది లోకకల్యాణదాత్రి. ఉసిరిచెట్టు మొదల మాతనిని తులసిని స్థాపించి వేదవిధిచే సాల గ్రామార్చన చేసినవారు జీవన్ముక్తులగుదురు. అందుచే నిత్యత్వస్తికల్గును. ఉసిరిచెట్టుక్రింద శ్రాద్ధముచేసిన వేయి గయాశ్రాద్ధములు చేసిన ఫలము గల్గును. దానికింద హోమముచేసిన వేయి యజ్ఞముల ఫలము లభించును. కల్కి యారీతిగా దేవతలకుఁఫల మచుగ్రహించెను. ఇట్లు తెల్పినమీఁదట సతఁడు దేవతలు చూచుచుండగనే యంతర్ధానమొంది నిదురపోవును. అప్పుల కర్మభూమి దుఃఖ ప్రాయమై విరహాగ్నిచేఁ దపించి బీజములను సశింపజేయును. ఆసమయమున పాతాలవాసులగు దైత్యులు ప్రహ్లాదునితో దేవతల మీఁదికి ఖరాదివాహనముల నెక్కి ప్రాసాది సాధనము లతో యుద్ధమున కేగెదరు. అంతట ముప్పదిమూఁడు దేవగణముల వారు లెమ యాయుధములఁబూని యుద్ధముసేయుదురు. పెక్కు దివ్యవర్షము లాదేవాసుర సంగ్రామము జరుగును. అందుఁ జని

పోయిన రాక్షసులను శుక్రాచార్యులు బ్రతికించును. అంతట దేవతలు యుద్ధశ్రమకు వెఱచి క్షీరాబ్ధి కేగి హరిని స్తుతించుదురు. హరి వారియెడఁ బ్రసన్నుడై తన పూర్వాంశముచే హంసరూపుడై నూలుగురు సూర్యులట్లు ప్రకాశించును. శుక్రుని ప్రహ్లాదాదులను దన తేజముచేఁ దపింపజేయును. దైత్యులంతట భూమిని విడిచి దుఃఖితులయి మహాదేవులచేఁ రక్షితులయి వితలమున కేగెదరు. అవ్వల వేల్పులు నిరుపద్రవులు నిర్భయులు నయి వైషస్వతుని కుమారుడగు నిక్షాకపుత్రును బట్టాభిషేకించుదురు. అతఁడు నూరు దివ్య వర్షము లాయువుగలవాడై రాజ్యమేలును.

ఇంతదనుక నీవడిగినదెల్ల తెల్పితిని. ఇంక నుత్తర ఖండము తెల్పెదను వినుమని వ్యాసభగవాను లది వచింప నారంభించిరి.

—: ఉత్తర పర్వము :—

సామ్రాజ్యాభిషిక్తుండైన యుధిష్ఠిరుని జూచుటకు వ్యాస మార్కండేయ మాండవ్య శాండిల్య శాకటాయన గౌతమ గాలవ గార్గ్య శాతాతప పరాశర జామదగ్న్య భరద్వాజ భృగు భాగురి ఉత్తంక శంఖలిఖిత శౌనక శాకటాయని పులస్త్య పులహదాభ్యు బ్రహదశ్వ లోమశ నారద పర్వత జహ్ను అపావను పరావను ప్రభృతులగు మహర్షులు దయచేసిరి. ధర్మ రాజు వారిని యథోచిత సత్కారముల నర్పించి చేతులు జోడించి వ్యాసభగవానులఁ గని యిట్లనియె. ప్రభో! తమ యనుగ్రహముచే నాకు రాజ్యము లభించినది. కాని రోగ

Q 21: 223
35 ౮54

348

భ వి వ్య మ హా పు రాణ ము

గ్రస్తునకు లభించిన భోగములవలె జ్ఞాతుల నందరను వధించి
దుఃఖితుడైన నాకీ రాజ్య లాభము సుఖమొసంగ
కున్నది. నేను మా పాలిటిక రక్షాకవచనమగు భీష్ముని జంపిన
పాపిని. నా మనస్సు పాపపంకిలమైయున్నది. బహుద్రప్రలగు
తమ యువదేశసారముచే నద్దాని గడిగిఱొని యుంటిని. ఇంకను
ధర్మసర్వస్వసారమయిన యంశమును బ్రజ్ఞాదీపము వెలిగించి
చూపవే. ధర్మరక్షకులయిన యీ మహామునులు నీ ముఖ
పంకజమును దమనేత్రభ్రమరములచేఁ గ్రోలుట కిచటికి
విచ్చేసియున్నారు. అనిన వ్యాసదేవులు నీ పజ్జ హృషీకేశుం
డుండగ ధర్మము, తత్త్వము మఱియెవ్వరు తెల్పినేర్తురు? అతఁడు
ప్రత్యక్షదర్శనము గలవాఁడు. అతఁడే సృష్టికారణము. కాన
యతఁడు నీకు ధర్మస్వరూపనిరూపణము చేయగలడు. అని యాదే
శించిబాదరాయఁబడు తపోవనమున కేగెను. అవ్వల ధర్మరాజు
ప్రశ్నింప యాజ్ఞవల్క్యుఁ డడిగిన సూర్యభగవానులు తెల్పిన
ధర్మములను దాను మున్ను మహర్షులవలన విన్నవానిని కృష్ణ
భగవానుఁడు తెలుపఁ దొడంగెను. భవిష్యోత్తరపర్వమున
మొదటినుండి 206 అధ్యాయముల దనుక సంసార నివారకము
లగు వ్రత విధానములు, క్షేత్రతీర్థాది ప్రశంసలు దానాది
విధులు వర్ణించి యున్నారు. అ వన్నియు యథామూలముగఁ
జదువరులు గ్రహించి యాచరింతురగాక!

ఇది ధర్మసర్వస్వసారముగాఁ బ్రతిపర్గపర్వమున
చతుర్వ్యుఖంబున పేరుగల చతుర్థఖండము.
TIRUPATI. శ్రీ శ్రీ
2218

